

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

R230513

THEOPHRASTI

CHARACTERES,

88
75
-0

MARCI ANTONINI COMMENTARII,

• EPICTETI

FA

DISSERTATIONES AB ABRIANO LITERIS MANDATÆ,

8790

FRAGMENTA ET ENCHIRIDION

CUM COMMENTARIO SIMPLICII,

CEBETIS TABULA,

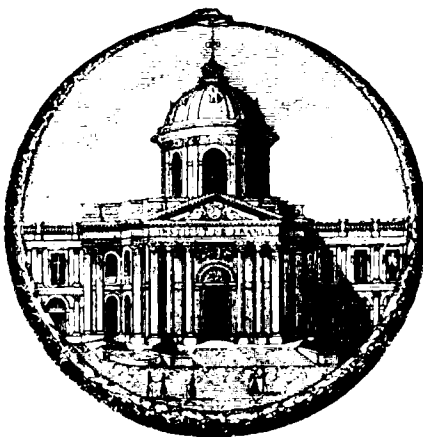
MAXIMI TYRII DISSERTATIONES.

GRÆCE ET LATINE CUM INDICIBUS.

THEOPHRASTI CHARACTERES XV ET MAXIMUM TYRIUM

EX ANTIQUISSIMIS CODICIBUS ACCURATE EXCUSSIS EMENDAVIT

FRED. DÜBNER.

BIBLIOTECA

DE LA

UNIVERSIDAD CENTRAL

MADRID

PARISIIS,

EDITORE AMBROSIO FIRMIN DIDOT,

INSTITUTI REGII FRANGÆ TYPOGRAPHO.

M DCCC XL.

623739507
135315738

PRÆFATIO.

Comprehenduntur in hoc volumine scriptores aliquot de philosophia morali. Quibus THEOPHRASTI *Notationes morum* præmitti non ab re fore putavit eruditissimus auctor Collectionis. Difficillima est autem, etiam post opem a doctissimis et sagacissimis viris certatim allatam, hodieque harum reliquiarum conditio. Nam et singula in codicibus adeo corrupta feruntur, ut multa nondum potuerint satis probabiliter emendari; et de descriptionis totius forma genuina nemo ita disseruit, ut in plenam persuasionem traharis. Equidem, ut verbo dicam quod sentio, pleraque Theophrasti esse arbitror, ipsius etiam verbis dicta, ex opere ἠθικῶν χαρακτήρων excerpta ab rhetoribus. Non est enim de nihilo, quod horum characterum particulæ, tam inter se diversæ, omnes tamen inventæ sunt in codicibus rhetorum Græcorum *). Rutilius de χαρακτήρισμῶ : *Quemadmodum pictor coloribus figuras describit, sic orator hoc schemate aut vitia aut virtutes eorum, de quibus loquitur, deformat*. En igitur χαρακτήρισμὸς specimina Theophrastea, quæ rhetores quidni proposuerint discipulis ad hanc partem artis informandam? ut Gorgias, quem transtulit Rutilius, non oratoris, sed philosophi Peripatetici exemplo χαρακτήρισμὸν explicabat. Quam rem si reputasset Astius, non librarium finxisset Palatinorum incrementorum scriptorem; neque Fossius, egregius vir, tam multa ἀφ' ἀμάξης in errorem illum coniecisset. Jam vero quum ex indicio, quod significavi, probabile fiat per rhetorum manus delatas ad nos esse reliquias libri Theophrastei (jam Stobæi ætate, ut credere par est, deperditi), sequitur non tantum abesse ab his characteribus interpolationis suspicionem, quantum removit Fossius. Idem tamen præclare vindicavit additamenta Palatina et magnam partem

*) Conf. L. de Sinner, *Notice sur la vie et les ouvrages de Diamant Coray*, p. 7, not. 14.

reliquis dignitate paria esse evicit. Ceterum, ut dixi, verba ipsa Theophrasti superesse puto, valde depravata et aliquot locis interpolata; plurima autem omissa esse et disjecta ab epitomatoribus, adeo ut *ordinem* notarum in notationibus singulis non ita temere tribuam Theophrasto. Verum de hac re quæ dicenda habeo, in aliud tempus remitto: nunc de editione nostra exponendum est.

Quum multi satis pro arbitrio versati essent in his characteribus, hanc mihi legem scripsi in editione notis et apparatu non instructa, ut optimorum codicum scripturæ essem quam tenacissimus; a qua non discederem nisi summa conjecturarum aut necessitate aut evidentia compulsus. Quare corrupta, manca, disjecta multa relinquere malui quam eorum emendandi viam improbabilem sequi. Quindecim characterum codices longe ceteris antiquiores quum Parisiis serventur, operæ pretium facere putavi si consulerem iterum. Ac vidi amicos Needhami non omnia exhausisse, quædam etiam falso tradidisse, ut infra apparebit: sed non ideo sua laude fraudandi sunt, qui in scriptura minutissima et omne genus compendiis intricatissima pleraque recte intellexerint. At recentiores editores miratus sum omnes multis locis temere deruisse textum Needhami, ad antiquissima documenta constitutum, chartis quibusdam quinti decimi sæculi magis fidentes. Ex iisdem veteribus membranis et aliis codicibus intellexi, ab recentioribus fictam esse usitatam formam titulorum, *περὶ εἰρωνείας, περὶ ἀρεσκείας*: quum scripti libri rectiorem modum præcipiant, *Θεοφράστου χαρακτῆρες. εἰρωνείας πρῶτος* (sic antiquissimus A, non α'). *κλακείας β'*, et Palatinus, *ις' χαρακτῆρ δεισιδαιμονίας*. — Ultra decimum quintum characterem scripti nihil reperitur Parisiis. De Palatino codice vere dixit Orellius: « Illud quoque dolendum, quod Siebenkeesius quum negligenter descripsisset codicem Pal., negligentius etiam ejus curam ediderit Gæzcius. » Nam in quinque versibus æri incisis *ter* male legit Siebenkeesius, ut ad Char. XVI notabo; Gæzii autem negligentia omnibus manifesta. Specimen illud codicis Palatini quum ductus quosdam referat, qui mihi non videbantur esse posse librarii Græci, confugi ad doctrinam et humanitatem excellentissimi HASII: qui opinionem meam probavit, et specimen illud male fida manu delineatum ostendit; sed idem, ubi ob summam inconstantiam ductuum satis recentem me putare illum codicem dixi, vetuit, addens, Panopliæ Euthymii Zigabeni codicem Regum

simillima manu scriptum anni nota esse instructum, quæ ad tertium decimum sæculum remittat.

Jam longum esset narrare locos, in quibus vel codicum scripturam reduxerim, vel admiserim conjecturas : facile intelligent quibus interest ex libris editis. Præter codices duos, qui decimi sæculi ineuntis esse judicantur, denuo collatos, inspexi etiam Fonteblandensem bombycinum, sæc. XIII, quem in uno tantum loco ab illis discrepantem vidi. Ex his præter levicula quædam retuli omnia quæ apud Needhamum desiderantur vel non vere traduntur. Inserui etiam aliqua ex codice nescio quo Palatino, quem Neveletus contulit cum exemplo editionis Morelli (Lutet. 1583), quod servatur in bibliotheca Regia. Plerumque consentit ille cum Rhedigerano Schneideri.

Procem. I. 19 Palatinus Neveleti dat ὁ Περικλεις, quod unde in Heinsianum marginem venerit, quærebat Fischerus. — Char. I, I. 3 codex A ἐν τύπῳ, sine ὡς, I. 6, λαβεῖν. 14 codd. βουλεύεσθαι, non —σεσθαι. Eorundem scripturam posui in loco interpolato I. 27, quamvis depravatam. Needhamus falsa retulerat. 29 miro consensu omnes ἡ οὗς ἔχεις. — Char. II, 10 παρακείμενος Pal. Neveleti. — III, 29 ἐπὶ τὸ δειπνον cod. A solus. 34 πλόϊμον omnes, et 41 κατ' sine ἀ.τ Ante Ἀπατούρια articulum præbet Monacensis. — IV, 11 δεινός omnes superscripto ὡς, et προαίρων. 19 Casaub. λίαν λέγων. Sigla in codice A non μὲν, sed μὲνὸν indicat. 25 codd. ὑποκείρασθαι. — V, 41, 42 ita scribuntur in codd., non ut refert Needham. — VI, 12 ἐργασίαν αἰσχρὰν codex A. 16 τοῦτο δ' ἂν omnes, non τοῦτ' ἂν, quod enotatur. 20 cod. A τὴν ἀρχὴν, et 32 idem εἰς λοιδο. 29 omnes —πώλια, non —πωλεῖα. — VII, 45 ἀρχὰς omnes, etiam Pal. Neveleti. Needhami notationem male cepit Fischerus et post eum alii. 4 omnes προδιηγῆσασθαι, et 5 τότε, non ποτε. 13 ἐστὶ omittit Pal. Neveleti, 18 idem et cod. A ὑμᾶς. — VIII, 23 (et XI, 22) ἀπαντ. etiam Pal. ille. 35 καὶ ἂν omnes. 45 πιθανῶς commode omittit codex A. 44 omnes ταῦτα εἶδε. 48 Απροσδεδραμμένα. 7, 8 posui τοὺς ἀκούοντας, οὗς οὕτω καταπονοῦσι pro vulgato τοὺς ἀκούοντας οὕτω καὶ καταπονοῦντες. Nostri omnes cum Pal. Nev. καταπονοῦσι. — IX, 12 cod. A κέρδους εἵνεκα, 13 ἀποστερεῖται, 14 omnes δανεῖζεται. 18 Τίβις etiam Pal. Nev. — X, 39 codd. τὰς (B τὲ) κύλικας πόσας, non ut refertur, et 44 non ἀποβαλοῦσης, sed ἐκβαλοῦσης. Est autem ἐκβάλλειν *laisser tomber*. 46 pro καλύμματα mire

Pal. Nev. *σκαλίσματα*, et *9* *θυψιλήματα*, *13* *τῶν μετρῶν* (sic). — XI, 26 cod. A *μεταστρ. ποιήση*. — XII, 12, idem *τόκον*, non *τόμον*. — XIII, 20 codd. *δόξει εἶναι*. 23 Orellius ingeniose *φαναχίσας* *ἐλεγχθῆναι*. 25 Pal. Nev. *ὅσον*, 28 *πορεύεται καταλιπεῖν*, 33 *βουλεύεσθαι*. 39 cod. A *παρεστηκότας*, non *περιεστ*. In B compendium turbatum. — XIV, 42 cod. A *Ἔστι δὲ καὶ*, B *ἔστι καὶ*, et alii multi alterutro modo (Fischer. p. 106), ut videri possit hanc notationem olim præcessisse alia vitii similis. 4 codd. *καὶ ἀπαγγέλλοντος αὐτῷ*, nimirum eo cui mandatum est invitare ad exsequias. 12, 13 in loco «conclamato» ceteris probabilior est Astii ratio, qui Corais et Schneideri inventa ita conjunxit, *Ἡδὺ γε τῶν ἄστρον ὄζει! ὅ, τι δὲ καὶ οἱ ἄλλοι λέγουσι τῆς γῆς, quam suavis est siderum odor! (quem quidem reliqui dicunt terræ odorem.)* Pal. Nev. *καὶ ἄλλοι*. — XVI, 38, 39 Siebenkeesius in codice Palatino legit *ἐπιχρωνῆν* falso : postrema litera est *οῦ*, præcedens videtur esse *π*, non potest *η*, et *ρω* non usquam illo modo exaratur : sed nihil certi extundas e ductibus male redditis ; *ἐπιχων* *ποῦ*, si ductus spectes, omnium est verisimillimum. Fossius conjecerat (*ἐπεὶ*) *ἐπὶ χοῶν ἦν*. 40 *δάφνην*, non *δάφνης*, in specimine, et 45 *ιερῶν*, non *ιερόν*, neque, ut credidit Schneiderus, *ιερῶ*. Quæ ex illo codice accesserunt, in lectorum gratiam a ceteris accurate distinguenda erant. 12 in *εἴσω* haud dubie vocabulum longe aliud latet. — XIX, 44 in *ἀναπίπτοντος* corruptum puto participium ejus fere sententiæ quam latine reddidi. 46 servavi *σφύζεσθαι*, quanquam non satisfacit Orellii defensio. — XX, 9 vulgo probata correctio *πᾶν ἔργον* vel *πᾶν τοῦργον* hic locum non habet. 12 etiam Pal. Nev. lacunulam explebat, ex quo enotatur *ὑποχρῶ ῥήμασιν*. 15 in *ἀμφοτέρα οὐκ ἔχοντες* quum Fossius *ὀρχίπεδα* cogitans deleret *οὐκ*, non meminit loci Lucianei, οἳοι πολλοὶ εἶναι λέγονται *ἀμφοτέρα ἔχοντες*, de hermaphroditis, Dial. mer. 5 — XXI (ex Char. V), 17 tres codd. nostri *πίθηκον δρέψαι*, 21 iidem (et Pal. Nev.) *παλαιστριαῖον*, 24 *ἀποδείξουσιν*, 25 *ὑστερον ἔπεισιν ἐπὶ τῶν θεωμένων*, quæ probabiliter sanavit Needham. — XXIII, 27 *εἶθ*, scripsi pro *καθ'*, 33 Orellius *τοὺς ἀγωνικοὺς π*. — XXVIII, 5, 6 in *μακρὸν ἀνδριάντα* ludi nomen inesse statuerim potius quam mutem *παίζειν*, quæ mutatio alias præterea postularet. 9 Orellius *ὡς ἂν καὶ ἐκείνου δὲ ἐπισταμένου*. — XXX (sive XI veterum edd.), 36 *ἀποδιδόσθαι* codex A, non *ἀποδίδοσθαι* : nihil igitur differre ab reliquis cen-

sendus. 42 codd. καὶ ξενίων, 46, ὑπὸ, non πρὸ, ἢ ἐκκεκρουμένῳ, sine σ, hæc omnia ut Palatinus. 16 codex A λάβοιεν.

MARCI ANTONINI editionem Schulzianam secuti sumus, ab ipso *Schulzio* passim emendatam et correctam. Idem vir doctissimus ultro nobiscum communicavit translationem latinam prorsus novam, ab ipso diligentissime concinnatam, quæ vulgarem maximo intervallo post se relinquit. Quo nomine persuasum habemus eum summam invisisse gratiam ab lectoribus nostris; qui monendi sunt, asteriscis indicari locos non codicum scripturam, quippe corruptam, latine referentes, sed probabilem conjecturam; in græcis enim Schulzius manuscriptos codices et editiones primas sibi sequendas esse statuit, etiam ubi sententiam pravam aut nullam præberent, perpaucas tantum emendationes admittens.

In *EPICETI Enchiridio* et *CEBETIS Tabula* exprimenda erat editio major *Schweighæuseri*, artis criticæ docte, prudenter et circumspecte exercitæ mirificum exemplar. Cujus quum fundamenta examinare neglexisset summus *Coraes*, in *Enchiridio* nimium tribuit interpolationibus manifestis. Sed egregias emendationes ejus octo vel novem læti recepimus, et alia quædam correximus ex secundis curis *Schweighæuseri* in *Philosophia Epictetea*. L. *Odaxius* in translatione latina multa *Cebetis* optime reddiderat; reliqua græcis qualia nunc leguntur accommodavimus.

In *fragmentis* Epicteti quæ *Stobæo* debentur, codex *Parisinus* a *Gaisfordo* collatus perutilis fuit: multa exhibet nitidiora, aliqua quæ pro desperatis habebantur vel integra præbet vel proxima integritati. Cujus rei exempla duo commemorabimus. Fragmentum 29 hoc modo edebatur, τὰς σιτήσεις ποιοῦ, μὴ ἀνειμένας, καὶ σκυθρωπάς· ἀλλὰ λαμπράς, καὶ εὐτελεῖς· ἵνα μήτε διὰ τὰ σωματικά αἱ ψυχαὶ ταραττωνται φενακίζόμεναι, καὶ τῶν ἡδονῶν σωματικῶν ὀλιγορῶσιν, ἔπειτα βλάπτωνται, τρυφῶντα μὲν παραυτίκα πλοῦτον, νοσοῦντα δὲ εἰσαυθὶς τὰ σώματα. Quæ verba non mirum est si a nemine poterant intelligi: V. *Schweighæuser*. p. 185 sq. Codicis *Parisini* scripturam distinctione adjuvimus et unius vocis mutatione: legebatur, μήτε φενακίζόμεναι πρὸς τῶν ἡδονῶν τῶν σωματικῶν ὀλιγορῶσιν, quod illud incommodi habet, ut præcedentia verba, διὰ τὰ σωματικά, et hæc, τῶν σωματικῶν, non prorsus eadem τοῦ σωματικοῦ acceptione dicta sint.

Apparet autem quam facile σωμάτων ob σωματικὰ eadem phrasi inclusa in hoc vocabulum abire potuerit. Fragmento 32 legebatur πηδήσασα τῷ σώματι, quod faciliore conjectura sanari poterat quam Schweighæuseriana. Fragmenti 35 finem ita scriptum, ἐνθα δὲ ἂν μὴ παρῇ νῆψις, πειθοῦς τέλος εἰκῇ σε παρέχει διατείνεσθαι, et ab editore sine medicina relictum, idem codex præstat integrum. In fragmento 51, codex brevius, οὐδὲν κρεῖσσον μεγαλοψυχίας, καὶ πραότητος, καὶ φιανθρωπίας. Fragmenti 169 lacunam sarsimus ex codicibus Heerenii. Fragm. 174, οὐδ' ἥδιον (pro vulg. οὐδὲν δι' ὧν) coniecit etiam Coraes ad Enchir. pag 120.

Fragmenta crucis signo notata dubiæ sunt auctoritatis; ea vero quæ plane nullam habere videbantur, delevimus.

DISSERTATIONES EPICETI ab *Arriano* literis mandatæ per hanc editionem ceteris parabiliorem jam frequentius et a pluribus lectum iri confidimus, quam adhuc esse lectas repperimus. Nam, nisi fallit opinio ex scriptis eruditorum hominum concepta, pauci virtutem illorum sermonum, Horatianos sæpissime in mentem revocantium, satis cognitam habuerunt. Expressimus *Corais* recognitionem Schweighæuserianæ recensione, ita quidem ut in dubia scriptura judicanda utriusque viri docti argumenta examinarem. Et videbatur nobis præstantissimus Græcus triginta fere locis injuria discessisse ab editore Germanico, aliquoties uterque immerito sprevisse quod in melioribus codicibus scriptum exstat. Eximias quasdam conjecturas, quæ delitescebant in Addendis Schweighæuseri et Corais commentario, in eum, quo dignæ erant, locum recepimus. Vocabula quæ asteriscis cinguntur, delenda esse censet Coraes; quæ uncis, de conjectura inseruntur.

SIMPLICII *commentarius in Enchiridion*, iis qui philosophiæ studia auspicantur, utilissimus lectu liber, multis locis emendatus est ex annotatione Schweighæuseri. Numeri in summo margine dextro positi paginas indicant *Schweighæuserianæ*, in lævo, *Heinsianæ* editionis.

MAXIMO TYRIO contigit ut *Dissertationes* ab ipso scriptæ et in optimo codice servarentur et a præstantissimis criticis, *Davisio*, *Marklando*, *Reiskio*, quantum fieri poterat a temporum labe

liberarentur : nihilominus hodieque vitiis inquinatæ leguntur plurimis, quæ dudum a viris quos nominavi sagacissimis erant sublata. Eorum enim quæ Davisius codicum et ingenii ope in integrum restituerat, pars haud exigua neglecta est ab editore Greshamensi, qui ex defuncti Davisii schedis græca constituit, amplis autem et admirabilibus Marklandi inventis non poterat uti, posterius ad eum transmissis. Neque Reiskio lectorem adjuvare licuit, tum demum appellato, quum editio Londinensis jam tota exscripta esset typis Lipsiensibus. Ita nobis relinquebatur ut Maximum Tyrium multis modis emendatiorem emittere possemus. Quod hac ratione instituimus.

Davisius quum ex codice Regio, cujus plane singularis est præstantia, innumeros locos emendasset, fieri potuisse suspicatus sum ut in tam divite messe spicæ quædam interciderent. Et memineram ill. Boissonadium in Anecdotis aliqua ex iisdem membranis protulisse; haud dubie quia Davisium fugerant. Exspectionem superavit eventus; codex diligenter excussus integra plurima præbuit pro vitiosis quæ legebantur; multa etiam, quæ nemo poterat suspecta habere, exquisitius aut nitidius enunciata præstat. Sed longe abest ut omnem offensionem tollat ex delictula dictione hujus scriptoris, quæ criticum sibi poscit in primis subtilem. Ego veritus ne audacius refingendo quæ extra perfectum ferri videbantur, pessumdarem etiam illa quæ maximo jure in orationem græcam recepissem, lenibus modo et summe probabilibus conjecturis locum dedi, ubi vel aperte vitiosa esset scriptura, vel minima mutatione multum nitoris dictioni aut sententiæ accederet. Non raro sciens reliqui vulgatam merito suspectam, sed quam ratiunculis quibusdam speciose tueri posses. Lacunas quoque rarius notavi quam incidisse persuasum habeo. Qua cautione id effeci, ut Maximum multo quam ante emendatiorem sine diffidentia ulla legere possis; iis autem, qui perpolire hunc scriptorem aggredientur, varietatem optimi codicis cum pulvisculo expromptam offero. De qua priusquam disertius exponam, verbo dicendum est versionem latinam esse ex Heinsiana effectam, cujus viri temeritudo sæpe bilem movit, non mihi soli, sed jam Marklando, ad Dorvillium hæc scribenti (p. 337 ed. Lips. Supplicum): « Dolet quod elegans hæc, sed vaga versio, vel paraphrasis potius, Heinsii in hac nitida editione (Londi-

nensi) servabitur. Mihi nequāquam placent hujusmodi excursus potius quam versiones, quæ ingenium interpretis quidem demonstrant, sensum auctoris incertum et obscurum, ne dicam intactum aliquando, immo sæpissime, relinquunt. » Hujus licentiæ vestigia vel frequentissimâ immutatione et interpolatione obrui non poterant; et jam pœnitet tam lectorum quam mea gratia me ob Heinsianum nomen Paccii interpretationem neglexisse. Indicem Davisianum, in quo plus centum nomina repperi esse omissa multum auximus.

Codex Regius est sæculi decimi ineuntis vel exeuntis noni, sine ullo compendio scriptus, « eadem ut videtur manu qua Platonis codex » egregius ejusdem bibliothecæ, quod in schedula codici addita annotatum video. Eum ex antiquissimo libro uncialibus literis scripto derivatum esse hoc indicio colligo: ubi dubium aliquod aut corruptum vocabulum incidit, quod sententiæ tenorem interrumpat aut ab librario non intelligeretur, continuo *accentus omittuntur*. Hinc necessario efficitur aut nostrum librarium aut eum cujus apographum accurate expressit, accentus pinxisse primum, quod fieri non potuit in vocabulis dubiis aut monstrosis. Scholia in margine, argumenta et πίναξ uncialibus literis scripta sunt cum accentuum notis. Ea autem accuratione et integritate est hic liber, ut orthographica ratio ejus universa ab me posset repræsentari, his solummodo exceptis: ν ἐφελκυστικῶ, quod ponit ubique; et illis ὄτ' ἄν, ὅ, τι οὖν, οὐκ ἄν, quod præter paucissimos locos scribit pro οὐκ ἄν: infinitivos et optativos aoristi bis terve distinguit, ceterum ubique ποιῆσαι scribit quando debebat ποιῆσαι; denique in encliticis fluctuat, modo ἄλλός τις exarans, modo recte: sed in his quoque ea servavi quæ disertis præceptis non refragarentur, in ceteris vero omnibus scito te ipsam scriptionem codicis tenere, nisi aliud significet annotatio. De secunda manu quando loquor, intelligo valde antiquam et primæ fere supparem: est enim alia quoque recentissima, quæ vulgatam modo intulit, modo signis indicavit, a me, ut oportuit, silentio præterita. Quum autem Davisii quoque varietatem ex eodem codice ductam receperim, ita distinxi ut *Regium* vocem quando a me enotata est, *codicem* quando a Davisio. Qui quanquam multo plura inde eruit quam ego, rara tamen est *codicis* mentio, quia pleraque jam in orationem

Maximi transierant, ego autem nihil nisi varietatem codicis et Davisianæ editionis alterius (litera V. indicatæ) refero.

Bis terve ex Heinsii versione intellexi jam lecta fuisse ab ipso quæ in locis illis ex Regio supplebam; similiter Boissonadius, prolatis emendationibus duabus ex codice, in Heinsiana hæc recte scribi addit. Fuerint igitur inter vitia ab nobis sublata quædam Londinensi et Lipsiensi editionibus propria: quam rem alii examinant; mihi ex puro fonte haustus sufficebat. Criticorum principum Marklandi et Reiskii conjecturas plurimas codex accurate excussus confirmavit, quod annotavi ubique, non ut laureis illorum inseram novum aliquod foliolum, sed ut nudem-inconsultos quosdam emendationum ex ingenio natarum obtrectatores et sycophantas.

RELATIO CRITICA DE MAXIMO TYRIO.

Pag. 1. Inscriptio ita concepta in codice. — Lin. 6 δὲ ἵππῳ Regius. V. πότερόν ἐστιν ἵππῳ, ex eodem codice, sed compendio male intellecto. — 14 οὐ γὰρ δεῖ παρέξει τοῖς σοφ. προφάσεις scripsi partim cum Davisio. V. οὐ γὰρ ἔξει τοῖς σ. πρόφασιν. — 15 ἱριδος Heinsius. Reg. οιδας (sic). V. διδασκαλίας. — 17 τὰς προσδοκίας Marklandus. V. ταῖς προσδοκίαις. — 19 δυσέλιπδες Reiskius. V. δυσάντιδες. — 20 Reg. ἐντετευχηχότες. — 29 ἡ Reg. V. ἡ. — 31 ὁσήμεραι Regius ubique.

Pag. 2. Lin. 3 Reg. αὐτῷ τὸν. — 19 Reg. κάλλι-
σται. — 22 Reg. τετραμμένος, ita ut μενος sit in
litura duarum literarum. — 23 Reg. ἐπερύκεσαν.
— 30 εἰκὸς Marklandus addidit. — 49 Reg. ἐκ-
πληγῆς. Idem κατήριπε. V. κατήριπε.

Pag. 3. Lin. 1 cod. καὶ ἡ βασίλειά (sic). —
4 ἐμπόρεοντο Stephanus. Codd. ἐπιφορέοντο. — 7 ὃ
Heinsius. Codd. ὡς. — 8 παρεβάλομεν Marklandus.
V. παρελάβομεν. — 9 ἡμῖν δρόμον Regius. V.
δρόμον ἡμῖν. — 14 δυνήθῃ μηδὲ μεταβάλλειν. Ἄν
δὲ δυν. scripsi partim cum Reiskio. V. δυνήθῃ.
Εἰ δὲ μεταβάλλειν μὴ δυν. — 17 Reg. δὲ πως. —
20 cod. ἐν ἐκ. Præpositionem ejecerat Davisius.
— 41 Regius κατέδοντας καὶ παλο. . (lacuna de-
cemfere literarum) . . ἐμπιπλάμενους. . (lac. quin-
que fere literarum) . . οἱ ἀκούοντας. — 43 Reg. ταρ-
πομένους. — 47 Reg. ἃ δὲ οὐ' οὐσί.

Pag. 4. Lin. 7 Σωραχος . . . Regius ubique. —

19 Reg. τῆς ἄλλης. Deinde idem a pr. m. τὴν
ἐδρανὴν τὴν, a correctore τὴν ἐδραν ἢ τὴν. —
30 Reg. a pr. m. βέβαιος; ἡ καὶ δ, a correctore
ἡ δ. V. βέβαιον ἡ δ. — 31 καὶ βέβαιον Reiskius.
V. ὡς βέβ. — 51 sic Reg. V. τρόπος οὗτος. — 52 in
ἀρότρων literæ ὅτρω recentes in rasura.

Pag. 5. Lin. 17 Reg. a pr. m. ἀστεως. — 20 τῷ
Reg. V. τῶν. — 23 καὶ ἀνθρ. Reg. V. καὶ τῷ ἀνθρ.
— 28 πέτασθαι Reg. V. πέτεσθαι. — 30 εἰ γε νενέμ.
Reiskius. Cod. εἰ ἐννεμένηται. — 37 pro ὄργανα Reg.
ἔργα. — 43 προσβλημάτων Wakefieldus Silv. cr. III,
p. 144. V. περιβλ. Ejusdem χυμῷ pro θυμῷ, l. 42,
recipiendum et ipsum fuisse videtur. — 44 ἀσκεπῇ
idem Wakefieldus. V. ἀσθενῇ.

Pag. 6. Lin. 4 διασῶζον Heinsius. Cod. διῶξον.
— 7 Reg. a pr. m. ποτειμίαν (sic). Ibidem ἡδεται
καὶ ὄνος Regius. V. abest ἡδεται. — 14 Reg. ini-
tium verbi εὔρες in rasura; ἡῦρες videtur fuisse.
— 22, 23 sic codex. Addidi lacunæ signa. V.
διάλογοί τε θηρίων καὶ ξυνουσίαι. — 26 δὴ τις Reg.
V. δὲ τις. — 35 ἀμα Heinsius in versione et Reis-
kius. V. ἀρα. — 37 Reg. ἀν ἡ δ' Ἐπ. — 43 a recenti
manu illatum.

Pag. 7. Lin. 5 Reg. om. ἡδονῆς, et 16 τῷ. —
28 ἡ Reg. V. ἡ. — 34 codex μέρη γὰρ, sed η inso-
lentius depressum; in marg. περὶ antiqua manu.
— 35 μὴ addidit Reiskius, οὐδὲν om. Reg. — 51
Reg. δυσερασίστερος, in margine repetitum.

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Une ou plusieurs pages sont omises
ici volontairement.

ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΤΩΝΙΝΟΥ

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ

ΤΩΝ ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ

BIBAION A.

Παρά τοῦ πάππου Οὐήρου, τὸ καλὸν καὶ δόρ-
γητον.

β'. Παρά τῆς δόξης καὶ μνήμης, τῆς περὶ τοῦ γεν-
νήσαντος, τὸ αἰδοῦν καὶ ἀρβενικόν.

γ'. Παρά τῆς μητρὸς, τὸ θεοσεβῆς καὶ μεταδοτι-
κόν· καὶ ἐφεκτικόν οὐ μόνον τοῦ κακοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ
τοῦ ἐπὶ ἐννοίας γίνεσθαι τοιαύτης. Ἔτι δὲ τὸ λιτόν
κατὰ τὴν δαίτην καὶ πόρρω τῆς πλουσιακῆς διαγω-
γῆς.

δ'. Παρά τοῦ προπάππου, τὸ μὴ εἰς δημοσίας δια-
τριβὰς φοιτῆσαι· καὶ τὸ ἀγαθοῖς διδασκάλοις κατ' οἴ-
κον χρῆσασθαι, καὶ τὸ γνῶναι, ὅτι εἰς τὰ τοιαῦτα δεῖ
ἐκτενῶς ἀναλίσκειν.

ε'. Παρά τοῦ τροφέως, τὸ μῆτε Πρασιανὸς, μῆτε
Βενετιανὸς, μῆτε παλμουλάριος ἢ σκουτάριος γενέ-
σθαι· καὶ τὸ φερέπονον καὶ ὀλιγοδεῖς καὶ αὐτουργικόν·
καὶ τὸ ἀπολύπραγμον· καὶ τὸ δυσπρόσδεκτον διαβο-
λῆς.

ς'. Παρά Διογνήτου, τὸ ἀκονόσπουδον· καὶ τὸ ἀπι-
στητικόν τοῖς ὑπὸ τῶν τερατευομένων καὶ γοήτων περὶ
ἐπιδόων, καὶ περὶ δαιμόνων ἀποτομπῆς καὶ τῶν τοιού-
των λεγομένων· καὶ τὸ μὴ ὀρυγοτροφεῖν, μηδὲ περὶ
τὰ τοιαῦτα ἐπιτοῆσθαι· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι παρῆρσίας· καὶ
τὸ οἰκειωθῆναι φιλοσοφίᾳ καὶ τὸ ἀκοῦσαι, πρῶτον μὲν
Βακχίου, εἶτα Τανδάσιδος καὶ Μαρκιανοῦ· καὶ τὸ
γράφαι διαλόγους ἐν παιδί· καὶ τὸ σκίμπος καὶ δο-
ρὰς ἐπιθυμῆσαι, καὶ ὅσα τοιαῦτα τῆς Ἑλληνικῆς ἀγω-
γῆς ἐχόμενα.

ζ'. Παρά Ρουστίκου, τὸ λαβεῖν φαντασίαν τοῦ
χρῆζειν διορθώσεως καὶ θεραπείας τοῦ ἥθους· καὶ τὸ
μὴ ἐκτραπῆναι εἰς ζῆλον σοφιστικόν, μηδὲ [τὸ] συγ-
γράφειν περὶ τῶν θεωρημάτων, ἢ προτρεπτικὰ λογά-
ρια διαλέγεσθαι, ἢ φαντασιοπλήκτως τὸν ἀσκητικόν, ἢ
τὸν εὐεργετικόν ἄνδρα ἐπιδείκνυσθαι· καὶ τὸ ἀποστή-
ναι ῥητορικῆς, καὶ ποιητικῆς, καὶ ἀστειολογίας· καὶ
τὸ μὴ ἐν στολῇ κατ' οἶκον περιπατεῖν, μηδὲ τὰ τοιαῦτα
ποιεῖν· καὶ τὸ τὰ ἐπιστολὰ ἀφελῶς γράφειν, ὅσον τὸ
ὑπ' αὐτοῦ τούτου ἀπὸ Σινέσσης τῇ μητρὶ μου γραφέν·
καὶ τὸ πρὸς τοὺς χαλεπήναντας καὶ πλημμελήσαντας
εὐανακλήτως καὶ εὐδιαλλάκτως, ἐπειδὴν τάχιστα αὐ-
τοὶ ἐπανελθεῖν ἐβελήσωσι, διακείσθαι· καὶ τὸ ἀκριβῶς
ἀναγινώσκειν, καὶ μὴ ἀρκεῖσθαι περινοοῦντα ὀλοσχερῶς·
μηδὲ τοῖς περιλαλοῦσι ταχέως συγκατατίθεσθαι· καὶ
τὸ ἐντυχεῖν τοῖς Ἐπικτηταίοις ὑπομνήμασιν, ὧν οἶκον
μετέδωκε.

M. ANTONINUS.

MARCI ANTONINI

IMPERATORIS

COMMENTARIORUM

QUOS IPSE SIBI SCRIPSIT,

LIBER PRIMUS.

1. *Avi Veri exemplo operam me dare oportet, ut suavis moribus neque iræ indulgeam.*

2. *Existimatione et recordatione genitoris mei ad verendum et animum viro dignum excitari debeo.*

3. *In matre exemplum habui, pietatis in Deos et liberalitatis; abstinentiæ non solum a malo perpetrando, verum etiam cogitando; tum frugalitatis in victu, quæ ab opulentorum vita et consuetudine longissime abeat.*

4. *A proavo habui, quod publicos litterarum ludos non frequentavi, et domi bonis præceptoribus usus sum, atque intellexi, in talibus rebus non parcendum esse impensia.*

5. *Ab educatore, ne in circo spectator Prasianus aut Venetianus neve parmularius aut scutarius fierem, ut labores sustinerem, paucis indigerem, ipse operi manus admoverem, rerum alienarum non essem curiosus, nec facile delationem admitterem.*

6. *Diognetus me monuit, ne studium in vanas res conferrem neque iis fidem haberem, quæ a præstigiatoribus et impostoribus de incantationibus et demonum expulsionibus aliisque ejus generis rebus narrantur; neque coturnices alerem, neve insana talium rerum admiratione tenerer; ut libere dicta æquo animo ferrem, philosophiæ me addicerem et primum quidem Bacchium, deinde vero Tandasidem et Marcianum audirem; ut dialogos puer adhuc scriberem, ut grabatum et pellem et ejus generis omnia, quæ ad Græcam disciplinam pertinent, expeterem.*

7. *Rustico debeo, quod in cogitationem veni, mihi morum emendatione et curatione opus esse; quod neque ad æmulationem sophisticam declinavi, neque de theorematibus commentatus sum, aut exhortatorias oratiunculas declamavi, aut virum strenue exercitia subeuntem munificumve me ostentando homines in admirationem mei rapere studui; quod a rhetoricæ, poesis et elegantioris dictionis studio abstinui; quod non elegantiore veste indutus domi incedo; quod epistolas simpliciter scribo instar ejus, quam is ipse Sinuessa ad matrem meam dedit; quod, si qui me irritaverint aut aliquid deliquerint, iis placabilem et ad reconciliandum facilem me præbeo, simul atque in gratiam redire volunt; quod diligenter legere soleo, non contentus sum maria rei intelligentia, neque garrulis properanter assentior; quod commentarios Epicteti legi, quorum mihi ipse copiam fecit.*

η'. Παρὰ Ἀπολλωνίου, τὸ ἐλευθέρων καὶ ἀναμφιβόλως ἀκύνετον· καὶ πρὸς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπειν, μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, ἢ πρὸς τὸν λόγον· καὶ τὸ αἰεὶ ὅμοιον, ἐν ἀλγηδόσιν ὀξείαις, ἐν ἀποβολῇ τέκνου, ἐν μακραις νόσοις· καὶ τὸ ἐπὶ παραδείγματος ζῶντος ἰδεῖν ἐναργῶς, ὅτι δύναται ὁ αὐτὸς σφοδρότατος εἶναι καὶ ἀνειμένους· καὶ τὸ ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι μὴ δυσχεραντικόν· καὶ τὸ ἰδεῖν ἄνθρωπον σαφῶς ἐλάχιστον τῶν ἑαυτοῦ καλῶν ἡγούμενον τὴν ἐμπειρίαν, καὶ τὴν ἐντρέχειαν τὴν περὶ τὸ παρὰδιδόναι τὰ θεωρήματα· καὶ τὸ μαθεῖν, πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰς δοκούσας χάριτας παρὰ φίλων, μήτε ἐξηττώμενον διὰ ταῦτα, μήτε ἀναισθητῶς παραπέμποντα.

θ'. Παρὰ Σέξτου, τὸ εὐμένες καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ οἴκου τοῦ πατρονομουμένου· καὶ τὴν ἔνοιαν τοῦ κατὰ φύσιν ζῆν· καὶ τὸ σεμνὸν ἀπλάστως· καὶ τὸ στοχαστικὸν τῶν φίλων κηδεμονικῶς· καὶ τὸ ἀνεκτικὸν τῶν ἰδιωτῶν, καὶ τὸ ἀθεώρητον τῶν οἰομένων· καὶ τὸ πρὸς πάντας εὐάρμοστον, ὥστε χολακείας μὲν πάσης προσηνεστέραν εἶναι τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ, αἰδεσιμώτατον δὲ αὐτοῖς ἐκείνους παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν εἶναι· καὶ τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῶ ἐξευρετικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων· καὶ τὸ μηδὲ ἔμφασιν ποτε ὀργῆς, ἢ ἄλλου τινὸς πάθους παρασχεῖν, ἀλλὰ ἅμα μὲν ἀπαθέστατον εἶναι, ἅμα δὲ φιλοστοργότατον· καὶ τὸ εὐφημον, καὶ τοῦτο ἀφορητί· καὶ τὸ πολυμαθὲς ἀνεπιφάντως.

ι'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ γραμματικοῦ, τὸ ἀνεπιπληκτον· καὶ τὸ μὴ ὀνειδιστικῶς ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν βάρβάρων, ἢ σολοικῶν τι, ἢ ἀπηχῆς προνεγκαμένων, ἀλλ' ἐπιδειξίως αὐτὸ μόνον ἐκείνο, ὃ ἐδεῖ εἰρῆσθαι, προφέρεσθαι, ἐν τῷ τρόπῳ ἀποκρίσεως, ἢ συνεπιμαρτυρήσεως, ἢ συνδιαλήψεως περὶ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, οὐχὶ περὶ τοῦ ῥήματος, ἢ δι' ἑτέρας τινὸς τοιαύτης ἐμμελοῦς παρρησιάζεσθαι.

ια'. Παρὰ Φρόντωνος, τὸ ἐπιστῆσαι, ὅσα ἡ τυραννικὴ βασκανία, καὶ ποικιλία, καὶ ὑπόκρισις, καὶ ὅτι ὡς ἐπίπαν οἱ καλούμενοι οὗτοι παρ' ἡμῖν εὐπατρίδαι, ἀστοργότεροί πως εἰσὶ.

ιβ'. Παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πλατωνικοῦ, τὸ μὴ πολυλάχως, μηδὲ χωρὶς ἀνάγκης λέγειν πρὸς τινα, ἢ ἐν ἐπιτολῇ γράφειν, ὅτι ἀσχολὸς εἰμι· μηδὲ διὰ τούτου τοῦ τρόπου συνεχῶς παραιτεῖσθαι τὰ κατὰ τὰς πρὸς τοὺς συμβιοῦντας σχέσεις καθήκοντα, προβαλλόμενον τὰ περιεστώτα πράγματα.

ιγ'. Παρὰ Κατούλου, τὸ μὴ ὀλιγώρως εἶχειν φίλου αἰτιωμένου τι, καὶ τὴν τύχην ἀλόγως αἰτιώμενος, ἀλλὰ πειρᾶσθαι καὶ ἀποκαθιστάναι ἐπὶ τὸ σύνθημα· καὶ τὸ περὶ τῶν διδασκάλων ἐκθύμως εὐφημον, ὅσα τὰ περὶ Δομίτιου καὶ Ἀθηνόδοτου ἀπομνημονεύμενα· καὶ τὸ περὶ τὰ τέχνα ἀληθινῶς ἀγαπητικόν.

ιδ'. Παρὰ τοῦ ἀελοφῶ μου Σεουήρου, τὸ φιλοίκειον, καὶ φιλάληθες, καὶ φιλοδίκαιον· καὶ τὸ δι' αὐτὸν γινῶναι Θρασέαν, Ἐλβίδιον, Κάτωνα Δίωνα, Βροῦτον, καὶ

8. Apollonii exemplo didici liberum esse et sine dubitatione cautum et circumspectum, neque aliud quidquam vel minimum respicere, nisi rationem; mei similem semper esse in doloribus acerrimis, in proliis amissione, in morbis diuturnis; eidem acceptum refero, quod mihi contigit, ut in vivo exemplo perspecte viderem, eundem et constantissimum esse posse et remissum; in eo vidi studium in enarandis philosophorum scriptis a morositate alienum atque conspexi hominem, qui peritiam ac sollertiam qua in tradendis theorematibus pollebat, manifesto honorum suorum minimum existimabat; ab eo didici, quomodo beneficia, quae putantur, ab amicis sint accipienda, ut neque propterea addicti fiamus, neque ea sine grati animi sensu praetermittamus.

9. In Sexto suspexi benevolentiam et exemplum domus paterno affectu administratae, et intelligentiam vitae secundum naturam institutae, et gravitatem non simulatam; item sollicitam in explorandis amicorum necessitatibus diligentiam; tolerantiam erga imperitos et temere opinantes; studium ejus ad omnes se accommodandi, ita ut consuetudo ejus omni adulatione gratior esset, eodemque tempore iisdem maxime venerandus videretur; artem per notionem claras et perspicuas via ac ratione praecepta ad vitae usum necessaria reperiendi et ordine collocandi: idem neque irae unquam neque alius cujusquam perturbationis indicium dedit, sed simul et affectibus maxime immunis et amantissimus fuit, bonae famae studiosus, idque sine strepitu, et eruditus sine ostentatione.

10. Alexandrum Grammaticum observavi ab increpationibus sibi temperare, neque probrose vituperare, qui barbarum aut solœcum aliquid vel absonum proferunt, sed dextre id modo, quod dici debet, proponere, aut respondendi aut confirmandi aut de re ipsa, non de verbo, deliberandi specie usum, aut alia ejusmodi scita commonefactione.

11. A Frontone didici intelligere, qualis sit tyrannorum et invidentia et versutia et simulatio; eosque, qui a nobis patricii appellantur, ut plurimum a genuino paterni animi affectu alieniores esse.

12. Ab Alexandro Platónico, ne saepe nec nisi necessitate coactus alii dicerem vel in epistola scriberem, me esse occupatum, neque hac ratione continuo recusarem officia, quae rationes ad eos, quibuscum viverem, exigent, negotia urgentia praetendens.

13. A Catulo, ne parvi facerem amicum aliquid culpantem, etiam si forte temere culparet, quin etiam periculum facerem eum in pristinum statum restituendi; item ut libenter praeceptorum laudes celebrarem, quemadmodum de Domitio et Athenodoto memoriae proditum est; ut liberos meos sincera pietate prosequerem.

14. A fratre meo Severo, propinquorum et veritatis et justitiae studiosum esse: per eundem Thrascam, Helvidium, Catonem, Dionem, Brutum cognovi et animo concepì imagi-

φαντασίαν λαβεῖν πολιτείας ἰσονόμου, κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν διοικουμένης, καὶ βασιλείας τιμώσης πάντων μέλιστα τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀρχομένων· καὶ ἔτι πρὸ αὐτοῦ τὸ ὁμαλές καὶ ὁμότονον ἐν τῇ τιμῇ τῆς φιλοσοφίας καὶ τὸ εὐποιητικόν, καὶ τὸ εὐμετάδοτον ἐκτενές, καὶ τὸ εὐελπί, καὶ τὸ πιστευτικόν περὶ τοῦ ὑπὸ τῶν φίλων φιλεῖσθαι καὶ τὸ ἀνεπίκρυπτον πρὸς τοὺς καταγνώσεως ὑπ' αὐτοῦ τυγχάνοντας· καὶ τὸ μὴ δεῖσθαι συχασμοῦ τοὺς φίλους αὐτοῦ περὶ τοῦ, τί θέλει ἢ τί οὐ θέλει, ἀλλὰ ὅθλον εἶναι.

ιε'. Παρὰ Μαξίμου, τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ, καὶ κατὰ μὴδὲν περίφορον εἶναι καὶ τὸ εὐθυμον ἐν τε ταῖς ἄλλαις περιστάσεσι, καὶ ἐν ταῖς νόσοις καὶ τὸ εὐκρατον τοῦ ἥθους, καὶ μελιχίον, καὶ γεραρόν καὶ τὸ οὐ σχετλίως κατεργαστικὸν τῶν προκειμένων· καὶ τὸ πάντας αὐτῷ πιστεύειν, περὶ ὧν λέγοι, ὅτι οὕτως φρονεῖ, καὶ περὶ ὧν πράττει, ὅτι οὐ κακῶς πράττει· καὶ τὸ ἀθαύμαστον, καὶ ἀνέκπληκτον, καὶ μηδαμοῦ ἐπιεργόμενον, ἢ ὀκνοῦν, ἢ ἀμνησνοῦν, ἢ κατηφές, ἢ προσεσηρὸς, ἢ πάλιν θυμούμενον, ἢ ὑπορώμενον· καὶ τὸ εὐεργητικόν, καὶ τὸ συγγνωμονικόν, καὶ τὸ ἀψευδές, καὶ τὸ ἀδιαστρόφου μᾶλλον, ἢ διορθουμένου φαντασίαν παρέχειν καὶ ὅτι οὔτε ὥσθ' ἂν ποτὲ τις ὑπερορᾷσθαι ὑπ' αὐτοῦ, οὔτε ὑπέμεινεν ἂν κρείττονα αὐτοῦ αὐτὸν ὑπολαβεῖν καὶ τὸ εὐχαριετιζέσθαι.

ις'. Παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ ἡμερον, καὶ μενετικὸν ἀσάλευτος ἐπὶ τῶν ζητασμένων χριθέντων· καὶ τὸ ἀκινόητον περὶ τὰς δοκούσας τιμὰς· καὶ τὸ φιλόπονον καὶ ἐνδελγές καὶ τὸ ἀκουστικὸν τῶν ἔχοντων τί κοινωφελές ἐισπρέρειν καὶ τὸ ἀπατρατρέπτως τοῦ κατ' ἀξίαν ἀποναμετικὸν ἐκάστω· καὶ τὸ ἐμπειρον, ποῦ μὲν χρεῖα ἐντάσσει, ποῦ δὲ ἀνέσεις· καὶ τὸ παῦσαι τὰ περὶ τοὺς ἔρωτας τῶν μειρακίων· καὶ ἡ κοινονημοσύνη καὶ τὸ ἐρεῖσθαι τοῖς φίλοις μήτε συνδειπνεῖν αὐτῷ πάντως, μήτε συναποδημεῖν ἐπ' ἀνάγκης ἀεὶ δὲ ὅμοιον αὐτὸν καταλαμδάνεσθαι ὑπὸ τῶν διὰ χρεῖας τινὰς ἀπολειφθέντων· καὶ τὸ ζητητικὸν ἀκριβῶς ἐν τοῖς συμβουλοῖς, καὶ ἐπίμονον, ἀλλ' οὐ τὸ προαπέστη τῆς ἐρεύνης, ἀρκεσθεὶς ταῖς προχείροις φαντασίαις· καὶ τὸ διατηρητικὸν τῶν φίλων, καὶ μηδαμοῦ ἀψίχορον, μηδὲ ἐπιμανές· καὶ τὸ αὐταρχεῖν ἐν παντί, καὶ τὸ παιδρόν· καὶ τὸ πόρριον προνοητικόν, καὶ τῶν ἐλαχίστων προδιοικητικὸν ἀτραγώδως· καὶ τὸ τὰς ἐπιδοθήσεις καὶ πᾶσαν χολακίαν ἐπ' αὐτοῦ σταλῆναι· καὶ τὸ φυλακτικὸν αἰ τῶν ἀναγκαίων τῇ ἀρχῇ, καὶ ταμευτικὸν τῆς χορηγίας, καὶ ὑπομενετικὸν τῆς ἐπὶ τῶν τοιούτων τινῶν κατατιτάσεως· καὶ τὸ μήτε περὶ [τοὺς] Θεοὺς δεισιδαιμόν, μήτε περὶ ἀνθρώπους δημοκοπικόν, ἢ ἀρσευτικόν, ἢ ὀχλοχαρές, ἀλλὰ νῆπον ἐν πᾶσι, καὶ βέβαιον, καὶ μηδαμοῦ ἀπειρόκαλον, μηδὲ καινοτόμον. Καὶ τὸ τοῖς εἰς εὐμάρειαν βίου φέρουσι τι, ὧν ἡ τύχη παρέχει δαψίλειαν, χρηστικὸν ἀτύφως ἕμα καὶ ἀπροφασίστως, ὥστε παρόντων μὲν ἀνεπιτηδεύτως ἄπτεσθαι, ἀπόντων δὲ μὴ δεῖσθαι, καὶ τὸ μηδὲ ἂν τινα εἰπεῖν, μήτε ὅτι σοφιστής, μήτε ὅτι οὐερνάχλος,

nem reipublicæ liberæ, in qua æquis legibus et eodem jure omnia administrantur, et regni, quod civium libertatem omnium maximi æstimet; præterea ab eodem, æqualem et constantem esse in studio philosophiæ; benefacere et impense largiri, bene sperare et nequitiam dubitare de amicorum amore: is quoque non usus est dissimulatione erga eos, qui vituperandi videbantur, neque amicis ejus opus erat, ut quid vellet aut nollet. conjectura assequerentur, sed id apertum fuit.

15. In Maximo *cognovi* illud, sui compotem esse neque ulla re transversum abripi; animo esse bono, tum in aliis rebus adversis, tum in morbis; moribus uti et suavitate et gravitate bene temperatis; negotia, quæ impendent, non gravate perficere. Quidquid ille dixit, id ex animi sententia eum dicere, et quidquid egit, id consilio non malo eum agere, omnes persuasum habebant: porro nihil admirari et ad nihil obstupescere; nec festinare neque cunctari neque consilii expertem aut dejectum esse, neque nunc hilarem esse et rursus irasci et suspiciosum esse; liberalem esse et promptum ad ignoscendum; mendacium fugere, atque hominis non eversi potius, quam erecti specimen exhibere: neque quemquam ab eo contemptui se habitum existimasse, neque ausum esse se illi præferre; denique honeste urbanum esse.

16. A patre mansuetudinem et immotam in iis, quæ diligenter considerata sunt, perseverantiam, vanæ gloriæ ab opinatis honoribus quæsitæ contemptum, amorem laborum et assiduitatem, animum promptum ad audiendos eos, qui aliquid, quod ad publicam utilitatem spectat, afferant, firmam constantiam in tribuendo cuique, quod ejus dignitas postulat, peritiam, ubi intentione opus sit, ubi remissione: coercere amores puerorum; civilitati morum studere; amicis concedere, ut neque cœnæ semper adsint neque in itinibus sese necessario comites præbeant; semper similem sui deprehendi ab iis, qui necessitate aliqua impediti ab eo abfuere; in consiliis diligenter inquirere atque constanter, neque vero « destitit ab indagatione contentus obvia rerum specie. » Amicos retinendi studiosum esse, eos nec fastidio mutantem nec perditæ amantem; contentum esse in omnibus et vultu serenum; e longinquo prospicere et etiam ad minima administranda parari sine strepitu; acclamationes et omnem adulationem sub eo repressam esse; opes reipublicæ necessarias semper conservare, sumptus publicos parce erogare et æquo animo ferre quorundam his de rebus reprehensiones; neque circa deos supersticiosum esse, neque circa homines popularem auram captantem, blandientem, plebem demerentem, sed sobrium in omnibus et constantem, nusquam ineptum nec novitatis studiosum; rebus, quæ ad vitæ cursum faciliorem reddendum faciunt, quarum copiam uberrimam affert natura, sine fastu pariter atque sine excusatione uti, ita ut præsentibus sine affectione frueretur, absentibus non indigeret; nec dicere posse quemquam, sophistam eum fuisse aut vernam aut schola-

μήτε σκολαστικὸς, ἀλλ' ὅτι ἀνὴρ πέπειρος, τέλειος, ἀκολάκευτος, προστάναί δυνάμενος καὶ τῶν ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Πρὸς τούτους δὲ καὶ τὸ τιμητικὸν τῶν ἀληθῶς φιλοσοφούντων, τοῖς δὲ ἄλλοις οὐκ ἐξονειδιστικόν, οὐδὲ μὴν εὐπαράγωνον ὑπ' αὐτῶν ἔτι δὲ τὸ εὐόμιλον, καὶ εὐχαρί οὐ κατακόρως· καὶ τὸ τοῦ ἰοίου σώματος ἐπιμελητικὸν ἐμμέτρως, οὔτε ὡς ἂν τις φιλόζωος, οὔτε πρὸς καλλωπισμὸν, οὔτε μὴν ὀλιγώρως· ἀλλ' ὥστε διὰ τὴν ἰδίαν προσοχὴν εἰς ὀλίγιστα ἱατρικῆς χρῆζειν, ἢ φαρμάκων καὶ ἐπιθεμάτων ἔκτος. Μάλιστα δὲ τὸ παραγωγρητικὸν ἀβασκάνως τοῖς δυνάμιν τινα κεκτημένοις, ὅσον τὴν φραστικὴν, ἢ τὴν ἐξ ἱστορίας νόμων, ἢ ἐθῶν, ἢ ἄλλων τινῶν πραγμάτων· καὶ συσπουδαστικὸν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστοι κατὰ τὰ ἰδια προτερήματα εὐδοκιμῶσι πάντα δὲ κατὰ τὰ πάτρια πράσσων, οὐδ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτηδεύων φαίνεσθαι, τὸ τὰ πάτρια φυλάσσειν. Ἐτι δὲ τὸ μὴ εὐμετακίνητον καὶ ριπταστικόν, ἀλλὰ καὶ τόποις, καὶ πράγμασι τοῖς αὐτοῖς ἀνδιατριπτικόν· καὶ τὸ μετὰ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς κεφαλαλγίας, νεαρὸν εὐθύς καὶ ἀκμαῖον πρὸς τὰ συνήθη ἔργα· καὶ τὸ μὴ εἶναι αὐτῷ πολλὰ τὰ ἀπόρρητα, ἀλλὰ ὀλίγιστα καὶ σπανιώτατα, καὶ ταῦτα ὑπὲρ τῶν κοινῶν μόνον· καὶ τὸ ἔμφρον καὶ μεμετρημένον ἐν τε θεωρίῳ ἐπιτελείει, καὶ ἔργων κατασκευαῖς, καὶ διανομαῖς, καὶ τοῖς τοιούτοις ἀνθρώποις πρὸς αὐτὸ [δὲ] τὸ δέον πραγθῆναι δεδορκότες, οὐ πρὸς τὴν ἐπὶ τοῖς πραγθεῖσιν εὐδοξίαν. Οὐκ ἐν ἄψει λούσσης, οὐχὶ φιλοκοδόμος, οὐ περὶ τὰς ἐδωδὰς ἐπινοητής, οὐ περὶ ἐσθίτων ὑφὰς καὶ χροᾶς, οὐ περὶ σωμάτων ὥρας. Ἡ ἀπὸ Λωρίου στολὴ ἀνάγουσα ἀπὸ τῆς κάτω ἐπαύλεως, καὶ τῶν ἐν Λανουβίῳ τὰ πολλὰ· τῇ τελῶνι ἐν Τούσλοις παραιτουμένη ὡς ἐχρήσατο, καὶ πᾶς ὁ τοιοῦτος τρόπος. Οὐδὲν ἀπηγές, οὐδὲ μὴ ἀδυσώπητον, οὐδὲ λάβρον, οὐδὲ, ὡς ἂν τινα εἰπεῖν ποτε, « ὥς ἰδρωτός » ἀλλὰ πάντα διειλημμένα λελογισθαι, ὡς ἐπὶ σχολῆς, ἀταράχως, τεταγμένως, ἐρρώμενως, συμφώνως ἑαυτοῖς. Ἐφαρμόσειε δ' ἂν αὐτῷ τὸ περὶ τοῦ Σωκράτους μνημονεύμενον, ὅτι καὶ ἀπέχεσθαι καὶ ἀπολαύειν ἐδύνατο τοῦτων, ὧν πολλοὶ πρὸς τε τὰς ἀποχὰς ἀσθενῶς, καὶ πρὸς τὰς ἀπολαύσεις ἐνδοτικῶς ἔχουσι. Τὸ δὲ ἰσχύειν καὶ ἐτι καρτερεῖν καὶ ἐνήφειν ἑκατέρῳ, ἀνδρός ἐστίν ἄρτιον καὶ ἀήτητον ψυχὴν ἔχοντος, ὅσον ἐν τῇ νόσῳ τῇ Μαξίμου.

ιζ'. Παρὰ τῶν Θεῶν, τὸ ἀγαθὸς πάππους, ἀγαθοὺς γονέας, ἀγαθὴν ἀδελφὴν, ἀγαθοὺς διδασκάλους, ἀγαθοὺς οἰκείους, συγγενεῖς, φίλους, σχεδὸν ἅπαντας ἔχειν. Καὶ ὅτι περὶ οὐδένᾳ αὐτῶν προέπεσον πλημμελῆσαι τι, καίτοι διάθεσιν ἔχων τοιαύτην, ἀρ' ἦς, εἰ ἔτυχε, κἂν ἐπραξά τι τοιοῦτο· τῶν Θεῶν δὲ εὐποιᾶ, τὸ μηδεμίαν συνδρομὴν πραγμάτων γενέσθαι, ἥτις ἐμελλέ με ἐλέγξειν. Καὶ τὸ μὴ ἐπὶ πλεόν ἔκτραφῆναι παρὰ τῇ παλλαχῇ τοῦ πάππου· καὶ τὸ τὴν ὥραν διασωῆσαι· καὶ τὸ μὴ πρὸ ὥρας ἀνδρωθῆναι, ἀλλ' ἔτι καὶ ἐπιλαβεῖν τοῦ χρόνου. Τὸ ἀργοντι καὶ πατρὶ ὑποταχθῆναι, δὲ ἐμελλε πάντα τὸν τύπον ἀφαιρήσειν μου, καὶ εἰς ἔννοιαν ἀξείν

silicum, sed virum maturum, perfectum, adulatione superiorem, qui et suis et aliorum rebus praeesse posset. Praeter haec vere philosophantes colere, ceteros neque probro afficere neque tamen ab iis transversum abripi; porro suam esse in vitae consuetudine et festivum nec vero ad fastidium usque; corpus suum cum temperantia quadam curare, non ut vitae avidum, aut ad ornatum luxumve, neque tamen negligenter, quo factum est, ut propter suam diligentiam in paucissimis arte medicorum remediisve internis et externis opus haberet. Potissimum autem sine invidia loco cedere, si qui maiore quadam facultate pollebant, ut eloquentia aut doctrina juris morumve aut aliarum rerum cognitione, et simul cum iis operam dare, ut singuli pro iis, quibus quisque excellebat, facultatibus, existimationem consequerentur; omnia more majorum agere, ne illud quidem ipsum affectantem, ut morem majorum servare videretur; tum porro non facile moveri et huc illuc jactari, sed in iisdem et locis et negotiis immorari; post vehementissimos capitis dolores statim juvenilem ac vegetum ad consueta negotia redire; non multa habere arcana, sed paucissima ac rarissima, eaque tantum ad res publicas spectantia; prudentiam ac moderationem in muneribus edendis, operibus exstruendis, congiariis largiendis et ejusmodi rebus, * quae sunt hominis id ipsum quod agi oportet nec vero laudem e rebus gestis efflorescentem spectantis; non interpestive balneis uti, non de adibus exstruendis laborare, non de cibariis curiosum esse neve vestimentorum textura et colore neve de servitiorum specie; * vestem e Lorio, villa inferius sita, et Lanuviniis villis ei plerumque in usu fuisse; erga portitorem Tusculanum deprecantem quomodo se gesserit, et qualis fuerit omnis sic agendi ratio. Nihil immitte, nihil inverecundum, nihil vehemens, neque ut dixeris « usque ad sudorem : » sed omnia singulatim sumpta esse perpensa, quasi per otium, sine perturbatione, ordine, constantia, convenienter inter se. Conveniret in eum, quod de Socrate memoriae traditum est, eum et abstinere et frui potuisse iis, quibus plerique nec abstinere per infirmitatem nec frui sine intemperantia possunt; posse autem in altero robustum, in altero temperantem ac sobrium se praestare, id vero viri est firmo animo invictoque praediti, quale se in Maximi morbo praestulit.

17. A Diis bonos avos, bonos parentes, bonam sororem, bonos praeceptores, bonos familiares, necessarios, amicos, omnes fere habui : *iisdem debeo*, quod in neminem eorum temere quidquam deliqui, quamquam ita animo affectus, ut, si res tulisset, utique ejusmodi aliquid admissem, sed deorum benevolentia non ita ceciderunt res, ut in reprehensionem incurrerem; quod non diutius apud pellicem avitritus sum, et quod aetatis florem indelibatam servavi nec ante justum tempus virilitatis specimen dedi, sed ultra etiam distuli; quod principi ac patri subjectus fui, qui

τοῦ, ὅτι δυνατόν ἐστιν, ἐν αὐτῇ βιοῦντα μήτε δορυφορή-
σαι χρῆζειν, μήτε δούλων σημειωτῶν, μήτε λαμπά-
δων, καὶ ἀνδριάντων [τοιῶνδ' ἐτινων], καὶ τοῦ ὁμοίου
κόμμου· ἀλλ' ἔστιν ἐργυράτω ἰδιώτῳ συστῆλlein
ἐαυτὸν, καὶ μὴ διὰ τοῦτο ταπεινότερον, ἢ βραθυμότερον
ἔχειν πρὸς τὰ ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἡγεμονικῶς πραχθῆναι
δεόντα. Τὸ ἀδελφοῦ τοιοῦτου τυχεῖν, δυναμένου μὲν
διὰ θεοῦ ἐπεγεῖραι με πρὸς ἐπιμέλειαν ἐμαυτοῦ, ἀμα
δὲ καὶ τιμῇ καὶ στοργῇ εὐφραίνοντός με· τὸ παιδία μοι
ἐρῶν μὴ γενέσθαι, μηδὲ κατὰ τὸ σωματίον διάστροφα·
τὸ μὴ ἐπὶ πλέον με προκάμει ἐν ῥητορικῇ, καὶ ποιητι-
κῇ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐπιτηδεύμασιν, ἐν οἷς ἴσως ἂν κα-
ταχθῆην, εἰ ἡθοῦμένη ἐμαυτὸν εὐδως προΐοντα. Τὸ
εἶναι τοὺς τροφῆας ἐν ἀξιώματι καταστέλλει, οὗ δὲ
ἐδῶκαν μοι ἐπιθυμῶν, καὶ μὴ ἀναβαλέσθαι ἐλπίδι τοῦ
με, ἐπεὶ νέοι ἔτι ἦσαν, ὕστερον αὐτὸ πράξειν. Τὸ
γινῶναι Ἀπολλώνιον, Ρούστιον, Μάξιμον. Τὸ φαν-
τασθῆναι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν βίου ἐναργῶς καὶ πολ-
λάκις, οἷός τις ἐστὶ· ὥστε, ὅσον ἐπὶ τοῖς θεοῖς, καὶ ταῖς
ἐκείθεν δόξεσι καὶ συλλήψεσι καὶ ἐπινοαῖς, μηδὲν
κωλύειν ἡδὴ κατὰ φύσιν ζῆν με, ἀπολείπεσθαι δὲ ἐπὶ
τοῦτου παρὰ τὴν ἐμὴν αἰτίαν, καὶ παρὰ τὸ μὴ διατηρεῖν
τὰς ἐκ Θεῶν ὑπομνήσεις, καὶ μονονοιῇ διδασκαλίᾳ·
τὸ ἀντισχεῖν μοι τὸ σῶμα ἐπὶ τοσοῦτον ἐν τοιοῦτῳ βίῳ·
τὸ μήτε Βενεδίκτης ἀψασθαι, μήτε Θεοδότου, ἀλλὰ καὶ
ἕτερον ἐν ἐρωτικαῖς πάθεσι γενόμενον ὑγιαίνει· τὸ χα-
λεπήναντα πολλάκις Ῥουστίκῳ, μηδὲν πλέον πράξει, ἐφ'
ὃ ἂν μετέγων· τὸ μέλλουσαν νέαν τελευταίαν τὴν
τεκούσαν, ὅμως οἰκῆσαι μετ' ἐμοῦ τὰ τελευταῖα ἔτη.
Τὸ δασάκι ἐβουλήθη ἐπικουρῆσαι τινι πενιμένῳ, ἢ εἰς
ἄλλο τι χρῆζοντι, μηδέποτε ἀκοῦσαι με, ὅτι οὐκ ἐστὶ
μοι χρήματα, ὅθεν γένηται· καὶ τὸ αὐτῷ ἐμοὶ χρεῖαν
ὁμοίαν, ὡς παρ' ἐτέρου μεταλαβεῖν, μὴ συμπεσεῖν· τὸ
τὴν γυναῖκα τοιαύτην εἶναι, οὕτως μὲν παιθήνιον,
οὕτως δὲ φιλόστοργον, οὕτως δὲ ἀφελῇ· τὸ ἐπιτηδείων
τροφῶν εἰς τὰ παιδία εὐπορῆσαι. Τὸ δὲ ὄνειράτων
βοηθήματα δοθῆναι, ἄλλα τε, καὶ ὡς μὴ πτύειν αἶμα
καὶ μὴ διγγιῖν, καὶ τούτου ἐν Καίτη ὥσπερ χρῆσις·
ὅπως τε ἐπεθύμησα φιλοσοφίας, μὴ ἐμπεσεῖν εἰς τινα
σοφιστήν, μηδὲ ἀποκαθίσει ἐπὶ τοὺς συγγραφεῖς, ἢ
συλλογισμοὺς ἀναλύειν, ἢ περὶ τὰ μετεωρολογικὰ κα-
ταγίνεσθαι. Πάντα γὰρ ταῦτα θεῶν βοηθῶν καὶ τύχης
δεῖται.

Τὰ ἐν Κουάδῳ πρὸς τῷ Γρανούῳ.

BIBAION B.

Ἐωθεν προλέγειν ἐαυτῷ· Συντεύξομαι περιέργῳ,
ἀχαρίστῳ, ὑβριστῇ, δολερῷ, βασκάνῳ, ἀκοινωνήτῳ.
Πάντα ταῦτα συμβέβηκεν ἐκείνους παρὰ τὴν ἀγνοίαν
τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν. Ἐγὼ δὲ, τεθεωρηκὼς τὴν
φύσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ὅτι καλὸν, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅτι αἰ-
σχρὸν, καὶ τὴν αὐτοῦ τοῦ ἀμαρτάνοντος φύσιν, ὅτι μοι
συγγενὲς, οὐχὶ αἵματος ἢ σπέρματος τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ

mihī omnem fastum demeret et ad intelligentiam adduceret,
posse in aula ita degi, ut nec satellitio nec vestitu insigniore
nec facibus nec statuīs et simili ornatu opus sit; posse pri-
ncipem ita contrahere sese, ut proxime ad privati vitam ac-
cedat, nec tamen propterea demissius vel remissius negotia
publica imperatorie administrare; quod mihi contigit fra-
ter, qui moribus suis me ad curam mei excitaret, honore
autem et suo in me affectu me exhilararet; quod liberi mihi
neque ingenio tardi neque corpore distorti nati sunt; quod
non longius progressus sum in rhetorica, poetica et reliquis
studiis, quae me fortasse plane detinuissent, si me feliciter
in iis proficere sensissem; quod eos, a quibus educatus
sum, ad honores, quos expetere ipsi mihi videbantur, eve-
here festinavi, nec spe eos lactavi, me, quum juvenes
adhuc essent, id in posterum facturum; quod cognovi Apo-
lonium, Rusticum et Maximum; quod imago vitae secundum
naturam instituta, qualis esset, clare et frequenter animo
meo obversata est; ita ut, quod ad Deos ac dona, auxilia et
consilia ab iis mihi oblata attinet, nihil obstiterit, quominus
jam pridem naturae convenienter viverem; quod vero non-
dum id assequutus sim, id mea culpa atque inde quod Deo-
rum submonitiones et tantum non clarissima praecepta ne-
glexi, acciderit; quod in vita, qualis ea fuit, corpus mihi
tamdiu perduravit; quod nec Benedictam nec Theodolum
attigi, sed etiam postea affectibus amatoris correptus ad
sanitatem redii; quod, quamquam Rustico saepe succensui,
nihil ultra admisi, cuius me poeniteat; quod mater mea,
quum mature decessura esset, mecum tamen ultimos aetatis
annos transegit; quod, quoties Caetæ pauperi aut alius rei indigo
opitulari statuebam, nunquam audivi, mihi deesse pecu-
niam, unde id facerem, et quod non ulla mihi unquam talis
necessitas obtigit, ut ab alio sumere cogerer; et quod talis
mihi uxor contigit, tam obsequens, tam amans, tam sim-
plex; quod abunde mihi suppetiverunt viri ad liberos edu-
candos idonei; quod per insomnia mihi remedia data sunt
cum alia tum adversus sanguinis excretionem et capitis ver-
tiginem, * idque Caietæ tanquam * chresae; quod, quum ani-
mum ad philosophiam adjecissem, non in sophistam incidi,
neque in scriptoribus et syllogismis resolvendis tempus
deses contrivi, neque celestibus curiose perscrutandis de-
tentus sum. Haec enim omnia Deorum auxilio et fortuna
indigent.

Haec apud Quados ad Granum.

LIBER II.

1. Mane sibi praedicere: Incidam in curiosum, ingratum,
contumeliosum, fraudulentum, invidum, insociabilem:
omnia ista vitia iis ex ignorantia bonorum et malorum
eveniunt; ego vero, qui perspectam habeo naturam boni,
honestum id esse, ac mali, turpe id esse, porro naturam
ipsius qui peccat, eum mihi esse cognatum, non sangui-
nis aut seminis ejusdem, sed mentis ac divinae particula-

νοῦ, καὶ θέας ἀπομοίρας μέτοχος, οὔτε βλαβῆναι ὑπὸ τίνος αὐτῶν δύναμαι· αἰσχυρῶ γάρ με οὐδεὶς περιβαλεῖ· οὔτε ὀργίσεσθαι τῷ συγγενεῖ δύναμαι, οὔτε ἀπέχθασθαι αὐτῷ. Γεγόναμεν γὰρ πρὸς συνεργίαν, ὡς πόδες, ὡς χεῖρες, ὡς βλέφαρα, ὡς οἱ στοίχοι τῶν ἄνω καὶ τῶν κατω ὁδόντων. Τὸ οὖν ἀντιπράσσειν ἀλλήλοις, παρὰ φύσιν· ἀντιπρακτικὸν δὲ τὸ ἀγανακτεῖν καὶ ἀποστρέφασθαι.

β'. Ὁ τί ποτε τοῦτο εἰμι, σαρκία ἐστὶ καὶ πνευματικόν, καὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἄφες τὰ βιβλία· μηκέτι σπῶ. Οὐ δέδοται· ἀλλ' ὡς ἤδη ἀποθνήσκων, τῶν μὲν σαρκίων καταφρόνησον· λυθρος καὶ δσάρια, καὶ κορυφάντος, ἐκ νεύρων, φλεβίων, ἀρτηριῶν πλεγμάτων. Θέασαι δὲ καὶ τὸ πνεῦμα, ὁποῖόν τί ἐστιν· ἄνεμος· οὐδὲ αἰεὶ τὸ αὐτό, ἀλλὰ πάσης ὥρας ἐξεμούμενον, καὶ πάλιν ῥοπούμενον. Τρίτον οὖν ἐστὶ τὸ ἡγεμονικόν. Ἡ δὲ ἐπινοήθητι· γέρον εἰ· μηκέτι τοῦτο ἐάσης δουλεύσαι· μηκέτι καθ' ὁρμὴν ἀκονιζόμενον νευροσπασθηθῆναι· μηκέτι τὸ εἰμαρμένον, ἢ παρὸν δυσχερᾶναι, ἢ μέλλον ὑποδύεσθαι.

γ'. Τὰ τῶν θεῶν προνοίας μεστά. Τὰ τῆς τύχης οὐκ ἄνευ φύσεως, ἢ συγκλίσεως καὶ ἐπιπλοκῆς τῶν προνοίας διοικουμένων. Πάντα ἐκείθεν ρεῖ· πρόσσεσι δὲ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ τῷ ὅλῳ κόσμῳ συμφέρον, οὐ μέρος εἶ. Παντὶ δὲ φύσεως μέρει ἀγαθόν, ὃ φέρει ἢ τοῦ ὅλου φύσις, καὶ ὃ ἐκείνης ἐστὶ σωστικόν. Σῶζουσιν δὲ κόσμον, ὥσπερ αἱ τῶν στοιχείων, οὕτως καὶ αἱ τῶν συγκριμάτων μεταβολαί. Ταῦτά σοι ἀρκέτω, αἰεὶ δόγματα ἔστω. Τὴν δὲ βιβλίῳν δῖψαν βίψον, ἵνα μὴ γογγύζων ἀποθάνῃς, ἀλλὰ ἡλεως ἀληθῶς καὶ ἀπὸ καρδίας εὐχάριστος τοῖς θεοῖς.

δ'. Μέννησο, ἐκ πόσου ταῦτα ἀναβάλλῃ, καὶ ὁποσάκις προθεσμίας λαβὼν παρὰ τῶν θεῶν, οὐ χρᾶ αὐταῖς. Δεῖ δὲ ἥδη ποτὲ αἰσθῆσθαι, τίνος κόσμου μέρος εἶ, καὶ τίνος διοικοῦντος τὸν κόσμον ἀπόρροια ὑπέστης· καὶ ὅτι ὁρος ἐστὶ σοι περιγεγραμμένος τοῦ χρόνου, ὃ ἐὰν εἰς τὸ ἀπαιθριάσαι μὴ χρήσῃ, οἰγήσεται, καὶ οἰγήσῃ, καὶ αὖθις οὐχ ἤξεται.

ε'. Πάσης ὥρας φρόντιζε στιβαρῶς, ὡς Ῥωμαῖος καὶ ἄρβην, τὸ ἐν χερσὶ μετὰ τῆς ἀκριβοῦς καὶ ἀπλάστου σεμνότητος, καὶ φιλοστοργίας, καὶ ἐλευθερίας καὶ δικαιοσύνης πράσσειν· καὶ σχολὴν σαυτῷ ἀπὸ πασῶν τῶν ἄλλων φαντασιῶν πορίζειν. Ποριεῖς δὲ, ἂν, ὡς ἐσχάτην τοῦ βίου, ἐκάστην πρᾶξιν ἐνεργῇς, ἀπηλλαγμένην πάσης εἰκασιότητος, καὶ ἐμπαθοῦς ἀποστροφῆς ἀπὸ τοῦ αἰρούμεντος λόγου, καὶ ὑποκρίσεως, καὶ φιλαυτίας, καὶ δυσαρεστῆσεως πρὸς τὰ συμμεμοiraμένα. Ὅρᾳς, πῶς ὀλίγα ἐστὶν, ὧν κρατήσας τις δύναται εὖρον καὶ θεοῦδῃ βῶσαι βίον; καὶ γὰρ οἱ θεοὶ πλέον οὐδὲν ἀπαιτήσουσι παρὰ τοῦ ταῦτα φυλάσσοντος.

ζ'. Ὑβρίζε, ὑβρίζε ἑαυτήν, ὦ ψυχή· τοῦ δὲ τιμῆσαι σεαυτήν οὐκέτι καιρὸν ἔξεις· εὖ γὰρ ὁ βίος ἐκάστω. Οὗτος δὲ σοι σχεδὸν διήνυσται, μὴ αἰδομένη σεαυτήν, ἀλλ' ἐν ταῖς ἄλλων ψυχαῖς τιθεμένη τὴν σὴν εὐμοιρίαν.

participem; nec a quoquam eorum laedi possum: in id enim, quod turpe est, nemo eorum me conjiciet; neque ei, qui mihi cognatus est, succensere possum eumque odio persequi: nam ad mutuam operam nati sumus, ut pedes, ut manus, ut palpebrae, ut ordines superiorum et inferiorum dentium. Itaque invicem sibi adversari contra naturam est; adversantis autem est indignari et aversari.

2. Hoc quicquid tandem sum, caruncula est et animula et animi principatus. Missos fac libros: noli amplius distrahi; sed ut jam moriens carunculam contemne: cruor est et ossicula et reticulum, ex nervis, venulis et arteriis contextus. Quin etiam animam contemplare, qualis sit: spiritus, nec semper idem, sed quod singulis momentis evomitur et resorbetur. Tertia igitur pars est animi principatus; ad hunc igitur animum intende: senex es; noli pati, ut ille amplius serviat, aut amplius impetu insociabili raptetur, aut amplius fatum vel praesens inique ferat vel futurum horreat.

3. Deorum opera providentia plena; quae fortuna accidunt, non sejuncta a natura seu complexu et implexu rerum, quae a providentia administrantur. Inde omnia fluunt. Accedit autem id, quod necessarium est et id, quod universo mundo, cujus tu pars es, conducit; unicuique vero parti bonum, quod natura universi fert et quod ad hanc conservandam facit; conservant autem mundum ut elementorum ita etiam concretarum rerum mutationes. Haec tibi sufficiant, semper decreta sunt: librorum autem sitim pelle, ne murmurans moriaris, sed vere placidus Diisque ex animo gratias agens.

4. Memento, quamdiu haec distuleris, et quoties a diis, opportunitates nactus iis non usus sis. Oportet tandem aliquando sentias, cujus mundi pars sis et abs quo mundi rectore delibatus subliteris; tum vero, circumscriptum tibi esse terminum temporis, quo nisi ad serenitatem usus fueris, id abibit et tu abibis; neque unquam tibi redibit.

5. Singulis horis animo in id incumbe, ut firmiter, quem admodum decet Romanum et virum, id quod in manibus est, cum diligente nec ficta gravitate, pietate, liberalitate et justitia peragas ubique otium ab omnibus aliis cogitationibus redimas; redimes autem, si quasi ultimam vitae quamcunque actionem peregeris procul remotam ab omni temeritate et animi commoti aversione ab imperante ratione et simulatione et nimio tui studio et agritudine suscepta ex iis, quae a fato tribuuntur. Vides quam pauca sint, quae si quis tenet, leniter fluentem et divinae similem vitam degere potest; etenim Dii nihil plus requirent ab eo, qui haec observat.

6. Ignominia, ignominia te ipse affice, anime! honorem autem tibi vindicandi tempus non amplius habebis: fugit enim vita unicuique; haec autem tibi tantum non exacta est, nullam tui ipsius reverentiam habenti et in aliorum animis felicitatem tuam collocanti.

ζ'. Περισπῶ τί σε τὰ ἔξωθεν ἐμπέπτοντα· [καί] σχολὴν παρέχεσθαι τοῦ προσμυθάνειν ἀγαθόν τι, καὶ παῦσαι βεβρόμενος. Ἦδη δὲ καὶ τὴν ἐτέραν περιφορὰν φυλακτέον. Αἰροῦσι γὰρ καὶ διὰ πράξεων οἱ κεκημηκότες ἐν τῷ βίῳ, καὶ μὴ ἔχοντες σκοπὸν, ἐφ' ὃν πᾶσαν ὁρμὴν καὶ καθάπαξ φαντασίαν ἀπειθυνοῦσιν.

η'. Παρὰ μὲν τὸ μὴ ἐφιστάνειν, τί ἐν τῇ ἄλλου ψυχῇ γίγνεται, οὐ βραδίως τις ὥφθη κακοδαίμων· τοὺς δὲ τοῖς τῆς ἰδίας ψυχῆς κινήμασι μὴ παρακολουθοῦντας ἀνάγκη κακοδαίμονεῖν.

θ'. Τούτων αἰεὶ δεῖ μεμνηθῆαι, τίς ἡ τῶν ὧν φύσις, καὶ τίς ἡ ἐμὴ, καὶ πῶς αὕτη πρὸς ἐκείνην ἔχουσα, καὶ ὁποῖόν τι μέρος ὁποίου τοῦ ὅλου οὔσα, καὶ ὅτι οὐδεὶς ὁ κωλύων τὰ ἀκολουθεῖν τῇ φύσει, ἥς μέρος εἶ, πράσσειν τε αἰεὶ καὶ λέγειν.

ι'. Φιλοσόφος ὁ Θεόφραστος, ἐν τῇ συγκρίσει τῶν ἀμαρτημάτων, ὥς ἂν τις κοινότερον τὰ τοιαῦτα συγκρίνει, φησὶ, βαρύτερα εἶναι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν πλημελούμενα τῶν κατὰ θυμόν. Ὁ γὰρ θυμούμενος μετὰ τινος λύπης καὶ ληθηθείας συστολῆς φαίνεται τὸν λόγον ἀποστρεφόμενος· ὁ δὲ κατ' ἐπιθυμίαν ἀμαρτάνων, ἐφ' ἡδονῆς ἡττώμενος, ἀκολαστότερός πως φαίνεται καὶ θλιύτερος ἐν ταῖς ἀμαρτίαις. Ὅρθως οὖν καὶ φιλοσοφίας ἀξίως ἔφη, μεζόνος ἐγγλήματος ἔχεισθαι τὸ μεθ' ἡδονῆς ἀμαρτανόμενον, ἥπερ τὸ μετὰ λύπης· ὅπως τε ὁ μὲν προηδουκημένος μᾶλλον εἰσκει, καὶ διὰ λύπην ἡναγκασμένῳ θυμωθῆναι· ὁ δὲ αὐτόθεν πρὸς τὸ ἀδικεῖν ὥρμηται, φερόμενος ἐπὶ τὸ πρᾶξαι τινα κατ' ἐπιθυμίαν.

ια'. Ὡς ἡδὴ δυνατοῦ ὄντος ἐξίεναι τοῦ βίου, οὕτως ἕκαστα ποιεῖν καὶ διανοεῖσθαι. Τὸ δὲ ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν, εἰ μὲν θεοὶ εἰσιν, οὐδὲν δεινόν· κακῶ γάρ σε οὐκ ἂν περιβάλοιεν· εἰ δὲ ἦτοι οὐκ εἰσιν, ἢ οὐ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων, τί μοι ἔστιν ἐν κόσμῳ κενῶ θεῶν, ἢ προνοίας κενῶ; Ἀλλὰ καὶ εἰσι, καὶ μέλει αὐτοῖς τῶν ἀνθρωπείων· καὶ τοῖς μὲν κατ' ἀλήθειαν κακοῖς ἵνα μὴ περιπίπτῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' αὐτῷ τὸ πᾶν ἔθεντο· τῶν δὲ λοιπῶν εἴ τι κακὸν ἦν, καὶ τοῦτο ἂν προΐδοντο, ἵνα ἐπὶ πάντῃ τὸ μὴ περιπίπτειν αὐτῷ. Ὁ δὲ χεῖρω μὴ ποιεῖ ἄνθρωπον, πῶς ἂν τοῦτο βίον ἀνθρώπου χεῖρω ποιήσεν; Οὕτε δὲ κατ' ἀγνοίαν, οὔτε εἰδυῖα μὲν, μὴ δυνάμεν δὲ προφυλάξασθαι ἢ διορθώσασθαι ταῦτα, ἢ τῶν ὧν φύσις παρεῖδεν ἂν· οὔτε ἂν τηλικούτων ἡμαρτεν, ἦτοι παρ' ἀδυναμίαν, ἢ παρ' ἀτεχνίαν, ἵνα τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ ἐπίσης τοῖς τε ἀγαθοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς κακοῖς πεφυρμένους συμβαίῃ. Θάνατος δὲ γὰρ καὶ ζῶη, δόξα καὶ ἀδόξια, πόνος καὶ ἡδονή, πλοῦτος καὶ πενία, πάντα ταῦτα ἐπίσης συμβαίνει ἀνθρώπων τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς κακοῖς, οὔτε καλὰ ὄντα, οὔτε αἰσγρά. Οὐτ' ἀρ' ἀγαθὰ, οὔτε κακὰ ἐστὶ.

ιβ'. Πῶς πάντα ταχέως ἐναφανίζεται, τῷ μὲν κόσμῳ αὐτὰ τὰ σώματα, τῷ δὲ αἰῶνι αἱ μνημαὶ αὐτῶν, ὡς ἐστὶ τὰ αἰσθητὰ πάντα, καὶ μάλιστα τὰ ἡδονῇ δολαζόντα, ἢ τῷ πόνῳ φοβούντα, ἢ τῷ τύφῳ διαβεβήματα· πῶς εὐτελεῖ καὶ εὐκαταφρόνητα, καὶ ῥυπαρά,

7. Distrahunt te quæ extrinsecus incident. — Otium tibi concede ad discendum boni aliquid et desine in gyrum circumagi. Jam vero etiam alia circumcursatio cavenda; nam ii quoque nugantur, qui labore in vita defatigantur nec scopum habent, quo omnem impetum omninoque mentem dirigant.

8. Idcirco, quod non animadvertit ea, quæ in alius animo aguntur, non facile quisquam repertus est infelix; illos autem, qui sui animi motus non percipiunt, necesse est infelices esse.

9. Horum semper oportet memorem esse, quæ sit rerum universitatis natura, quæ mea, quo pacto se hæc ad illam habeat et qualis pars qualis universitatis sit, et neminem esse, qui te prohibeat, quominus ea, quæ naturæ, cujus pars es, consentanea sunt, et facias et loquaris.

10. Subtiliter Theophrastus in comparandis peccatis, prout quis populari quadam ratione hæc inter se contulerit, dicit, graviora esse, quæ ex cupiditate committantur, quam quæ ex ira. Iratum enim cum dolore quodam et occulta animi contractione rationem aversari, manifestum est; qui autem ex cupiditate peccat, a voluptate victus, intemperantior quodam modo et effeminatior apparet in peccatis. Recte igitur et philosophiæ convenienter dixit, majori criminiesse, quod cum voluptate peccetur, quam quod cum dolore; omninoque alter ei magis similis videtur, qui antea injuriam passus et dolore ad irascendum coactus est, alter sua sponte ad lædendum accedit, cupiditate ad aliquid faciendum ductus.

11. Quasi fieri possit, ut confestim e vita ex eas, ita singula agere et dicere et cogitare *te oportet*. E vivis autem discedere, si quidem Di sunt, non est quod quis timeat; nam in malum te non concitiant; sin vero aut non sunt aut non curant res humanas, quid mea refert vivere in mundo vacuo Diis aut providentia vacuo? Verum et sunt et curant res humanas, atque ne in ea, quæ vere mala sunt, incidat homo, prorsus in ipsius potestate collocarunt; reliquorum si quid esset malum, id quoque providissent, ut omnino penes ipsum esset, ne in id incideret. Quod autem hominem non deteriore reddit, quomodo id vitam hominis pejorem redderet? Neque vero ex ignorantia, neque id intelligens, quoniam impotens erat ad hoc cavendum aut emendandum, universitatis natura id neglexisset; non tantum peccasset aut ex impotentia aut ex artis defectu, ut bona et mala pariter bonis hominibus atque malis sine discrimine evenirent. Jam vero mors et vita, honor et ignominia, dolor et voluptas, divitiæ et egestas, hæc omnia pariter bonis hominibus atque malis eveniunt, quippe quæ neque honesta nec turpia sint. Itaque nec bona nec mala sunt.

12. Quomodo omnia celeriter evanescant, in mundum ipsa corpora, in ævum memoriæ eorum, qualia sint omnia, quæ sub sensu cadunt? et potissimum quæ aut voluptate alliciunt aut dolore terrent aut fastu celebrata sunt, quam vilia et contemptu digna et emortua, rationalis facultatis est

καὶ εὐφάρτα, καὶ νεκρά, νοεῖς δυνάμεως ἐφιστάται. Ἰὶ εἰσιν οὗτοι, ὧν αἱ ὑπολήψεις καὶ αἱ φωναὶ τὴν εὐδοξίαν..... Τί ἐστὶ τὸ ἀποθανεῖν, καὶ ὅτι, ἐάν τις αὐτὸ μόνον ἴδῃ, καὶ τῷ μερισμῷ τῆς ἐννοίας διαλύσῃ τὰ ἐμφανταζόμενα αὐτῷ, οὐκέτι ἄλλο τι ὑπολήφεται αὐτὸ εἶναι, ἢ φύσεως ἔργον· φύσεως δὲ ἔργον εἰ τις φοβεῖται, παιδίον ἐστί. Τοῦτο μέντοι οὐ μόνον φύσεως ἔργον ἐστίν, ἀλλὰ καὶ συμφέρον αὐτῇ. Πῶς ἄπτεται θεοῦ ἄνθρωπος, καὶ κατὰ τί αὐτοῦ μέρος, καὶ θαν πῶς ἔχῃ, διακρίνεται τὸ τοῦ ἀνθρώπου τοῦτο μέρος.

ιγ'. Οὐδὲν ἀθλιώτερον τοῦ πάντα κύκλῳ ἐκπεριερχομένου, καὶ τὰ «νέρθεν γὰς» (φθίσιν) ἐρευνῶντος, καὶ τὰ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν πλησίων διὰ τεκμάρσεως ζητοῦντος, μὴ αἰσθομένου δὲ, ὅτι ἀρκεῖ πρὸς μόνῳ ἔνδον ἑαυτοῦ δαίμονι εἶναι, καὶ τοῦτον γνησίως θεραπεύειν. Θεραπεία δὲ αὐτοῦ, καθαρὸν πάθους διατρεῖν, καὶ εἰκαιότητος, καὶ δυσαρεστήσεως τῆς πρὸς τὰ ἐξ θεῶν καὶ ἀνθρώπων γινόμενα. Τὰ μὲν γὰρ ἐκ θεῶν αἰδέσιμα δι' ἀρετὴν· τὰ δὲ ἐξ ἀνθρώπων φίλα διὰ συγγένειαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τρόπον τινὰ ἔλεεινὰ, δι' ἄγνοίαν ἀγαθῶν καὶ κακῶν· οὐκ ἐλάττωσιν ἢ πῆρως αὐτῇ τῆς στερισκούσης τοῦ διακρίνειν τὰ λευκὰ καὶ μέλανα.

ιδ'. Κἂν τρισχίλια ἔτη βιώσασθαι μέλλῃς, καὶ τοσαυτάκις μύρια, ὅμως μέμνησο, ὅτι οὐδεὶς ἄλλον ἀποβάλλει βίον, ἢ τοῦτον, ὃν ζῇ· οὐδὲ ἄλλον ζῇ, ἢ ὃν ἀποβάλλει. Εἰς ταῦτο οὐκ καθίσταται τὸ μῆχιστον τῷ βραχυτάτῳ. Τὸ γὰρ παρὸν πᾶσιν ἴσον, εἰ καὶ τὸ ἀπολλύμενον οὐκ ἴσον· καὶ τὸ ἀποβαλλόμενον οὕτως ἀκαριαῖον ἀναφαίνεται. Οὔτε γὰρ τὸ παρωχηκός, οὔτε τὸ μέλλον ἀποβάλλει ἄν τις. Ὁ γὰρ οὐκ ἔχει, πῶς ἂν τοῦτο τις αὐτοῦ ἀφείλοιο; Τούτων οὖν τῶν δύο δεῖ μεμνησθαι· ἐνὸς μὲν, ὅτι πάντα ἐξ αἰδίου ὁμοειδῆ καὶ ἀνακυκλούμενα, καὶ οὐδὲν διαφέρει, πότερον ἐν ἑκατὸν ἔτεσιν, ἢ ἐν διακοσίαις, ἢ ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ τὰ αὐτὰ τις ὕβεται· ἑτέρου δὲ, ὅτι καὶ ὁ πολυχρονιώτατος, καὶ ὁ τάχιστα τεθνηζόμενος, τὸ ἴσον ἀποβάλλει. Τὸ γὰρ παρὸν ἐστὶ μόνον, οὐ στερίσκεισθαι μέλλει, εἴπερ γε ἔχει καὶ τοῦτο μόνον, καὶ, ὃ μὴ ἔχει τις, οὐκ ἀποβάλλει.

ιε'. Ὅτι πᾶν ὑπόληψις. Ἀλλὰ μὲν γὰρ τὰ πρὸς τοῦ Κυνικοῦ Μονίμου λεγόμενα· δῆλον δὲ καὶ τὸ χρήσιμον τοῦ λεγομένου, ἐάν τις αὐτοῦ τὸ νόστιμον μέχρι τοῦ ἀληθοῦς δέχεται.

ις'. Ὑβρίζει ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, μάλιστα μὲν, θταν ἀπόστημα καὶ οἶον σῶμα τοῦ κόσμου, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γένηται. Τὸ γὰρ δυσχεραίνειν τινὲ τῶν γινομένων, ἀπόστασις ἐστὶ τῆς φύσεως, ἥς ἐν μέρει αἱ ἐκάστου τῶν λοιπῶν φύσεις περιέχονται. Ἐπειτα δὲ, θταν ἀνθρώπων τινὰ ἀποστραφῇ, ἢ καὶ ἐναντία φέρεται, οὐκ βλάψουσα, οἷα εἰσιν αἱ τῶν ὀργιζομένων. Τρίτον ὑβρίζει ἑαυτὴν, θταν ἡσασθαι ἡδονῆς ἢ πόνου. Τέταρτον, θταν ὑποκρίνηται, καὶ ἐπιπλάστως καὶ ἀναλγῶς τι ποιῇ ἢ λέγῃ. Πέμπτον, θταν πρᾶξιν τινὰ ἑαυτῆς καὶ ὁρμὴν ἐπ' οὐδένᾳ σκοπῶν ἀφῇ, ἀλλὰ εἰκῇ καὶ

intelligere : quoniam sint hi, quorum opiniones et voces nominis claritatem largiuntur ; quid sit mori, et, quando quis id per se solum spectet et cogitatione ab eo separaverit, quæ simul cum eo concipiuntur animo, eum nihil aliud id esse habiturum, nisi opus naturæ ; naturæ autem opus si quis timeat, eum esse puerulum ; hoc tamen non solum naturæ opus esse, verum etiam naturæ prodesse ; quo pacto homo Deum contingat, et qua sui parte, et quando certo quodam modo ita se habeat illa hominis pars.

13. Nihil miserius est eo, qui omnia undique circumit et quæ subter terram sunt, ait ille, rimatur, eaque, quæ in aliorum animis sunt, per conjecturas indagat, non autem sentit sufficere, si quis cum eo, quem intra se gerit, genio versetur et hunc sincere colat : hujus autem cultus in eo cernitur, ut purus servetur a perturbatione animi, et temeritate et ægritudine propter ea, quæ a Diis et hominibus fiunt : nam quæ a Diis proficiuntur, venerabilia sunt virtutis nomine, quæ ab hominibus, cara cognationis ratione, interdum etiam miseratione digna propter ignorantiam bonorum et malorum : hæc cæcitas haud minor est illa, quæ nos privat facultate alba et nigra discernendi.

14. Etiam si ter mille annos victurus esses, et insuper trices mille, memento tamen, neminem aliam amittere vitam, quam ipsam eam, quam vivat, neque aliam vivere, quam eam, quam amittat ; eodem igitur redit longissimum vitæ tempus cum brevissimo : nam præsens par, etiam si id quod perit non par sit, et id, quod amittitur, ita instar puncti videtur : neque enim quod præterit aut quod futurum est ut quis amittat, fieri potest : quomodo enim eo, quo caret, quis eum privabit ? horum igitur duorum meminisse oportet : alterius, omnia, ex æterno ejusdem speciei esse et in orbem relabi, nec differre, utrum centum annis an ducentis aut infinito tempore eadem aliquis sit viturus ; alterius, et eum, qui diutissime vixerit, et eum, qui celerime obierit, par amittere ; nam præsens solum est, quo privari poterit, si quidem id tantum habet et, quod quis non habet, id non amittit.

15. Omnia in opinione sita : manifesta enim sunt, quæ a Monimo Cynico dicuntur ; manifesta quoque utilitas dicti, si quis vim ejus salutarem nec tamen ultra veritatem admittit.

16. Contumelia se afficit animus hominis potissimum tum, quum, quantum per ipsum stat, abscessus et quasi tuber mundi sit : nam ægre ferre aliquid eorum, quæ fiunt, est desistere a natura, cujus in parte uniuscujusque aliarum rerum natura continetur ; tum vero, quando hominem aliquem aversatur aut adeo ei nocendi consilio adversatur, quales sunt irascentium animi ; porro se ipse contumelia afficit, quando voluptati aut dolori succumbit ; item, quando simulat ac fecte et fallaciter aliquid vel facit vel loquitur ; denique, quando actionem aliquam suam aut conatum ad nullum scopum dirigit, sed temere et inconsulta

παρakoλoυθήτως oтoυν ενεργῇ, δέον καὶ τὰ μικρότατα κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ τέλος ἀναφορὰν γίνεσθαι· τέλος δὲ λογικῶν ζώων, τὸ ἐπεσθαι τῷ τῆς πόλεως καὶ πολιτείας τῆς πρεσβυτάτης λόγῳ καὶ θεσμῷ.

ιζ'. Τοῦ ἀνθρωπίνου βίου ὁ μὲν χρόνος, στιγμή· ἡ δὲ αὔρα, βέουσα· ἡ δὲ αἴσθησις, ἀμυδρά· ἡ δὲ βίαια τοῦ σώματος σύγκρισις, εὐσηπτος· ἡ δὲ ψυχὴ, ῥόμβος· ἡ δὲ τύχη, δυστέκμαρτον, ἡ δὲ φήμη, ἄκριτον· συνελόντι δὲ εἰπεῖν, πάντα, τὰ μὲν τοῦ σώματος, ποταμός, τὰ δὲ τῆς ψυχῆς, ὄνειρος καὶ τυρός· ὁ δὲ βίος, πόλεμος καὶ ξένου ἐπιδημία· ἡ ὑστεροφημία δὲ, λήθη. Τί οὖν τὸ παραπέμψαι δυνάμενον; ἐν καὶ μόνον φιλοσοφία. Τοῦτο δὲ ἐν τῷ τηρεῖν τὸν ἐνδον δαίμονα ἀνυδρίστον, καὶ ἀσινῇ, ἡδονῶν καὶ πόνων κρίσιν, μὴδὲν εἰσὶν ποιοῦντα, μὴδὲ διεψευσμένως καὶ μεθ' ὑποκρίσεως, ἀνευδεῖ τοῦ ἄλλον ποιῆσαι τι, ἢ μὴ ποιῆσαι· εἴ δὲ τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα δεχόμενον, ὡς ἐκείθεν ποθεν ἐρχόμενα, θθεν αὐτὸς ἦλθεν· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν θάνατον ὡς τῇ γνώμῃ περιμένοντα, ὡς οὐδὲν ἄλλο, ἢ λύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν ἕκαστον ζῶον συγκρίνεται. Εἰ δὲ αὐτοῖς τοῖς στοιχείοις μὴδὲν δεινὸν ἐν τῷ ἕκαστον διηγεῖσθαι εἰς ἕτερον μεταβάλλειν, διὰ τί ἐκτίθεται τις τὴν πάντων μεταβολὴν καὶ διάλυσιν; κατὰ φύσιν γάρ· οὐδὲν δὲ κακὸν κατὰ φύσιν.

Τὰ ἐν Καρνοῦντι.

BIBAION Γ.

Οὐκί τοῦτο μόνον δεῖ λογίζεσθαι, οἷ καὶ ἐκάστην ἡμέραν ἀπαναλίσκεται ὁ βίος, καὶ μέρος ἕλκεται αὐτοῦ καταλείπεται· ἀλλὰ κακίον λογιστέον, ὅτι, εἰ ἐπὶ πλεον βιότης, ἐκείνῳ γε ἄδελφον, εἰ ἐξαρκέσει ὅμοια αἰθῆς ἡ διάνοια πρὸς τὴν σύνεσιν τῶν πραγμάτων, καὶ τῆς θεωρίας τῆς συντείνουσας εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν τε θεῶν καὶ τῶν ἀνθρωπείων. Ἐὰν γὰρ παραληρεῖν ἀρξῇται, τὸ μὲν διαπνεῖσθαι, καὶ τρέφεσθαι, καὶ φαντάζεσθαι, καὶ ὁρᾶν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, οὐκ ἐνδεήσει· τὸ δὲ αὐτῷ χρῆσθαι, καὶ τοὺς τοῦ κατὰ φύσιν ἀριθμούς ἀκριβοῦν, καὶ τὰ προφανόμενα διαρροῦν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ, εἰ ἡδὴ ἐξαρκέον αὐτὸν, ἐπιστάνειν, καὶ ὅσα τοιαῦτα λογισμῷ συγγεγυμνασμένου πᾶν χρῆζει, προαποσθένεται. Χρὴ οὖν ἐπείγεσθαι, οὐ μόνον τῷ ἐγγυτέρῳ τοῦ θανάτου ἐκάστοτε γίνεσθαι, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ τὴν ἐνότησιν τῶν πραγμάτων καὶ τὴν παρακολούθησιν προσπολλύειν.

β'. Χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα παραφυλάσσειν, ὅτι καὶ τὰ ἐκτινόμενα τοῖς φύσει γινομένοις ἔχει τι εὐχαρί καὶ ἐπαγωγόν. Οἷον, ἀρτου ὀπτωμένου παραβρῆγνυται τινα μέρη· καὶ ταῦτα οὖν τὰ διέχοντα οὕτως, καὶ τρόπον τινὰ παρὰ τὸ ἐπάγγελμα τῆς ἀρτοποιίας ἔχοντα, ἐκπρέπει πως, καὶ προθυμίαν πρὸς τὴν τροφήν ἰδίως ἀνακινεῖ. Πάλιν τε τὰ σῦκα, ὁπότε ὠριότητά ἐστι, κέρηνε. Καὶ ἐν ταῖς δρυπέσειν ἐλαίαις, αὐτὸ τὸ ἐγγὺς τῇ σήμει, ἰδὼν τι κάλλος τῷ καρπῷ προστίθεται. Οἱ

quantillum id est exsequitur, quum etiam minima quæque ita agi oporteat, ut ad finem referantur; finis autem animalium ratione præditorum est, urbis et civitatis antiquissimæ rationi et legi obsequi.

17. Vitæ humanæ tempus, punctum; materia fluens; sensus obscurus; totius corporis compages ad putredinem vergens; animus, turbo; fortuna, res perplexa; fama, iudicii expers: ut paucis dicam, omnia corporis, fluxus; omnia animi, somnium et fumus; vita, bellum et peregrini commoratio; fama posthuma, oblitio. Quid igitur est, quod deducere potest? unicum et solum, philosophia. Hæc autem in eo cernitur, ut eum, qui intus est, genium a contumelia et læsione immunem servet, voluptatibus et doloribus superiorem, nihil temere facientem nec fide simulatæ, non indigentem, ut alius quid faciat aut non faciat, porro ea, quæ obveniunt et attribuuntur, accipientem ut quæ inde veniunt, unde ipse venit, post omnia autem mortem placido animo opperientem, quippe nihil aliud, nisi solutionem elementorum, e quibus singula animalia sunt composita. Quod si ipsis elementis nihil timendum est ex eo, quod unumquodque eorum perpetuo in aliud mutatur; quam ob causam quis suspectam habeat omnium rerum mutationem et in partes dissolutionem? nam naturæ conveniens est; nihil autem malum, quod naturæ convenit.

Hæc Carnunti.

LIBER III.

1. Non hoc solum reputari oportet, vitam in dies absumi minoremque ejus partem relinqui, verum etiam illud reputandum est, etiamsi quis diutius victurus sit, tamen obscurum esse, an mens ipsius pariter posthac idoneam habitura sit vim ad intelligentiam rerum ac doctrinæ ejus, quæ ad scientiam rerum divinarum humanarumque spectat. Nam si delirare cœperit, perspirari quidem et nutrirî et visis impelli et impetum capere et quæ id genus alia sunt non deficient; sed se ipso uti et officii numeros diligenter ediscere, et quæ apparent articulatim explicare et de eo, num sese jam hinc educat, deliberare et quæ, hujusmodi sunt, quæ judicandi facultatem bene subactam requirunt, ea vero ante exstinguuntur. Festinandum igitur est, non solum idcirco, quod mors in dies propior imminet, verum etiam idcirco, quod intelligentia et perceptio rerum ante desinit.

2. Oportet etiam talia observari, ea quoque, quæ per consequentiam iis, quæ natura fiunt, adnascuntur, suavitatibus aliquid et illecebrarum habere: ut, panis quum coquitur, diffunduntur quædam ejus partes; hæc igitur sic hiantis et quodammodo contra professionem artis pistoriæ comparata decoris quid nescio quo modo habent et singulari quadam ratione cupiditatem edendi movent: porro etiam, ficus, quum maturuerunt, dehiscunt, et in maturissimis olivis id ipsum, quod prope ad putredinem accedit, propriam

στάχυνες δὲ κάτω νέοντες, καὶ τὸ τοῦ λέοντος ἐπισκύνιον, καὶ ὁ τῶν συνὲν ἐκ τοῦ στόματος βέων ἄρρος, καὶ πολλὰ ἕτερα, κατ' ἰδίαν εἰ τις σκοποίῃ, πόρρω ὄντα τοῦ εὐεϊδοῦς, ὅμως, διὰ τὸ τοῖς φύσει γινομένοις ἐπακολουθεῖν, συνεπικοσμεῖ καὶ ψυχαγωγεῖ, ὥστε, εἰ τις ἔχοι πάθος καὶ ἔννοιαν βαθυτέραν πρὸς τὰ ἐν τῷ ὅλῳ γινόμενα, σχεδὸν οὐδὲν οὐχὶ δοῖε αὐτῷ καὶ τῶν κατ' ἐπακολουθήσιν συμβαινόντων ἡδέως πως διασυνίστασθαι. Οὗτος δὲ καὶ θηρίων ἀληθῆ χάσματα οὐχ ἥσσον ἡδέως ὁφεται, ἢ ὅσα γραφεῖς καὶ πλάσται μιμούμενοι δεικνύουσιν· καὶ γράς καὶ γέροντος ἀμύητιν τινα καὶ ὄραν, καὶ τὸ ἐν παισὶν ἐπαφρόδιτον, τοῖς ἑαυτοῦ σώρροσιν ὀφθαλμοῖς ὄραν δυνήσεται· καὶ πολλὰ τοιαῦτα οὐ παντὶ πιθανὰ, μόνῳ δὲ τῷ πρὸς τὴν φύσιν, καὶ τὰ ταύτης ἔργα γνησίως ὠκειωμένῳ προσπεσεῖται.

γ'. Ἰπποκράτης πολλὰς νόσους ἰασάμενος, αὐτὸς νοσήσας ἀπέθανεν. Οἱ Χαλδαῖοι πολλῶν θανάτους προηγόρευσαν, εἴτα καὶ αὐτοὺς τὸ πεπρωμένον κατέλαβεν. Ἀλέξανδρος, καὶ Πομπήσιος, καὶ Γάιος Καῖσαρ, ὅλας πόλεις ἄρδην τοσαυτάκις ἀνελόντες, καὶ ἐν παρατάξει πολλὰς μυριάδας ἱππέων καὶ πεζῶν κατακόψαντες, καὶ αὐτοὶ ποτε ἐξῆλθον τοῦ βίου. Ἡράκλειτος, περὶ τῆς τοῦ κόσμου ἐκπυρώσεως τοσαῦτα φυσιολογήσας, ὕδατος τὰ ἐντὸς πληρωθεὶς, βολβίτῳ καταχεχρισμένος, ἀπέθανε. Δημόκριτον δὲ οἱ φθειρεῖς· Σωκράτην δὲ ἄλλοι φθειρεῖς ἀπέκτειναν. Τί ταῦτα; ἐνέβης, ἐπλευσας, κατήχηθης· ἔκδηθι. Εἰ μὲν ἐφ' ἕτερον βίον, οὐδὲν θεῶν κενόν, οὐδὲ ἐκεῖ. Εἰ δὲ ἐν ἀναίσθησίᾳ, παύσῃ πόνων καὶ ἡδονῶν ἀνεχόμενος, καὶ λατρεύων τοσούτῳ χεῖρονι τῷ ἀγγεῖῳ, ἢ περιέστι τὸ ὑπηρετοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοῦς καὶ δαίμων, τὸ δὲ γῆ καὶ λύθρος.

δ'. Μὴ κατατρίψῃς τὸ ὑπολιπόμενον τοῦ βίου μέρος ἐν ταῖς περὶ ἑτέρων φαντασίαις, ὅπταν μὴ τὴν ἀναφορὰν ἐπὶ τι κοινωφιλὲς ποιῇ. (Ἦτοι γὰρ ἄλλου ἔργου στερή) τουτέστι φανταζόμενος, τί δὲ δαῖνα πράσσει, καὶ τίνας ἐνεκεν, καὶ τί λέγει, καὶ τί ἐνθυμεῖται, καὶ τί τεχνάζεται, καὶ ὅσα τοιαῦτα ποιεῖ ἀποβρέμβεσθαι τῆς τοῦ ἰδίου ἡγεμονικῆ παρατηρήσεως. Χρὴ μὲν οὖν καὶ τὸ εἰκῆ καὶ μάτην ἐν τῷ εἰρμῷ τῶν φαντασιῶν περιίστασθαι, πολὺ δὲ μάλιστα τὸ περιέρχον, καὶ κακότηδες· καὶ ἐθιστέον ἑαυτὸν, μόνῳ φαντάζεσθαι, περὶ ὧν εἰ τις ἄνθρωπος ἐπ' ἀνέροιτο, « Τί νῦν διανοῇ; » μετὰ παρβήσις παραχρῆμα ἐν ἀποκρίναίῳ, ὅτι τὸ καὶ τό· ὡς ἐξ αὐτῶν εὐθύς ὀφθαλμοῖς, ὅτι πάντα ἀπλᾶ καὶ εὐμενῆ, καὶ ζώου κοινωνικοῦ, καὶ ἀμελοῦντος ἡδονικῶν, ἢ καθάπαξ ἀπολαυστικῶν φαντασμάτων, ἢ φιλονεικίας τινός, ἢ βασιλείας καὶ ὑποφίας, ἢ ἄλλου τινός, ἐφ' ᾧ ἂν ἐρυθρίασεως ἐξηγουμένος, ὅτι ἐν νῷ αὐτοῦ εἶχες. Ὁ γὰρ τοι ἄνθρωπε τοιοῦτος, οὐκ ἔτι ὑπερτιθέμενος τὸ ὡς ἐν ἀρίστοις ἡδὴ εἶναι, ἱερεὺς τίς ἐστι καὶ ὑπουργός θεῶν, χρώμενος καὶ τῷ ἐνδον ἱδρυμένῳ αὐτοῦ, ὃ παρέχεται τὸν ἀνθρώπινον ἀρχαντον πασῶν ἡδονῶν, ἀτρωτον ὑπὸ παντὸς πόνου, πάσης ὕβρεως ἀνέπαφον, πάσης ἀναίσθητον πονηρίας, ἀθλητὴν ἀθλου τοῦ μεγίστου, τοῦ ὑπὸ μηδενὸς πάθους

quandam amoenitatem baccae conciliat; spicae autem deorsum nutantes, et leonis supercilium et aprorum ex ore profluens spuma et multa alia, quae, si quis separatim spectat, a pulcritudine longe absunt, tamen, quoniam ea, quae natura fiunt, sequuntur, ad ornatum et delectationem pro sua quaeque parte conferunt; ita ut si quis interiorum sensum habeat et profundiorum intelligentiam eorum, quae in universo fiunt, ei propemodum nihil non etiam eorum, quae per consequentiam accidunt, grata quadam ratione cum aliis concinnatum videri debeat. Hic etiam veros belluarum rictus non minore cum voluptate spectabit, quam quos pictores et fectores imitando exhibent, atque et vetularum anus et senis florem quandam ac decus et puerorum venustatem modestis suis oculis intueri poterit. Atque ejus generis multa non cuivis probabilia occurrent, sed ei tantum, qui cum natura ejusque operibus intimam quandam familiaritatem contraxerit.

3. Hippocrates postquam multos morbos sustulit, ipse morbo correptus obiit; Chaldaei multorum mortes praedixere, postea etiam ipsos fatum intercepti; Alexander et Pompeius et Caius Caesar quum totas urbes toties funditus evertissent et in acie multa millia equitum peditumque interfecissent, et ipsi vita excesserunt; Heraclitus quum rerum naturam scrutatus tam multa de conflagratione mundi disseruisset, aqua intercute distentus et stercore bubulco oblitus interit; Democritum pediculi, Socratem alii pediculi sustulerunt. Quorsum haec? Consceidisti, navigasti, ex alto in portum devectus es. Exscede! si in aliam vitam, nihil diis vacuum, ne ibi quidem, sin vero in conditionem sensu privatam, desines labores et voluptates tolerare et inservire vasi tanto deteriori, quanto praestantius est, id quod servit: hoc enim mens et genius, illud terra et sanies.

4. Id quod relinquitur vitae noli contere in cogitationibus de aliis, nisi si ad communem utilitatem spectas. Nam profecto alio negotio privaris, hoc est, cogitans, quid ille agat et quam ob rem, quid dicat, quid cogitet, quid moliat et quae alia sunt hujusmodi, quae faciunt, ut ab animi principatu diligenter observando divageris. Oportet igitur vanitatem quoque et temeritatem in serie cogitationum declinare, omnium autem maxime curiositatem et malitiam, teque adsuafecere, ut ea tantum cogites, de quibus interrogatus, quid nunc mediteris, libere statim respondeas « hoc vel illud, » ita ut ex iis confestim appareat, omnia in te esse simplicia et benevola et animalis communi utilitati prospicientis, despicientis cogitationes, quae voluptatem omnino oblectationem spectant, itemque emulationem quandam aut invidentiam aut suspicionem aut aliud quidlibet, quod si animo te agitas fatearis, pudore te suffundi oporteat. Nam profecto vir talis, non amplius differens, quin in optimorum numero sit, sacerdos quasi quidam est et minister Deorum, numine quoque, quod in pectore gerit, familiariter utens, quod hominem praestat incontaminatum omnibus voluptatibus, omni dolore illasum, nulli contumeliae obnoxium, omnisque malitiae sensu carentem, certaminis maximi, ne ab ulla animi perturbatione prosternatur, lu-

καταβληθῆναι, δικαιοσύνην βαθαμμένον εἰς βάθος, ἀσπαζόμενον μὲν ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τὰ συμβαίνοντα καὶ ἀπονεμόμενα πάντα· μὴ πολλαῖς δὲ, μὴδὲ χωρὶς μεγάλῃς καὶ κοινωφελούς ἀνάγκης φανταζόμενον, τί ποτε ἄλλος λέγει, ἢ πράσσει, ἢ διανοεῖται. Μόνα γὰρ τὰ ἐκ αὐτοῦ πρὸς ἐνέργειαν ἔχει, καὶ τὰ ἐαυτοῦ ἐκ τῶν ὄλων συγκαλωθόμενα διηνεκῶς ἐννοεῖ· κακείνα μὲν καλὰ παρέχεται, ταῦτα δὲ ἀγαθὰ εἶναι πέπεισται. Ἡ γὰρ ἐλάχιστῃ νενομμένη μοῖρα συνεμφέρεται τε καὶ συνεμφέρεται. Μέννηται δὲ, καὶ ὅτι συγγενὲς πᾶν τὸ λογικόν· καὶ ὅτι κηδεσθαι μὲν πάντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἐστὶ· δόξης δὲ οὐχὶ τῆς παρὰ πάντων ἀνθεκτόν, ἀλλὰ τῶν ὁμολογουμένως τῇ φύσει βιούντων μόνον. Οἱ δὲ μὴ οὕτως βιούντες, ὅποιοί τινες οἰκοὶ τε καὶ ἐξω τῆς οἰκίας, καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν, οἳ μεθ' ὄλων φύρονται, μεμνημένους διατελεῖ. Οὐ τοῖνυν οὐδὲ τὸν παρὰ τῶν τοιούτων ἔπαινον ἐν λόγῳ τίθεται, οἷα οὐδὲ αὐτοὶ ἐαυτοῖς ἀρέσκονται.

ε'. Μῆτε ἀκούσιος ἐνέργει, μῆτε ἀκαινώθητος, μῆτε ἀνεξέταστος, μῆτε ἀνθελχόμενος· μῆτε κομψεία τὴν διάνοιάν σου καλλωπικέτω· μῆτε πολυῤῥήμων, μῆτε πολυπράγμων ἔσο. Ἐτι δὲ ὃ ἐν σοὶ θεὸς ἔστω προστατῆς ζωῆς ἀρρένος, καὶ πρεσβύτου, καὶ πολιτικοῦ, καὶ Ῥωμαίου, καὶ ἄρχοντος, ἀναταεταχότος ἐαυτὸν, οἷος ἂν εἴη τις περιμένων τὸ ἀνακλητικόν, ἐκ τοῦ βίου εὐλυτος, μῆτε ὀρκου δεόμενος, μῆτε ἀνθρώπου τινὸς μάρτυρος. Ἐν δὲ τὸ παιδρὸν καὶ τὸ ἀπροσδεὲς τῆς ἐξωθεν ὑπηρεσίας, καὶ τὸ ἀπροσδεὲς ἡσυχίας, ἣν ἄλλοι παρέχουσιν. Ὅρθον οὖν εἶναι χρῆ, οὐχὶ ὀρθούμενον.

ς'. Εἰ μὲν τι κρεῖττον εὕρισκεις ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ βίῳ δικαιοσύνης, ἀληθείας, σωφροσύνης, ἀνδρίας, καὶ καθάπαξ τοῦ ἀρκεῖσθαι ἐαυτῇ τὴν διάνοιάν σου, ἐν οἷς κατὰ τὸν λόγον τὸν ὀρθὸν πράσσοντά σε παρέχεται, καὶ τῇ εὐμαρμένῃ, ἐν τούτοις ἀπραιρέτως ἀπονευόμενός· εἰ τοῦτο, φημί, κρεῖσσόν τι ὀρθῶς, ἐπ' ἐκεῖνο ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς τραπόμενος, τοῦ ἀρίστου εὕρισκομένου ἀπόλαυε. Εἰ δὲ μηδὲν κρεῖττον φαίνεται αὐτοῦ τοῦ ἐνιδρυμένου ἐν σοὶ δαίμονος, τὰς τε ἰδίας ὁρμὰς ὑποτεταχότος ἐαυτῷ, καὶ τὰς φαντασίας ἐξετάζοντος, καὶ τῶν αἰσθητικῶν πείσεων, ὡς ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, ἐαυτὸν ἀφειλικυκότος, καὶ τοῖς θεοῖς ὑποτεταχότος ἐαυτὸν, καὶ τῶν ἀνθρώπων προκηδομένου· εἰ τοῦτο πάντα τὰ ἄλλα μικρότερα καὶ εὐτελέστερα εὕρισκεις, μὴδὲν ἡρώων διδοῦν ἑτέρῳ, πρὸς δὲ βέβηλας ἀπαξ καὶ ἀποκλίνας, οὐκ ἔτι ἀπερισπάστως τὸ ἀγαθὸν ἐκείνον τὸ ἴδιον καὶ τὸ σὸν προτιμᾶν δυνήσῃ· ἀντικαθῆσθαι γὰρ τῷ λογικῷ καὶ ποιητικῷ ἀγαθῷ, οὐ θέμις, οὐδ' ὅτι οὖν ἑτερογενές, οἷον τὸν παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινον, ἢ ἀρχάς, ἢ ἀπολαύσεις ἡδονῶν. Πάντα ταῦτα, καὶ πρὸς ὀλίγον ἐναρμυζειν δόξῃ, κατεκράτησεν ἄφνω, καὶ παρήνεγκεν. Σὺ δὲ, φημί, ἀπλῶς καὶ ἐλευθερίως ἐλοῦ τὸ κρεῖττον, καὶ τοῦτο ἀντέχου. — Κρεῖττον δὲ τὸ συμφέρον. — Εἰ μὲν τὸ ὡς λογικῷ, τοῦτο ἰήρει· εἰ δὲ τὸ ὡς ζωῷ, ἀπόφηναι, καὶ ἀτύφως

ctatorem, justitiæ colore bene tinctum, ex toto animo quem eveniunt sibi tribuuntur amplectentem, non saepe neque sine magna et ad publicam utilitatem spectante necessitate cogitantem, quid tandem alius loquatur aut agat aut medietur; sola enim sua sunt, in quibus operam collocat atque ea, quæ sibi ex universi natura destinantur, assidue contemplatur, atque illa quidem honesta præstat, hæc autem bona esse habet persuasum: quæ enim cuique adsignata est sors, convenienter inferitur et infert. Meminit autem, cognitione contineri quidquid rationis sit particeps, et omnibus hominibus prospicere naturæ hominis esse consentaneum; gloriæ autem non ei, quæ ab omnibus proficiscatur, esse studendum, sed ei tantum, quæ ab iis, qui naturæ convenienter degant. Qui non ita vivunt quales sint domi et foris, noctu et interdum, quales cum qualibus voluntur, semper memor est; proinde nihili pendit laudem ab iis profectam, qui ne sibi quidem ipsi placent.

5. Noli invitatus agere, neque a communione generis humani alienus, neque re non explorata, neque animo in diversa tracto: ne urbanitas animi tui sensum venociniis exornet; ne sis multorum verborum, neque multorum negotiorum. Præterea Deus, qui in te residet, sit præses animalis masculi, ætate maturi, rei publicæ studiosi, Romani, principis, ita compositi, quasi qui expectet classicum, facile e vita discessurus, qui neque jurejurando opus habeat neque hominis cujusquam testimonio. * Inest vero serenitas, et neque externo ministerio indigere, neque tranquillitate, quam alii præstant. Rectum igitur esse oportet, non erectum.

6. Si quid in vita humana deprehenderis præstantius justitia, veritate, temperantia, fortitudine, denique animo tuo sic affecto, ut in iis, quæ sanæ rationi convenienter agentem te præstat, se ipso, fato autem in iis contentus sit, quæ sine nostra optione attribuuntur; si quid, inquam, præstantius hoc deprehenderis, eo toto animo fac te veritas, eoque, ut bono præstantissimo, quod inveneris, fruaris. Sin nil præstabilius offenderis eo, qui in te collocatus est, genio, qui et omnes suos motus sibi subiecit et visa quæque diligenter explorat et a sensuum affectionibus, ut dicebat Socrates, se abduxit, et Diis se submitit et hominum curam gerit; si animo sic affecto inferiora vilioraque cetera omnia deprehenderis, nulli alii rei cuiquam locum concede, quo si semel inclinaveris animo divergente, ne amplius bonum proprium ac tuum sine distractione omnium maxime colere poteris. Nefas enim est, ullam aliam rem quamcumque diversi generis bono illi rationali et efficienti ex adverso consistere, ut imperitæ multitudinis laudem, magistratus, divitias, voluptatum fructum: quæ omnia, si vel tantulum convenire visa fuerint, confestim prævalebunt et te abducent. Tu vero, inquam, quod præstantius est, id simpliciter et libere elegit, eique strenue adhaerescito. — Præstat autem, quod prodest. — Si conducere tibi videtur, quatenus ratione præditus es, retine; si vero quatenus anima-

φύλασσε τὴν κρίσιν· μόνον ὅπως ἀσφαλῶς τὴν ἐξέτασιν ποιήσῃ.

ζ'. Μὴ τιμῆσης ποτὲ ὡς συμφέρον σεαυτοῦ, ὁ ἀναγκάσει σέ ποτε τὴν πίστιν παραβῆναι, τὴν αἰδῶ ἐγκαταλιπεῖν, μισῆσαί τινα, ὑποπτεῦσαι, καταράσασθαι, ὑποκρίνασθαι, ἐπιθυμῆσαί τινος τοίχων καὶ παραπετασμάτων δεομένου. Ὁ γὰρ τὸν ἑαυτοῦ νοῦν καὶ δαίμονα, καὶ τὰ ὄργια τῆς τούτου ἀρετῆς προελόμενος, τραγωδίαν οὐ ποιεῖ, οὐ στενάζει, οὐκ ἐρημίας, οὐ πολυπληθείας δεῖσεται· τὸ μέγιστον, ζήσῃ, μήτε διώκων, μήτε φεύγων· πρότερον δὲ ἐπὶ πλεόν διασπῆμα χρόνου τῷ σώματι περιεχομένη τῇ ψυχῇ, ἢ ἐπ' ἑλάσσον χρήσεται οὐδ' ἐτιοῦν αὐτῷ μέλει· κἀν γὰρ ἤδη ἀπαλλάσσεσθαι δεῖ, οὕτως εὐλύτως ἀπεισιν, ὡς ἄλλο τι τῶν αἰδημόνως καὶ κοσμίως ἐνεργεῖσθαι δυναμένων ἐνεργήσων. Τοῦτο μόνον παρ' ὅλων τὸν βίον εὐλαβοῦμενος, τὸ τὴν διάνοιαν ἐν τινι ἀνοικεῖν νοεροῦ πολιτικοῦ ζωῷ τροπῇ γενέσθαι.

η'. Οὐδὲν ἂν ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ κεκολασμένου καὶ ἐκκαθαρμένου πῦῶδες, οὐδὲ μὴν μεμολυσμένον, οὐδὲ ὑπουλον εὔροις. Οὐδὲ ἀσυντελῆ τὸν βίον αὐτοῦ ἢ πεπωμένην καταλαμβάνει, ὡς ἂν τις εἴποι τὸν τραγῶδον, πρὸ τοῦ τελέσαι καὶ διαδραματίσαι, ἀπαλλάσσεσθαι. Ἐτι δὲ οὐδὲν δοῦλον, οὐδὲ κομψόν, οὐδὲ προσδεδωμένον, οὐδὲ ἀπεσχισμένον, οὐδὲ ὑπεύθυνον, οὐδὲ ἐμφωλεῖον.

θ'. Τὴν ὑποληπτικὴν δύναμιν σέβου. Ἐν αὐτῇ τὸ πᾶν, ἵνα ὑποληψίς τῷ ἡγεμονικῷ σοῦ μηκέτι ἐγγένηται ἀνακόλουθος τῇ φύσει, καὶ τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ. Αὕτη δὲ ἐπαγγέλλεται ἀπροπτωσίαν, καὶ τὴν πρὸς ἀνθρώπους οἰκείωσιν, καὶ τὴν τοῖς θεοῖς ἀκολουσίαν.

ι'. Πάντα οὖν βίβας, ταῦτα μόνον τὰ ὀλίγα σύνεχε· καὶ ἔτι συμνημόνευε, ὅτι μόνον ζῇ ἕκαστος τὸ παρὸν τοῦτο, τὴν ἀκαριαῖον, τὰ δὲ ἄλλα, ἢ βεβίωται, ἢ ἐν ἀδύλῳ. Μικρὸν μὲν οὖν ζῇ ἕκαστος, μικρὸν δὲ τὸ τῆς γῆς γινώσκον, ὅπου ζῇ· μικρὸν δὲ καὶ ἡ μηκίστη ὑστεροφημία, καὶ αὕτη δὴ κατὰ διαδοχὴν ἀνθρωπαρίων τάχιστα τεθνηζομένων, καὶ οὐκ εἰδότων οὐδὲ ἑαυτούς, οὕτως τὸν πρόπαλαι τεθνηκότα.

ια'. Τοῖς δὲ εἰρημένοις παραστήμασιν ἐν ἔτι προσέστω, τὸ ὅρον ἢ ὑπογραφὴν αἰεὶ ποιεῖσθαι τοῦ ὑποπίπτοντος φανταστοῦ, ὥστε αὐτὸ ὁποῖόν ἐστι κατ' οὐσίαν γινώσκον, ὅλον δι' ὅλων διηρημένως βλέπειν, καὶ τὸ ἴδιον ὄνομα αὐτοῦ, καὶ τὰ ὀνόματα ἐκείνων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, καὶ εἰς ἃ ἀναλυθῆσεται, λέγειν παρ' ἑαυτοῦ. Οὐδὲν γὰρ οὕτως μεγαλοφροσύνης ποιητικόν, ὡς τὸ ἐλέγχειν ὁδῶν καὶ ἀληθείᾳ ἕκαστον τῶν τῷ βίῳ ὑποπιπτόντων δύνασθαι καὶ τὸ αἰεὶ οὕτως εἰς αὐτὰ δρᾶν, ὥστε συνεπιβάλλειν, ὁποῖον τινὲς τῷ κόσμῳ, ὁποῖαν τινὰ τοῦτο χρεῖαν παρεχόμενον, τίνα μὲν ἔχει ἀξίαν ὡς πρὸς τὸ ὅλον, τίνα δὲ ὡς πρὸς τὸν ἀνθρώπον, πόλιν τινεα πόλεως τῆς ἀνωτάτης, ἥς αἱ λοιπαὶ πόλεις ὥσπερ οἰκίαι εἰσὶν· τί ἐστὶ, καὶ ἐκ τίνων συγκέχρηται, καὶ πόσον

tus es, repudia; et a fastu ahenum serva iudicium; modo ut tuto rerum examen instituas!

7. Cave, unquam quidquam tibi prodesse putes; quod te aliquando compellat, ut fidem fallas, verecundiam deseras, oderis aliquem, suspectum habeas, diras impreceris, appetas aliquid quod parietes et velamenta desideret. Qui enim suae ipsius menti et genio et sacris virtutis ejus primas defert, tragœdias non excitat, gemitus non edit, non solitudine, non frequentia indiget; et, quod maximum est vivit, neque appetens vitæ, nec fugiens; utrum autem longiore an brevior temporis spatium anima sua corpore circumdata utatur, ne tantillum quidem curæ habet: nam si statim demigrandum est, non minus promptus discedit, quam si ad aliam aliquam rem peragendam se conferat, quæ salva verecundia et decore peragi potest; hoc unum per totam vitam cavens, ne mens in ullo deprehendatur conatu, qui animal rationale et sociale dedeceat.

8. In mente hominis castigati et purificati nihil purulenti, nihil impuri, nihil subdoli offendes; neque vitam ejus fatum unquam abruptum imperfectam, perinde ac si tragœdum dixerit aliquis ante fabulam finitam ac peractam scenam cessisse; porro nec servile quidquam, neque affectatum, neque addictum, neque abscissum, nec poenæ obnoxium, nec latebrosam.

9. Facultatem, e qua opiniones nascuntur, diligenter cole. In ea omnia insunt, ut menti tuæ nulla innascatur opinio, quæ vel naturæ sit contraria vel animalis ratione præditi constitutioni: cujus hæc est promissio, ut a temeritate in assentiendo alieni, et hominibus benevoli atque diis obsequentes reddamur.

10. Missis igitur omnibus, hæc pauca tantum retine: præterea memento, unumquodque præsens tantummodo temporis spatium, quod puncti instar obtineat, vivere: reliquum aut exactum aut in incerto. Exiguum igitur est quod unusquisque vivit; exiguum quoque terræ in quo vitam agit, angulus, exigua denique, quæ vel longissime propagatur, fama posthuma, eaque per successionem hominulorum tradita celerrime moriturorum, ac ne se ipsos quidem cognoscentium, nedum eum, qui jam pridem fato concessit.

11. His, quæ dixi, decretis unum adhuc addendum est, visi cujusvis, quod se offerat, definitionem vel descriptionem esse faciendam, ut quale sit ex natura sua et per omnes ac singulas ejus partes spectatum, clare intelligas, et quodnam sit proprium ejus nomen, quæ item nomina eorum, e quibus conflatum est et in quæ resolvetur, tecum possis disserere. Nihil enim tantam vim habet ad animi magnitudinem gignendam, quam posse singula, quæ in vita occurrunt, via ac ratione explorare eaque semper sic intueri, ut simul tecum reputes, quali mundo qualem usum hæc res præbeat, quam habeat existimationem et universitatis rerum et hominis respectu, utpote civis supremæ illius civitatis, cujus quasi domus sunt ceteræ civitates; quid sit, ex quibus compositum et quamdiu ut permaneat a natura

χρόνον πεφυκε παραμένειν τοῦτο, τὸ τὴν φαντασίαν
μα νῦν ποιοῦν· καὶ τίνας ἀρετῆς πρὸς αὐτὸ χρεία, ὅλον
ἡμερότητος, ἀνδρείας, ἀληθείας, πίστεως, ἀφελείας,
κῦταρκειας, τῶν λοιπῶν. Διὸ δεῖ ἐφ' ἐκάστου λέγειν,
τοῦτο μὲν παρὰ θεοῦ ἔχει· τοῦτο δὲ κατὰ τὴν σύλληξιν,
καὶ τὴν συμμηρομένην σύγκλωσιν, καὶ τὴν τοιαύτην
σύντεξιν τε καὶ τύχην· τοῦτο δὲ παρὰ τοῦ συμφύ-
λου καὶ συγγενοῦς καὶ κοινωνοῦ, ἀγνοοῦντος μέντοι,
ὅτι αὐτῷ κατὰ φύσιν ἐστίν. Ἄλλ' ἐγὼ οὐκ ἀγνοῶ·
διὰ τοῦτο χρῶμαι αὐτῷ κατὰ τὸν τῆς κοινωνίας φυσι-
κὸν νόμον εὖνως καὶ δικαίως· ἅμα μέντοι τοῦ κατ' ἀξίαν
ἐν τοῖς μέσοις συστοχάζομαι.

ιβ'. Ἐὰν τὸ παρὸν ἐνεργῆς, ἐπόμενος τῷ ὁρθῷ
λόγῳ ἐσπουδασμένως, ἐρῶμένως, εὐμενῶς, καὶ μη-
δὲν παρεμπόρευμα, ἀλλὰ τὸν ἑαυτοῦ δαίμονα καθαρὸν
ἐσώτα τηρῆς, ὡς εἰ καὶ ἡδὴ ἀποδοῦναι δέοι· ἐὰν τοῦτο
συνάπτης, μηδὲν περιμένων, μηδὲ φεύγων, ἀλλὰ τῇ
παρούσῃ κατὰ φύσιν ἐνεργείᾳ, καὶ τῇ, ὣν λέγεις καὶ
φθέγγῃ, ἡρωικῇ ἀληθείᾳ ἀρχοῦμενος, εὐλώσεις. Ἔστι
δὲ οὐδεὶς ὁ τοῦτο καλῶσαι δυνάμενος.

ιγ'. Ὡςπερ οἱ ἱατροὶ αἰεὶ τὰ ὄργανα καὶ σιδήρια
πρόχειρα ἔχουσι πρὸς τὰ αἰγνίδια τῶν θεραπευμάτων·
οὕτω τὰ δόγματα οὐ ἔτοιμα ἔχει πρὸς τὰ θεῖα καὶ
ἀνθρώπινα εἰδέναι, καὶ πᾶν καὶ τὸ μικρότατον οὕτω
ποιεῖν, ὡς τῆς ἀμφοτέρων πρὸς ἀλλήλα συνδέσεως μεμνη-
μένων. Οὔτε γὰρ ἀνθρώπινόν τι ἀνευ τῆς ἐπὶ τὰ
θεῖα συναναφορᾶς εὐ πράξεις, οὔτε ἐμπαλιν.

ιδ'. Μηκέτι πλανῶ· οὔτε γὰρ τὰ ὑπομνημάτιά σου
μέλλεις ἀναγινώσκειν, οὔτε τὰς τῶν ἀρχαίων Ῥωμαίων
καὶ Ἑλλήνων πράξεις, καὶ τὰς ἐκ τῶν συγγραμμάτων
ἐκλογάς, ἃς εἰς τὸ γῆρας σαυτοῦ ἀπετίθεσο· σπεῦδῃ
οὖν εἰς τέλος, καὶ τὰς κενὰς ἐπιτάδας ἀφείς, σαυτῷ
βοήθει, εἰ τι σοι μέλει σεαυτοῦ, ἥως ἔξεστιν.

ιε'. Οὐκ ἴσασι, πόσα σημαίνει τὸ κλέπτειν, τὸ σπεί-
ρειν, τὸ ὠνεῖσθαι, τὸ ἡσυχάζειν, τὸ ὄρναι τὰ πρακτέα,
ὅ οὐκ ὁφθαλμοῖς γίνονται, ἀλλ' ἑτέρα τινὶ δέει.

ις'. Σῶμα, ψυχὴ, νοῦς· σώματος αἰσθήσεις, ψυχῆς
ὁρμαὶ, νοῦ δόγματα. Τὸ μὲν τυποῦσθαι φανταστικῶς,
καὶ τῶν βοσκημάτων τὸ δὲ νευροσπαστεῖσθαι ὁρμητικῶς,
καὶ τῶν θηρίων, καὶ τῶν ἀνδρογύνων, καὶ Φαλάριδος,
καὶ Νέρωνος· τὸ δὲ τὸν νοῦν ἡγεμόνα ἔχειν ἐπὶ τὰ φαινό-
μενα καθήκοντα, καὶ τῶν θεῶν μὴ νομιζόντων, καὶ τῶν
τῇν πατρίδα ἐγκαταλείπόντων, καὶ τῶν ποιούντων,
ἐπειδὴν κλείσονται τὰ θύραις. Εἰ οὖν τὰ λοιπὰ κοινὰ
ἐστί πρὸς τὰ εἰρημένα, λοιπὸν τὸ ἰδίον ἐστί τοῦ ἀγαθοῦ
φύειν μὲν καὶ ἀσπάζεσθαι τὰ συμβαίνοντα, καὶ συγ-
κλωθόμενα αὐτῷ· τὸν δὲ ἐνδὸν ἐν τῷ στήθει ἰδρῦμενον
δαίμονα μὴ φύρειν, μηδὲ θορυβεῖν ὄχλῳ φαντασιῶν,
ἀλλὰ ὡς δὲ διατηρεῖν, κοσμίως ἐπόμενον θεῷ, μήτε
εὐεγγόμενόν τι παρὰ τὰ ἀληθῆ· μήτε ἐνεργούντα παρὰ
τὰ δίκαια. Εἰ δὲ ἀπιστοῦσιν αὐτῷ πάντες ἄνθρωποι,
ὅτι ἀπλῶς καὶ αἰδομένως καὶ εὐθύμως βιοῖ, οὐτὶς αλε-
παίνει τινὶ τοῦτων, οὔτε παρατρέπεται τῆς ὁδοῦ τῆς
ἀγνύσεως ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ βίου, ἐφ' ὃ δεῖ ἐλθεῖν καθαρὸν,

comparatum sit id quod nunc mihi visum obicit : quam
ad id virtute opus sit, ut mansuetudine, fortitudine, veri-
tate, fide, simplicitate, moderatione, reliquis. De singulis
igitur rebus dicendum est : hæc divinitus venit ; hæc per
complexum et fati serie connexa et contexta, et tali rerum
concursu ac fortuna : hæc a contribuli et cognato et sodali,
qui tamen nescit, quid naturæ suæ sit consentaneum. At
ego non ignoro ; ideoque secundum societatis legem a natura
sancitam benevolam et justam me præsto. Neque tamen
non in mediis illis rebus ejus pro æstimatione rationem
habeo.

12. Si rectæ rationi obsecutus id quod instat, sedulo,
strenue et placide peregeris, non opus aliquod accessorium,
sed genium tuum purum integrumque servaveris, quasi
illum statim esses redditurus ; si hoc indesinenter egeris,
nihil expectans aut fugiens, sed præsentē actione naturæ
consentanea et heroica in singulis dictis ac vocibus veritate
contentus, prosperam ages vitam ; quod quin facias, nemo
est, qui te impedire possit.

13. Quemadmodum medici ad subita mala sananda in
promptu habent instrumenta et ferramenta ; sic te in prom-
ptu habere oportet decreta ad res divinas humanasque co-
gnoscendas et ad omnia, etiam minima, ita agenda, ut me-
mineris utrorumque inter se vinculi. Neque enim rem
ullam humanam recte perficies, nisi simul eam ad deos
retuleris ; neque contra.

14. Noli amplius evagari ; neque enim futurum est, ut
commentarios tuos perlegas aut priscorum Romanorum et
Græcorum res gestas et ex variis scriptis excerpta, quæ
tibi in senectute [tractanda] reposuisti. Festina igitur ad
finem, et si qua tibi tui cura est, dum licet, missa spe
vana, tibi ipse consule.

15. Non intelligunt, quam multiplicem vim habeant vo-
cabula hæc, furari, serere, emere, quiescere, videre quid
factu opus sit, quod non oculis fit, sed alio aliquo visu.

16. Corpus, anima, mens : corporis sensus, animæ im-
petus, mentis decreta. Visorum imaginibus imprimi,
etiam pecudum est : interno impetu quasi fidiculis agitari,
ferarum quoque est et effeminatorum hominum et Phalaridis
et Neronis ; mentem ducem habere ad ea, quæ conve-
nire videntur, etiam eorum est, qui deos esse negant et
patriam deserunt, qui faciunt, postquam fores clausere
Si igitur cetera his, quæ dixi, communia sunt, restat,
quod proprium est viri boni, libenter amplecti ea, quæ ac-
cidunt et a fato ei destinantur ; genium vero intus in pectore
habitantem nec polluere nec turba visorum perturbare, sed
placidum servare et decenter Deo obsequentem, nihil a
veritate alienum loquentem et nihil nisi justum agentem.
Quod si nemo hominum fidem ei habet, eum simpliciter,
modeste et tranquille vivere, neque horum cuiquam irasci-
tur, neque declinat a via ea, quæ fert ad vitæ finem ; ad

ήσύχιον, εὐλυτον, ἀδιάστως τῇ ἑαυτοῦ μοίρᾳ συνηρμοσμένον.

BIBAION Δ.

Τὸ ἔνδον κυριεῦον, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχῃ, οὕτως ἔστηκε πρὸς τὰ συμβαίνοντα, ὥστε αἰεὶ πρὸς τὸ δυνατόν καὶ διδόμενον μετατιθεσθαι βραδίως. Ὑλῃν γὰρ ἀποτεταγμένην οὐδεμίαν φιλεῖ· ἀλλὰ ὁρμᾷ μὲν πρὸς τὰ ἡγούμενα μεθ' ὑπεξαίρεσεως· τὸ δὲ ἀντεισαγόμενον ὕλῃν ἑαυτῷ ποιεῖ· ὥσπερ τὸ πῦρ, ὅταν ἐπικρατῇ τῶν ἐπεμπιπτόντων, ὑφ' ὧν ἂν μικρὸς τις λύγνος ἐσθῆσθαι· τὸ δὲ λαμπρὸν πῦρ τάχιστα ἐξωκλείωσεν ἑαυτῷ τὰ ἐπιφορούμενα, καὶ κατηνάλωσεν, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων ἐπὶ μείζον ἤρθη.

β'. Μηδὲν ἐνέργημα εἰκῇ, μηδὲ ἄλλως, ἢ κατὰ θεώρημα συμπληρωτικὸν τῆς τέχνης, ἐνεργεῖσθω.

γ'. Ἀναχωρήσεις αὐτοῖς ζητοῦσιν, ἀγροικίας, καὶ αἰγιαλοῦς, καὶ ὁρῇ εἰσθας δὲ καὶ σὺ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ποθεῖν. Ὅλον δὲ τοῦτο ἰδιωτικώτατόν ἐστιν, ἔξον ἧς ἂν ὥρας ἐβελήσῃς εἰς ἑαυτὸν ἀναχωρεῖν. Οὐδαμοῦ γὰρ οὔτε ἡσυχώτερον, οὔτε ἀπραγμονέστερον, ἀνέρωπος ἀναχωρεῖ, ἢ εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν· μάλισθ' ὅστις ἔχει ἔνδον τοιαῦτα, εἰς ἃ ἐγκύψας, ἐν πάσῃ εὐμαρείᾳ εὐθὺς γίνεταί· τὴν δὲ εὐμαρείαν οὐδὲν ἄλλο λέγω, ἢ εὐκοσμίαν. Συνεχῶς οὖν δίδου σεαυτῷ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, καὶ ἀνανέου σεαυτὸν· βραχέα δὲ ἔστω καὶ στοιχειώδῃ, ἃ εὐθὺς ἀπαντήσαντα ἀρχάσει εἰς τὸ πᾶσαν αὐτὴν ἀποκλείσαι, καὶ ἀποπέμψαι σε, μὴ δυσχεραίνοντα ἐκείνοις, ἐφ' ἃ ἐπανέρχῃ. Τίνι γὰρ δυσχεραίνει; τῇ τῶν ἀνθρώπων κακίᾳ; ἀναλογισάμενος τὸ κρίμα, ὅτι τὰ λογικὰ ζῶα ἄλλῃλων ἔνεκεν γέγονε, καὶ ὅτι τὸ ἀνέχεσθαι, μέρος τῆς δικαιοσύνης καὶ ὅτι ἄκοντες ἀμαρτάνουσιν, καὶ πόσοι ἡδὴ διεγθρεύσαντες, ὑποπετεύσαντες, μισήσαντες, διαδορατιζέντες ἐκτέτανται, τετέφρωνται, παύου ποτέ. Ἀλλὰ [καὶ] τοῖς ἐκ τῶν ὧν ἀπονεμομένοις δυσχεραίνει; ἀνενωσάμενος τὸ διεξευγμένον, ἦτοι πρόνοια, ἢ ἄτομοι, ἢ ἐξ ὧν ἀπεδείχθη, ὅτι ὁ κόσμος ὥσανεὶ πόλις. Ἀλλὰ τὰ σωματικά σου ἄφεται ἔτι; ἐνόησας, ὅτι οὐκ ἐπιμύνηται λείως ἢ τραχέως κινουμένῳ πνεύματι ἢ διάνοια, ἐπειδὴν ἅπαξ ἑαυτὴν ἀπολάβῃ καὶ γνωρίσῃ τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν, καὶ λοιπὸν ὅσα περὶ πόνου καὶ ἡδονῆς ἀκήκοας καὶ συγκατέθου. Ἀλλὰ τὸ δοξάριον σε περισπάσει; ἀπιδὼν εἰς τὸ τάχος τῆς πάντων λήθης, καὶ τὸ χάος τοῦ ἐφ' ἑκάτερα ἀπείρου αἰῶνος, καὶ τὸ κενὸν τῆς ἀπηχέσεως, καὶ τὸ εὐμετάβολον, καὶ ἄκριτον τῶν εὐφημεῖν δοκούντων, καὶ τὸ στενὸν τοῦ τοποῦ, ἐν ᾧ περιγράφεται. Ὅλη τε γὰρ ἡ γῆ στιγμή, καὶ ταύτης πόστον γωνίδιον ἢ κατοικίσις αὕτη; καὶ ἐνταῦθα πόσοι, καὶ οἳ οἳ τινες οἱ ἐπαινεσόμενοι; Λοιπὸν οὖν μέμνησο τῆς ὑποχωρήσεως τῆς εἰς τοῦτο τὸ ἀγρίδιον ἑαυτοῦ· καὶ πρὸ παντὸς μὴ σπῶ, μηδὲ κατεντείνου, ἀλλὰ ἐλεύθερος ἔσο, καὶ δρα τὰ πράγματα, ὡς ἀνὴρ, ὡς ἄνθρωπος, ὡς πολίτης, ὡς θνητὸν ζῶον. Ἐν δὲ τοῖς προχειροτάτοις, εἰς ἃ

quem par est accedere parum, quietum, ad decedendum promptum, et suapte sponte fato suo se accommodantem.

LIBER IV.

1. Quod intus dominatur, id, quando secundum naturam habet, ita stat adversus ea, quæ accidunt, ut semper ad id, quod fieri potest et datum est, facile transeat: materiam enim appensam nullam amat, sed fertur ad præposita cum exceptione: quod vero contra infertur, materiem sibi facit: quemadmodum ignis, ubi ea, quæ insuper incidunt, superat, a quibus parva lucerna exstingeretur: splendidus autem ignis celerrime sibi vindicat ea, quæ inferuntur, eaque consumit, et ex iis altius surgit.

2. Nulla actio temere aut aliter, quam secundum regulam, quæ ad artem complendam spectat, efficiatur.

3. Secessus sibi quarunt, casas rusticas, littora, montes: soles etiam tu ejusmodi loca maxime appetere. Sed totum hoc hominis est maxime rudis et imperiti, quum liceat, quacunque tibi visum fuerit hora, in te ipsum secedere. Nullum enim in locum, ubi major sit tranquillitas altiusve otium, homo secedit, quam in suum ipsius animum: potissimum, quicumque intus habet, in quæ intuens statim in summa sit commoditate: commoditatem vero nihil aliud dico, nisi decentiam. Continuo igitur hunc secessum tibi concede et refice te ipse. Brevia autem sunt et elementaria, quæ, simul atque tibi occurrerint, sufficient ad eum *animum* totum occludendum, teque remittendum, nihil eorum moleste ferentem, ad quæ revertaris. Quid enim moleste fers? hominumne pravitatem? Perpendens decretum illud, animalium ratione præditorum alterum alterius causa natum esse, et tolerare partem esse justitiæ, et invitos peccare eos, et quam multi jam, qui infensissimo fuere animo, qui suspiciosi, qui odio incensi, post vehementissimas pugnas porrecti inque cinerem redacti sint, tandem aliquando desine *indignari*. Verum ea, quæ a rerum universitate tibi tributa sunt, iniquo animo fers? Revocas tibi in animum disjunctivum illud: aut providentia aut atomi, vel ea omnia, ex quibus demonstratum est, mundum esse instar civitatis; *desine, ea iniquo animo ferre*. Verum tangent te etiam posthac quæ corporis sunt? Considerans, spiritui sive leniter sive aspere moto non immisceri mentem, simul atque se ipsa abduxerit suamque cognovit potestatem, et reliqua omnia, quæ de dolore et voluptate audisti et consensu tuo comprobasti, *desine tandem his tangi*. Verum gloriola te trahet in diversa? Respicens celeritatem oblivionis, qua omnia sepeliuntur, quam vasta sit infinitas temporis in utramque partem, quam vanum, quod resonant, quam mutabiles et judicii expertes ii qui te laudare videntur, et quam angustus sit locus, quo circumscribitur *eorum laus*, *desine tandem gloriola in diversa trahi*. Tota enim terra punctum, ejusque quantillus angulus hæc habitatio, et hic quam pauci sunt et cujusmodi homines, qui te celebrabunt! Quod igitur reliquum est, memento secessus in illum tui ipsius agellum, et ante omnia cave distraharis et nimium te intendas, sed liber esto et contemplare res ut homo, ut

ἐγκύψεις, ταῦτα εἶπω τὰ δύο. Ἐν μὲν, ὅτι τὰ πράγματα οὐχ ἄπτεται τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἐξω ἐστῆκεν ἀτρεμῶντα· αἱ δὲ ὀχλήσεις ἐκ μόνης τῆς ἔνδον ὑπολήψεως. Ἐτερον δὲ, ὅτι πάντα ταῦτα, ὅσα ἄρξας, ὅσον οὐδέπω μεταβάλλει, καὶ οὐκ ἔτι ἔσται· καὶ ὅσων ἤδη μεταβολαῖς αὐτὸς παρατετύχηκας, συνεχῶς διανοοῦ. Ὁ κόσμος, ἀλλοίωσις· ὁ βίος, ὑπολήψις.

δ'. Εἰ τὸ νοερὸν ἡμῖν κοινόν, καὶ ὁ λόγος, καθ' ὃν λογικοὶ ἐσμέν, κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ προστακτικὸς τῶν ποιητέων, ἡ μὴ, λόγος κοινός· εἰ τοῦτο, καὶ ὁ νόμος κοινός· εἰ τοῦτο, πολίται ἐσμέν· εἰ τοῦτο, πολιτεύματός πινος μετέχομεν· εἰ τοῦτο, ὁ κόσμος ὡσανεὶ πόλις ἐστί. Τίνος γὰρ ἄλλου φῆσει τις τὸ τῶν ἀνθρώπων πᾶν γένος κοινὸν πολιτεύματος μετέχειν; ἐκείθεν δὲ, ἐκ τῆς κοινῆς ταύτης πόλεως, καὶ αὐτὸ τὸ νοερὸν καὶ λογικὸν καὶ νομικὸν ἡμῖν· ἡ πόθεν; ὥσπερ γὰρ τὸ γεωδές μοι ἀπὸ τίνος γῆς ἀπομεμέρισται, καὶ τὸ ὑγρὸν ἀπ' ἐτέρου στοιχείου, καὶ τὸ πνευματικὸν ἀπὸ πηγῆς τίνος, καὶ τὸ θερμὸν καὶ πυρῶδες ἐκ τίνος ἰδίας πηγῆς (οὐδὲν γὰρ ἐκ τοῦ μηδενὸς ἔρχεται, ὥσπερ μὴ· εἰς τὸ οὐκ ὄν ἀπέρχεται), οὕτω δὴ καὶ τὸ νοερὸν ἔχει πόθεν.

ε'. Ὁ θάνατος τοιοῦτος, ὅσον γένεσις, φύσεως μυστήριον. ΣΥΓΧΡΙΣΙΣ Εἰς τῶν αὐτῶν στοιχείων, * * * εἰς ταῦτα. Ὁλως δὲ οὐκ ἐφ' ᾧ ἂν τις αἰσχυνηθῇ· οὐ γὰρ παρὰ τὸ ἐξῆς τῷ νοερῷ ζῶει, οὐδὲ παρὰ τὸν λόγον τῆς παρασκευῆς.

ς'. Ταῦτα οὕτως ὑπὸ τῶν τοιούτων πέφυκε γίνεσθαι, ἔξ ἀνάγκης· ὁ δὲ τοῦτο μὴ θέλων, θέλει τὴν συχὴν ὀπὸν μὴ ἔχειν. Ὁλως δ' ἐκείνου μέμνησο, ὅτι ἐντὸς ὀλιγίστου χρόνου καὶ σὺ καὶ οὗτος τεληήσεσθε· μετὰ βραχὺ δὲ οὐδὲ ὄνομα ὑμῶν ὑπολειφθήσεται.

ζ'. Ἄρον τὴν ὑπόληψιν, ἦρται τὸ, « Βέβλαμμαι. » Ἄρον τὸ « Βέβλαμμαι, » ἦρται ἡ βλάβη.

η'. Ὁ χεῖρω αὐτὸν ἑαυτοῦ ἄνθρωπον οὐ ποιεῖ, τοῦτο οὐδὲ τὸν βίον αὐτοῦ χεῖρω ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτει, οὔτε ἔωθεν, οὔτε ἐνδοθεν.

θ'. Ἠνάγκασται ἡ τοῦ συμφέροντος φύσις τοῦτο ποιεῖν.

ι'. Ὅτι πᾶν τὸ συμβαῖνον, δικαίως συμβαίνει· δ, ἐὰν ἀκριβῶς παραφυλάσσης, εὐρήσεις· οὐ λέγω μόνον κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ὅτι κατὰ τὸ δίκαιον, καὶ ὡς ἂν ὑπὸ τίνος ἀπονέμεντος τὸ κατ' ἀξίαν. Παραφυλάσσε ὅν, ὡς ἤρξω· καὶ, ὅ τι ἂν ποιῆς, σὺν τούτῳ ποιεῖ, σὺν τῷ ἀγαθὸς εἶναι, καθ' ὃ νενοῦται ἰδίως ὁ ἀγαθός. Τοῦτο ἐπὶ πάσης ἐνεργείας σῶζε.

ια'. Μὴ τοιαῦτα ὑπολάμβανε, ὅσα ὁ ὑβρίζων κρίνει, ἢ ὅσα σε κρίνειν βούλεται· ἀλλ' ἴδε αὐτὰ, ὅποια κατ' ἀληθειάν ἐστι.

ιβ'. Δύο ταύτας ἐτοιμότητας ἔχειν αἰεὶ δεῖ· τὴν μὲν, πρὸς τὸ πρᾶξαι μόνον, ὅπερ ἂν ὁ τῆς βασιλικῆς καὶ νομοθετικῆς λόγος ὑποβάλλῃ, ἐπ' ὠφελείᾳ ἀνθρώπων· τὴν δὲ, πρὸς τὸ μεταθέσθαι, ἐὰν ἄρα τις παρῇ διορθῶν καὶ μετάγων ἀπὸ τίνος οἰήσεως. Τὴν μέντοι μεταγωγὴν δεῖ ἀπὸ τίνος πιθανότητος ὡς δικαίου, ἢ κοι-

civis, ut animal mortale. Inter ea, quæ maxime in promptu sint, in quæ intuearis, hæc duo sunt : alterum, res *externas* non attingere animum, sed extra immotas stare, molestias autem ex sola interna opinione *oriri* : alterum omnia ea, quæ vides, jamjam mutari neque amplius fore : atque quam multarum rerum mutationi ipse interfueris fac cogites. *Mundus, mutatio; vita, opinio.*

4. Si intellectus nobis communis est, etiam ratio, quæ rationales sumus, nobis communis; si hæc, etiam ea ratio, quæ, quid faciendum sit, quid non, præcipit, communis; si hæc, etiam lex communis; si hæc, cives sumus; si cives, civitatis alicujus participes; si hoc est, mundus instar civitatis est : cujus enim alius civitatis universum hominum genus particeps dixeris? Illinc autem, e communi hac civitate et ipsa intelligendi vis et rationalis et legis gnara nobis *obvenit*, aut unde? nam ut terrenum mihi e terra aliqua pro parte attributum est, et humidum ex alio elemento, et spirabile e fonte aliquo, et calidum igneumque e proprio quodam fonte — nihil enim ex nihilo oritur, quemadmodum etiam nihil in nihilum redigitur — ita utique etiam intellectus alicunde venit.

5. Mors tale quid est, quale ortus, naturæ actio occulta, concretio ex elementis et dissolutio in eadem, omnino non ejus quemquam pudeat; neque enim ordini animalis intelligendi facultate præditi neque rationi constitutionis nostræ repugnat.

6. Natura ita comparatum est, ut hæc non possint non ab hujusmodi hominibus sic fieri; quod qui non vult, idem sicum vult succo carere. Omnino illius memento, intra brevissimum tempus et te et istum morituros; paulo post ne nomina quidem vestra superfutura.

7. Tolle opinionem! sublatum est illud : « læsus sum; » tolle illud, « læsus sum! » sublatum est damnum.

8. Quod hominem se ipso deteriolem non reddit, id vitam quoque ejus non deteriolem reddit, neque damnum ei infert aut extrinsecus aut intrinsecus.

9. Utilitatis natura non potest non hoc agere.

10. Quidquid accidit, juste accidit, idque, si diligenter animadverteris, reperies : non tantum dico secundum id quod consequens est, sed secundum justitiæ rationem, quasi ab aliquo, qui secundum dignitatem distribuat. Animadverte igitur diligenter, ut cæperas, et quidquid agis, cum studio bonitatis age, idque eo sensu, quo quis proprie bonus dicitur. Id in omni actione serva.

11. Noli talia ea opinari, qualia injuriosus judicat aut qualia te ea judicare vult; sed vide ea, qualia revera sint.

12. Duplicem hanc promptitudinem te habere oportet : alteram, ut id tantum agas, quodcumque regiæ ac legisferæ facultatis ratio suggerit ad utilitatem hominum : alteram, ut sententiam mutes, si forte quis adest, qui eam corrigat et te ab opinione deducat : oportet tamen hanc sententiæ mutationem oriri a probabili quadam ratione, quasi ita

ιωφελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδοξόν ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐχω — Τί οὖν οὐ χρᾶ; Τοῦτου γὰρ τὸ ἑαυτοῦ ποιοῦντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὡς μέρος. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὑστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὡς μύρια μᾶλλον ἔτη ζῇν. Τὸ χρεῶν ἐπήρηται· ἕως ζῆς, ἕως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσῃν ἀσχολίαν κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί ὃ πλησίον εἶπεν, ἢ ἐπραξεν, ἢ διενόηθη· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθόν, μὴ διεβρίμμενον.

ιθ'. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθνήσκει· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὃ ἐκείνους διαδεξάμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σθενυμένων προοῦσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὃ ἐπαινος, πλὴν ἅρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρους τὴν φυσικὴν ὁδόν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλὸν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἔστι, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἐπαινον. Οὕτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρεῖττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτό φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· οἷον ἐπὶ τῶν ὑλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τό γε δὴ ὄντως καλὸν* τινὸς χρεῖαν ἔχει; οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἐλπίς, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοία, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλὸν ἔστιν, ἢ ψευδόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέσας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, βενδρύριον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θαπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἡντινα ἐπιδημονήν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμεῖναι, μεταβᾶλλουσι καὶ γέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν ὁσων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνόμεναι, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυνοικιζόμεναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀπακρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμῆσθαι τὸ πλῆ-

justum aut communioni utile sit : his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substitisti ut pars; evanesces in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebulae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt : nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impendet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, per brevi et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et exstinguuntur, progrediens prorsus exstinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalē tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praetermittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhærescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunque tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius fit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indigeat? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corrumpitur? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aëre tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanerunt, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquamdiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succeduntur, in seminale universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas permanere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

δος τῶν θάπτομένων οὕτως σώματων, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὕτως πως θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὕτη, διὰ τὰς ἐξαιματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀληθείας; διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

κβ'. Μὴ ἀποβρέμεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ εἰκαῖον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σῶζειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμῶζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὃ κόσμῳ. Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοι εὐκαιρον. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ἔραι, ὃ ρύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σέ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησι· « Πόλι φίλη Κέκροπος· σὺ δὲ οὐκ ἔρεῖς »· ὁ ἄλλος· « Πόλι φίλη Διός; »

κδ'. Ὀλίγα πρῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον τὸ τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα δ τοῦ φύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσυχώτερος καὶ ἀταρακτώτερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομινῆσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρελθούσαι ἐπακολουθήσουσι.

κε'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὃ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὧν ἀπονεμομένοις, ἀρκεζομένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαίᾳ καὶ διαθέσει εὐμενεῖ.

κς'. Ἐώρακας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἀπλῶσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἀμαρτάνει. Συμβέβηκέ σοι τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὧν ἀπ' ἀρχῆς σοι συκαθείμαρτο, καὶ συνεχλῶθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὅλον, βραχὺς ὁ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνεμένους.

κζ'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἡ κυκεὼν, συμπεφορμημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἦ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυσμένων καὶ συμπαθῶν.

κη'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, θηρῶδες, βοσκηματώδες, παιδαρῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ξένος κόσμου, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γιγνώμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· τυφλός, ὃ καταμύων τῷ νοερῷ ὁματῇ· πτωχός, ὃ ἐνδεὴς ἐτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφίστα-

sic sepulcorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui iis aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quanam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendere potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit : nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi tempestivum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis ! » tune : « O cara civitas Jovis ! » inquires?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse ! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpote non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum commonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequenter.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui iis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est quæ in justa sua actione et benevola mentis affectione acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instat tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ fiunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cæcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

ωρελοῦς, γίνεσθαι, καὶ τὰ παραπλήσια τοιαῦτα μόνον εἶναι δεῖ, οὐχ ὅτι ἡδὺ, ἢ ἐνδοξόν ἐφάνη.

ιγ'. Λόγον ἔχεις; — Ἐχ — Τί οὖν οὐ χρᾶ; Τοῦτου γάρ τὸ ἑαυτοῦ ποιῶντος, τί ἄλλο θέλεις;

ιδ'. Ἐνυπέστης, ὡς μέρος. Ἐναφανισθήσῃ τῷ γεννήσαντι· μᾶλλον δὲ ἀναληφθήσῃ εἰς τὸν λόγον αὐτοῦ τὸν σπερματικὸν κατὰ μεταβολήν.

ιε'. Πολλὰ λιθανωτοῦ βωλάρια ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ βωμοῦ· τὸ μὲν προκατέπεσεν, τὸ δὲ ὕστερον· διαφέρει δ' οὐδέν.

ις'. Ἐντὸς δέκα ἡμερῶν θεὸς αὐτοῖς δόξεις, οἷς νῦν θηρίον καὶ πίθηκος, ἐὰν ἀνακάμψῃς ἐπὶ τὰ δόγματα, καὶ τὸν σεβασμὸν τοῦ λόγου.

ιζ'. Μὴ ὡς μύρια μέλλων ἐτι ζῇν. Τὸ χρεῶν ἐπήρηται· ἔως ζῆς, ἔως ἔξεστιν, ἀγαθὸς γένου.

ιη'. Ὅσῃν ἀσχολίαν κερδαίνει, ὃ μὴ βλέπων, τί ὃ πλησίον εἶπεν, ἢ ἔπραξεν, ἢ διανοήθη· ἀλλὰ μόνον τί αὐτὸς ποιεῖ, ἵνα αὐτὸ τοῦτο δίκαιον ᾖ, καὶ ὅσιον, ἢ κατὰ τὸν ἀγαθὸν μὴ μέλαν ἦθος περιβλέπεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τῆς γραμμῆς τρέχειν ὀρθόν, μὴ διεβρίμμενον.

ιβ'. Ὁ περὶ τὴν ὑστεροφημίαν ἐπτοημένος, οὐ φαντάζεται, ὅτι ἕκαστος τῶν μεμνημένων αὐτοῦ τάχιστα καὶ αὐτὸς ἀποθανεῖται· εἴτα πάλιν καὶ αὐτὸς ὁ ἐκείνων διαδεχόμενος, μέχρι καὶ πᾶσα ἡ μνήμη ἀποσβῇ διὰ ἐπτοημένων καὶ σβεννυμένων προϊούσα. Ὑπόθου δ', ὅτι καὶ ἀθάνατοι μὲν οἱ μεμνησόμενοι, ἀθάνατος δ' ἡ μνήμη· τί οὖν τοῦτο πρὸς σέ; καὶ οὐδὲν λέγω, ὅτι πρὸς τὸν τεθνηκότα; Ἀλλὰ πρὸς τὸν ζῶντα· τί ὁ ἔπαινος, πλὴν ἅρα δι' οἰκονομίαν τινά; πάρες γὰρ νῦν ἀκαίρως τὴν φυσικὴν δόσιν, ἄλλου τινὸς ἐχόμενον λόγου λοιπόν.

κ'. Πᾶν τὸ καὶ ὁπωσοῦν καλόν, ἐξ ἑαυτοῦ καλὸν ἐστί, καὶ ἐφ' ἑαυτὸ καταλήγει, οὐκ ἔχον μέρος ἑαυτοῦ τὸν ἔπαινον. Οὕτε γοῦν χεῖρον, ἢ κρείττον γίνεται τὸ ἐπαινούμενον. Τοῦτο φημι καὶ ἐπὶ τῶν κοινότερον καλῶν λεγομένων· ὅσον ἐπὶ τῶν ὀλικῶν, καὶ ἐπὶ τῶν τεχνικῶν κατασκευασμάτων· τό γε δὴ ὄντως καλόν* τινὸς χρεῖαν ἔχει; οὐ μᾶλλον, ἢ νόμος, οὐ μᾶλλον, ἢ ἀλήθεια, οὐ μᾶλλον, ἢ εὐνοια, ἢ αἰδώς. Τί τούτων διὰ τὸ ἐπαινεῖσθαι καλόν ἐστιν, ἢ ψεγόμενον φθείρεται; Σμαράγδιον γὰρ ἑαυτοῦ χεῖρον γίνεται, ἐὰν μὴ ἐπαινῇται; Τί δὲ χρυσὸς, ἐλέφας, πορφύρα, λύρα, μαχαίριον, ἀνθύλλιον, δένδρυφιον;

κα'. Εἰ διαμένουσιν αἱ ψυχαί, πῶς αὐτὰς ἐξ αἰδίου χωρεῖ ὁ ἀήρ; — Πῶς δὲ ἡ γῆ χωρεῖ τὰ τῶν ἐκ τοσούτου αἰῶνος θάπτομένων σώματα; Ὅσπερ γὰρ ἐνθάδε ἡ τούτων πρὸς ἡγνίνα ἐπιδιαμονὴν μεταβολὴ καὶ διάλυσις χώραν ἄλλοις νεκροῖς ποιεῖ· οὕτως αἱ εἰς τὸν ἀέρα μεθιστάμεναι ψυχαί, ἐπὶ ποσὸν συμμεῖναι, μεταβάλλουσι καὶ χέονται καὶ ἐξάπτονται, εἰς τὸν τῶν ὄλων σπερματικὸν λόγον ἀναλαμβάνονται, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον χώραν ταῖς προσσυναιχιζόμεναις παρέχουσι. Τοῦτο δ' ἂν τις ἀποκρίναιτο ἐφ' ὑποθέσει τοῦ τὰς ψυχὰς διαμένειν. Χρὴ δὲ μὴ μόνον ἐνθυμεῖσθαι τὸ πλῆ-

justum aut communioni utile sit: his similia tantum esse oportet, non quod gratum aut gloriosum videtur.

13. Ratione praeditus es? — sum. — Cur igitur ea non uteris? nam si haec facit, quod suum est, quid aliud desideras?

14. Substitisti ut pars; evanesces in eum, qui te generavit, seu potius recipieris in ejus rationem seminalem per mutationem.

15. Multae thuris glebulae in eandem aram, alia citius, alia tardius, decidunt: nihil autem interest.

16. Intra decem dies Deus videberis iis, quous nunc bestia ac simia, si ad decreta cultumque mentis redieris.

17. Ne ut qui millia annorum victurus sit; fatum impendet; dum vivis, dum licet, fac bonus fias.

18. Quantum negotii lucrabitur, qui non videt, quid alius dixerit, egerit, cogitarit, sed tantum, quid ipse agat, ut justum sit ac pium, aut, * ut Agathonis verbis utar, « noli nigros circumspicere mores, sed per lineam curre rectus nec vagus. »

19. Qui insana famae posthumae admiratione tenetur, non cogitat, unumquemque eorum, qui ejus recordabuntur, per brevi et ipsum esse moriturum; postea rursus etiam hunc, qui illum exceperit, donec omnis memoria per eos, qui * accenduntur et exstinguuntur, progrediens prorsus exstinguatur. Fac autem, et illos, qui tui meminerint, immortales fore, et immortalē tui memoriam, quid igitur hoc ad te? neque dico, quid ad mortuum, sed ad vivum; quid laus, nisi forte dispensationis causa? * Praeternittis enim nunc intempestive donum a natura datum, dum alii alicui rei adhærescis quam rationi... Reliquum.

20. Quidquid quacunque tandem ratione pulcrum est, id per se pulcrum est, et in se terminatur nec partem sui habet laudem. Igitur certe neque deterius neque melius fit laudando. Atque hoc dico etiam de iis, quae vulgari usu pulcra dicuntur, ut de rebus corporeis et artificum operibus. Quod revera pulcrum, id scilicet laude indigeat? non magis, quam lex; non magis, quam veritas; non magis, quam benevolentia aut verecundia. Ecquid horum idcirco, quod laudatur, pulcrum est, aut eo, quod vituperatur, corrumpitur? Smaragdus enim num se ipso deterior fit, si non laudatur? Quid vero aurum, ebur, purpura, lyra, gladiolus, flosculus, arbuscula?

21. Si permanent animae, quo modo eas ab aeterno capit aer? — Quo modo vero terra capit corpora eorum, qui ab aëro tam immenso sepulti sunt? Quemadmodum enim hic corporum, postquam ad certum quoddam tempus permanent, mutatio et dissolutio aliis cadaveribus locum dat; sic animae, quae in aerem transferuntur, postquam aliquamdiu perstiterunt, mutantur et funduntur et succenduntur, in seminalem universitatis rationem receptae, eoque pacto iis, quae in easdem sedes recipiuntur, locum faciunt. Hoc igitur aliquis respondere possit posito hoc, animas permanere. Neque vero solum reputanda est multitudo corporum

θος τῶν θαπτομένων οὕτως σωματῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῶν ἐκάστης ἡμέρας ἐσθιομένων ζώων ὑφ' ἡμῶν τε καὶ τῶν ἄλλων ζώων. Ὅσος γὰρ ἀριθμὸς καταναλίσκεται, καὶ οὕτως πως θάπτεται, ἐν τοῖς τῶν τρεφομένων σώμασι; Καὶ ὅμως δέχεται ἡ χώρα αὕτη, διὰ τὰς ἐξαματώσεις, διὰ τὰς εἰς τὸ ἀερῶδες ἢ πυρῶδες ἀλλοιώσεις.

Τίς ἐπὶ τούτου ἡ ἱστορία τῆς ἀθροίσεως; διαίρεσις εἰς τὸ ὑλικόν, καὶ εἰς τὸ αἰτιῶδες.

κβ'. Μὴ ἀπορρέμβεσθαι· ἀλλ' ἐπὶ πάσης ὁρμῆς τὸ δίκαιον ἀποδιδόναι, καὶ ἐπὶ πάσης φαντασίας σώζειν τὸ καταληπτικόν.

κγ'. Πᾶν μοι συναρμῶζει, ὃ σοι εὐάρμοστόν ἐστιν, ὡ κόσμῳ. Οὐδέν μοι πρόωρον, οὐδὲ ὀψιμον, τὸ σοι εὐκρινόν. Πᾶν μοι καρπὸς, ὃ φέρουσιν αἱ σοὶ ἔσραι, ὡ ῥύσις· ἐκ σοῦ πάντα, ἐν σοὶ πάντα, εἰς σέ πάντα. Ἐκεῖνος μὲν φησι· « Πόλι φίλη Κέχροπος· σὺ δὲ οὐκ ἔρις· » Ὁ πόλι φίλη Διός; »

κδ'. Ὀλίγα πῆσσε, φησὶν, εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν· μήποτε ἄμεινον τὸ τἀναγκαῖα πράσσειν, καὶ ὅσα δὲ τοῦ ῥύσει πολιτικοῦ ζώου λόγος αἰρεῖ, καὶ ὡς αἰρεῖ. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον τὴν ἀπὸ τοῦ καλῶς πράσσειν εὐθυμίαν φέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπὸ τοῦ ὀλίγα πράσσειν. Τὰ πλεῖστα γὰρ, ὧν λέγομεν καὶ πράσσομεν, οὐκ ἀναγκαῖα ὄντα, ἐάν τις περιέλῃ, εὐσχωλότερος καὶ ἀταρκατέτερος ἔσται. Ὅθεν δεῖ καὶ παρ' ἑκάστα ἑαυτὸν ὑπομινῆσκειν, μὴ τι τοῦτο οὐ τῶν ἀναγκαίων; Δεῖ δὲ μὴ μόνον πράξεις τὰς μὴ ἀναγκαίας περιαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ φαντασίας· οὕτως γὰρ οὐδὲ πράξεις παρελκυσσαι ἐπακλουθήσουσι.

κε'. Πείρασον, πῶς σοι χωρεῖ καὶ ὁ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου βίος, τοῦ ἀρεσκομένου μὲν τοῖς ἐκ τῶν ὄλων ἀπονεμομένοις, ἀρκουμένου δὲ τῇ ἰδίᾳ πράξει δικαία καὶ διαθήσει εὐμενεί.

κς'. Ἐώροχας ἐκεῖνα; Ἴδε καὶ ταῦτα. Σεαυτὸν μὴ τάρασσε· ἀπλῶσον σεαυτὸν. Ἀμαρτάνει τις; ἑαυτῷ ἀμαρτάνει. Συμβέθηκέ σοι τι; καλῶς· ἐκ τῶν ὄλων ἀπ' ἀρχῆς σοι συγκαθεῖμαρτο, καὶ συνεχλῶθετο πᾶν τὸ συμβαῖνον. Τὸ δ' ὄλον, βραχὺς δὲ βίος· κερδαντέον τὸ παρὸν σὺν εὐλογιστίᾳ καὶ δίκῃ. Νῆφε ἀνεμμένος.

κζ'. Ἦτοι κόσμος διατεταγμένος, ἡ κυκεὼν, συμπεφορημένος μὲν, ἀλλὰ κόσμος. Ἡ ἐν σοὶ μὲν τις κόσμος ὑφίστασθαι δύναται; ἐν δὲ τῷ παντὶ ἀκοσμία; καὶ ταῦτα οὕτως πάντων διακεκριμένων καὶ διακεχυμένων καὶ συμπαθῶν.

κη'. Μέλαν ἦθος, θῆλυ ἦθος, περισκελὲς ἦθος, θηρῶδες, βοσκηματῶδες, παιδαριῶδες, βλακικόν, κίβδηλον, βωμολόχον, καπηλικόν, τυραννικόν.

κθ'. Εἰ ἕνος κόσμου, ὃ μὴ γνωρίζων τὰ ἐν αὐτῷ ὄντα, οὐχ ἤττον ξένος, καὶ ὃ μὴ γνωρίζων τὰ γινόμενα. Φυγὰς, ὃ φεύγων τὸν πολιτικὸν λόγον· πτωχὸς, ὃ ἐνδεὴς ἐτέρου, καὶ μὴ πάντα ἔχων παρ' ἑαυτοῦ τὰ εἰς τὸν βίον χρήσιμα. Ἀπόστημα κόσμου, ὃ ἀφιστά-

sic sepultorum, sed etiam aliorum animalium, quæ quotidie comeduntur et a nobis et ab aliis animantibus : quantus enim numerus consumitur et hoc modo quasi sepelitur in corporibus eorum, qui iis aluntur? et tamen ea regio illa recipit, dum partim in sanguinem, partim in aeriam igneamve materiam mutantur.

Quamnam hac in re veritatis explorandæ ratio? Divisio in materiam et formam.

22. Noli divagari, sed in omni agendi impetu id quod justum est præsta, et in omni viso tene id quod comprehendere potest.

23. Quidquid tibi bene convenit, Munde, id mihi convenit: nihil mihi immaturum, nihil serum, quod tibi tempestivum. Quidquid tuæ, Natura, ferunt Horæ, mihi fructus; ex te omnia, in te omnia, ad te omnia. Ille ait : « O cara civitas Cecropis ! » tunc : « O cara civitas Jovis ! » inquires ?

24. « Pauca age, » inquit ille, « si vis tranquillo animo esse ! » Nescio an melius sit « necessaria » agere omniaque ea, quæ ratio animalis socialis exigit eoque modo, quo exigit. Hoc enim non solum animi tranquillitatem affert, quæ a bene agendo gignitur, sed etiam eam, quæ a pauca agendo oritur. Si quis enim plurima eorum, quæ dicimus et facimus, utpote non necessaria, sustulerit, et otiosior erit et minus turbatus. Quare oportet in singulis se ipsum commonefacere, numquid hæc sint ex iis, quæ non necessaria sunt. Oportet nos autem non solum actiones non necessarias tollere, verum etiam visa : nam sic neque actiones supervacaneæ subsequenter.

25. Fac periculum, quomodo tibi procedat vita boni hominis, ejus, qui tis, quæ ex universitate rerum ipsi attribuantur, contentus est atque in justa sua actione et benevolam mentis affectione acquiescit.

26. Vidisti illa? Vide etiam hæc : te ipsum ne conturbes; simplicem te redde. Peccat aliquis? sibi ipsi peccat. Accidit tibi aliquid? bene habet; ex rerum universitate tibi inde ab initio erat destinatum et quasi nendo connexum id quod accidit. Summa eo redit : brevis vita; lucrandum quod instat tempus considerate et juste agendo; sobrius esto in animo remittendo.

27. Aut consilio dispositus mundus, aut cinnus, fortuito congestus, at mundus tamen; an vero fieri potest, ut in te mundus consistat, in universitate rerum autem mera confusio? præsertim omnibus sic discretis et diffusis et tamen consentientibus!

28. Nigri mores, effeminati mores, præfracti mores, belluini, pecuini, pueriles, stolidi, subdoli, scurriles, perfidi, tyrannici.

29. Si peregrinus mundi is est, qui ignorat ea, quæ in mundo sunt, non minus peregrinus etiam is est, qui ignorat, quæ fiunt : profugus, qui rationem civilem fugit; cæcus, qui mentis oculos clausos habet : egenus, qui alius indiget neque in se habet, quibus ad vitam opus est : abscessus mundi, qui abscedit seseque a naturæ communis

μενος καὶ χωρίζων ἑαυτὸν τοῦ τῆς κοινῆς φύσεως λόγου, διὰ τοῦ δυσαρεστεῖν τοῖς συμβαίνουσιν· ἐκείνη γὰρ φέρει τοῦτο, ἡ καὶ σὲ ἤνεγκεν· ἀποσχισμα πόλεως, ὁ τὴν ἰδίαν ψυχὴν τῆς τῶν λογικῶν ἀποσχίζων, μεῖς οὕσης.

λ'. Ὁ μὲν χωρὶς χιτῶνος φιλοσοφεῖ, ὁ δὲ χωρὶς βιβλίου· ἄλλος οὗτος ἡμίγυμνος. Ἄρτους οὐκ ἔχω, φησί, καὶ ἐμμένω τῷ λόγῳ. — Ἐγὼ δὲ τροφὰς τὰς ἐκ μαθημάτων οὐκ ἔχω, καὶ ἐμμένω.

λα'. Τὸ τεχνίον, δ' ἔμαθες, φίλει, τούτῳ προσαναπαύου· τὸ δὲ ὑπολοιπὸν τοῦ βίου διέξελε, ὡς θεοῖς μὲν ἐπιτετροφῶς τὰ σεαυτοῦ πάντα ἐξ ἑλθῆς τῆς ψυχῆς, ἀνθρώπων δὲ μηδενὸς μήτε τύραννον μήτε δοῦλον ἑαυτὸν καθίστας.

λβ'. Ἐπινόησον, λόγου χάριν, τοὺς ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ καιροὺς, ὅψι ταῦτα πάντα· γαμοῦντας, παιδοτροφοῦντας, νοσοῦντας, ἀποθνήσκοντας, πολεμοῦντας, ἑορταζόντας, ἐμπορευομένους, γεωργοῦντας, κολακεύοντας, αἰθαλιζομένους, ὑποπτεύοντας, ἐπιβουλεύοντας, ἀποθανεῖν τινας εὐχομένους, γογγύζοντας ἐπὶ τοῖς παρούσιν, ἐρῶντας, θησαυρίζοντας, ὑπατείας, βασιλείας ἐπιθυμοῦντας. Οὐκοῦν ἐκεῖνος μὲν ὁ τούτων βίος οὐκ ἔτι οὐδαμῶς. Πάλιν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τοὺς Τραϊανῶς μετάβηθι· πάλιν τὰ αὐτὰ πάντα. Τέθνηκε καὶ ἐκεῖνος ὁ βίος. Ὁμοίως καὶ τὰς ἄλλας ἐπιγραφὰς χρόνων καὶ ὧν ἐθνῶν ἐπιθεώρει, καὶ βλέπε, πόσοι κατενταθέντες μετὰ μικρὸν ἔπεσον, καὶ ἀνελύθησαν εἰς τὰ στοιχεῖα. Μάλιστα δὲ ἀναπολητέον ἐκεῖνους, οὓς αὐτὸς ἐγὼς κενὰ σπωμένους, ἀφέντας ποιεῖν τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν, καὶ τούτου ἀπριεῖ ἔχασθαι, καὶ τούτῳ ἀρκεῖσθαι. Ἀναγκαῖον δὲ ὧδε τὸ μεμνηθῆναι, ὅτι καὶ ἡ ἐπιστροφή καθ' ἑκάστην πρῆξιν ἀξίαν ἔχει καὶ συμμετρίαν. Οὕτως γὰρ οὐκ ἀποδυσπετήσεις, ἐὰν μὴ ἐπὶ πλεόν, ἢ προσῆκε, περὶ τὰ ἐλάσσω καταγίνῃ.

λγ'. Αἱ πάσαι συνήθεις λέξεις, γλωσσήματα νῦν οὕτως οὖν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν παλαιῶν πολυμνήτων, νῦν τρόπον τινὰ γλωσσήματα ἔστι, Κάμιλλος, Κάισων, Οὐόλεσος, Λεοννάτος, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ Σκιπίων, καὶ Κάτων, εἴτα καὶ Αὐγουστος, εἴτα καὶ Ἀδριανὸς, καὶ Ἀντωνίνος. Ἐξίτηλα γὰρ πάντα καὶ μυθώδη ταχὺ γίνονται· ταχὺ δὲ καὶ παντελὴς λήθη κατέχωσεν. Καὶ ταῦτα λέγω ἐπὶ τῶν θαυμαστῶς πως λαμπάντων. Οἱ γὰρ λοιποὶ ἅμα τῷ ἐκπνεῦσαι, « αἵστοι, ἄπυστοι. » Τί δὲ καὶ ἔστιν ὁλως τὸ ἀεὶ μνηστον; ὁλον κενόν. Τί οὖν ἔστι, περὶ ὃ δεῖ σπουδὴν εἰσφέρεισθαι; ἐν τούτῳ, διάνοια δικαία, καὶ πράξεις κοινωνικαί, καὶ λόγος, ὅς τις μήποτε διαψεύσασθαι, καὶ διάθεσις ἀσπαζομένη πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὡς ἀναγκαῖον, ὡς γνώριμον, ὡς ἀπ' ἀρχῆς τοιαύτης καὶ πηγῆς ῥέον.

λδ'. Ἐκὼν σεαυτὸν τῇ Κλωθῇ συνεπιδίδου, παρέχων συνῆσαι, οἷς τίσι ποτε πράγμασι βούλεται.

λε'. Πᾶν ἐφήμερον, καὶ τὸ μνημονεύον, καὶ τὸ μνημονεύμενον.

λς'. Θεώρει διηκτικῶς πάντα κατὰ μεταβολὴν γι-

ratione sejungit eo, quod iis, quæ eveniunt, offenditur; illa enim hoc fert, quæ te quoque tulit: avulsus a civitate, qui suam animam ab anima ratione præditorum, utpote una, avellit.

30. Hic sine tunica philosophatur, ille sine libro, iste tertius seminudus. « Pane careo, » inquit, « et tamen in ratione persisto. » Ego vero victum ex disciplinis non quaero et tamen persisto.

31. Artem, quam didicisti, diligo et in ea acquiesco: quod autem vitæ super est, id ita exigo, ut qui Deo omnia ex toto animo commiseris, neque ullius hominis aut dominum aut servum te præbeto.

32. Cogita, verbi gratia, tempora sub Vespasiani imperio acta, et videbis hæc omnia: homines matrimonia ineuntes, liberos alentes, morbis laborantes, morientes, militantes, festa celebrantes, negotiantes, agros colentes, adulantes, insolenter se gerentes, suspicantes, insidiantes, mortem quorundam exoplantes, murmurantes de præsentibus rerum statu, amoris indulgentes, thesauros colligentes, consulatum, imperium affectantes: nusquam profecto amplius eorum vita. Rursus ad Traiani tempora transi: rursus eadem omnia; hæc quoque vita interiit. Similiter et jam alios quasi titulos sepulcrales temporum totarumque gentium contemplare et vide, quam multi eorum, post summam virium contentionem, paulo post occiderint et in elementa dissoluti sint. Potissimum autem ruminandi sunt ii, quos ipse novisti rebus vanis distractos id agere neglexisse, quod propriæ eorum constitutioni conveniebat, huic firmiter adhærescere, hoc contentos esse. Necesse autem est, hac in re illius memineris, diligentiam in singulis actionibus collocandam suam ac propriam habere dignitatem ac mensuram. Ita enim fiet, ut non omnem spem abjicias, quum non plus quam par est in rebus minoribus versatus fueris.

33. Vocabula olim usitata, nunc glossemata. Ita igitur nomina quoque eorum, qui olim longe clarissimi fuerunt, nunc quodammodo glossemata sunt, Camillus, Cæso, Vollesus, Leonnatus; paulo post etiam Scipio et Cato: postea Augustus quoque; postea etiam Hadrianus et Antoninus. Evanida enim omnia et cito in fabulas abeunt, cito plena oblivione obruuntur. Atque hoc dico de iis, qui admirabiliter quodammodo splenderunt. Reliqui enim, simul atque expiraverunt, « ignoti nec fando auditi. » Quid autem est æterna memoria? nil nisi vanitas. Quid igitur est, in quo studium collocari oportet? Hoc unum, mens justa et actiones communioni accommodatæ et sermo mendacii expers, et animi affectio prompta ad amplectendum quidquid contingit ut necessarium, ut familiære, ut ab ejusmodi principio et fonte promanans.

34. Parca sponte te præbe, permittens, ut te quibuscunque tandem libuerit rebus innendo nectat.

35. Unius diei et quod commemorat et quod commemoratur.

36 Continuo contemplare, omnia mutatione fieri, et

όμενα καὶ ἐθίζου ἐννοεῖν, ὅτι οὐδὲν οὕτως φιλεῖ ἢ τῶν ὁμῶν φύσει, ὥς τὸ τὰ ὄντα μεταβάλλειν, καὶ ποιεῖν νέα ὁμοία. Σπέρμα γὰρ τρόπον τινὰ πᾶν τὸ ἐκ τοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐσόμενον. Σὺ δὲ μόνᾳ σπέρματα φαντάζῃ τὰ εἰς γῆν ἢ μήτραν καταβαλλόμενα· τοῦτο δὲ λίαν ἰδιωτικόν.

λζ'. Ἦδη τεθνῆξῃ, καὶ οὐπω οὔτε ἀπλοῦς, οὔτε ἀτάρχος, οὔτε ἀνύποπτος τοῦ βλαβῆναι ἂν ἐξωθεν, οὔτε ὡς πρὸς πάντας, οὔτε τὸ φρονεῖν ἐν μόνῳ τῷ δικαιοπραγεῖν τιθέμενος.

λη'. Τὰ ἡγεμονικά αὐτῶν διάβλεπε, καὶ τοὺς φρονήμας, ὅσα μὲν φεύγουσιν, ὅσα δὲ διώκουσιν.

λθ'. Ἐν ἁλλοτρίῳ ἡγεμονικῷ κακὸν σὸν οὐχ ὑφίσταται· οὐδὲ μὴν ἐν τινι τροπῇ καὶ ἐτεροιώσει τοῦ περιέχοντος. Ποῦ οὖν; σπουτὸν περὶ κακῶν ὑπολαμβάνον σὸς ἐστι. Τοῦτο οὖν μὴ ὑπολαμβάνετω, καὶ πάντα εἰ ἔχει. Κἂν τὸ ἐγγυτάτω αὐτοῦ, τὸ σωματίον, τέμνηται, καίηται, διαπύσκηται, σήπηται, ὅμως τὸ ὑπολαμβάνον περὶ τούτων μόριον ἡσυχάζει· τούτῳ κρινέτω, μήτε κακὸν τι εἶναι, μήτε ἀγαθόν, δ' ἐπίσης ὄντα κακῷ ἀνδρὶ καὶ ἀγαθῷ συμβαίνειν. *Ο γὰρ *** καὶ τῷ κατὰ φύσιν βιοῦντι ἐπίσης συμβαίνει, τοῦτο οὔτε κατὰ φύσιν ἐστίν, οὔτε παρὰ φύσιν.

μ'. Ὡς ἐν ζῶνι τὸν κόσμον, μίαν οὐσίαν καὶ ψυχὴν μίαν ἐπέχον, συνεχῶς ἐπιννοεῖν· καὶ πῶς εἰς αἰσθησιν μίαν τὴν τούτου πάντα ἀναδίδοται· καὶ πῶς ὁρμῇ μὴ πάντα πράσσει· καὶ πῶς πάντα πάντων τῶν γινομένων συνείτια· καὶ ὅσα τις ἢ σύνησις καὶ συμμήρησις.

μα'. Ψυχάριον εἶ, βαστάζον νεκρὸν, ὥς Ἐπίκτητος εἰλεγεν.

μβ'. Οὐδὲν ἐστὶ κακὸν τοῖς ἐν μεταβολῇ γινομένοις· ὥς οὐδὲ ἀγαθὸν τοῖς ἐκ μεταβολῆς ὑφισταμένοις.

μγ'. Ποταμός τις ἐκ τῶν γινομένων καὶ ρεῦμα βίαιον ἐ αἰών· ἅμα τε γὰρ ὥφθη ἕκαστον, καὶ παρενήνκεται, καὶ ἄλλο παραφέρεται, τὸ δὲ ἐνεχρῆσθαι.

μδ'. Πᾶν τὸ συμβαίνειν οὕτως σύνηθες καὶ γνώριμον, ὥς τὸ ῥόδον ἐν τῇ ἔαρι, καὶ ὁπώρα ἐν τῇ θέρει· τοιοῦτον γὰρ καὶ νόσος, καὶ θάνατος, καὶ βλασφημία, καὶ ἐπιβουλή, καὶ ὅσα τοὺς μωροὺς εὐφραίνει, ἢ λυπεῖ.

με'. Τὰ ἐξῆς αἰ τοῖς προηγησαμένοις οἰκείως ἐπὶ γίνεται· οὐ γὰρ ὅσον καταριθμησὶς τίς ἐστιν ἀπηρημένως καὶ μόνον τὸ κατηναγκασμένον ἔχουσα, ἀλλὰ συνάρεια εὐλογος· καὶ ὥσπερ συντέτακται συνηρμοσμένως τὰ ὄντα, οὕτως τὰ γινόμενα οὐ διαδοχὴν φιλήν, ἀλλὰ θαυμαστοὴν τινα οἰκειότητα ἐμφαίνει.

μς'. Αἰ τοῦ Ἡρακλείτου μεμνησθαι· ὅτι γῆς θάνατος, ὕδωρ γενέσθαι, καὶ ὕδατος θάνατος, αἶρα γενέσθαι, καὶ αἶρος πῦρ, καὶ ἔμπαλιν. Μεμνησθαι δὲ καὶ τοῦ ἐπιλανθανομένου, ἧ ἡ δόδος ἄγει· καὶ ὅτι, ὅ μάλιστα ὁμηκεῶς ὁμιλοῦσι λόγῳ τῷ τὰ δὴ διοικοῦντι, τούτῳ διαφέρονται· καὶ οἷς καθ' ἡμέραν ἐγκυροῦσι, ταῦτα αὐτοῖς ἕνα φαίνεται. Καὶ, ὅτι οὐ δεῖ ὥσπερ καθεύδοντας πνεῖν, καὶ λέγειν· καὶ γὰρ τότε δοκοῦμεν ποιεῖν καὶ

adsuesce intelligere, nihil aequè diligere universitatis naturam atque ea, quæ sunt, mutare et nova similia efficere : semen enim quodammodo quidquid est ejus, quod ex eo oriturum est : tu vero ea tantum semina opinaris, quæ in terram aut uterum sparguntur ; id autem est hominis admodum rudis et imperiti.

37. Jamjam morieris, et nondum firmus nec imperturbatus es nec liber suspicione, extrinsecus damnum tibi adferri posse, nec propitius omnibus neque is, qui prudentiam non nisi in juste agendo positam existimes.

38. Mentis eorum intuere, adeoque prudentissimos, qualia fugiant, qualia sectentur.

39. In alterius mente malum tuum non situm est, neque vero in quodam motu aut mutatione ejus, quod te ambit. Ubi igitur? ubi tibi id est quod de malis opinatur : id igitur ne opinetur, et omnia bene habent : etiamsi, quod huic proximum est, corpusculum secetur, uratur, suppuretur, putrescat, id tamen, quod de istis opinatur, quiescat, hoc est, judicet nec malum esse nec bonum, quod similiter viro bono et malo accidere potest : quod enim * ei, qui contra naturam, et ei, qui secundum naturam vivit, similiter contingit, id neque secundum naturam neque contra naturam est.

40. Ut unum animal uno corpore et una anima prædillum continuo contemplari mundum : et quomodo in unum hujusce sensum omnia digerantur ; et quomodo uno impetu omnia agat ; et quomodo omnia cum omnibus, quæ fiunt, ut partes causarum cohæreant, et qualis quidem hic sit connexus et contextus.

41. Animula es, cadaver gestans, ut Epictetus dicebat.

42. Nil mali est rebus mutationem subeuntibus, ut neque boni quidquam iis, quæ per mutationem existunt.

43. Flavius quidem eorum, quæ fiunt, et rapidus torrens est ævum ; simul atque quidquam comparuit, etiam abreptum est, et aliud abripitur et illud inferetur.

44. Quidquid accidit, tam consuetum est et familiare, quam rosa vere et fructus tempore messis. Ejusdem enim generis est morbus, et mors, et infamia, et insidiæ, et omnia, quæ stultos hilares aut tristes reddunt.

45. Subsequentia semper antecedentibus familiari quadam ratione succedunt : non enim est quasi computatio disjunctim et id tantum quod numerando coactum est continens, sed connexio rationi consentanea : et quemadmodum ea, quæ sunt, convenienter sunt ordinata, sic ea, quæ fiunt, non nudam successionem, sed admirabilem quandam familiaritatem præ se ferunt.

46. Semper Heraclitei meminisse : terræ mortem fieri aquam, aquæ mortem fieri aerem, aeris ignem, et retro. Meminisse vero etiam illius, qui, quæ ducat via, obliviscitur et quæ potissimum perpetuo familiariter utantur ratione rerum universitatem administrante, cum ea eos dissidere, et, in quæ quotidie incidunt ea ipsis videri peregrina : porro, non oportere nos instar dormientium agere et loqui, — nam etiam tum nobis videmur agere et loqui, — neque instar

λέγειν· καὶ ὅτι οὐ δεῖ παῖδας τοκέων, τοῦτ' ἐστὶ, κατὰ φίλδον, καθότι παρεῖλθραμεν.

μζ'. Ὡς περ εἰ τις σοὶ θεῶν εἶπεν, ὅτι αὐρίον τεθνήξῃ, ἢ πάντως γε εἰς τρίτην, οὐκ ἔτ' ἂν παρὰ μέγα ἐπιούῃ, τὸ εἰς τρίτην μᾶλλον, ἢ αὐρίον, εἰ γε μὴ ἐσχάτως ἀγεννῆς εἴ· πόσον γάρ ἐστι τὸ μεταξύ· οὕτως καὶ τὸ εἰς πολλοστὸν ἔτος μᾶλλον, ἢ αὐρίον, μὴδὲν μέγα εἶναι νόμιζε.

μη'. Ἐννοεῖν συνεχῶς, πόσοι μὲν ἱατροὶ ἀποτεθνήκασιν, πολλάκις τὰς ὁφρῦς ὑπὲρ τῶν ἀρρώστων συσπᾶσάντες· πόσοι δὲ μαθηματικοί, ἄλλων θανάτους, ὥς τι μέγα, προειπόντες· πόσοι δὲ φιλόσοφοι, περὶ θανάτου, ἢ ἀθανασίας, μυρία διατεινόμενοι· πόσοι δὲ ἀριστεῖς, πολλοὺς ἀποκτείναντες· πόσοι δὲ τύραννοι, ἐξουσίᾳ ψυχῶν μετὰ δεινοῦ φρυάγματος ὥς ἀθάνατοι κεχρημένοι· πόσοι δὲ πόλεις θλαί, ἐν οὕτως εἶπω, τεθνήκασιν, Ἑλίκη, καὶ Πομπήϊοι, καὶ Ἡρκλάνον καὶ ἄλλαι ἀναρίθμητοι. Ἐπιθὶ δὲ καὶ θσους οἶδας, ἄλλον ἐπ' ἄλλω· ὁ μὲν τοῦτον κηδεύσας, εἴτα ἐξετάθῃ, ὁ δὲ ἐκείνων· πάντα δὲ ἐν βραχεῖ. Τὸ γὰρ ὅλον, κατιδεῖν ἀεὶ τὰ ἀνθρώπινα, ὥς ἐφήμερα καὶ εὐτελεῖ· καὶ ἐχθὲς μὲν μυζάριον, αὐρίον δὲ τάριχος, ἢ τέφρα. Τὸ ἀχαριαῖον οὖν τοῦτο τοῦ χρόνου κατὰ φύσιν διελθεῖν, καὶ ἱλεων καταλῦσαι, ὥς ἂν εἰ ἐλαία πέπειρος γενομένη ἐπιπτεν, εὐφημοῦσα τὴν ἐνεγκοῦσαν, καὶ χάριν εἰδοῖα τῷ φύσαντι δένδρῳ.

μβ'. Ὅμοιον εἶναι τῇ ἄκρᾳ, ἢ διηνεκῶς τὰ κύματα προσήρσεται· ἢ δὲ ἐσθῆκε, καὶ περὶ αὐτὴν κοιμίζεται τὰ φλεγμῆνα τοῦ ὕδατος. — « Ἀτυχὴς ἐγὼ, ὅτι τοῦτό μοι συνέβη. — Οὐ μένουν· ἀλλ', « Εὐτυχὴς ἐγὼ, ὅτι, τοῦτο μοι συμβεβηκός, ἄλπος διατελῶ, οὔτε ὑπὸ τοῦ παρόντος θρανόμενος, οὔτε τὸ ἐπὶν φοβοῦμενος. » Συμβῆναι μὲν γὰρ τὸ τοιοῦτο παντὶ ἐδύνατο· ἄλπος δὲ οὐ πᾶς ἐπὶ τούτῳ ἂν διετελέσει. Διὰ τί οὖν ἐκείνο μᾶλλον ἀτύχημα, ἢ τοῦτο εὐτύχημα; λέγεις δὲ ὅπως ἀτύχημα ἀνθρώπου, δὲ οὐκ ἐστὶν ἀτύχημα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου; ἀτύχημα δὲ τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου εἶναι σοὶ δοκεῖ, δὲ μὴ παρὰ τὸ βούλημα τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐστι; Τί οὖν; τὸ βούλημα μεμάθηκας· μὴ τι οὖν τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο κωλύσει σε δίκαιον εἶναι, μεγαλόφυγον, σώφρονα, ἑμφρονα, ἀπρόπτωτον, ἀδιάφυστον, αἰδήμονα, ἐλευθέρον, τᾶλλα, ὧν παρόντων ἡ φύσις ἢ τοῦ ἀνθρώπου ἀπέχει τὰ ἴδια; Μέμνησο λοιπὸν ἐπὶ παντός τοῦ εἰς λύπην σε προαγομένου, τούτῳ χρῆσθαι τῷ δόγματι· οὐχ ὅτι τοῦτο ἀτύχημα, ἀλλὰ τὸ φέρειν αὐτὸ γενναίως, εὐτύχημα.

ν'. Ἰδιωτικὸν μὲν, ὅμως δὲ ἀνυστικὸν βοήθημα πρὸς θανάτου καταφρόνησιν, ἢ ἀναπόλησιν τῶν γλίσχρων ἐνδιατριψάντων τῷ ζῆν. Τί οὖν αὐτοῖς πλέον, ἢ τοῖς αἰσίοις; πάντως ποῦ ποτε κεῖνται, Καδικιανὸς, Φάβιος, Ἰουλιανὸς, Λέπιδος, ἢ εἰ τις τοιοῦτος, οἱ πολλοὺς ἐξήνεγκαν, εἴτα ἐξηνέχθησαν· ὅλον, μικρόν ἐστι τὸ διάστημα, καὶ τοῦτο δι' ὅσων, καὶ μὲν οἷον ἐξαντλούμενον, καὶ ἐν οἷῳ σωματίῳ; μὴ οὖν ὥς πρᾶγμα.... βλέπε γὰρ ὀπίσω τὸ ἀγανὲς τοῦ αἰῶνος, καὶ τὸ πρόσω ἄλλο ἀπει-

liberorum parentibus obnoxiorum, quorum est illud : « simpliciter, prout accepimus. »

47. Quomodo si quis Deus tibi diceret cras aut ad summum perendie te moriturum, non amplius magni faceres, perendie potius, quam cras, obire, nisi abjectissimi esses animi : quantum enim est intervallum? sic quoque certo aliquo anno e multis potius, quam crastino die, mori magnum esse noli existimare.

48. Perpetuo reputare : quam multi medici occubuerunt, qui saepe super ægrotis supercilii contraxerant! quot mathematici, qui aliorum mortem ut rem magnam prædixerant! quot philosophi, qui de morte et immortalitate acerrime et copiosissime disseruerant! quot bellatores, qui multos peremerant! quot tyranni, qui vitæ necisque potestate horribili cum fastu tanquam immortales usi erant! quot urbes, ut ita dicam, emortuæ sunt, Helice et Pompeii et Herculæ et aliæ innumerabiles! Adde quos ipse novisti, qui alium post alium, postquam hic illius exsequias curavit, et ipse elatus est, alius alium, atque hæc omnia brevi tempore. Summa est : semper humana spectari oportere ut in unum diem durantia et vilia, fieri mucum, cras salsuram aut favillam : hoc quod puncti instar obtinet tempus naturæ convenienter transigere et æquo animo hinc discedere, perinde atque oliva maturitatem adepta decideret, genitricem [terram] collaudans arborique gignentem gratias agens.

49. Promontorii instar esse, ad quod fluctus perpetuo alliduntur : illud autem consistit et circa se maris æstum compescit. « O me infelicem, cui hoc acciderit! » Minime vero, sed « O me beatum, qui, quum hoc mihi acciderit, sine dolore vivam, neque a præsentē ictu vulneratus, neque futuri metuens! » Nam tale quid accidere poterat cuivis sed non quivis, si hoc ei accidisset, dolore vacuus mansisset. Quare igitur illud infortunium potius, quam hoc felicitas? Num omnino id infortunium vocas, quo hominis fortuna non frustratur? hominis ne natura frustrari tibi videtur eo, quod non contra voluntatem naturæ ejus fit? Quid igitur? Voluntatem nosti : num igitur id quod tibi accidit, te impediet, quominus justus sis, magnanimus, temperans, prudens, ab assentiendi temeritate alienus, erroris immunis, verecundus, liber ceterisque virtutibus ornatus, quæ quando adsunt, natura hominis habet sibi propria? Quod reliquum est, memento in omni re, quæ ad dolorem te impellit, illius decreti, id non esse infortunium, sed generose id ferre esse felicitatem.

50. Plebeium quidem, emcax tamen est adjumentum ad mortem contemnendam, memoria recolere eos qui vitæ pertinaciter inhasere. Quid igitur plus est iis, quam immature defunctis? Omnino alicubi jacent Cæcilianus, Fabius, Julianus, Lepidus aut si quis alius ejus generis est, qui quum multos extulissent, et ipsi elati sunt? Omnino parvum est intervallum, idque per quot casus et cum quibus hominibus et quali in corpusculo exantlatum. Ne igitur quasi magnum aliquid.... Considera enim præteriti ævi immensitatem, futuri itidem aliam immensitatem! in hac

ρον. Ἐν δὴ τούτῳ, τί διαφέρει δ' τριήμερος τοῦ τριηγηρίου;

γὰρ Ἐπὶ τὴν σύντομον αἰετὶν τρέχει σύντομος δὲ ἡ κατὰ φύσιν· ὅστε κατὰ τὸ ὑγιέστατον πᾶν λέγειν καὶ πράττειν. Ἀπαλλάσσει γὰρ ἡ τοιαύτη πρόθεσις κόπων, καὶ στρατείας, καὶ πάσης οἰκονομίας, καὶ κομφύσεως.

BIBAION E.

Ὁρῶν, ὅταν δυσόκνως ἐξεγέρῃ, πρόχειρον ἔστω, οἱ ἐπὶ ἀνθρώπου ἔργον ἐγγείρομαι· τί οὖν δυσκολαίνω, εἰ πορεύομαι ἐπὶ τὸ ποιεῖν, ὃν ἐνεκεν γέγονα, καὶ ὃν χάριν προῆλθαι εἰς τὸν κόσμον; ἢ ἐπὶ τοῦτο κατεσκευάσμαι, ἵνα κατακείμενος τοῖς στρωματίοις ἐμαυτὸν βλέπω; — Ἀλλὰ τοῦτο ἥδιον. — Πρὸς τὸ ἡδέσθαι ὧν γέγονας; ὅπως δὲ οὐ πρὸς ποιεῖν, ἢ πρὸς ἐνέργειαν; οὐ βλέπεις τὰ φυτάρια, τὰ στρουθάρια, τοὺς μύρμηκας, τοὺς ἀράχνας, τὰς μελίσσας τὸ ἴδιον ποιοῦσας, τὸν καθ' αὐτὰς συγκοσμοῦσας κόσμον; ἔπειτα σὺ οὐ θέλεις τὰ ἀνθρωπικὰ ποιεῖν; οὐ τρέχεις ἐπὶ τὸ κατὰ τὴν σὴν φύσιν; — Ἀλλὰ δεῖ καὶ ἀναπαύεσθαι. — Δεῖ· ἔδωκε μέντοι καὶ τούτῳ μέτρα ἡ φύσις· ἔδωκε [μέντοι] καὶ τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν· καὶ ὅμως σὺ ὑπὲρ τὰ μέτρα, ὑπὲρ τὰ ἀρκούντα προχωρεῖς· ἐν ταῖς πράξεσι δὲ οὐκ ἔτι, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ. Οὐ γὰρ φιλεῖς σεαυτὸν. Ἐπὶ τοι καὶ τὴν φύσιν ἂν σου, καὶ τὸ βούλημα ταύτης ἐφίλεις. Ἀλλ' οἶ γε τὰς τέχνας ἑαυτῶν φιλοῦντες, συγκατατίθονται τοῖς κατ' αὐτὰς ἔργοις, αἰλοῦται καὶ ἄστοι· σὺ (δὲ) τὴν φύσιν τὴν σεαυτοῦ ἔλασσον τιμᾶς, ἢ δ' ὁρνευτὴς τὴν ὁρνευτικὴν, ἢ δ' ὀρχηστὴς τὴν ὀρχητικὴν, ἢ δ' ἀργύργουρ· τὸ ἀργύριον, ἢ δ' κενόδοξος τὸ δοξάριον. Καὶ οὗτοι, ὅταν προσπαθῶσιν, οὔτε φαγεῖν, οὔτε κοιμηθῆναι θέλουσι μᾶλλον, ἢ ταῦτα συναύξειν, πρὸς δ' ἀδιαφέρονται· οἱ δὲ αἱ κοινωνικαὶ πράξεις εὐτελέστεραι φαίνονται, καὶ ἥσσονος σπουδῆς αἵτιαι;

β'. Ὡς εὐκὸλον ἀπάσασθαι καὶ ἀπαλεῖψαι πᾶσαν ψαπτασίαν [τὴν] ὀχληράν, ἢ ἀνοίσειον, καὶ εὐθὺς ἐν πάσῃ γαλήνῃ εἶναι.

γ'. Ἄξιον ἑαυτὸν κρίνει παντὸς λόγου καὶ ἔργου τοῦ κατὰ φύσιν· καὶ μὴ σε παρειπάτω ἡ ἐπακολουθοῦσά τινα μέμψις, ἢ λόγος, ἀλλὰ, εἰ καλὸν πεπραῆχθαι, ἢ εἰρησθαι, μὴ σεαυτὸν ἀπαξίῃ. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἴδιον ἡγεμονικὸν ἔχουσι, καὶ ἰδίᾳ ὁρμῇ χρῶνται· ἀ σὺ μὴ περιβλέπου, ἀλλ' εὐθεῖαν πέραινε, ἀκολουθῶν τῇ φύσει τῇ ἰδίᾳ καὶ τῇ κοινῇ· μία δὲ ἀμφοτέρων τούτων [ἡ] ὁδός.

δ'. Πορεύομαι διὰ τῶν κατὰ φύσιν, μέχρι πεσὼν ἀναπαύομαι, ἐναποπνεύσας μὲν τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἡμέραν ἀναπνέω, πεσὼν δὲ ἐπὶ τούτῳ, ἐξ οὗ καὶ τὸ σπερμάτιον δ' πατήρ μου συνέλεξε, καὶ τὸ αἰμάτιον ἡ μήτηρ, καὶ τὸ γαλάκτιον ἡ τροφός· ἐξ οὗ καὶ ἡμέραν τοσούτοις ἔτισι βόσκομαι, καὶ ἀρδεύομαι, δ' φέρει με πατούντα, καὶ εἰς τοσαῦτα ἀποχωρῶμενον αὐτῷ.

ε'. Δριμύτητά σου οὐκ ἔχουσι θαυμάσαι. Ἔστω

vero quid differt, qui triduum vixit, ab eo, qui per tria hominum sæcula vitam extraxit?

51. Ad compendiarium semper fac curras: compendiarium autem, quæ secundum naturam est, ita ut ad sanissimam rationem quicquid loquaris et facias. Tale enim propositum te molestiis liberabit et militia et omni dissimulatione et vafritie.

LIBER V.

1. Mane, quum gravatim expergisceris, promptum sit hoc: ad hominis opus expergiscor: quid igitur moleste fero, quod pergo ad ea agenda, quorum causa natus sum, quorum causa in mundum veni? an vero ad hoc natus sum, ut in stragulis decumbens me foveam. « At hoc magis delectat. » — Ad delectationem igitur natus es, non ad agendum seu opus faciendum? Videsne arbusculas, passerculos, formicas, araneas, apes, quum quod sui officii est, faciant, suum exornantes mundum? itane tu ea, quæ hominum sunt, facere recusas? non properas ad id, quod secundum tuam naturam est? — « Verum etiam quiete opus est. » — Est; dedit tamen etiam hujus mensuram natura; dedit item mensuram edendi ac bibendi; et tu tamen ultra mensuram, ultra ea, quæ sufficiunt, progredieris; in agendo autem non ulterius, sed intra id, quod fieri potest: nam te ipsum non diligis; alioquin etiam naturam tuam ejusque voluntatem diligeres. Atque ii quidem, qui artes suas diligunt, earum operibus intabescunt, illoti et impransi; tu naturam tuam minoris facis, quam tornator tornariam, quam saltator saltandi artem, quam avarus argentum, quam ambitiosus gloriolam. Etiam hi, ubi his addicti sunt, neque cibum nec somnum magis capere expetunt, quam ea amplificare, quæ ipsos delectant; tibi autem actiones ad societatem pertinentes viliores esse videntur et minore studio dignæ?

2. Quam facile, amoliri et abstergere visum quodvis vel molestiam excitans vel societati repugnans, et statim in summa tranquillitate esse.

3. Dignum te habeto quovis sermone et opere naturæ conveniente, neque te avertat quæ sequatur quorundam vituperatio aut sermo, si factu dictive pulcrum est, noli te eo indignum judicare: illi enim sua utuntur mente suoque ducuntur impetu; hæc tu noli circumspicere, sed recta perge, naturæ et propriæ et communi obsequens: una et eadem utriusque via.

4. Proficiscor per ea, quæ secundum naturam sunt, donec occumbens requiescam, in id animam exspirans, unde quotidie spiritum haurio et in id cadens, unde pater semen collegit, sanguinem mater, nutrix lac; unde ex tot annis pascor et potor, quod me fert calcantem eoque ad tot res abutentem.

5. Ingenii tui acumen non est, quod admirerentur. Sit

ἀλλὰ ἕτερα πολλά, ἐφ' ὧν οὐκ ἔχεις εἰπεῖν, « Οὐ γὰρ πέφυκα. » Ἐκεῖνα οὖν παρέχου, ἅπερ δια ἐστὶν ἐπὶ σοί, τὸ ἀκίδδηλον, τὸ σεμνόν, τὸ φερέπονον, τὸ ἀφιλήδονον, τὸ ἀμεψήμοιρον, τὸ ὀλιγοδέες, τὸ εὐμενές, τὸ εὐθέριον, τὸ ἀπέρισσον, τὸ ἀφλύαρον, τὸ μεγαλείον. Οὐκ αἰσθάνη, πόσα ἤδη παρέχουσαι δυνάμενος, ἐφ' ὧν οὐδεμία ἀφύτης καὶ ἀνεπιτηδεύτητος πρόφρασις, ὅμως ἐτι κάτω μένεις ἐκύν; καὶ καὶ γογγύζειν, καὶ γλισχεύεσθαι, καὶ κολακεύειν, καὶ τὸ σωματίον καταιτιᾶσθαι, καὶ ἀρεσκεύεσθαι, καὶ περπερεύεσθαι, καὶ τσαῦτα ῥιπαῖζεσθαι τῇ ψυχῇ, διὰ τὸ ἀφύως κατεσκευάσθαι, ἀναγκάζη; Οὐ μὰ τοὺς θεούς! Ἀλλὰ τούτων μὲν πάλαι ἀπηλάσχει ἐδύνασσο· μόνον δέ, εἰ ἔξα, ὡς βραδύτερος, καὶ δυσπαρακολουθητότερος καταγινώσκεισθαι καὶ τοῦτο δὲ ἀσκητέον, μὴ παρενθυμουμένῳ, μηδὲ ἐμφιληδοῦντι τῇ νουθείᾳ.

ζ'. Ὁ μὲν τις ἐστίν, ὅταν τι δεξιὸν περὶ τινα πράξῃ, πρόχειρος καὶ λογίσασθαι αὐτῷ τὴν χάριν. Ὁ δὲ πρὸς τοῦτο μὲν οὐ πρόχειρος, ἄλλως μέντοι παρ' ἑαυτῷ, ὡς περὶ χρεώστω διανοεῖται, καὶ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν. Ὁ δὲ τις τρόπον τινὰ οὐδὲ οἶδεν, ὃ πεποίηκεν· ἀλλὰ ὁμοίως ἐστὶν ἀμπελῶ βότρυν ἐνεγκούση, καὶ μηδὲν ἄλλο προσεπιζητούση, μετὰ τὸ ἅπαξ τὸν ἴδιον καρπὸν ἐνηνοχέαι. Ἱππος δραμῶν, κύων ἰχνεύσας, μέλισσα μέλι ποιήσασα, ἄνθρωπος δ' εὖ ποιήσας, οὐκ ἐπιδοᾷται, ἀλλὰ μεταβαίνει ἐφ' ἕτερον, ὡς ἄμπελος ἐπὶ τὸ πάλιν ἐν τῇ ὥρᾳ τὸν βότρυν ἐνεγκεῖν. — Ἐν τούτοις οὖν δεῖ εἶναι, τοῖς τρόπῳ τινὰ ἀπαρακολουθήτως αὐτὸ ποιοῦσι; — Ναί. — Ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο δεῖ παρακολουθεῖν· ἴδιον γὰρ (φῃσι) τοῦ κοινωνικοῦ, τὸ αἰσθάνεσθαι, ὅτι κοινωνικῶς ἐνεργεῖ, καὶ νῆ Δία, βούλεσθαι καὶ τὸν κοινωνὸν αἰσθέσθαι. — Ἀληθὲς μὲν ἐστίν, ὃ λέγεις· τὸ δὲ νῦν λεγόμενον παρεκδέχῃ· διὰ τοῦτο ἔση εἰς ἐκείνων, ὧν πρότερον ἐπεμνήσθην· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι λογικῇ τινι πιθανότητι παράγονται. Ἐὰν δὲ θελήσης συνεῖναι, τί ποτὲ ἐστὶ τὸ λεγόμενον, μὴ φοβοῦ, μὴ παρὰ τοῦτο παραλίπῃς τι ἔργον κοινωνικόν.

ζ'. Εὐχὴ Ἀθηναίων, « Ὑσον, ὦ φιλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων. » Ἦτοι οὐ δεῖ εὐχεσθαι, ἢ οὕτως, ἀπλῶς καὶ ἐλευθέρως.

η'. Ὅποιόν τί ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ὅτι « Συνέταξεν ὁ Ἀσκληπιδὸς τούτῳ ἱππασίαν, ἢ ψυχρολουσίαν, ἢ ἀνυποδησίαν. » τοιοῦτόν ἐστὶ καὶ τὸ, « Συνέταξε τούτῳ ἢ τῶν ὄλων φύσις νόσον, ἢ πῆρωσιν, ἢ ἀποβολήν, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων. » Καὶ γὰρ ἐκεῖ τὸ « Συνέταξε, » τοιοῦτόν τι σημαίνει, ἔταξε τούτῳ τοῦτο, ὡς κατάλληλον πρὸς ὑγίειαν· καὶ ἐνταῦθα τὸ συμβαῖνον ἐκάστω τέτακται πῶς αὐτῷ κατάλληλον πρὸς τὴν εἰμαρμένην. Οὕτως γὰρ καὶ « συμβαίνει » αὐτὰ ἡμῖν λέγομεν, ὡς καὶ τοὺς τετραγώνους λίθους ἐν τοῖς τείχεσιν, ἢ ταῖς πυραμίσι, « συμβαίνει » οἱ τεχνῖται λέγουσι, συναρμόζοντες ἀλλήλοις τῇ ποίᾳ συνθέσει. Ὅλως γὰρ ἁρμονία ἐστὶ μίξις. Καὶ ὡς περ ἐκ πάντων τῶν σωματικῶν ὁ κόσμος τοιοῦτον σῶμα συμπληροῦται, οὕτως ἐκ πάντων τῶν αἰτίων ἢ

ita; verum multa alia sunt, ad quae te natura aptum esse, negare non possis: haec igitur praesta, quae tota in tua sunt potestate, sinceritatem, gravitatem, laborum tolerantiam, voluptatibus abstinere, de sorte non queri, paucis indigere, benevolum esse, liberum, a luxuria, nugis et magnificentia alienum. Sentisne, ad quam multa praestanda viribus pollens, ita ut, quin habilis aptusque sis, nihil sit, quod causeris, tamen adhuc infra ea sponte consistas? Num etiam murmurare et tenacem esse et adulari et corpusculum incusare et assentari et te ostentare et tot res animo volutare per naturalem ingenii hebetudinem cogis? Non, per Deos; non; sed his omnibus jampridem liber esse potuisti, et tantum, si modo, propter ingenii tarditatem et hebetudinem notari. Verum etiam in hoc te exerce, nec tarditatem illam negligens neque in ea tibi placens.

6. Alius simul atque gratum alicui aliquid fecit, promptus est ad beneficium illi in accepta referendum; alius ad id non promptus est, ceterum tamen apud se ut de debitore cogitat et novit, quod fecit: alius quodammodo ne novit quidem, quod fecit, sed similis est viti, quae uvam protulit et nihil praeterea appetit, postquam semel fructum suum genuit. Ut equus, qui cucurrit; ut canis, qui feras investigavit; ut apis, quae mel confecit, ita homo qui bene fecit, non clamore rem extollit, sed ad aliud transit, ut vitis ad uvam iterum suo tempore gignendam. — Inter hos igitur esse oportet, qui quodammodo, quod agunt, ipsi nesciunt? — Oportet. — At hoc ipsum intelligere fas est: nam proprium est (inquit) illius, qui ad communionem natus est, ut sentiat, se quemadmodum societatis amantem decet agere, immo etiam velit, ut socius id sentiat. — Verum quidem est, quod dicis, sed hoc dictum non recte accipis; hinc unus eris ex iis, quorum antea mentionem feci: nam hi quoque rationali quadam probabilitate ducuntur. Quod si intelligere volueris, quid tandem hoc dictum sibi velit, noli timere, ne hac de causa quidquam, quod societati prodest, praetermittas.

7. Votum Atheniensium: « Pluviam, pluviam da, care Jupiter, arvis et pratis Atheniensium! » aut non oportet precari, aut sic, simpliciter et ingenue.

8. Cujusmodi id est, quod vulgo dicunt, « Aesculapium huic vel illi, ut equiet aut frigida lavetur aut nudis pedibus incedat, constituisse; » ejusmodi est etiam hoc, « naturam huic vel illi, ut agrotet, ut membris mutiletur, ut suos amittat aut aliud ejus generis constituisse; » nam et illic « constituisse » hujusmodi aliquid significat, « statuisse » huic illud [Aesculapium] ut sanitati conveniens, et hic quod cuique contingit, illi aliquo modo statutum esse, ut fato consentaneum; ita enim haec quoque nobis « contingere » dicimus, ut lapides quadratos in muris aut pyramidibus « contingere » dicunt artifices, quum sibi inter se quadam positione coaptantur. Omnino concentus est unus; et quemadmodum cunctis corporibus hic mundus, quo ejusmodi corpus sit, perficitur, ita ex universis

εμάρμενῃ τοιαύτῃ αἰτία συμπληροῦται. Νοοῦσι δὲ, ὁ λέγω, καὶ οἱ τέλειον ἰδιώται· φασὶ γάρ, «Τοῦτο ἔφερεν αὐτῷ.» Οὐχ οὖν τοῦτο τούτῳ ἐφέρετο, καὶ τοῦτο τούτῳ συνετάττετο. Δεχόμεθα οὖν αὐτὰ, ὡς ἐκεῖνα, ἃ ὁ Ἀσκληπιὸς συντάττει. Πολλὰ γοῦν καὶ ἐν ἐκείνοις ἐστὶ τραχέα· ἀλλὰ ἀσπαζόμεθα τῇ ἐλπίδι τῆς ὑγείας. Τοιοῦτόν τι σοὶ δοκεῖτω, ἄνυσις καὶ συντέλεια τῶν τῇ κοινῇ φύσει ὁκούντων, οἷον ἡ σὴ ὑγεία. Καὶ οὕτως ἀσπάζου πᾶν τὸ γινόμενον, καὶ ἀπηνέστερον δοκῇ, διὰ τὸ ἐκείσε ἀγεῖν, ἐπὶ τὴν τοῦ κόσμου ὑγίαν, καὶ τὴν τοῦ Διὸς εὐδοίαν καὶ εὐπράγιν. Οὐδὲ γὰρ ἡ τοχούσα φύσις φέρει τι, ὃ μὴ τῷ διοικουμένῳ ὑπ' αὐτῆς κατάλληλόν ἐστι. Οὐχ οὖν κατὰ δύο λόγους στέργειν χρὴ τὸ συμβαῖνόν σοι· καὶ ἓν μὲν, ὅτι σοὶ ἐγίνετο, καὶ σοὶ συνετάττετο, καὶ πρὸς σέ πως εἶχεν, ἀνῶθεν ἐκ τῶν πρεσβυτάτων αἰτίων συγκαλωθόμενον· καὶ ἕτερον δὲ, ὅτι τῷ τὸ δλον διοικούντι τῆς, εὐδοίας καὶ τῆς συντελείας, καὶ νῆ Δία τῆς συμμο- νῆς αὐτῆς καὶ τὸ ἰδίᾳ εἰς ἕκαστον ἦκον αἰτίον ἐστι. Πηροῦται γὰρ τὸ δλόκληρον, ἐὰν καὶ ὅτιον διακόψῃς τῆς συναφείας καὶ συνεχείας, ὥσπερ τῶν μορίων, οὕτως δὲ καὶ τῶν αἰτίων. Διακόπτεις δὲ, ὅσον ἐπὶ σοὶ, ὅταν δυσαρεστῆς, καὶ τρόπον τινὰ ἀναίρῃς.

θ'. Μὴ σιχαίνεῖν, μὴδὲ ἀπαυδοῦν, μὴδὲ ἀποδυσπε- τῖν, εἰ μὴ καταπυκνούνται σοι τὸ ἀπὸ δογμάτων ὀρθῶν ἕκαστα πράσσειν· ἀλλὰ ἐκχρυσθέντα, πάλιν ἐπανίεναι, καὶ ἀσμενίζεῖν, εἰ τὰ πλείω ἀνθρωπικώτερα, καὶ φιλεῖν τοῦτο, ἐφ' ὃ ἐπανέρχῃ· καὶ μὴ ὡς πρὸς παιδων γονὴν τὴν φιλοσοφίαν ἐπανίεναι· ἀλλ' ὡς οἱ ὀφθαλμιῶντες πρὸς τὸ σπογγάριον καὶ τὸ ὠν, ὡς ἄλλος πρὸς κατάπλασμα, ὡς πρὸς καταιόννησιν. Οὕτως γὰρ οὐδὲν ἐπιδείξει τὸ πει- θαρχεῖν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ προσαναπαύσῃ αὐτῷ. Μέννησο δὲ, ὅτι φιλοσοφία μόνᾳ θέλει, ἢ ἡ φύσις σου θέλει· σὺ δὲ ἄλλο ἤθελες οὐ κατὰ φύσιν. — Τί γὰρ τούτων προση- νέστερον; — Ἡ γὰρ ἡδονὴ οὐχὶ διὰ τοῦτο σφάλλει; Ἀλλὰ θέασαι, εἰ προσηνέστερον μεγαλοφυχία, ἐλευθερία, ἀπλότης, εὐγνώμοσύνη, διοότης. Αὐτῆς γὰρ φρονή- σως τί προσηνέστερον; ὅταν τὸ ἀπταιστον, καὶ εὐρουν ἐν πᾶσι τῆς παρακολούθητικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς δυνά- μεως ἐνδυμηθῇς.

ι'. Τὰ μὲν πράγματα ἐν τοιαύτῃ τρόπῳ τινὰ ἐγκαλύ- φει ἐστίν, ὥστε φιλοσόφοι οὐκ ὀλίγοις, οὐδὲ τοῖς τυχοῦ- σιν, ἐδόξε παντάπασιν ἀκατάληπτα εἶναι. Πλὴν αὐτοῖς γε τοῖς Στωϊκοῖς δυσκατάληπτα δοκεῖ· καὶ πᾶσα ἡ ἡμέ- τερα συγκατάθεσις μεταπτωγῇ· ποῦ γὰρ ὁ ἀμετάπτω- τος; Μέγισθι τοίνυν ἐπ' αὐτὰ τὰ ὑποκείμενα· ὡς ὀλιγό- χρονα, καὶ εὐτελεῖ, καὶ δυνάμενα ἐν κτήσει κιναιδου, ἢ κόρνῃς, ἢ ληστοῦ εἶναι. Μετὰ τοῦτο ἐπιθι ἐπὶ τὰ τῶν συμβιούωντων ἡθῇ, ὧν μόλις ἐστὶ καὶ τοῦ χαριεστάτου ἀνσχέσθαι, ἵνα μὴ λέγω, ὅτι καὶ ἑαυτὸν τις μόλις ὑπο- μένει. Ἐν τοιοῦτῳ οὖν ζῶντι καὶ ῥύπῳ καὶ τοσαύτῃ ῥύσει τῆς τε οὐσίας καὶ τοῦ χρόνου, καὶ τῆς κινήσεως, καὶ τῶν κινουμένων, τί ποτ' ἐστὶ τὸ ἐκτιμηθῆναι, ἢ τὸ δλωκ σπουδασθῆναι δυνάμενον, οὐδ' ἐπινοῶ. Τούναν-

causis, ut hujusmodi causa sit, fatum perficitur. Intel- ligunt hoc, quod dico, etiam imperitissimi quique; dicunt enim, «tulit hoc illi.» Hoc igitur illi «serebatur» et hoc «illi constuebatur.» Accipimus igitur hæc ut ea quæ Æsculapius «constituit»; multa enim etiam in his aspera sunt, quæ tamen sanitatis spe amplectimur. Ejus- modi igitur aliquid tibi videatur perfectio et absolutio eorum, quæ naturæ communi visa sunt, cujusmodi est bona tua valetudo. Et ita quidquid evenit, etiamsi asperum videatur, amplectere, quoniam eo tendit, ad mundi sanitatem et Jovis prosperitatem et felicitatem: non enim id cui- quam ferret, nisi ad universi bonum-conferret: neque enim natura ubique obvia quidquam fert, quod rei a se administratæ non consentaneum est. Duæ igitur sunt ra- tiones, cur singulari quodam amoris adfectu quidquid eve- nerit id amplecti te oporteat: altera, quod tibi factum est, tibi constitutum erat, certa quadam ratione ad te se ha- bebat, inde a principio ex causis antiquissimis tibi con- textum: altera, quod etiam id, quod singulis quibusque privatim contingit, naturæ universitatem administranti in causa est prosperitatis et perfectionis et utique ipsis con- servationis: mutilatur enim integrum ipsum, si vel mini- mum, ut partium, ita et rerum efficientium abscindas: abscindis autem, quantum in te est, quando moleste fers aliquid et quodammodo tollis.

9. Noli fastidire aut animum despondere aut desperare, si tibi secundum recta decreta singula agere cupienti non perinde semper res successerit; sed deturbatus iterum regredere et contentus esto, si plura homine digniora edideris et id, ad quod reversus es, fac diligas. Neque tanquam ad pædagogum redi ad philosophiam, sed, ut qui oculis laborant ad penicillum et ovum, ut alius ad emplastrum, alius ad perfusionem: sic nihil te mordebit obsequium rationi præstandum, sed in eo acquiesces. Il- lud autem memento, philosophiam ea sola postulare, quæ natura tua postulet: tu autem aliud volebas non convenienter naturæ. — Quid horum blandius est? — Nonne enim eapropter fallit voluptas? — At vide, gratiorne sit magnanimitas, libertas, simplicitas, animi æqui- tas, sanctitas. Ipsa vero prudentia quid jucundius est? si eam cogitaveris ejus facultatis, in qua intelligentia et scientia inest, præstantiam, quæ in nulla re labitur et in omni re prospere fertur.

10. Res quidem ipsæ in tantis quodammodo involutæ sunt tenebris, ut philosophis haud paucis nec vulgaribus omino non comprehensibiles esse viderentur: præterea ipsis adeo Stoicis perceptu difficiles videntur: etiam omnis noster assensus mutabilis; ubi enim est homo, qui sen- tentiam non mutet? Proinde transi ad res subjectas: quam caducæ, quam viles et quæ etiam a cinædo aut scorto aut latrone possideri possint. Tum porro accede ad mores eorum, quibuscum vivitur, quos sustinere vix festivissimi est, ne dicam, se ipsum quoque vix quemquam sustinere. Tali igitur in caligine et sordibus et in tanto et materiæ et temporis et motus et rerum motarum fluxu quid tan- dem magna æstimatione aut omnino studio dignum sit, non intelligo. Contra fas est me ipsum consolari et expectare

τίον γὰρ δεῖ παραμυθούμενον ἑαυτὸν περιμένειν τὴν φυσικὴν λύσιν, καὶ μὴ ἀσχάλλειν τῇ διατριβῇ, ἀλλὰ τοῖς μόνις προσαναπαύεσθαι· ἐνὶ μὲν τῷ, ὅτι οὐδὲν συμβήσεται μοι, δ' οὐχὶ κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἐστίν· ἐτέρῳ δὲ, ὅτι ἐξέστί μοι μηδὲν πράσσειν παρὰ τὸν ἐμὸν θεόν καὶ δαίμονα. Οὐδεὶς γὰρ ὁ ἀναγκάσων τοῦτον παραβῆναι.

ια'. Πρὸς τί ποτε ἄρα νῦν χρῶμαι τῇ ἐμαυτοῦ ψυχῇ; παρ' ἑκαστα τοῦτο ἐπανερωτῶν ἑαυτὸν, καὶ ἐξετάζειν, τί μοι ἐστὶ νῦν ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ, ὃ δὴ ἡγεμονικὸν καλοῦσι; καὶ τίνας ἄρα νῦν ἔγω ψυχῇ; μήτι παιδίου; μήτι μεираκίου; μήτι γυναικαρίου; μήτι τυράννου; μήτι κτήνους; μήτι θηρίου;

ιβ'. Ὅποιά τινα ἐστὶ τὰ τοῖς πολλοῖς δοκοῦντα ἀγαθὰ, καὶ ἐντεῦθεν λάβοις. Εἰ γὰρ τις ἐπινοήσκειν ὑπαρχοντά τινα ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ, ὅσον φρόνησιν, σωφροσύνην, δικαιοσύνην, ἀνδρίαν, οὐκ ἂν ταῦτα προεπινοήσας, ἐτι ἀκούσαι θουηθεῖ τί· ὑπὸ * * τῷ ἀγαθῷ γὰρ (οὐκ) ἐφαρμόσει. Τὰ δὲ γε τοῖς πολλοῖς φαινόμενα ἀγαθὰ προεπινοήσας τις, ἐξακούσεται, καὶ ῥαδίως δέξεται, ὡς οἰκειῶς ἐπιλεγόμενον τὸ ὑπὸ τοῦ κωμικοῦ εἰρημένον. Οὕτως καὶ οἱ πολλοὶ φαντάζονται τὴν διαφορὰν. Οὐ γὰρ ἂν τοῦτο μὲν οὐ προσέκοπτε καὶ ἀπηξίουτο· τὸ δὲ ἐπὶ τοῦ πλούτου καὶ τῶν πρὸς τρυφῇ, ἡ δόξαν, εὐκλῆρημάτων παρεδεχόμεθα, ὡς ἱκνουμένως καὶ ἀστείως εἰρημένον. Πρόϊθι οὖν καὶ ἐρώτα, εἰ τιμητέον καὶ ἀγαθὰ ὑποληπτέον τὰ τοιαῦτα, ὧν προεπινοηθέντων, οἰκειῶς ἂν ἐπιφέροιτο, τὸ τὸν κεκτημένον αὐτὰ ὑπὸ τῆς εὐπορίας οὐκ ἔχειν, ὅποι χέσῃ.

ιγ'. Ἐξ αἰτιώδους καὶ ὀλιχοῦ συνέστηκα· οὐδέτερον δὲ τούτων εἰς τὸ μὴ διφθαρήσεται· ὥσπερ οὐδὲ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος ὑπέστη. Οὐχοῦν καταταχθήσεται πᾶν μέρος ἐμὸν κατὰ μεταβολὴν εἰς μέρος τι τοῦ κόσμου· καὶ πάλιν ἐκεῖνο εἰς ἕτερον μέρος τοῦ κόσμου μεταβαλεῖ· καὶ ἤδη εἰς ἄπειρον. Κατὰ τοιαύτην δὲ μεταβολὴν καὶ ὧν ὑπέστη, καὶ οἱ ἐμὲ γεννήσαντες, καὶ ἐπανιόντι εἰς ἄλλο ἄπειρον. Οὐδὲν γὰρ κωλύει οὕτως φάναι, ἅν κατὰ περιόδους πεπερασμένας ὁ κόσμος διοικῆται.

ιδ'. Ὁ λόγος καὶ ἡ λογικὴ τέχνη δυνάμεις εἰσὶν ἑαυταῖς ἀρκούμεναι, καὶ τοῖς καθ' ἑαυτὰς ἔργοις. Ὁρμῶνται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἀρχῆς· δδεύουσι δὲ πρὸς τὸ προκειμένον τέλος· καὶ ὁ κατορθώσεως αἱ τοιαῦτα πράξεις ὀνομάζονται, τὴν ὀρθότητα τῆς δόξου σημαίνουσαι.

ιε'. Οὐδὲν τούτων ῥητέον ἀνθρώπου, ἀ ἀνθρώπῳ καθὼ ἀνθρώπος, οὐκ ἐπιβάλλει. Οὐκ ἐστὶν ἀπαιτήματα ἀνθρώπου, οὐδὲ ἐπαγγέλλεται αὐτὰ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, οὐδὲ τελειότητές εἰσι τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸ τέλος ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ κείμενον, οὐδὲ τὸ συμπληρωτικὸν τοῦ τελους, τὸ ἀγαθόν. Ἔτι εἰ τι τούτων ἦν ἐπιβάλλον τῷ ἀνθρώπῳ, οὐκ ἂν τὸ ὑπερβρονεῖν αὐτῶν, καὶ κατεξάνστασθαι, ἐπιβάλλον ἦν· οὐδὲ ἐπαινετὸς ἦν, ὁ ἀπροσδεῖ τούτων ἑαυτὸν παρεχόμενος· οὐδ' ἂν ὁ ἐλαττωτικὸς ἑαυτοῦ ἐν τινὶ τούτων ἀγαθὸς ἦν, εἴπερ ταῦτα ἀγαθὰ ἦν. Νῦν δὲ, ὥσπερ περ πλείων

naturalem dissolutionem, neque moram inique ferre, sed nis tantum duobus acquiescere : primo, nihil mihi posse accidere, quod universitatis naturae non conveniat : altero, in mea situm esse potestate, ut nihil contra dei mei atque genii voluntatem agam : nemo enim est, qui hanc transgredi cogat.

11. Quam tandem ad rem igitur nunc animo meo utor ? In singulis hoc me ipsum interrogare me identidem oportet et explorare, quid mihi nunc versetur ea in parte, quam animi principatum vocant; cujus nunc gero animam? numquid pueruli? adolescentuli? mulierculae? tyranni? jumentum? belluae?

12. Qualia sint, quae vulgo bona videntur, etiam hinc intelligas licet : nam si quis cogitaverit quaedam ut vera bona, velut prudentiam, temperantiam, justitiam, fortitudinem, non poterit, his animo praconceptis, amplius audire hoc : « Prae... » Nam cum bono dissonabit. Atqui ea, quae vulgo bona videntur, si animo praconcepterit, exaudiet et facile admittet ut apposite adjectum illud Comici dictum. Sic etiam vulgus animo sibi fingit hoc discrimen. Non enim* illic offenderet et improbareretur, idemque de divitiis atque iis fortunae commodis, quae ad luxum et gloriam pertinent, acciperemus ut scite et urbane dictum. Igitur et percontare, num aestimanda et pro bonis habenda sint talia, quibus mente praconceptis apte inferri possit illud, hominem iis instructum praefluentia rerum non habere, quo ventris onus deponat.

13. Forma et materia consto : harum neutra in nihilum interibit, quemadmodum neque ex nihilo exstitit. Itaque omnis mei pars per mutationem in aliquam mundi partem transferetur; et haec rursus in aliam mundi partem mutabitur, et sic porro in infinitum. Secundum talem mutationem etiam ego ortus sum et ii, qui me genuerunt, et sic retro in aliud infinitum : nihil enim ita nos loqui vetat, etiamsi secundum periodos certis finibus terminatas inmundus administretur.

14. Ratio et ars rationales sunt facultates sese ipsis suisque operibus contentae. Cientur igitur a suo ac proprio principio et pergunt ad suum finem propositum : quapropter recte facta appellantur ejusmodi actiones, ipso nomine rectam viam significantes.

15. Nihil horum hominis dicendum est, quae ad hominem, quoad homo est, non pertinent : non requiruntur ab homine, neque promittuntur a natura hominis, neque ad naturam hominis perficiendam faciunt : proinde neque finis homini propositus in iis consistit, neque id, quod ad hunc finem conficiendum facit, bonum. Porro, si quid horum ad hominem pertineret, ea contemnere iisque se opponere non pertineret ad hominem, neque laude dignus esset, qui se his non indigentem praebet, neque qui aliquid ex iis sibi detrahit, bonus esset, si haec essent bona. Jam vero ut

τις ἀφαιρῶν ἑαυτοῦ τούτων, ἢ τοιούτων ἐτέρων, ἢ καὶ ἀφαιρούμενός τι τούτων ἀνέχεται, τοσῶδε μᾶλλον ἀγαθός ἐστι.

ιζ'. Οἷα ἂν πολλάκις φαντασθῇς, τοιαύτη σοι ἔσται ἡ διάνοια· βάπτεται γὰρ ὑπὸ τῶν φαντασιῶν ἡ ψυχὴ. Βάπτε οὖν αὐτὴν τῇ συνεχείᾳ τῶν τοιούτων φαντασιῶν ὅσον, ὅτι ὅπου ζῇν ἔστιν· ἐκεῖ καὶ εὖ ζῇν· ἐν αὐτῇ δὲ ζῇν ἔστιν· ἔστιν ἄρα καὶ εὖ ζῇν ἐν αὐτῇ. Καὶ πάλιν, ὅτι ὥστε ἐνεκεν ἑκάστου κατεσκευάσται, * * πρὸς δὲ κατεσκευάσται, πρὸς τοῦτο φέρεται· πρὸς δὲ φέρεται δὲ, ἐν τούτῳ τὸ τέλος αὐτοῦ· ὅπου δὲ τὸ τέλος, ἐκεῖ καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰγαθὸν ἑκάστου· τὸ ἄρα ἀγαθὸν τοῦ λογικοῦ ζώου, κοινωνία. Ὅτι γὰρ πρὸς κοινωνίαν γιγνόμενα, παλαιὰ δέδεικται. Ἡ οὐκ ἦν ἐναργής, ὅτι τὰ χεῖρα τῶν κρείττωνων ἐνεκεν, τὰ δὲ κρείττω ἀλλήλων; κρείττω δὲ τῶν μὲν ἀφύχων τὰ ἐμψύχα· τῶν δὲ ἐμψύχων τὰ λογικά.

ιζ'. Τὸ τὰ ἀδύνατα διώκειν, μακρόν· ἀδύνατον δὲ, τὸ τοῖς φαύλους μὴ τοιαῦτά τινα ποιεῖν.

ιη'. Οὐδὲν οὐδενὶ συμβαίνει, ὃ οὐχὶ πέφυκε φέρειν. Ἄλλω τὰ αὐτὰ συμβαίνει, καὶ ἴσως ἀγνοῶν, ὅτι συμβαίνει, ἢ ἐπιδικνύμενος μεγαλοφροσύνην, εὐσταθεῖ, καὶ ἀκάκωτος μένει. Δεινὸν οὖν, ἀγνοίαν καὶ ἀρεσκίαν ἰσχυροτέρας εἶναι φρονήσεως.

ιβ'. Τὰ πράγματα αὐτὰ οὐδ' ὁπωστίοι ψυχῆς ἄπτεται· οὐδὲ ἔχει εἰσοδὸν πρὸς ψυχὴν· οὐδὲ τρέψαι, οὐδὲ κινήσαι ψυχὴν δύναται· τρέπει δὲ καὶ κινεῖ αὐτὴ ἑαυτὴν μόνη· καὶ ὅσον ἂν χρημάτων καταξίωσιν ἑαυτὴν, τοιαῦτα ἑαυτῇ ποιεῖ τὰ προσφεστώτα.

κ'. Καθ' ἕτερον μὲν λόγον ἡμῖν ἔστιν οἰκειότατον ἀνθρώπου, καθ' ὅσον εὖ ποιητέον αὐτοῦ καὶ ἀνεχτέον· καθ' ὅσον δὲ ἐνίστανται τινες εἰς τὰ οἰκεῖα ἔργα, ἐν τι τῶν ἀδιαφόρων μοι γίνεται ὁ ἀνθρώπος, οὐχ ἥσσαν ἢ ἥλιος, ἢ ἀνεμος, ἢ θηρίον. Ὑπὸ τούτων δὲ ἐνέργεια μὲν τις ἐμποδοισθεῖ ἀν' ὁρμῆς δὲ καὶ διαθέσεως οὐ γίνεται ἐμπόδια, διὰ τὴν ὑπεξαίρεσιν καὶ τὴν περιτροπήν. Περιτρέπει γὰρ καὶ μεθίστησι πᾶν τὸ τῆς ἐνεργείας κώλυμα ἢ διάνοια εἰς τὸ προηγούμενον· καὶ πρὸ ἔργου γίνεται τὸ τοῦ ἔργου τούτου ἐφεκτικόν· καὶ πρὸ ὁδοῦ, τὸ τῆς ὁδοῦ ταύτης ἐνστατικόν.

κα'. Τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ πᾶσι χρώμενον, καὶ πάντα διέπον. Ὅμοιος δὲ καὶ τῶν ἐν σοὶ τὸ κράτιστον τίμα· ἔστι δὲ τοῦτο, τὸ ἐκείνῳ ὁμογενές. Καὶ γὰρ ἐπὶ σοῦ τὸ τοῖς ἄλλοις χρώμενον, τοῦτό ἐστι, καὶ ὁ σὸς βίος ὑπὸ τούτου διοικεῖται.

κβ'. Ὅ τῇ πόλει οὐκ ἔστι βλαβερὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην βλάπτει. Ἐπὶ πάσης τῆς τοῦ βεβλάσθαι φαντασίας τοῦτον ἔπαγε τὸν κανόνα· εἰ ἡ πόλις ὑπὸ τούτου μὴ βλάπτεται, οὐδὲ ἐγὼ βέβλαμαι· εἰ δὲ ἡ πόλις βλάπτεται, οὐκ ὀργιστέον τῷ βλάπτοντι τὴν πόλιν· τί τὸ παροξυζόμενον;

κγ'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὸ τάχος τῆς παραφορᾶς καὶ ὑπεξαγωγῆς τῶν ὄντων καὶ γινομένων. Ἡ τε γὰρ

quisque maxime his et ejus generis aliis sese ipse privat, aut etiam illis se privari sustinet, ita optimus est.

16. Qualia sunt, quæ sæpe cogitaveris, talis tibi erit mens tua; imbuitur enim cogitationibus animus. Itaque eum perpetuo imbue hujuscemodi cogitationibus, ut : ubi vivere licet, ibi etiam bene vivere licet; in aula autem vivere licet; ergo licet etiam bene vivere in aula. Iterum, cujus rei causa aliquid comparatum est, * ad hanc (accommodate) comparatum est; ad quam rem comparatum est, ad hanc fertur; ad quod fertur, in eo finis ipsius est; ubi finis, ibi etiam bonum et utilitas cujusvis : bonum igitur animalis rationalis in colenda societate : nam ad societatem nos esse genitos, dudum est demonstratum. An vero non liquet, deteriora præstantiorum, et ex his alterum alterius causa natum esse? inanimatis autem animata præstantiora, animalis autem ea, quæ ratione prædita sunt.

17. Ea, quæ fieri nequeunt, sectari, insania mentis est; fieri autem non potest, quin mali talia faciant.

18. Nihil cuiquam accidit, ad quod ferendum natura non sit comparatus. Alii eadem accidunt, et aut ignorans, sibi ea accidisse, aut magnanimitatem ostentans, tranquillus manet et illæsus. Indignum igitur, ignorantiam et obsequium plus posse, quam prudentiam.

19. Res ipsæ ne minime quidem animum tangunt, neque ullum aditum habent ad animum, neque vertere nec movere possunt animum : se ipse solus vertit ac movet et qualibus se ipse dignum reddit iudiciis, talia sibi reddit ea, quæ extrinsecus ipsi afferuntur.

20. Altera quidem ratione nobis res conjunctissima homo, quatenus iis bene facere eosque ferre nos oportet : quatenus autem quidam nos impediunt in operibus propriis, una e rebus mediis mihi fit homo, non minus quam sol, quam ventus, quam bellua. Ab his autem effectus quidem impediri potest; conatus autem et adfectionis nulla existunt impedimenta propter exceptionem et circumversionem. Convertit enim mens ac transfert unumquodque effectus impedimentum ad id, quod præpositum est : atque operi conducit id, quod hoc opus impedit, et ad viam confert id, quod in hac via obstat.

21. Eorum, quæ in mundo sunt, præstantissimum colito : id autem hoc est, quod omnibus utitur omniaque administrat. Similiter eorum, quæ in te sunt, præstantissimum colito; hoc autem id est, quod illi cognatum est : nam etiam in te id, quod ceteris utitur, hoc est, atque vita tua ab hoc regitur.

22. Quod civitati non nocet, neque civi nocet. Ubicumque cogitatio de damno tibi incidit, hanc adhibe regulam : si civitas ea re damnum non facit, neque ego damnum feci; sin civitati nocetur, non irascendum est ei, qui civitati damnum infert, * sed ostendendum, * quid sit, quod negligitur.

23. Sæpe animo reputa celeritatem, qua omnia, quæ sunt et fiunt, abripiuntur et oculis subducuntur. Nam

οὐσία ὅον ποταμὸς ἐν διηνεκεὶ ῥύσει· καὶ αἱ ἐνέργειαι ἐν συνεχεῖ μεταβολαῖς, καὶ τὰ αἷτια ἐν μυρίαῖς τροπαῖς· καὶ σχεδὸν οὐδὲν ἐστὼς, καὶ τὸ πάρεγγυς· τὸ δὲ ἀπειρον τοῦ τε παρωχηκότος καὶ μέλλοντος ἀχανές, ᾧ πάντα ἐναφανίζεται. Πῶς οὖν οὐ μωρὸς ὁ ἐν τούτοις φουσώμενος, ἢ σπώμενος, ἢ σχετλιαζών, ὡς ἐν τινι χρόνῳ καὶ ἐπὶ μικρὸν ἐνοχλήσαντι;

κδ'. Μέννησο τῆς συμπάσης οὐσίας, ἥς ὀλίγιστον μετέχεις καὶ τοῦ σύμπαντος αἰῶνος, οὗ βραχὺ καὶ ἀκαριαῖόν σοι διάστημα ἀφώρισται· καὶ τῆς εἰμαρμένης, ἥς ποστὸν εἴ μέρος;

κε'. Ἄλλος ἀμαρτάνει· τί εἰς ἐμέ; ὄψεται· ἰδίαν ἔχει διαθέσιν, ἰδίαν ἐνέργειαν. Ἐγὼ νῦν ἔχω, ὃ με θέλει νῦν ἔχειν ἢ κοινὴ φύσις, καὶ πράσσω, ὃ με νῦν πράσσειν θέλει ἢ ἐμὴ φύσις.

κς'. Τὸ ἡγεμονικὸν καὶ κυριεῦον τῆς ψυχῆς σου μέρος ἀτρεπτον ἔστω ὑπὸ τῆς ἐν τῇ σαρκὶ λείας ἢ τραχείας κινήσεως· καὶ μὴ συγκρινέσθω, ἀλλὰ περιγραφέτω ἑαυτὸ καὶ περιοριζέτω τὰς πείσεις ἐκεῖνος ἐν τοῖς μορίοις. Ὅταν δὲ ἀναδιδῶνται κατὰ τὴν ἑτέραν συμπάθειαν εἰς τὴν διάνοιαν, ὡς ἐν σώματι ἡνωμένῳ, τότε πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν, φυσικὴν οὖσαν, οὐ πειρατέον ἀντιβαίνειν· τὴν δὲ ὑποληψίν, τὴν ὡς περὶ ἀγαθοῦ, ἢ κακοῦ, μὴ προστιθέτω τὸ ἡγεμονικὸν ἐξ ἑαυτοῦ.

κζ'. Συζῆν θεοῖς. Συζῆ δὲ θεοῖς ὁ συνεχῶς δεικνὺς αὐτοῖς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἀρεσκομένην μὲν τοῖς ἀπνευμομένοις, ποιῶσαν δὲ, ὅσα βούλεται ὁ δαίμων, ἐν ἐκάστῃ προστάτῃ καὶ ἡγεμόνῳ δὲ Ζεὺς ἔδωκεν, ἀπόσπασμα ἑαυτοῦ. Οὗτος δὲ ἐστίν, ὁ ἐκάστου νοῦς καὶ λόγος.

κη'. Τῷ γράσωμι μῆτι ὀργίζῃ; μῆτι τῷ ὀξοστόμῳ ὀργίζῃ; Τί σοι ποιήσει; τοιοῦτον στόμα ἔχει, τοιαύτας μάλας ἔχει· ἀνάγκη τοιαύτην ἀποφορὰν ἀπὸ τοιούτων γίνεσθαι. — « Ἄλλ' ὁ ἀνθρώπος λόγον ἔχει (φῆσι), καὶ δύναται συννοεῖν ἐπιστάνων, τί πλημμελεῖ. » — Εὗ σοι γένοιτο! τοιγαροῦν καὶ σὺ λόγον ἔχεις, κίνησον λογικῇ διαθέσει λογικὴν διάθεσιν· δεῖξον, ὑπόμνησον. Εἰ γὰρ ἐπαίει, θεραπεύσεις, καὶ οὐ χρεῖα ὀργῆς. Οὔτε τραγῳδός, οὔτε πόρνη.

κθ'. Ὡς ἐξελθὼν ζῆν διανοῇ, οὕτως ἐνταῦθα ζῆν ἔξεστιν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐπιτρέπωσι, τότε καὶ τοῦ ζῆν ἔξιθι· οὕτως μέντοι, ὡς μὴδὲν κακὸν πάσχων. Καπνός, καὶ ἀπέρχομαι. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα δοκεῖς; μέγρι δὲ με τοιοῦτον οὐδὲν ἐξάγει, μένω ἐλεύθερος, καὶ οὐδεὶς με κωλύσει ποιεῖν, ἃ θέλω· θέλω δὲ κατὰ φύσιν τοῦ λογικοῦ καὶ κοινωνικοῦ ζώου.

λ'. Ὁ τοῦ θλου νοῦς κοινωνικός. Πεποίηκε γοῦν τὰ χεῖρω τῶν κρείττωνων ἔνεκεν· καὶ τὰ κρείττω ἀλλήλοις συνήρμοσεν. Ὅρᾳς, πῶς ὑπέταξε, συντάξε, καὶ τὸ κατ' ἀξίαν ἀπένευμεν ἐκάστοις, καὶ τὰ κρατιστεύοντα εἰς ὁμόνοιαν ἀλλήλων συνήγαγε.

λα'. Πῶς προσενήνεξαι μέχρι νῦν θεοῖς, γονεῦσιν, ἀδελφοῖς, γυναικὶ, τέκνοις, διδασκάλοις, τροφεῦσι, φί-

et materia fluminis instar in perpetuo est fluxu, et effectus in perpetuis mutationibus, et causae efficientes in innumeris conversionibus; atque propemodum nihil est, quod perstat; * item adjacentem hanc praeteriti et futuri temporis immensitatem, in qua omnia evanescunt. Quidni igitur stultus, qui his rebus inflatur aut angitur aut lamentatur, quasi diutius vel minimam molestiam creantibus?

24. Memento et universae materiae, cujus minimam obtines partem, et totius aevi, cujus brevissimum et puncti instar obtinens spatium tibi assignatum est, et fati, cujus quantilla pars es!

25. Peccat aliquis. Quid ad me? ipse viderit: suam habet affectionem, suam agendi rationem. Ego nunc habeo, quod me habere vult natura communis, et ago, quod me vult agere natura mea.

26. Quae animae pars principatum et dominium obtinet, ea immota maneat ad levem asperumve carnis motum, neque ei se immisceat, sed se ipsa circumscribat et illas affectiones intra limites particularum coerceat: quando autem per alterum consensum usque ad mentem perveniunt, ut in corpore unilo, tum contra sensum quidem, quippe naturalem, non luctandum; sed opinionem, quasi bonum aut malum sit animi principatus ne a se adiciat.

27. Cum diis vivere. Cum diis autem vivit, qui perpetuo iis exhibet animum suum contentum iis, quae ipsi sunt assignata, et efficientem ea, quae jubet genius, quem vitae moderatorem ac rectorem cuique Jupiter tribuit, particulam a se delibatam; hic autem genius cujusque mens est ac ratio.

28. Numquid ei, qui hircum olet, succenses? numquid ei, cui os furelet? Quid te faciat? ejusmodi os, ejusmodi alas habet, ut necesse sit ejusmodi inde exhalari. — « At homo, inquiet, ratione praeditus est atque, modo animum advertat, intelligere potest, quid delinquat. » Quod bene tibi vertat! Proinde etiam tu ratione praeditus es; rationali affectione move rationalem affectionem; edoce, commonefac! nam si audiverit, eum sanabis, neque opus erit ira. Neque tragedus neque scortum.

29. Quemadmodum hinc egressus vivere in animum induxisti, ita etiam hic vivere licet; quod si tibi non concesserint, etiam e vita exi, ita tamen, ut qui nihil mali passus sis. Fumus est, et abeo. Cur id rem magnam putas? quamdiu autem nihil ejusmodi me hinc educit, liber maneo, nec quisquam me impedit, quominus faciam, quae volo: volo autem ea, quae cum natura animalis ratione praediti et ad societatem nati conveniunt.

30. Universi mens communio et societatis amans; hinc deteriora praestantiorum causa fecit et praestantiorum alteri conciliavit. Vides, quomodo subjecerit, con-gesserit, pro dignitate suum cuique tribuerit et praestantissima quaque mutuo inter se consensu devinxerit.

31. Quo modo te usque ad hoc tempus gessisti erga deos, parentes, fratres, uxorem, liberos, praeceptores, educato-

λας, οικείοις, οικόταις; εἰ πρὸς πάντας σοι μέχρι νῦν ἐστὶ τὸ,

Μήτε τινὰ βέβαιον ἐξίστιον, μήτε (τι) εἰπεῖν.

Ἀναμνησκού δέ, καὶ δι' ὧν διεληλυθας, καὶ οἷα ἔρκεσας ὑπομῖναι. Καὶ ὅτι πλήρης ἦδη σοι ἡ ἱστορία τοῦ βίου καὶ τελεία ἡ λειτουργία· καὶ πόσα ὥπται καλὰ· καὶ πόσων μὲν ἡδονῶν καὶ πόνων ὑπερεῖδες· πόσα δὲ ἐνδοξα παρεῖδες· εἰς ὧσους δὲ ἀγνώμονας εὐγνώμων ἐγένου.

λβ. Διὰ τί συγγέουσιν ἄτεχνοι καὶ ἀμαθεῖς ψυχὰ ἔντεχνον καὶ ἐπιστήμονα; Τίς οὖν ψυχὴ ἔντεχνος καὶ ἐπιστήμων; ἡ εἰδυῖα ἀρχὴν καὶ τέλος, καὶ τὸν διὰ τῆς οὐσίας διήκοντα λόγον, καὶ διὰ παντὸς τοῦ αἰῶνος κατὰ περιόδους τεταγμένας οἰκονομοῦντα τὸ πᾶν.

λγ. Ὅσον οὐδέπω σποδὸς, ἡ σκελετὸς, καὶ ἤτοι ὄνομα, ἡ οὐδὲ ὄνομα· τὸ δὲ ὄνομα, φόρος καὶ ἀπήχημα. Τὰ δὲ ἐν τῷ βίῳ πολυτέμνητα, κενὰ, καὶ σαπρὰ, καὶ μικρὰ, καὶ κυνῖδια διαδακνόμενα, καὶ παιδία φιλονεικία, γελῶντα, εἶτα εὐθὺς κλαίοντα. Πίστις δὲ καὶ αἰδώς, καὶ δίκη καὶ ἀλήθεια,

πρὸς Ὀλυμπον ἀπὸ χθονὸς εὐρουδεῖας.

Τί οὖν ἐστὶ τὸ ἐνταῦθα κατέχον; εἶγε τὰ μὲν αἰσθητὰ ἐμεταβάλητα, καὶ οὐχ ἑστῶτα· τὰ δὲ αἰσθητήρια ἀμυδρὰ καὶ εὐπαράτυπτα· αὐτὸ δὲ τὸ ψυχάριον ἀναθυμίασις ἀφ' αἵματος. Τὸ δὲ εὐδοκίμειν παρὰ τοιούτοις κενόν. Τί οὖν; περιμένεις ἡλεως τὴν εἴτε σέβειν, εἴτε μεταστάσιν. Ἔως δὲ ἐκείνης ὁ καιρὸς ἐφίσταται, τί ἀρκεῖ; τί δ' ἄλλο, ἡ θεοὺς μὲν σέβειν καὶ εὐφημεῖν, ἀνθρώπους δὲ εὖ ποιεῖν, καὶ ἀνέχεσθαι αὐτῶν καὶ ἀπέχεσθαι· ὅσα δὲ ἐκτὸς ὄρων τοῦ κρεαδίου, καὶ τοῦ πνευματίου, ταῦτα μεμνησθαι μήτε σὰ ὄντα, μήτε ἐπὶ σοί.

λδ. Δύνασαι αἰεὶ εὐροεῖν, εἶγε καὶ δεύειν, εἶγε καὶ δεῶν ὑπολαμβάνειν, καὶ πράσσειν. Δύο ταῦτα κοινὰ τῇ τε τοῦ θεοῦ, καὶ τῇ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ παντὸς λογικοῦ ζώου ψυχῇ· τὸ μὴ ἐμποδίζεσθαι ὑπ' ἄλλου· καὶ τὸ ἐν τῇ δικαίῃ διαθέσει καὶ πράξει ἔχειν τὸ ἀγαθόν, καὶ ἐνταῦθα τὴν ὁρεξίν ἀπολήγειν.

λε. Εἰ μήτε κακία ἐστὶ τοῦτο ἐμὴ, μήτε ἐνέργεια κατὰ κακίαν ἐμὴν, μήτε τὸ κοινὸν βλάπτεται, τί ὑπὲρ αὐτοῦ διαφέρωμαι; τίς δὲ βλάβη τοῦ κοινού;

λς. Μὴ ὀλοσχερῶς τῇ φαντασίᾳ συναρπάζεσθαι· ἀλλὰ βοτρεῖν μὲν κατὰ δύναμιν καὶ κατ' ἀξίαν· ἅν εἰς τὰ μέσα ἐλαττώνται, μὴ μέντοι βλάβην αὐτὸ φαντάζεσθαι. Κακὸν γὰρ ἔθος. Ἀλλ' ὥς ὁ γέρον ἀπελθὼν τὸν τοῦ θρεπτοῦ ῥόμβον ἀπῆτει, μεμνημένος, ὅτι ῥόμβος οὗτος οὖν καὶ ὧδε. Ἐπεὶ τοι γίνῃ καλῶν ἐπὶ τῶν ἐμβόλων. Ἀνθρώπε, ἐπελάβου, τί ταῦτα ἦν; — Ναί· ἀλλὰ τούτοις περιποιῦσασα. — Διὰ τοῦτ' οὖν καὶ σὺ μωρὸς γένῃ; — Ἐγενόμην ποτὲ ὀπουδήποτε καταλειφθεὶς, εὐμοῖρος ἄνθρωπος· — τὸ δὲ « εὐμοῖρος » ἀγαθὴν μοῖραν σεαυτῷ ἀπονεύμας· ἀγαθαὶ δὲ μοῖραι, ἀγαθαὶ τροπαὶ ψυχῆς, ἀγαθαὶ ὁρμαὶ, ἀγαθαὶ πράξεις.

res, amicos, familiares, famulos? valetne ad hoc usque tempus erga omnes illud, « nil iniusti erga quemquam fecisse aut dixisse? » Memento autem etiam illius, per qualia pertransieris, et qualibus perferendis par fueris: item, plenam tibi jam esse vitæ contemplationem et absolutum ejus ministerium; quot pulcra visui oblata sint, quot voluplates ac labores contempseris, quot res gloriosas neglexeris, erga quot iniquos æquum te præbueris.

32. Qui sit, ut ingenia artium rudia et imperita confundant artium gnara et perita? Quid igitur est ingenium artis peritum eaque instructum? Quod principium et linem novit rationemque per omnem materiam permeantem et per omne ævum certis quibusdam et definitis temporum cursibus universum administrantem.

33. Jamjam cinis eris aut nuda ossa, et aut nomen aut ne nomen quidem; nomen autem nil nisi strepitus et resonantia; quæ in vita magni aestimantur, vana et putida et exilia, caniculæ mordentes, pueruli contentiosi, modo ridentes, modo plorantes. Fides autem et justitia et verecundia et veritas « ad Olympum a terra spatiosa. » Quid igitur amplius est quod hic te retineat? si quidem res, quæ sub sensus cadunt, mutationibus obnoxie sunt nec persistunt, ipsi sensus obscuri et hebetes, qui facile falsas rerum species admittunt, ipsa animula exhalatio sanguinis, inter tales gloria florere vanitas. Quid igitur? Æquo animo expectas vel extinctionem vel translationem. Hujus vero tempus donec advenit, quid sufficit? Quid aliud, nisi ut deos colas celebresque, hominibus bene facias, eos sustineas et ab iis te abstineas, quæcunque autem extra fines carunculæ et animulæ sita sunt, ea memineris nec tua esse neque in potestate tua sita.

34. Potes semper prosperum vitæ cursum tenere, si quidem et certum iter tenere, si quidem via ac ratione et cogitare et agere potes. Hac duo et dei et hominis et cujusvis animalis ratione præditi animo communia, non ab alio impediri et in animi affectione justitiæ studiosa habere bonum et hic terminare appetitionem.

35. Si neque vitiositas hæc mea est, neque meæ vitiositatis effectus, neque respublica læditur, cur propter hoc differor? Quid autem est damnum civitatis communis?

36. Noli ulla ex parte sinere te abripi visis, sed auxiliare pro viribus et dignitate etiam, quando in mediis illis rebus aliquid damni faciunt, quod tamen cave pro damno habeas: malus enim hic mos est; sed quemadmodum senex abiens petebat, pueruli turbinem, memor turbinem esse, sic igitur etiam hic agendum. Atqui in jus vocas pro rostris. Oblitus es, homo, qualia hæc sint? — Nequaquam, sed illis videntur studio dignissima. — Eapropter tu quoque stultus fias? Fui olim. — *Ubicunque derelictus, bene fortunatus homo: « bene fortunatus, » qui bonam fortunam sibi comparavit; bona autem fortuna, boni animi motus, bona agendi ratio, bonæ actiones.

BIBAION ς.

LIBER VI.

α'. Ἡ τῶν ὄλων οὐσία εὐπειθής καὶ εὐτρεπής· ὁ δὲ ταύτην διοικῶν λόγος οὐδεμίαν ἐν ἑαυτῷ αἰτίαν ἔχει τοῦ κακοποιεῖν· κακίαν γὰρ οὐκ ἔχει, οὐδὲ τι κακῶς ποιεῖ, οὐδὲ βλάπτεται· τι ὑπ' ἐκείνου. Πάντα δὲ κατ' ἐκείνον γίνεται καὶ περαίνεται.

β'. Μὴ διαφέρου, πότερον ριγῶν ἢ θαλπόμενος τὸ πρέπον ποιεῖς· καὶ πότερον νυστάζων, ἢ ἱκανῶς ὕπνου ἔχων· καὶ πότερον κακῶς ἀκούων, ἢ εὐφημούμενος· καὶ πότερον ἀποθνήσκων, ἢ πράττων τι ἀλλοῖον. Μία γὰρ τῶν βιωτικῶν πράξεων καὶ αὕτη ἐστὶ, καθ' ἣν ἀποθνήσκουμεν· ἀρκεῖ οὖν καὶ ἐπὶ ταύτης τὸ παρὸν εὖ θέσθαι.

γ'. Ἔσω βλέπε· μηδενὸς πράγματος μήτε ἡ ἰδία ποιότης, μήτε ἡ ἀξία παρατρεχέτω σε.

δ'. Πάντα τὰ ὑποκείμενα τάχιστα μεταβάλλει, καὶ ἥτοι ἐκθυμιαθήσεται, εἴπερ ἤνεται ἡ οὐσία, ἢ σκεδασθήσεται.

ε'. Ὁ διοικῶν λόγος οἶδε, πῶς διακείμενος, καὶ τί ποιεῖ, καὶ ἐπὶ τίνος ὄλης.

ς'. Ἀριστος τρόπος τοῦ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι.

ζ'. Ἐνὶ τέρπου καὶ προσαναπαύου, τῷ ἀπὸ πράξεως κοινωνικῆς μεταβαίνειν ἐπὶ πρᾶξιν κοινωνικῇν, σὺν μνήμῃ θεοῦ.

η'. Τὸ ἡγεμονικόν ἐστι, τὸ ἑαυτὸ ἐγεῖρον καὶ τρέπον, καὶ ποιοῦν μὲν ἑαυτὸ, ὅσον ἂν ἢ καὶ θέλῃ, ποιοῦν δὲ ἑαυτῷ φαίνεσθαι πᾶν τὸ συμβαῖνον, ὅσον αὐτὸ θέλει.

θ'. Κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν ἕκαστα περαίνεται, οὐ γὰρ κατ' ἄλλην γέ τινα φύσιν, ἥτοι ἔξωθεν περιέχουσαν, ἢ ἐμπεριεχομένην ἔνδον, ἢ ἔξω ἀπηρτημένην.

ι'. Ἦτοι κυκεῶν, καὶ ἀντεμπλοχῇ, καὶ σκεδασμός· ἢ ἔνσωσις καὶ τάξις καὶ πρόνοια. Εἰ μὲν οὖν τὰ πρότερα, τί καὶ ἐπιθυμῶ εἰκαῖω συγκρίματι καὶ φυρμῶ τοιοῦτῳ ἐνδιατρίβειν; τί δέ μοι καὶ μέλει ἄλλου τινός, ἢ τοῦ ὅπως ποτὲ « αἶψα γίνεσθαι; » Τί δὲ καὶ ταρασσομαι; ἥξει γὰρ ἐπ' ἐμέ ὁ σκεδασμός, ὅ τι ἂν ποιῶ· εἰ δὲ θάτερά ἐστι, σέβω καὶ εὐσταθῶ, καὶ θαρβῶ τῷ διοικούντι.

ια'. Ὅταν ἀναγκασθῇς ὑπὸ τῶν περιεστηκότων οἶονεὶ διαττραχεῖσθαι, ταχέως ἐπάνιθι εἰς ἑαυτὸν καὶ μὴ ὑπὲρ τὰ ἀναγκαῖα ἐξίστασο τοῦ ρυθμοῦ· ἔση γὰρ ἐγκρατέστερος τῆς ἁρμονίας, τῷ συνεχῶς εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεσθαι.

ιβ'. Εἰ μητρὶάν τε ἀμαίχρας καὶ μητέρα, ἐκείνην τ' ἂν ἐθεράπευες, καὶ ὁμως ἡ ἐπάνοδος σοι πρὸς τὴν μητέρα συνεχῆς ἐγένετο. Τοῦτό σοι νῦν ἐστὶν ἡ αὐλή, καὶ (ἡ) φιλοσοφία· ὥδε πολλάκις ἐπάνιθι, καὶ προσαναπαύου ταύτῃ, δι' ἣν καὶ τὰ ἐκεῖ σοι ἀνεκτὰ φαίνεται, καὶ σὺ ἐν αὐτοῖς ἀνεκτός.

ιγ'. Οἶον δὴ τὸ φαντασίαν λαμβάνειν ἐπὶ τῶν ὄλων καὶ τῶν τοιοῦτων ἐδωδύμων, ὅτι νεκρὸς οὗτος ἰχθύος, οὗτος δὲ νεκρὸς ὀρνίθος, ἢ χοίρου· καὶ πάλιν, ὅτι ὁ Φά-

1. Universi materia obsequens est et *fingenti* bene parata: ratio eam administrans nullam in se habet male faciendi causam; malitiam enim neque habet nec male faciet cuiquam, neque ab ea quidquam laeditur. Omnia vero secundum hanc sunt ac perficiuntur.

2. Nihil tua referat, utrum rigens an calore fatus id, quod te decet, facias, neque utrum dormituriens an somni satur, male audiens an fama florens, moriens an aliquid diversum faciens. Etenim ex hujus vitae officiis hoc est etiam quod morimur; sufficit igitur et in hoc, quod prae manibus est recte disponere.

3. Acriter intueri; neque propria ullius rei natura nec dignitas te fugiat!

4. Omnia, quae sunt, celerrime mutantur et aut in exhalationem abibunt, si unita est materia, aut dissipabuntur.

5. Ratio universi gubernatrix novit certo modo se habens, quod agit et in qua materia versatur.

6. Optima ratio ulciscendi, non similem *malis* fieri.

7. Delectet te tibi que satisfaciatur ab una actione, quae societati prodest, transire ad aliam ejusdem generis, memoriam dei.

8. Principalis animi pars ea est, quae se ipsa suscitatur et vertit et talem se ipsa facit, qualis demum sit et esse velit, quaeque facit, ut quidquid contingit tale videatur, quale ipsa vult.

9. Secundum universi naturam singula perficiuntur; neque enim secundum aliam ullam vel extrinsecus ambientem vel intus inclusam vel foris suspensam.

10. Aut confusio et mutui complexus et dissipatio, aut unitas et ordo et providentia: si priora, quid est, cur huic mixturae fortuitae et colluviei immorari cupiam? quid aliud mihi curae est, quam quomodo « terra fiam? » Cur etiam perturbor? Veniet enim ad me dissipatio, quidquid faciam. Si altera sunt, veneror et tranquillo sum animo et confido rectori.

11. Quando a rebus, quae circumstant, quasi perturbari coactus es, cito ad te redi, neque ultra, quam necesse est, a tenore dimovearis: eo enim facilius concentum tueberis, quo saepius ad eum redieris.

12. Si novercam simul et matrem haberes, illam quidem coleres, ad matrem tamen te frequentissime reciperes. Harum instar nunc tibi aula est, et philosophia: ad hanc saepe revertere et in ea acquiesce, per quam etiam quae illic sunt tibi tolerabilia videntur, et tu ipse in illis tolerabilis.

13. Quemadmodum jam de obsoniis atque ejusmodi edulisi imaginem animo concipimus, ut, hoc piscis cadaver esse, illud cadaver avis aut porci, item, Falernum esse succulum

ζερνος χυλάριον ἐστὶ σταφυλίου· καὶ ἡ περιπόρφυρος, τριχία προβατίου, αἱματῶ κόγχης δεδευμένα· καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν συνουσίαν, ἐντερίου παράτριψις, καὶ μετὰ τινος σπασμοῦ μυζαρίου ἔκκρισις· οἷα δὲ αὐταὶ εἰσιν αἱ φαντασίαι, καθικνούμεναι αὐτῶν τῶν πραγμάτων καὶ διεξιούσαι δι' αὐτῶν, ὥστε ὁρᾶν, οἷά τινά ποτ' ἐστίν· οὕτως δὲ παρ' ὅλον τὸν βίον ποιεῖν, καὶ ὅπου λίαν ἀξιώσιστα τὰ πράγματα φαντάζεται, ἀπογυμνοῦν αὐτὰ, καὶ τὴν εὐτελείαν αὐτῶν καθορᾶν, καὶ τὴν ἱστορίαν, ἐφ' ἣ σεμνύνεται, περιαιρεῖν. Δεινὸς γὰρ ὁ τύφος παραλογιστής· καὶ ὅτε δοκεῖς μάλιστα περὶ τὰ σπουδαῖα καταγίνεσθαι, τότε μάλιστα καταγοητεύει. Ὅρα γοῦν, ὁ Κράτης τί περὶ αὐτοῦ τοῦ Ξενοκράτους λέγει.

ιδ'. Τὰ πλεῖστα, ὧν ἡ πληθὺς θαυμάζει, εἰς γενικώτατα ἀνάγεται, τὰ ὑπὸ ξέως ἢ φύσεως συνεχόμενα, λίθους, ξύλα, συκᾶς, ἀμπέλους, ἐλαίας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ὀλίγων μετριωτέρων, εἰς τὰ ὑπὸ ψυχῆς, οἷον ποίμνας, ἀγέλας· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔτι χαρισετέρων, εἰς τὰ ὑπὸ λογικῆς ψυχῆς, οὐ μέντοι καθολικῆς, ἀλλὰ καθὸ τεχνικῆς, ἢ ἄλλως πως ἐντρέχης, ἢ κατὰ ψῆδον, τὸ πλῆθος ἀνδραποδῶν κεκτηθῆσαι. Ὁ δὲ ψυχὴν λογικὴν καθολικὴν καὶ πολιτικὴν τιμῶν, οὐδὲν ἔτι τῶν ἄλλων ἐπιστρέφεται· πρὸ πάντων δὲ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν λογικῶς καὶ κοινωνικῶς ἔχουσαν, καὶ κινουμένην διασώζει, καὶ τῷ ὁμογενεῖ εἰς τοῦτο συνεργεῖ.

ιε'. Τὰ μὲν σπεύδει γίνεσθαι, τὰ δὲ σπεύδει γεγενῆσθαι· καὶ τοῦ γινομένου δὲ ἥδη τι ἀπέσθῃ· ῥύσεις καὶ ἀλλοιώσεις ἀνανεοῦσι τὸν κόσμον διηνεκῶς, ὥσπερ τὸν ἀπειρον αἰῶνα ἡ τοῦ χρόνου ἀδιάλειπτος φορὰ νέον αἶν παρέχεται. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ ποταμῷ τί ἂν τις τούτων πῶς παραθεόντων ἐκτιμήσῃεν, ἐφ' οὗ στήναι οὐκ ἔστιν; Ὡς περ εἰ τίς τι τῶν παρατετομένων στρουθοῦν φιλεῖν ἀρχοίτο· τὸ δ' ἥδη ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπελήλυθεν. Τοιοῦτον δὲ τι καὶ αὐτὴ ἡ ζωὴ ἐκάστου, οἷον ἡ ἀπ' αἵματος ἀναθυμίασις, καὶ ἡ ἐκ τοῦ αἵρος ἀνάπνευσις. Ὅποιον γὰρ ἐστὶ τὸ ἀπαξ ἐλκύσαι τὸν αἶρα καὶ ἀποδοῦναι, ὅπερ παρέκαστον ποιοῦμεν, τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὴν πᾶσαν ἀναπνευστικὴν δύναμιν, ἣν χθὲς καὶ πρῶτον ἀποτελεῖς ἐκτίσω, ἀποδοῦναι ἐκεῖ, ὅθεν τὸ πρῶτον ἔσπασας.

ις'. Οὔτε τὸ διαπνεῖσθαι, ὥς τὰ φυτὰ, τίμιον, οὔτε τὸ ἀναπνεῖν, ὥς τὰ βοσκήματα καὶ τὰ θηρία, οὔτε τὸ τυποῦσθαι κατὰ φαντασίαν, οὔτε τὸ νευροσπαστεῖσθαι καθ' ὁρμὴν, οὔτε τὸ συναγελάζεσθαι, οὔτε τὸ τρέφεσθαι τοῦτο γὰρ ὅμοιον τῷ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς. Τί οὖν τίμιον; Τὸ κροτεῖσθαι; Οὐχί. Οὐκ οὖν οὐδὲ τὸ ὑπὸ γλωσσῶν κροτεῖσθαι· αἱ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν εὐφημία, κρότος γλωσσῶν. Ἀρῆκας οὖν καὶ τὸ δοξάριον· τί καταλείπεται τίμιον; Δοκῶ μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν κινεῖσθαι, καὶ ἴσχεσθαι, ἐφ' ὃ καὶ αἱ ἐπιμελειαὶ ἀγούσι καὶ αἱ τέχναι. Ἡ τε γὰρ τέχνη πᾶσα τούτου στοχάζεται, ἵνα τὸ κατασκευασθὲν ἐπιτηδεῖως ἔγῃ πρὸς τὸ ἔργον, πρὸς ὃ κατεσκευάσται.

uvulæ, prætextam oviculæ pilos, conchæ cruore infectos; de coitur, esse intestini frictionem et excretionem muci cum convulsione quadam — quales utique sunt rerum imagines, quæ res ipsas assequuntur easque penetrant, ut, quænam tandem eæ sint videre liceat — sic etiam per totam vitam nos facere oportet ac res, ubi vel maxime fide dignæ videantur, denudare et vilitaltem earum spectare et externam speciem, qua superbiunt, tollere. Nam gravis impostor est fastus, et quando maxime putas, te res serias agere, tum maxime in fraudem inducit. Vide saltem, Crates quid de ipso Xenocrate dixerit.

14. Pleraque, quæ vulgus hominum admiratur, ad generalia rerum capita referuntur: alia quæ vi copulante aut natura continentur, lapides, arbores, ficus, vites, oleæ: alia, quæ paulo moderatiores admirantur, inter ea, quæ anima continentur, ut greges, armenta; alia, quibus urbaniores capiuntur, inter ea quæ anima rationali prædita sunt, non tamen universali, sed quatenus artium perita aut alia quadam sollertia excellit aut simpliciter *rationalis est*, ut servitiorum turbam possidere. Qui autem animam rationalem universalem et societatis amantem veneratur, nihil amplius cetera curat, ante omnia vero animum suum ita affectum et se moventem, ut rationi et civitati convenit, conservat et cognatum suum, ut idem consequatur, adjuvat.

15. Hæc properant fieri, illa properant fuisse, quin etiam ejus quod sit, jam aliquid evanuit: fluxus et mutationes mundum perpetuo renovant, quemadmodum immensum illud ævum continuus temporis lapsus novum semper præstat. In hoc igitur flumine ecquis horum, quæ præterlabuntur, quidquam in pretio habeat? perinde ac si quis prætervolantium passerculorum aliquem diligere cœpisset, is vero jam e conspectu abisset. Ejusmodi sane est vita cujusque, cujusmodi est exhalatio sanguinis aut spiritus ab aere attractio. Quale enim est, semel animam attrahere et efflare, quod quidem singulis temporis momentis facimus, tale etiam est, omnem illam respirandi facultatem, quam heri aut nudius tertius in ortu accepisti, eo reddere, unde eam primo hausisti.

16. Neque quod perspiramus, ut stirpes, æstimatione dignum est, neque quod respiramus, ut pecudes et belluæ, neque quod species rerum per visa nobis imprimuntur, neque quod agendi impetu huc illuc rapimur, neque quod congregamur et nutrimur: hoc enim perinde est atque alimentum quod superfluum est excernere. Quid igitur est, quod æstimatione dignum sit? Num plausu excipi? Nequaquam. Itaque nec linguarum plausu excipi: multitudinis enim laus quid aliud est, nisi linguarum strepitus? Sustulisti igitur gloriam quoque; quid restat, quod æstimatione dignum sit? Hoc opinor, secundum propriam constitutionem et moveri et motum sistere, quo etiam et studia et artes ducunt. Nam etiam omnis ars id spectat, ut id, quod paratur aptum sit ad opus, ad quod paratur: et vi-

δ τε φυτουργός δ ἐπιμελούμενος τῆς ἀμπελῶν, καὶ δ πωλοδάμνης, καὶ δ τοῦ κυνὸς ἐπιμελούμενος, τοῦτο ζητεῖ. Αἱ δὲ παιδαγωγίαι, αἱ διδασκαλίαι ἐπὶ τι σπεύδουσιν· ὧδε οὖν τὸ τίμιον. Καὶ τοῦτο μὲν ἂν εὖ ἔχῃ, οὐδὲν τῶν ἄλλων περιποίησις σεαυτῷ. Οὐ παύσῃ καὶ ἄλλα πολλὰ τιμών; οὐτ' οὖν ἐλεύθερος ἔσῃ, οὔτε αὐτάρκης, οὔτε ἀπαθής. Ἀνάγκη γὰρ φθονεῖν, ζηλοτυπεῖν, ὑπορᾶσθαι τοὺς ἀφελέσθαι ἐκεῖνο δυναμένους, ἐπιβουλεύειν τοῖς ἔχουσι τὸ τιμώμενον ὑπὸ σοῦ· δῶκε πεφύρθαι ἀνάγκη τὸν ἐκεῖνον τινὸς ἐνδεῆ· προσέτι δὲ πολλὰ καὶ τοῖς θεοῖς μέμψεσθαι· ἡ δὲ τῆς ἰδίας διανοίας αἰδῶς καὶ τιμὴ σεαυτῷ τε ἀρεστὸν σε ποιήσῃ, καὶ τοῖς κοινωνικοῖς εὐάρμοστον, καὶ τοῖς θεοῖς σύμφωνον, τούτέστιν, ἐπαινοῦντα, ὅσα ἐκεῖνο διανεμῶσι καὶ διατετάρχασιν.

ιζ'. Ἄνω, κάτω, κύκλω, φορεῖ τῶν στοιχείων. Ἡ δὲ τῆς ἀρετῆς κίνησις ἐν οὐδεμιᾷ τούτων, ἀλλὰ θεϊότερόν τι, καὶ ὁδῷ δυσεπινοήτῳ προϊούσα εὐοδοῖ.

ιη'. Οἷον ἐστίν, δ ποιῶσι! τοὺς μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου, καὶ μεθ' ἑαυτῶν ζῶντας ἀνθρώπους εὐφημεῖν οὐ θέλουσιν· αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων εὐφημηθῆναι, οὐς οὔτε εἶδον ποτὲ, οὔτε ὄψονταί, περὶ πολλοῦ ποιοῦνται. Τοῦτο δὲ ἐγγύς ἐστι τῷ λυπηθῆναι ἂν, ὅτι οὐχὶ καὶ οἱ προγενέστεροι περὶ σοῦ λόγους εὐφημῶσι ἐποιοῦντα.

ιβ'. Μὴ, εἰ τι αὐτῷ σοι δυσκαταπόνητον, τοῦτο ἀνθρώπῳ ἀδύνατον ὑπολαμβάνειν· ἀλλ' εἰ τι ἀνθρώπῳ δυνατὸν καὶ οἰκείον, τοῦτο καὶ σεαυτῷ ἐφικτὸν νόμιζε.

κ'. Ἐν τοῖς γυμνασίοις καὶ δνυξὶ κατέδρουσέ τις, καὶ τῇ κεφαλῇ ἐβράγχει πληγὴν ἐποίησεν. Ἀλλ' οὔτε ἐπισημαίνόμεθα, οὔτε προσκόπτομεν, οὔτε ὑφορώμεθα ὑστερον, ὡς ἐπίδουλον· καίτοι φυλακτόμεθα, οὐ μέντοι ὡς ἐχθρόν, οὐδὲ μεθ' ὑποψίας, ἀλλ' ἐκκλίσεως εὐμενοῦς. Τοιοῦτόν τι γινέσθω καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς μέρεσι τοῦ βίου· πολλὰ παρενθυμώμεθα τῶν οἷον προσγυμναζομένων. Ἐξεστί γάρ, ὡς ἔφην, ἐκκλίνειν, καὶ μηδὲν ὑποπτεύειν, μηδὲ ἀπέχθεσθαι.

κα'. Εἰ τίς με ἐλέγχει, καὶ παραστήσῃ μοι, ὅτι οὐκ ὁρθῶς ὑπολαμβάνω ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθῆσθαι· ζητῶ γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη. Βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας.

κβ'. Ἐγὼ [δὲ] ἑμαυτοῦ καθῆκον ποιῶ· τὰ ἄλλα με οὐ περισπᾶ· ἦτοι γὰρ ἀψύχα, ἢ ἀλογα, ἢ πεπλανημένα, καὶ τὴν ὁδὸν ἀγνοοῦντα.

κγ'. Τοῖς μὲν ἀλόγοις ζώοις, καὶ καθόλου πράγμασι καὶ ὑποκειμένοις, ὡς λόγον ἔχων, λόγον μὴ ἔχουσι, χρῶ μεγαλοφρόνως καὶ ἐλευθέρως· τοῖς δὲ ἀνθρώποις, ὡς λόγον ἔχουσι, χρῶ κοινωνικῶς. Ἐφ' ἅπασιν δὲ θεοὺς ἐπικαλοῦ· καὶ μὴ διαφέρω πρὸς τὸ πόσῳ χρόνῳ ταῦτα πράξεις· ἀρκοῦσι γὰρ καὶ τρεῖς ὥραι τοιαῦται.

κδ'. Ἀλέξανδρος δ Μακεδὼν, καὶ ὁ ὀρεωκόμος αὐτοῦ, ἀποθανόντες εἰς ταῦτο κατέστησαν· ἦτοι γὰρ ἐλήφθησαν εἰς τοὺς αὐτοὺς τοῦ κόσμου σπερματικὸς λόγους· ἢ διεσκεδάσθησαν δημοῖς εἰς τὰς ἀτόμους.

nitor, qui vites colit, et qui equos domat et qui canes curat huic studet operi. Puerorum educatio et disciplina aliquem finem consequi student; ibi igitur id, quod aestimatione dignum est; quod si bene habuerit, nihil ceterorum tibi comparare studebis. Non desines multa alia aestimare? Itaque nec liber eris, nec tibi sufficiens, neque animi perturbationibus vacuus. Non enim fieri potest, quin invidias, æmuleris eosque suspectos habeas, qui illis te privare possint, et insidias struas iis, qui id, quod a te tanti aestimatur, possident. Omnino necesse est te perturbari, si qua illarum rerum indigeas, præterea sæpe de diis conqueri; sed propriæ mentis verecundia et honor et te tibi gratum reddet et sociis commodum et diis consentientem, hoc est, quæcunque attribunt et constituunt, laudibus celebrantem.

17. Sursum, deorsum, in orbem feruntur elementa; virtutis autem motus nulla harum viarum fertur, sed divinius quædam res et via difficili comprehensu incedens feliciter progreditur.

18. Quale est, quod faciunt! homines ejusdem ætatis et qui cum ipsis vivunt, eos laudare nolunt, ipsi vero a posteris, quos nec viderunt neque unquam vident, celebrari plurimi faciunt. Hoc propemodum idem est, ac si doleres, quod prisci illi te non celebrarunt laudibus.

19. Noli, si quid tibi effectu difficile, opinari, hominem id non posse præstare, sed si quid ab homine effici potest eique est familiare, id te quoque assequi posse persuasum habe.

20. In palestra vel unguibus nos laceravit aliquis vel illiso capite vulnus nobis infixit. Verum neque notamus, neque offendimur, neque in posterum, ut insidiatorem, suspectum habemus, quāquam cavemus, nec tamen tanquam ab hoste, neque cum suspitione, sed benevola cum declinatione. Idem etiam in ceteris vitæ partibus fiat: ad multa eorum, quæ faciunt, qui nobiscum quasi in certamine committuntur, animum non advertamus. Licet enim, ut dixi, declinare, et nec suspiciosum esse, neque odio illos habere.

21. Si quis me convincere mihi que ostendere potest, me non recte sentire aut agere, læto animo ad meliorem frugem redibo: veritatem enim sector, a qua nemo unquam læsus est, læditur autem, qui in errore suo et ignorantia persistit.

22. Ego, quod meum est officium, facio: cetera me non distrahunt; aut enim anima aut ratione caret, aut aberrant et viam ignorant.

23. Animantibus ratione carentibus omninoque rebus et conditionibus tu, ut ratione præditus, ratione carentibus, magno ac libero animo fac utaris; hominibus ut ratione præditis ita utere, ut communio ratio postulat; in omnibus deorum auxilium implora nec tua intersit, quam longo tempore hæc facturus sis: nam sufficient tres horre sic exacte.

24. Alexander Macedo ejusque multo post mortem in idem redacti sunt: nam aut in easdem mundi rationes seminales redacti sunt, aut pariter in atomos dispersi.

κε'. Ἐνθυμήθητι, πόσα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκαριαῖον χρόνον ἐν ἑκάστῳ ἡμῶν ἅμα γίνεται, σωματικὰ ὁμοῦ καὶ ψυχικά· καὶ οὕτως οὐ θαυμάσεις, εἰ πολὺ πλείω, μέλλον δὲ πάντα τὰ γινόμενα ἐν τῷ ἐνί τε καὶ σύμπαντι, ὃ δὴ κόσμον ὀνομάζομεν, ἅμα ἐνυφίσταται.

κς'. Ἐὰν τίς σοι προβάλλῃ, πῶς γράφεται τὸ Ἄντωνίνου ὄνομα, μήτι κατεντεινόμενος προοίση ἑκάστον τῶν στοιχείων; τί οὖν ἐὰν ὀργίζονται, μήτι ἀντοργίζῃ; μήτι οὐκ ἐξαριθμῆσθαι πρῶτος πρῶτων ἑκάστον τῶν γραμμάτων; οὕτως οὖν καὶ ἐνθάδε μέμνησο, ὅτι πᾶν καθ' ἕνα ἐξ ἀριθμῶν τινῶν συμπληροῦται. Τούτους δεῖ τηροῦντα, καὶ μὴ θορυβοῦμενον, μηδὲ τοῖς δυσχεραίνουσιν ἀντιδυσχεραίνοντα, περαίνειν ὁδῶ τὸ προκείμενον.

κζ'. Πῶς ὁμῶν ἐστὶ, μὴ ἐπιτρέπειν τοῖς ἀνθρώποις ἔργῳ ἐπὶ τὰ φαινόμενα αὐτοῖς οἰκεία καὶ συμφέροντα; καίτοι τρόπον τινὰ οὐ συγχωρεῖς αὐτοῖς τοῦτο ποιεῖν, ὅταν ἀγανακτήσῃ, ὅτι ἀμαρτάνουσι. Φέρονται γὰρ πάντως ὡς ἐπὶ οἰκεία καὶ συμφέροντα αὐτοῖς. — Ἀλλ' οὐκ ἔχει οὕτως. — Οὐκοῦν δίδασκε, καὶ δείκνυε μὴ ἀγανακτῶν.

κη'. Θάνατος, ἀνάπαυλα αἰσθητικῆς ἀντιτυπίας, καὶ ἡρητικῆς νευροσπαστίας, καὶ διανοητικῆς διεξόδου, καὶ τῆς πρὸς τὴν σάρκα λειτουργίας.

κθ'. Αἰσχρὸν ἐστίν, ἐν ᾧ βίῳ τὸ σῶμά σοι μὴ ἀπαυδᾷ, ἐν τούτῳ τὴν ψυχὴν προαπαυδᾷ.

λ'. Ὅρα, μὴ ἀποκαίσαρ ὁδῆς, μὴ βαρῆς γίνεται γάρ. Τήρησον οὖν σεαυτὸν ἀπλοῦν, ἀγαθόν, ἀκέραιον, σεμνόν, ἄκομψον, τοῦ δικαίου φίλον, θεοσεβῆ, εὐμενῆ, φιλόστοργον, ἐβρώμενον πρὸς τὰ πρέποντα ἔργα. Ἀγώνισαι, ἵνα τοιοῦτος συμμείνης, οἷόν σε ἠθέλησε ποιῆσαι φιλοσοφία. Αἰδοῦ θεούς, σῶζε ἀνθρώπους. Βραχύς δ' ὁ βίος εἰς καρπὸς τῆς ἐπιγείου ζωῆς, διάθεσις δαΐα, καὶ πράξεις κοινωνικαί. Πάντα, ὡς Ἀντωνίνου μαθητής· τὸ ὑπὲρ τῶν κατὰ λόγον πρᾶσσομένων εὐτόνων ἐκείνων, καὶ τὸ ὁμαλὲς πανταχοῦ, καὶ τὸ δσιον, καὶ τὸ εὐδιον τοῦ προσωποῦ, καὶ τὸ μελίχιον, καὶ τὸ ἀκονόδοξον, καὶ τὸ περὶ τὴν κατάληψιν τῶν πραγμάτων φιλότιμον· καὶ ὡς ἐκεῖνος οὐκ ἂν τι δίως παρήκε, μὴ πρότερον εὖ μάλα κατιδὼν καὶ σαφῶς νοήσας· καὶ ὡς ἔφερον ἐκεῖνος τοὺς ἀδίκους αὐτὸν μεμφομένους, μὴ ἀντιμεμφομένος· καὶ ὡς ἐπ' οὐδὲν ἐσπευδεν· καὶ ὡς διαβολὰς οὐκ ἐδέχετο· καὶ ὡς ἀκριβὲς ἦν ἐξεταστὴς ἡδὼν καὶ πράξεων· καὶ οὐκ ἐνειδιστής, οὐ φοροδεής, οὐχ ὑπόπτης, οὐ σοριστής· καὶ ὡς δλίγοις ἀρχόμενος, οἷον οἰκῆσαι, στρωμνῇ, ἐσθῆτι, τροφῇ, ὑπηρεσίᾳ· καὶ ὡς φιλόπονος, καὶ μακρόθυμος· καὶ οἷος μὲν ἐν τῇ μέχρι ἐσπέρας διὰ τὴν λιτὴν δαίταν, μηδὲ τοῦ ἀποκρίνειν τὰ περιττώματα παρὰ τὴν συνήθη ὥραν χρήζων· καὶ τὸ βέλαιον καὶ ὁμοῖον ἐν ταῖς φιλαίαις αὐτοῦ· καὶ τὸ ἀνέχεσθαι (τῶν) ἀντιβαίνοντων παρρησιαστικῶς ταῖς γνώμαις αὐτοῦ, καὶ χαίρειν, εἰ τίς τι δεικνύοι κρείττον· καὶ ὡς θεοσεβὴς χωρὶς δεισιδαιμονίας· ἴν' οὕτως ἐνθυνηθῇ σοι ἐπιστῇ ἡ τελευταία ὥρα, ὡς ἐκείνῳ.

λα'. Ἀνάγηφε καὶ ἀνακαλοῦ σεαυτὸν. Καὶ ἐξυκνί-

25. Considera, quam multa uno eodemque temporis puncto in uniuscujusque nostrum et animo et corpore fiunt: atque ita non miraberis, si multo plura, imo vero omnia, in uno hoc atque universo, quod mundum vocamus, simul existunt.

26. Si quis te interrogaverit, Antonini nomen quo pacto scribatur, num magna vocis contentione singulas edes literas? Quid igitur? si tibi irascuntur, numquid tu vicissim iis irasceris? nonne illi placide omnes ac singulas enumerabis literas? Sic igitur etiam istic memento, omne officium quibusdam numeris absolvi, quos te oportet servare, et nec perturbatum, neque aliis indignantibus vicissim indignantem recta pergere ad id, quod propositum est.

27. Quam durum est, non ea permittere hominibus quæ ad se pertinere sibi que conducere opinantur! attamen quodammodo non permittis, ut hoc faciant, quum ægre fers, illos peccare; feruntur enim omnino ad ea, quæ ad se pertinere sibi que conducere ipsis videntur. — Verum res non ita habet. — Tu igitur id doce et ostende sine indignatione.

28. Mors, quies a sensuum repercussione, ab impulsu affectuum animi quasi fidiculis trahentium, a discursibus mentis et a carnis ministerio.

29. Turpe est, in qua vita corpus non succumbit, in ea prius succumbere animam.

30. Cave, ne in mores Cæsareos degeneres, ne inficiaris: solet enim fieri. Serva te igitur simplicem, bonum, integrum, gravem, ab elegantiae studio alienum, justitiæ studiosum, pium in deos, benevolum, tuorum amantem, et ad officia præstanda strenuum. Adnitere, ut talis permanes, qualem te facere voluit philosophia: venerare deos; prospice salutem hominum. Brevis vita est et unus fructus vitæ terrestris, sancta animi affectio et actiones societati utiles. Omnia ut Antonini discipulus: constantem illius firmitatem in iis, quæ naturæ convenienter aguntur, et æquabilitatem in omnibus rebus et sanctitatem et vultus serenitatem et comitatem et gloriæ inanem contemptum et diligens in rebus percipiendis studium et quemadmodum ille omnino nihil prætermisit priusquam sedulo id consideraverat et accurate intellexerat; quemadmodum ille tulit eos, qui immerito eum reprehendebant neque eos vicissim reprehendebat; quemadmodum ad nihil festinabat; ut non delationes admisit; ut accuratus ille erat morum actionumque explorator; neque calumniator, nec meticulosus, nec suspiciosus, nec sophista; et quam paucis erat contentus, velut domo, strato, veste, victu, famulitio; ut laboris tolerans et leni animo. Poterat idem propter victus tenuitatem in eodem usque ad vesperam versari nec nisi consuetu hora excernere ei necesse erat: constantiam ejus et æquabilitatem in amicitiiis colendis, facile ferre eos, qui sententias ejus libere impugnabant, atque gaudere, si quis melius aliquid proferret; et quam pius in deos sine superstitione — ut tibi bene factorum conscio, sicut illi, obveniat hora novissima.

31. Redi ad sobrietatem et revoca te. Somno iterum

σθεις πάλιν καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὄνειροί σοι ἡνώχλουν, πάλιν ἐρηγηγόρας βλέπε ταῦτα, ὡς ἐκεῖνα ἔβλεπες.

λδ'. Ἐκ σωματίου εἰμι καὶ ψυχῆς. Τῷ μὲν οὖν σωματίῳ πάντα ἀδιάφορα· οὐδὲ γὰρ δύναται διαφέρεισθαι. Τῇ δὲ διανοίᾳ ἀδιάφορα, ὅσα μὴ ἐστὶν αὐτῆς ἐνεργήματα. Ὅσα δὲ γε αὐτῆς ἐστὶν ἐνεργήματα, ταῦτα πάντα ἐπ' αὐτῇ ἐστὶν. Καὶ τούτων μέντοι, ἃ περὶ μόνον τὸ παρὸν πραγματεύεται· τὰ γὰρ μέλλοντα καὶ παρωχρήματα ἐνεργήματα αὐτῆς, καὶ αὐτὰ ἤδη ἀδιάφορα.

λγ'. Οὐκ ἐστὶν ὁ πόνος τῇ χειρὶ, οὐδὲ τῷ ποδὶ παρὰ φύσιν, μέχρις ἂν ποιῇ ὁ ποὺς τὰ τοῦ ποδός, καὶ ἡ χεὶρ τὰ τῆς χειρός. Οὗτως οὖν οὐδὲ ἀνθρώπῳ, ὡς ἀνθρώπῳ, παρὰ φύσιν ἐστὶν ὁ πόνος, μέχρις ἂν ποιῇ τὰ τοῦ ἀνθρώπου. Εἰ δὲ παρὰ φύσιν αὐτῷ οὐκ ἐστὶν, οὐδὲ κακὸν οὐκ ἐστὶν αὐτῷ.

λδ'. Ἡλικας ἡδονὰς ἥσθησαν ληστὰί, κίναῖδοι, παρταλοῖαι, τύραννοι;

λε'. Οὐχ ὁρᾷς, πῶς οἱ βράναυσι τεχνίται ἀρμόζονται μὲν ἄγχι τινὸς πρὸς τοὺς ἰδιώτας, οὐδὲν ἥσσον μέντοι ἀντέχονται τοῦ λόγου τῆς τέχνης, καὶ τούτου ἀποσπῆναι οὐχ ὑπομένουσιν; Οὐ δεινὸν, εἰ ὁ ἀρχιτέκτων, καὶ ὁ ἱατρὸς, μᾶλλον αἰδέσονται τὸν τῆς ἰδίας τέχνης λόγον, ἢ ὁ ἀνθρώπος τὸν ἑαυτοῦ, δὲ αὐτῷ κοινὸς ἐστὶ πρὸς τοὺς θεούς;

λς'. Ἡ Ἀσία, ἡ Εὐρώπη, γωνίαι τοῦ κόσμου· πᾶν πέλαιος, σταγὼν τοῦ κόσμου· Ἄθως βωλόριον τοῦ κόσμου· πᾶν τὸ ἐνεστώς τοῦ χρόνου, στιγμή τοῦ αἰῶνος. Πάντα μικρὰ, εὐτρεπτα, ἐναφανιζόμενα. Πάντα ἐκεῖθεν ἐργεται, ἀπ' ἐκείνου τοῦ κοιντοῦ ἡγεμονικοῦ ὁρμήσαντα, ἢ κατ' ἐπακολούθησιν. Καὶ τὸ χάσμα οὖν τοῦ λέοντος, καὶ τὸ δηλητήριον, καὶ πᾶσα κακουργία, ὡς ἄκανθα, ὡς βόρβορος, ἐκείνων ἐπιγεννήματα τῶν σεμνῶν καὶ καλῶν. Μὴ οὖν αὐτὰ ἀλλότρια τούτου, οὐ σέβεις, φαντάζου· ἀλλὰ τὴν πάντων πηγὴν ἐπιλογίζου.

λζ'. Ὅ τὰ νῦν ἰδὼν, πάντα ἐώρακεν, ὅσα τε ἐξ αἰδίου ἐγένετο, καὶ ὅσα εἰς τὸ ἄπειρον ἔσται· πάντα γὰρ ὁμογενῆ, καὶ ὁμοειδῆ.

λη'. Πολλάκις ἐνθυμοῦ τὴν ἐπισυνδесιν πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ σχέσιν πρὸς ἀλλήλα. Τρόπον γάρ τινα πάντα ἀλλήλοις ἐπιπέλεκται, καὶ πάντα κατὰ τοῦτο φιλα ἀλλήλοις ἐστί· καὶ γὰρ ἄλλω ἄλλο ἐξῆς ἐστὶ· τοῦτο δὲ διὰ τὴν τονικήν κόνησιν καὶ σύμπνοιαν, καὶ τὴν ἔνωσησιν τῆς οὐσίας.

λθ'. Οἷς συγκεκλήρωσαι πράγμασι, τούτοις συνάρμοζε σεαυτόν· καὶ οἷς συνείληχας ἀνθρώποις, τούτους φιλεῖ, ἀλλ' ἀληθινῶς.

μ'. Ὅργανον, ἐργαλεῖον, σκεῦος πᾶν, εἰ, πρὸς ὃ κατεσκευάσται, ποιεῖ, εὖ ἔχει· καίτοι ἐκεῖ ὃ κατασκευάσας ἐκποδῶν. Ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ φύσεως συνεχομένων ἐνδον ἐστὶ καὶ παραμένει ἡ κατασκευάσασα δύναμις· καθὼ καὶ μᾶλλον αἰδεῖσθαι αὐτὴν δεῖ, καὶ νομίζειν, ἐὰν κατὰ τὸ βούλημα ταύτης ἔξης καὶ διεξάγης, ἔχειν σοι

excusso quum intellexeria, somnia fulsse, quæ te perturbabant, vigilans denuo hæc intueri, quemadmodum illa intuitus es.

32. Ex corpusculo consto et anima. Corpusculo indifferentia sunt omnia : non enim possunt ejus differre ; menti autem indifferentia sunt, quæcunque non sunt ipsius actiones ; quæcunque autem sunt ejus actiones, in potestate ejus sitæ sunt omnes. Ex his tamen eæ tantum *ei curæ sunt*, quæ circa id, quod præsens est, versantur : quæ enim futuræ sunt ejus actiones aut præteritæ, et ipsæ ei nunc indifferentes.

33. Neque manui labor est neque pedi contra naturam, quamdiu pes facit, quod pedis est, et manus, quod manus est. Sic igitur neque homini ut homini, labor est contra naturam, quamdiu facit, quod hominis est. Quod si contra naturam ejus non est, nec malum ei est.

34. Quantis voluptatibus delectati sunt latrones, cinædi, parricidæ, tyranni?

35. Videsne, ut qui illiberales profitentur artes, aliquatenus quidem ad imperitos se accommodent, nihilominus tamen artis rationem retineant neque ab ea discedere sustineant? Nonne turpe est, architectum ac medicum artis suæ rationem magis vereri, quam hominem suam ipsius rationem, quæ ei cum diis communis est?

36. Asia, Europa, anguli mundi : omne mare, guttula mundi : Athos, glebula mundi : omne quod instat tempus, punctum ævi : omnia parva, caduca, evanida : omnia inde veniunt, a communi illo principatu profecta, vel per consequentiam. Itaque etiam leonis rictus et venenum mortiferum et noxium quidvis, ut spina, ut lutum, honestarum illarum et pulcrarum rerum appendices agnatæ sunt. Noli igitur ea ab eo, quem colis, aliena opinari, verum omnium fontem tecum perpende.

37. Qui præsentia cernit, omnia vidit, quæ ab æterno fuerunt et in infinitum usque erunt : omnia enim ejusdem generis ejusdemque formæ sunt.

38. Sæpe tecum perpende rerum omnium, quæ in mundo sunt, connexum et mutuam rationem : quodammodo enim omnia inter se sunt implicita et eatenus inter se amica : nam alii consequens est hoc per tendentem connexum et conspirationem et unitatem materiæ.

39. Quibus sorte addictus es rebus, iis te accommoda, et quibuscum forte conjunctus es hominibus, eos amore, eoque vero, prosequere.

40. Organum, instrumentum, vas quodlibet, si ad quod fabricatum est, id facit, bene habet, quamquam ibi, qui condidit, opifex abiit : in iis vero, quæ a natura continentur intus est et permanet quæ condidit vis. Proinde vel magis eam vereri te oportet atque existimare, si secundum eam te

πάντα κατὰ νοῦν. Ἐχει δὲ οὕτως καὶ τῷ παντὶ κατὰ νοῦν τὰ ἐαυτοῦ.

μα'. Ὁ τι ἂν τῶν ἀπροαιρέτων ὑποστήσης σαυτῷ ἰγαθόν, ἢ κακόν, ἀνάγκη κατὰ τὴν περίπτωσιν τοῦ τοιούτου κακοῦ, ἢ τὴν ἀποτέυξιν τοῦ τοιούτου ἀγαθοῦ, μέμψασθαι σε θεοῖς· καὶ ἀνθρώπους δὲ μισῆσαι, τοὺς αἰτίους ὄντας, ἢ ὑποπτευομένους ἔσεσθαι, τῆς ἀποτεύξεως, ἢ τῆς περιπτώσεως· καὶ ἀδικοῦμεν δὴ πολλὰ, διὰ τὴν πρὸς ταῦτα διαφορὰν. Ἐὰν δὲ μόνα τὰ ἐφ' ἡμῖν ἰγαθὰ καὶ κακὰ κρίνωμεν, οὐδεμία αἰτία καταλείπεται, οὔτε θεῷ ἐγκαλέσαι, οὔτε πρὸς ἄνθρωπον στῆναι στάσιν πολεμίου.

μβ'. Πάντες εἰς ἓν ἀποτέλεσμα συνεργοῦμεν, οἱ μὲν εὐδότης καὶ παρακολουθητικῶς, οἱ δὲ ἀνεπιστάτως· ὥσπερ καὶ τοὺς καθεύδοντας, οἶμαι, ὁ Ἡράκλειτος ἐργάτας εἶναι λέγει, καὶ συνεργοὺς τῶν ἐν τῷ κόσμῳ γινόμενων. Ἄλλος δὲ κατ' ἄλλο συνεργεῖ· ἐκ περιουσίας δὲ καὶ ὁ μεμψόμενος, καὶ ὁ ἀντιβαίνειν πειρώμενος, καὶ ἀναιρεῖν τὰ γινόμενα. Καὶ γὰρ τοῦ τοιούτου ἔχρηξεν ὁ κόσμος. Λοιπὸν οὖν σύνες, εἰς τίνας ἐαυτὸν κατατίσσεις· ἐκεῖνος μὲν γὰρ πάντως σοι καλῶς χρήσεται ὁ τὰ ὅλα διοικῶν, καὶ παραδίδεται σε εἰς μέρος τι τῶν συνεργῶν καὶ συνεργητικῶν. Ἄλλὰ σὺ μὴ τοιοῦτο μέρος γένη, οἷος ὁ εὐτελής καὶ γελοῖος στίχος ἐν τῷ ἔραματι, οὗ Χρύσιππος μέμνηται.

μγ'. Μήτις ὁ ἥλιος τὰ τοῦ θεοῦ ἀξιοῖ ποιεῖν; μήτις ὁ Ἀσκληπιοῦς τὰ τῆς Καρποφόρου; τί δὲ τῶν ἀστρῶν ἕκαστον, οὐκ ἰδιάφορα μὲν, συνεργὰ δὲ πρὸς ταῦτόν;

μδ'. Εἰ μὲν οὖν ἐβουλεύσαντο περὶ ἐμοῦ καὶ τῶν ἐμοὶ συμβῆναι ὀφειλόντων οἱ θεοὶ, καλῶς ἐβουλεύσαντο· ἀβουλῶν γὰρ θεὸν οὐδὲ ἐπινοῆσαι βῆδιν· κακοποιῆσαι δὲ με διὰ τίνα αἰτίαν ἐμελλόν ὀρμῶν; τί γὰρ αὐτοῖς, ἢ τῷ κοινῷ, οὐ μάλιστα προνοοῦνται, ἐκ τούτου περιεγένητο; Εἰ δὲ μὴ ἐβουλεύσαντο κατ' ἰδίαν περὶ ἐμοῦ, περὶ γε τῶν κοινῶν πάντως ἐβουλεύσαντο, οἷος κατ' ἐπακολουθήσιν καὶ ταῦτα συμβαίνοντα ἀσπάζεσθαι καὶ στέργειν ὀφείλω. Εἰ δ' ἄρα περὶ μηδενὸς βουλευόνται, πιστεύειν μὲν οὐχ ὄσιον, ἢ μὴδὲ θύμειν, μὴδὲ εὐχόμεθα, μὴδὲ ὀμνῶμεν, μὴδὲ τὰ ἄλλα πράσσωμεν, ἅπερ ἕκαστα ὡς πρὸς παρόντας καὶ συμβιούστας τοὺς θεοὺς πράσσομεν. Εἰ δὲ ἄρα περὶ μηδενὸς τῶν καθ' ἡμᾶς βουλευόνται, ἐμοὶ μὲν ἔξεστι περὶ ἐμαυτοῦ βουλευέσθαι· ἐμοὶ δὲ ἐστὶ σκέψιν περὶ τοῦ συμφέροντος. Συμφέρει δὲ ἕκαστῳ, τὸ κατὰ τὴν ἐαυτοῦ κατασκευὴν καὶ φύσιν· ἢ δὲ ἐμὴ φύσις λογικὴ καὶ πολιτικὴ· πόλις καὶ πατρίς, ὡς μὲν Ἀντωνίνῳ μοι ἡ Ῥώμη, ὡς δὲ ἀνθρώπῳ, ὁ κόσμος. Τὰ ταῖς πόλεσιν οὖν ταύταις ὀφείλημα, μόνᾳ ἐστὶ μοι ἰγαθὰ.

με'. Ὅσα ἕκαστῳ συμβαίνει, ταῦτα τῷ ὅλῳ συμφέρει· ἔρκει τοῦτο. Ἄλλ' ἔτι ἐκεῖνο ὡς ἐπίπαν ὀφείλει παραφυλάξας, ὅσα ἀνθρώπῳ, καὶ ἑτέροις ἀνθρώποις. Κοινότερον δὲ νῦν τὸ συμφέρον ἐπὶ τῶν μέσων λαμβανέσθω.

μς'. Ὡςπερ προσίσταται σοι τὰ ἐν τῷ ἀμφιθεάτρῳ

M. ANTONINUS.

habeas et degas, omnia tibi ex animi sententia habere: sic etiam universo omnia ex sui animi sententia se habent.

41. Si quid eorum, quæ arbitrii tui non sunt, bonum malumve esse in animum induxeris; non poterit non fieri, quin, si istiusmodi vel in malum incideris vel bono excideris, de diis queraris, homines autem oderis, ut qui auctores sint aut ex suspicione tua futuri sint ut altero excidas, in alterum incidas. Et utique multa injuste facimus idcirco, quod illarum rerum nostra interest. Quod si ea sola, quæ in nostra sunt potestate, bona malaque censeamus, nulla jam restat causa, cur deum accusemus aut contra homines inimici partes geramus.

42. Omnes ad unum eundemque effectum operam conferimus, alii scientes et intelligentes, alii quod faciunt nescientes; quemadmodum etiam dormientes Heraclitus, opinor, operarios esse dixit et conferre ad ea, quæ in mundo fiant. Alius vero alio modo operam confert, ex abundantia vero etiam is, qui queritur et iis, quæ fiunt, reniti conatur eaque tollere; nam tali quoque homine mundo opus erat. Igitur quod reliquum est tu cogita, quorum in numerum te referas: ille enim, qui rerum universitatem administrat, omnino bene te utetur atque te in partem operariorum eorumque, quæ opus adjuvant, recipiet: tu autem cave, ne talis pars fueris, qualis in fabula villis ac ridiculus versus, cujus meminit Chrysippus.

43. Numquid sol quæ pluviæ sunt facere cupit? numquid Æsculapius quæ Frugiferæ sunt? Quid siderum quodvis? nonne, quamquam diversa, idem opus adjuvant?

44. Si quidem dii de me iisque quæ mihi evenire oportet, consuluerunt, bene consuluerunt; etenim consilii expertem esse deum ne ad cogitandum quidem facile est; ut autem mihi malefaciendi consilium caperent, quænam eos causa impulisset? Quid enim ipsis aut communitati, cujus maximam curam gerunt, inde accederet? Sin de me privatim nihil, de rebus universi certe consuluerunt, ex quibus quum ea quoque, quæ mihi eveniunt, necessario consequantur, amplecti hæc debeo atque diligere. Sin vero de nulla prorsus re consuluerunt — credere tamen non fas est aut neque sacra faciamus neque preces fundamus, neque per eos iuremus neque alia faciamus, quæ quidem singula facimus tanquam diis nobis præsentibus et nobiscum viventibus — sin vero, inquam, de nulla mearum rerum consulere, mihi quidem licet de me ipso consilium capere. Mea autem deliberatio ad id quod utile est, spectat: utile vero cuivis est, quod constitutioni ipsius ac naturæ convenit: natura autem mea rationalis est et societatis amans: civitas et patria mihi, ut Antoninus, Roma, ut homini, mundus; his igitur civitatibus quæ utilia sunt, ea mihi sola sunt bona.

45. Quæcunque singulis eveniunt, ea universo prosunt: hoc suffecerit. Verum præterea illud, quod, si animum adverteris, ubique videbis, quæcunque homini etiam aliis hominibus *prodesse*. Vocabulum « utilis » nunc vulgari sensu de rebus mediis accipias.

46. Quemadmodum te lædio afficiunt, quæ in amphitheatro

καὶ τοῖς τοιοῦτοις χωρίοις, ὥς αἰετὰ αὐτὰ δρώμενα, καὶ τὸ δημοιδὲς προσκορῇ τὴν θεάν ποιεῖ· τοῦτο καὶ ἐπὶ δλοῦ τοῦ βίου πάσχειν· πάντα γὰρ ἄνω κάτω τὰ αὐτὰ, καὶ ἐκ τῶν αὐτῶν. Μέχρι τίνος οὖν;

μζ'. Ἐννοεῖ συνεχῶς παντοῖους ἀνθρώπους, καὶ παντοίων μὲν ἐπιτηδευμάτων, παντοδαπῶν δὲ ἐθνῶν, τεθνεώτας· ὥστε κατείναι τοῦτο μέχρι Φιλιστίνου, καὶ Φοίβου, καὶ Ὀριγανίωτος. Μένει νῦν ἐπὶ τὰ ἄλλα πῦλα. Ἐκεῖ δὲ μεταβαλεῖν ἡμᾶς δεῖ, ὅπου τοσοῦτοι μὲν δεινὸν ῥήτορες, τοσοῦτοι δὲ σεμνοὶ φιλόσοφοι, Ἡράκλειτος, Πυθαγόρας, Σωκράτης· τοσοῦτοι δὲ ἥρωες πρότερον· τοσοῦτοι δὲ ὕστερον στρατηγοὶ, τύραννοι· ἐπὶ τούτοις δὲ Εὐδόξος, Ἰππάρχος, Ἀρχιμήδης, ἄλλαι φύσεις ὀφείλει, μεγαλόφρονες, φιλόπονοι, πανούργοι, αὐθάδεις, αὐτῆς τῆς ἐπικήρου καὶ ἐφημέρου τῶν ἀνθρώπων ζωῆς χλευασταί, ὅσον Μένιππος, καὶ ὅσοι τοιοῦτοι. Περὶ πάντων τούτων ἐννοεῖ, ὅτι πάλαι κεῖνται. Τί οὖν τοῦτο δεινὸν αὐτοῖς; τί δαὶ τοῖς μὴδ' ὀνομαζομένοις ὄλως; ἐν ᾧδε πολλοὺ ἀξίον; τὸ μετ' ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης εὐμενῇ τοῖς ψεύσταις καὶ ἀδίκους διαβιῶν.

μη'. Ὅταν εὐφραῖναι σεαυτὸν θέλῃς, ἐνθυμοῦ τὰ προτερήματα τῶν συμβιούντων· οἷον, τοῦ μὲν τὸ δραστήριον, τοῦ δὲ τὸ αἰδῆμον, τοῦ δὲ τὸ εὐμετάδοτον, ἄλλου δὲ ἄλλο τι. Οὐδὲν γὰρ οὕτως εὐφραίνει, ὥς τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀρετῶν, ἐμφαινόμενα τοῖς ᾗθεσι τῶν συζώντων, καὶ ἀθρόα ὥς οἷον τε συμπίπτοντα. Διὸ καὶ πρόχειρα αὐτὰ ἐκτέον.

μβ'. Μῆτι δυσχεραίνεις, ὅτι τοσῶνδ' ἐτινων λιτρῶν εἶ, καὶ οὐ τριακσίων; οὕτω δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοσῶνδ' ἐτινων βιωτέον σοι, καὶ οὐ μέχρι πλείονος· ὥσπερ γὰρ τῆς οὐσίας ὅσον ἀφώρισταί σοι στέργεις, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ χρόνου.

ν'. Πειρῶμεν πείθειν αὐτούς. Πρᾶττε δὲ καὶ (αὐτῶν) ἀκόντων, ὅταν τῆς δικαιοσύνης ὁ λόγος οὕτως ἄγῃ. Ἐὰν μέντοι βία τις προσγρῶμενος ἐνίστηται, μετάβαινε ἐπὶ τὸ εὐάρεστον καὶ ἄλυπον, καὶ συγχρῶ εἰς ἄλλην ἀρετὴν τῇ κωλύσει· καὶ μνήνησο, ὅτι μεθ' ὑπεξαιρέσεως ὁρμᾶς, ὅτι καὶ τῶν ἀδυνάτων οὐκ ὀρέγου. Τίνος οὖν; τῆς τοιαυτῆς ὁρμῆς. Τούτου δὲ τυγχάνεις· ἐφ' οἷς προήχθημεν, ταῦτα γίνεται.

να'. Ὁ μὲν φιλόδοξος ἀλλοτρίαν ἐνέργειαν ἴδιον ἀγαθὸν ὑπολαμβάνει· ὁ δὲ φιλήδονος, ἴδιαν πείσιν· ὁ δὲ νοῦν ἔχων, ἴδιαν πράττειν.

νβ'. Ἐξεστί περὶ τούτου μὴδὲν ὑπολαμβάνειν, καὶ μὴ ὀχλεῖσθαι τῇ ψυχῇ· αὐτὰ γὰρ τὰ πράγματα οὐκ ἔχει φύσιν ποιητικὴν τῶν ἡμετέρων χρίσεων.

νγ'. Ἐθίσον σεαυτὸν πρὸς τὸ ὑφ' ἑτέρου λεγόμενον γίνεσθαι ἀπαρενθυμήτως, καὶ ὥς οἷον τε ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ λέγοντος γίνου.

νδ'. Τὸ τῷ σμῆναι μὴ συμφέρον, οὐδὲ τῇ μελίσσει συμφέρει.

νε'. Εἰ κυβερνῶνται οἱ ναῦται, ἡ ἱατρεύοντα οἱ κάμνοντες κακῶς ἔλεγον, ἄλλω τινὶ ἂν προσεῖχον, ἡ πῶς

tro et ejusmodi locis spectantur, quippe quæ quum eadem semper ejusdemque generis sint, quæ spectantur, spectandi satietatem afferant, idem te in tota vita pati *necesse est*. Cuncta enim sursum deorsum eadem et ex iisdem. Quousque igitur?

47. Considera perpetuo, omnis generis omniumque et studiorum et gentium homines mortuos, ita ut ad Philistionem, Phœbum, Origanionem descendas. Transi nunc ad alia genera. Eodem nos concedere oportet, quo tot oratores diserti, tot philosophi venerabiles, Heraclitus, Pythagoras, Socrates, tot prisci heroes, tot postea imperatores, tyranni, post hos Eudoxus, Hipparchus, Archimedes, alii porro acutis præditi ingeniis, magnanimi, laboriosi, versuti, arrogantes, ipsi denique vitæ hominum caducæ et in diem durantis subsannatores, ut Menippus et omnes hujus generis. Hos omnes cogita jamdudum jacere: quid igitur iis inde mali? quid vero iis, qui ne nominantur quidem? Unum hic magni æstimandum, ut ipse veritatem et justitiam colens erga mendaces et injustos benevolum te præbeas.

48. Si quando te exhilarare tibi libet, in mentem tibi revoca virtutes eorum, qui tecum vivunt, ut hujus alacritatem in negotiis obeundis, illius verecundiam, hujus munificentiam, illius aliam aliquam; nihil enim ita animum oblectat, quam imagines virtutum in moribus eorum, quibuscum vivitur, expressæ et quam frequentissime visui sese offerentes. Quamobrem ad manum eas fac habeas.

49. Numquid ægre fers, te tot pondo nec trecentorum esse? Sic vero etiam, quod tot annos neque ulterius victurus es; quemadmodum enim, quantum materiæ tibi assignatum est, tanto es contentus, sic etiam quod attinet ad tempus.

50. Conemur iis persuadere. Verum etiam iis invitis age, quum justitiæ ratio sic exigit: si quis tamen vi tibi resistit, ad lenitatem et tranquillitatem te transfer et utere impedimento ad aliam virtutem *exercendam*; ac memento, te cum exceptione rem aggredi, neque ea te voluisse, quæ fieri nequeant. Quid igitur? ut talem agendi conatum habeas; atque hunc assequeris: ad quæ impulsus sumus, ea fiunt.

51. Gloriæ cupidus in aliena actione bonum suum situm esse opinatur; voluptati deditus in sua ipsius affectione; ratione utens in sua ipsius actione.

52. Licet de hac re nihil opinari, neque animo perturbari; res enim ipsæ non ea sunt natura, ut judicia nostra cogant.

53. Adsuesce iis, quæ ab alio dicuntur, animum sedulo adhibere, et, quantum fieri potest, in dicentis animo esse.

54. Quod examini non prodest, neque api prodest.

55. Si vectores gubernatori, ægroti medico maledicerent,

πὺς ἐνεργόη τὸ τοῖς ἐμπλέουσι σωτήριον, ἢ τὸ τοῖς θεραπευομένοις ὑγιεινόν;

νς'. Πόσοι, μεθ' ὧν εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, ἤδη ἀπεληλύθασιν;

νζ'. Ἰκτεριῶσι τὸ μέλι πικρὸν φαίνεται· καὶ λυσοδῆκτοις τὸ ὕδωρ φοβερόν· καὶ παιδίοις τὸ σφαίριον καλόν. Τί οὖν ὀργίζομαι; ἢ δοκεῖ σοι ἑλασσον ἰσχύειν τὸ διεψευσμένον, ἢ τὸ χολίον τῷ ἰκτεριῶντι, καὶ ὁ ἰὸς τῷ λυσοδῆκτῳ;

νη'. Κατὰ τὸν λόγον τῆς σῆς φύσεως βιοῦν σε οὐδεὶς καλύσει· παρὰ τὸν λόγον τῆς κοινῆς φύσεως οὐδὲν σοι συμβήσεται.

νθ'. Οἱοί εἰσιν, οἷς θέλουσιν ἀρέσκειν, καὶ δι' οἷα περιγινόμενα, καὶ δι' οἷων ἐνεργειῶν. Ὡς ταχέως ὁ αἰὼν πάντα καλύψει· καὶ ὅσα ἐκάλυψεν ἤδη.

BIBAION Z.

α'. Τί ἐστὶ κακία; — Τοῦτ' ἐστίν, ὃ πολλάκις εἶδες. Καὶ ἐπὶ παντός δὲ τοῦ συμβαίνοντος πρόχειρον ἔχει, ὅτι τοῦτο ἐστίν, ὃ πολλάκις εἶδες. Ὅλως ἄνω κἄτω τὰ αὐτὰ εὐρήσεις, ὧν μεσται αἱ ἱστορίαι αἱ παλαιαί, αἱ μέσαι, αἱ ὑπόγιοι· ὧν νῦν μεσται αἱ πόλεις καὶ (αἱ) οἰκίαι. Οὐδὲν καινόν· πάντα καὶ συνήθη καὶ ὀλιγοχρόνια.

β'. Τὰ δόγματα πῶς ἄλλως δύναται νεκρωθῆναι, ἢ μὴ αἱ κατάλληλοι αὐτοῖς φαντασίαι σθεσθῶσιν; ἅς διηνεκῶς ἀναζωπυρεῖν ἐπὶ σοὶ ἐστι. Δύναμαι περὶ τούτου, ὃ δαί, ὑπολαμβάνειν· εἰ δύναμαι, τί ταράσσομαι; τὰ ἔξω τῆς ἐμῆς διανοίας οὐδὲν ὅλως πρὸς τὴν ἐμὴν διάνοιαν. Τοῦτο πάθε, καὶ ὀρθὸς εἶ· ἀναβιώναί σοι ἔξεστιν· ἴδε πάλιν τὰ πράγματα, ὡς ἐώρας· ἐν τούτῳ γὰρ τὸ ἀναβιώναι.

γ'. Πομπῆς κενοσπουδαί, ἐπὶ σκηνῆς δράματα, ποιμένα, ἀγέλαι, διαδορατισμοί, κυνιδίους δστάριον ἐβρίμμενον, φωμίον εἰς τὰς τῶν ἰχθύων δεξαμενάς, μυρμηκῶν ταλαιπωρίαὶ καὶ ἀχθοφορίαὶ, μυιδίων ἐπτοημένων διαδρομαί, σιγιλάρια νευροσπαστούμενα. Χρὴ οὖν ἐν τούτοις εὐμενῶς μὲν καὶ μὴ καταφραττόμενον ἐστάναι· παρακολουθεῖν μέντοι, ὅτι τοσούτου ἀξίος ἑκαστός ἐστιν, ὅσου ἀξία ἐστὶ ταῦτα, περὶ ᾧ ἐσπούδακεν.

δ'. Δεῖ κατὰ λέξιν παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις, καὶ καθ' ἑκάστην ὁρμὴν τὸν γίνομενόν. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ ἐτέρου εὐθὺς ὁρᾶν, ἐπὶ τίνι σκοπὸν ἢ ἀναφορά· ἐπὶ δὲ τοῦ ἐτέρου παραφυλάσσειν, τί τὸ σημαίνονμενον.

ε'. Πότερον ἐξαρκεῖ ἡ διάνοιά μου πρὸς τοῦτο, ἢ οὐ; Εἰ μὲν ἐξαρκεῖ, χράμαι αὐτῇ πρὸς τὸ ἔργον, ὡς ὀργάνῳ παρὰ τῆς τῶν ὄλων φύσεως δοθέντι. Εἰ δὲ μὴ ἐξαρκεῖ, ἦτοι παραχωρῶ τοῦ ἔργου τῷ δυναμένῳ κρεῖττον ἐπιτελέσαι, ἢ ἄλλως τοῦτο μὴ καθήκη· ἢ πρόσσω, ὡς δύναμαι, προσπαλαβῶν τὸν δυνάμενον κατὰ πρόσχωρσιν τοῦ ἐμοῦ ἡγεμονικοῦ ποιῆσαι τὸ εἰς τὴν κοινωνίαν νῦν καίριον καὶ χρήσιμον. Ὅ τι γὰρ ἂν δι'

num ad aliud aliquid animum adverterent, quam ut ipse navigantibus salutem, ægrotantibus sanitatem pararet?

56. Quam multi, quibuscum mundum intravi, jam ex-cesserunt!

57. Aurigine affectis mel amarum videtur, et iis, qui a cane rabido morsi sunt, aqua formidini est, et pueris pila res pulcra. Quid igitur irascor? an vero minus valere putas falsam opinionem, quam apud lymphaticum bilem, apud arquatium virus?

58. Quominus secundum tuæ naturæ rationem agas, nemo te impedit: contra communis naturæ rationem nihil tibi accidet.

59. Quales sunt, quibus placere student et qualia ob emolumenta et qualibus actionibus! Quam cito ævum omnia abscondet et quam multa jam abscondidit!

LIBER VII.

1. Quid est malitia? Id est, quod sæpe vidisti. Quid-quid accadat, hoc tibi in promptu sit, esse id, quod sæpe videris. Omnino sursum deorsum eadem deprehendes, quibus refertæ sunt historiæ priscae, mediæ, recentes, quibus nunc refertæ urbes et domus. Nihil novi, omnia et usitata et brevi tempore durantia.

2. Placita qua alia ratione aboleri possunt, quam visis quæ iis respondent, extinctis? quæ ut * non * suscites continenter, in tua potestate situm est. Possum, quod oportet, hac de re existimare; si possum, quid animo perturbor? quæ extra mentem sunt, omnino nihil ad mentem meam. Sic affectus sis, et rectus es; reviviscere tibi licet; intueri rursus res, ut eas intuitus es: in eo enim situm est reviviscere.

3. Inane pompæ studium, fabulæ scenicæ, groges, armenta, velitationes, ossiculum canibus projectum, offula in piscinas injecta, formicarum ærumnæ et bajulationes, musculorum perterritorum discursus, sigillaria verticillis commota. Oportet igitur in his benevolæ animo et sine ferocia consistere, animadvertere tamen, tanti quemvis esse, quanti sint ea, in quibus studium ponat.

4. In sermone iis, quæ dicuntur, animum advertere te oportet, in agendi impetu iis, quæ fiunt, atque hic videre, ad quem finem referantur, illic observare, quid sit, quod significetur.

5. Sufficitne mens mea ad hanc rem, necne? Si sufficit, ea utor ad rem efficiendam ut instrumento ab universi natura mihi dato: sin minus, aut hoc opus illi concedo, qui me melius id exsequi potest, * si modo id me deceat, aut ipse pro viribus perago, adsumpto mihi auxiliario, qui mentis meæ opera adjutus id efficere possit, quod societati hoc ipso tempore tempestivum et utile est; quidquid enim

ἐμαυτοῦ, ἢ σὺν ἄλλῳ ποιῶ, ὧδε μόνον χρὴ συντείνειν, εἰς τὸ κοινῇ χρῆσιμον καὶ εὐάρμοστον.

ζ'. Ὅσοι μὲν, πολυύμνητοι γεγόμενοι, ᾗδῃ λήθῃ παραδεδόνται· ὅσοι δὲ, τούτους ὑμνήσαντες, πάλοι ἐκποδῶν.

ζ'. Μὴ αἰσχύνου βοηθούμενος· πρόκειται γάρ σοι ἐνεργεῖν τὸ ἐπιβάλλον, ὡς στρατιώτῃ ἐν τειχομαχίᾳ. Τί οὖν, ἐὰν σὺ μὲν χυλαίνων ἐπὶ τὴν ἐπαλξιν ἀναβῇ, μόνος μὴ δύνῃ, σὺν ἄλλῳ δὲ δυνατὸν ἢ τούτῳ;

η'. Τὰ μέλλοντα μὴ ταρασσέτω· ἤξεις γὰρ ἐπ' αὐτὰ, ἐὰν δεῇσθαι, φέρων τὸν αὐτὸν λόγον, ὃ νῦν πρὸς τὰ παρόντα χρᾶ.

θ'. Πάντα ἀλλήλοις ἐπιπλέκεται καὶ ἡ σύνδεσις ἱερὰ, καὶ σχεδόν τι οὐδὲν ἀλλότριον ἄλλο ἄλλῳ. Συγκατατέτακται γάρ, καὶ συγκοσμεῖ τὸν αὐτὸν κόσμον. Κόσμος τε γὰρ εἰς ἐξ ἀπάντων, καὶ Θεὸς εἰς διὰ πάντων, καὶ οὐσία μία, καὶ νόμος εἷς, λόγος κοινὸς πάντων τῶν νοερῶν ζῶντων, καὶ ἀλήθεια μία· εἶγε καὶ τελειότης μία τῶν ὁμογενῶν, καὶ τοῦ αὐτοῦ λόγου μετεχόντων ζῶντων.

ι'. Πᾶν τὸ ἐνυλον ἐναφανίζεται τάχιστα τῇ τῶν θῶν οὐσίᾳ· καὶ πᾶν αἴτιον εἰς τὸν τῶν θῶν λόγον τάχιστα ἀναλαμβάνεται· καὶ παντὸς μνήμη τάχιστα ἐγκαταχίνυνται τῷ αἰῶνι.

ια'. Τῷ λογικῷ ζῳῷ ἡ αὐτὴ πρᾶξις κατὰ φύσιν ἐστὶ, καὶ κατὰ λόγον.

ιβ'. Ὁρθὸς, ἢ ὀρθούμενος.

ιγ'. Οἷόν ἐστιν ἐν ἡνωμένοις τὰ μέλη τοῦ σώματος, τούτων ἔχει τὸν λόγον ἐν διεστῶσι τὰ λογικὰ, πρὸς μίαν τινὰ συνεργίαν κατεσκευασμένα. Μᾶλλον δὲ σοι ἡ τούτου νόσις προσπεσείται, ἐὰν πρὸς ἑαυτὸν πολλὰκις λέγῃς, ὅτι μέλος εἰμὶ τοῦ ἐκ τῶν λογικῶν συστήματος. Ἐὰν δὲ [διὰ τοῦ ῥῶ στοιχείου] « μέρος » εἶναι ἑαυτὸν λέγῃς, οὕτω ἀπὸ καρδίας φιλεῖς τοὺς ἀνθρώπους· οὕτω σε καταληπτικῶς εὐφραίνει τὸ εὐεργετεῖν· ἔτι ὡς πρέπον αὐτὸ ψιλὸν ποιεῖς· οὕτω ὡς αὐτὸν εὖ ποιῶν.

ιδ'. Ὁ θέλει, ἐξωθεν προσπιπτέτω τοῖς παθεῖν ἐκ τῆς προσπτώσεως ταύτης δυναμένοις. Ἐκεῖνα γάρ, ἐὰν θελήσῃ, μέμψεται τὰ παθόντα· ἐγὼ δὲ, ἐὰν μὴ ὑπολάβω, ὅτι κακὸν τὸ συμβεβηκός, οὕτω βέβλαμμαι. Ἐξεστὶ δέ μοι μὴ ὑπολαβεῖν.

ιε'. Ὁ τὸ ἄν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς ἂν εἰ δ' χρυσὸς, ἢ δ' σμάραγδος, ἢ ἡ πορφύρα τοῦτο αἰεὶ ἐλεγεν, ὅτι ἄν τις ποιῇ, ἢ λέγῃ, ἐμὲ δεῖ σμάραγδον εἶναι, καὶ τὸ ἐμαυτοῦ χρῶμα ἔχειν.

ις'. Τὸ ἡγεμονικὸν αὐτὸ ἑαυτῷ οὐκ ἐνοχλεῖ, οἷον λέγω, οὐ φοβεῖ ἑαυτὸ, εἰς ἐπιθυμίαν. Εἰ δέ τις ἄλλος αὐτὸ φοβῆσαι ἢ λυπῆσαι δύναται, ποιεῖτω. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ ὑποληπτικῶς οὐ τρέφει εἰς τοιαύτας τροπάς. Τὸ σωματίον μὴ πάθῃ τι, αὐτὸ μεριμνάτω, εἰ δύναται, καὶ λεγέτω, εἰ τι πάσχει· τὸ δὲ ψυχάριον, τὸ φοβούμενον, τὸ λυπούμενον, τὸ περὶ τούτων θλῶς ὑπολαμβάνον, οὐδὲν μὴ πάθῃ. Οὐ γὰρ ἔξει αὐτὸ εἰς κρίσιν τοιαύτην· ἀπροσβέβηκε, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὸ ἡγεμονι-

vel per me vel per alium facio, eo spectare debet, ut communi societati utile et consentaneum sit.

6. Quam multi, qui clarissimi fuerunt, jam oblivioni traditi sunt! quam multi, qui eos celebrarunt, e medio sublati!

7. Auxilii ne te pudeat: tibi enim propositum est, id quod tuum est facere, ut militi in munium oppugnatione. Quid igitur, si claudicans ad propugnaculum solus adscendere nequeas, cum alio autem id fieri possit?

8. Futura ne te perturbent; venies enim ad ea, si opus erit, eadem ratione instructus, qua nunc ad praesentia uteris.

9. Omnia inter se implexa sunt, et sanctum vinculum, et nihil fere alterum ab altero alienum; nam inter se ordine composita sunt et simul eundem mundum exornant. Nam et unus mundus ex omnibus, et unus Deus in omnibus, et una lex, ratio omnibus animalibus ratione praeditis communis, et una veritas, si quidem etiam una est perfectio animalium ejusdem generis et ejusdem rationis participum.

10. Quidquid materia constat, id celerrime in universi materiam evanescit, et quidquid causam continet, in omnium rerum rationem celerrime recipitur, et cujusvis rei memoria celerrime in aëro sepelitur.

11. Animali ratione praedito eadem actio et secundum naturam et secundum rationem est.

12. Rectus aut erectus.

13. Quam rationem in unitis membra corporis habent, eandem in dissitis obtinent ea, quae ratione sunt praedita, ad unam quandam mutuam operam comparata. Magis autem hujus rei cogitatio animum tuum tanget, si saepius tibi ipse dixeris: « membrum sum ejus, quod ex ratione praeditis compositum est, corporis. » Sin vero « partem » illius te esse dicis, nondum ex animo diligis homines: nondum te simpliciter delectat bene facere; adhuc tanquam quod fieri decet id duntaxat facis, non tanquam tibi ipsi bene faciens.

14. Quidquid velit, extrinsecus accadat iis, quae ejusmodi casu affici possunt; illa enim quae affecta sunt, conquerantur, si velint; ego vero, si id, quod accidit, malum non censeo, nondum laedor: licet autem mihi non opinari.

15. Quidquid aliquis vel faciat vel dicat, me probum esse oportet, non aliter ac si aurum aut smaragdus aut purpura semper hoc diceret: Quidquid vel faciat aliquis vel dicat, me smaragdum esse oportet et colorem meum retinere.

16. Principalis animi pars se ipsa non perturbat, hoc volo, se ipsa non in terrorem* doloremve injicit; si autem quis alius eam terrere aut ei dolorem asferre potest, faciat; nam se ipsa non talibus dabit motibus opinando: corpusculum ne quid patitur, sibi curae habeat, si potest, et, si quid patitur, queratur: animula autem quae terretur et dolet et de his omnino opinatur, nihil patietur; nam eam non * trahes in tale iudicium. Nullius rei, quantum ad ipsum attinet, indigens est animi principatus, nisi sibi ipse in-

κόν, ἐάν μὴ ἑαυτῷ ἔνδοιαν ποιῇ· κατὰ ταῦτά δὲ καὶ ἰσχύραρον, καὶ ἀνεμποδίστον, ἐάν μὴ ἑαυτὸ ταρασσῇ καὶ ἐμποδίσῃ.

ιβ'. Εὐδαιμονία ἐστὶ δαίμων ἀγαθός, ἢ ἀγαθόν. Τί οὖν ὧδε ποιεῖς, ὧ φαντασία; ἀπέρχου, τοὺς θεοὺς σοι! ὡς ἡλθε· οὐ γὰρ χρίζω σου. Ἐλήλυθας δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἔθος. Οὐκ ὀργίζομαι σοι· μόνον ἀπιθί.

ιγ'. Φοβεῖται τις μεταβολήν; τί γὰρ δύναται χωρὶς μεταβολῆς γενέσθαι; τί δαὶ φιλοτερον, ἢ οἰκειότερον τῇ τῶν ὄλων φύσει; σὺ δὲ αὐτὸς λούσασθαι δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ φύλα μεταβάλῃ; τραπῆναι δὲ δύνασαι, ἐάν μὴ τὰ ἐδώκεα μεταβάλῃ; ἄλλο δέ τι τῶν χρησίμων δύναται συντελεσθῆναι χωρὶς μεταβολῆς; Οὐχ ὁρᾷς οὖν, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ σὲ μεταβαλεῖν ὁμοίον ἐστὶ καὶ ὁμοίως ἀναγκαῖον τῇ τῶν ὄλων φύσει;

ιδ'. Διὰ τῆς τῶν ὄλων οὐσίας, ὡς διὰ χειμάρρου, διεκπορεύεται πάντα τὰ σώματα, τῷ ὄλῳ συμφυῇ καὶ συνεργῇ, ὡς τὰ ἡμέτερα μέρη ἀλλήλοις. Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτους, πόσους Ἐπικτήτους καταπέπνευσε; τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ παντὸς οὐτινοῦν σοι ἀνθρώπου τε καὶ πράγματος προσπιπτέτω.

ιε'. Ἐμὲ ἐν μόνον περισπᾷ, μὴ τι αὐτὸς ποιήσω, ὃ ἢ κατασκευῇ τοῦ ἀνθρώπου οὐ θέλει, ἢ ὡς οὐ θέλει, ἢ ὃ νῦν οὐ θέλει.

ια'. Ἐγγὺς μὲν ἡ σὴ περὶ πάντων λήθη· ἐγγὺς δὲ ἡ πάντων περὶ σοῦ λήθη.

ιβ'. Ἴδιον ἀνθρώπου τὸ φιλεῖν καὶ τοὺς πταίνοντας. Τοῦτο δὲ γίνεται, ἐάν συμπροσπίπτῃ σοι, ὅτι καὶ συγγενεῖς, καὶ δι' ἄγνοίαν, καὶ ἄκοντες ἁμαρτάνουσι, καὶ ὡς μετ' ὀλίγον ἀμφοτέροι τεθνήξεσθε, καὶ πρὸ πάντων, ὅτι οὐκ ἔβλαψέ σε· οὐ γὰρ τὸ ἡγεμονικόν σου χεῖρον ἐποίησεν, ἢ πρόσθεν ἦν.

ιγ'. Ἡ τῶν ὄλων φύσις ἐκ τῆς ὄλης οὐσίας, ὡς κηροῦ, νῦν μὲν ἱππάριον ἐπλάσε· συγχέασα δὲ τοῦτο, εἰς δένδρου φύσιν συνεχρήσατο τῇ ὕλῃ αὐτοῦ· εἴτα εἰς ἄλλο τι· ἕκαστον δὲ τούτων πρὸς ὀλίγιστον ὑπέστη. Δεινὸν δὲ οὐδὲν τὸ διαλυθῆναι τῷ κιωτικῷ, ὥσπερ οὐδὲ τὸ συμπαγῆναι.

ιδ'. Τὸ ἐπίκοτον τοῦ προσώπου λίαν παρὰ φύσιν, ὅταν πολλάκις ἐναποθνήσκῃ ἢ πρόσχημα, ἢ τὸ τελευταῖον ἀπεσβέσθῃ, ὥστε ὄλως ἐξαφύγῃ μὴ δύνασθαι. Αὐτῷ γε τούτῳ παρακολοθεῖν πειρῶ, ὅτι παρὰ τὸν λόγον. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συναίσθησις τοῦ ἁμαρτάνειν οἰχίζεται, τίς ἐστὶ τοῦ ζῆν αἰτία;

ιε'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, ὅσον οὕτω μεταβαλεῖ ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα φύσις, καὶ ἄλλα ἐκ τῆς οὐσίας αὐτῶν ποιήσει, καὶ πάλιν ἄλλα ἐκ τῆς ἐκείνων οὐσίας, ἵνα αἰ νεαρός ἦ ὁ κόσμος.

ις'. Ὅταν τις ἁμάρτῃ τι εἰς σέ, εὐθὺς ἐνθυμοῦ, τί ἀγῆθον ἢ κακὸν ὑπολαβὼν ἡμαρτε. Τοῦτο γὰρ ἰδὼν, ἐλεήσεις αὐτόν, καὶ οὔτε θυμιάσεις, οὔτε ὀργισθήσῃ. Ἦτοι γὰρ καὶ αὐτὸς τὸ αὐτὸ ἐκείνῳ ἀγαθὸν ἐστὶ ὑπολαμβάνει, ἢ ἄλλο ὁμοειδές. Δεῖ οὖν συγγνώσκειν. Εἰ

digentiam faciat, eaque de causa etiam sine perturbatione est, neque impediri potest, nisi se ipse perturbet et impediat.

17. Felicitas est bonus genius seu bonum. Quid igitur hic facis, phantasia? Abi, per deos! ut accessisti: nihil enim te opus habeo. Accessisti autem e prisca consuetudine: non succenseo tibi; abi tantum!

18. Mutationem quis metuit? Quid vero fieri potest sine mutatione? quid vero gratius aut familiarius universi naturae? tunc ipse balneo uti potes, nisi lignis mutatis? num ali, nisi cibis mutatis? num quid aliud perfici potest sine mutatione? Non igitur vides par esse tui mutationem et pariter necessariam universi naturae?

19. Per rerum omnium materiam, tanquam per torrentem, transeunt omnia corpora, universo cognata et cooperantia, ut nostrae inter se partes. Quot jam Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetus ævum absorpsit! Idem vero et de quovis homine et de quavis re tibi succurrat!

20. Me hoc unum sollicitum tenet, ne quid ipse faciam, quod hominis conditio nolit aut sic nolit aut nunc nolit.

21. Instat tempus, quo tu omnium oblitus eris: instat, quo omnes tui obliti erunt.

22. Homini proprium, etiam eorum, qui offiendunt, diligere: hoc autem fit tum, quum tibi succurrit, et cognatos tibi esse, et inscios invitosque peccare, et paulo post utrumque vestrum esse moriturum, et ante omnia te ab ea non esse læsum; non enim principatum animi tui deteriore reddidit, quam antea erat.

23. Universalitatis natura ex universa materia, tanquam ex cera, nunc equuleum effinxit, nunc, hoc dissoluto, materia ejus ad arborem gignendam usa est, tum ad homunculum, deinde ad aliud quiddam: horum autem quodlibet ad brevissimum temporis spatium subsistit. Iniquum autem nequaquam est arculæ dissolvi, ut neque compingi.

24. Iratus vultus admodum contra naturam, quum saepe immoriatur decus et ad extremum ista exstinguatur, ut omnino suscitari nequeat: atque ex hoc ipso fac intelligas, etiam contra rationem esse. Nam si etiam conscientia peccandi abibit, quænam erit vivendi causa?

25. Quaecunque vides, hæc omnia jamjam natura, quæ res omnes administrat, mutabit, aliaque ex eorum materia faciet, et ex horum rursus alia, ut mundus semper sit novus.

26. Si quando aliquis aliquid in te peccavit, statim considera, qua boni aut mali opinione ductus peccaverit, hoc enim intellecto, misereberis illius, neque aut miraberis aut succensebis; nam aut et ipse idem, quod ille, adhuc bonum opinaris aut aliud ejusdem generis: oportet igitur

δὲ μηκέτι ὑπολαμβάνεις τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ καὶ κακὰ, ῥῆον εὐμενῆς ἐστὶ τῷ παρορῶντι.

κζ'. Μὴ τὰ ἀπόντα ἐνοεῖν, ὡς ᾗδ' ὄντα· ἀλλὰ τῶν παρόντων τὰ δεξιώτατα ἐκλογίζεσθαι, καὶ τούτων χάριν ὑπομιμνήσκεσθαι, πῶς ἂν ἐπεξητεῖτο, εἰ μὴ παρῇ. Ἄμα μέντοι φυλάσσου, μὴ, διὰ τοῦ οὕτως ἀσμενίζειν αὐτοῖς, ἐθίσης ἐκτιμᾶν αὐτὰ, ὥστε, ἐάν ποτε μὴ παρῇ, παραχθῆσεσθαι.

κη'. Εἰς αὐτὸν συνελοῦ. Φύσιν ἔχει τὸ λογικὸν ἡγεμονικόν, ἐαυτῷ ἀρκεῖσθαι δικαιοπραγοῦντι, καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦτο γαλήνην ἔχοντι.

κθ'. Ἐξάλειψον τὴν φαντασίαν. Στήσων τὴν νευροσπαστίαν. Περιγράψον τὸ ἐνεστώδες τοῦ χρόνου. Γνώρισον τὸ συμβαῖνον, ἢ σοί, ἢ ἄλλῳ. Διέλε καὶ μέρισον τὸ ὑποκείμενον εἰς τὰ αἰτιώδεις καὶ ὁλικόν. Ἐννόησον τὴν ἐσχάτην ὥραν. Τὸ ἐκείνῳ ἁμαρτηθὲν ἐκεῖ κατάλιπε, ὅπου ἡ ἁμαρτία ὑπέστη.

λ'. Συμπαρεκτείνειν τὴν νόησιν τοῖς λεγομένοις. Εἰσδύσεσθαι τὸν νοῦν εἰς τὰ γινόμενα καὶ ποιοῦντα.

λα'. Φαῖδρνον σεαυτὸν ἀπλότηι καὶ αἰδοί καὶ τῇ πρὸς τὸ ἀνὰ μέσον ἀρετῆς καὶ κακίας ἀδιαφορίᾳ. Φίλησον τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ἀκολουθήσον θεῷ. Ἐκεῖνος μὲν φησιν, ὅτι « Πάντα νομιστί. » Ἔτι εἰ δαίμονα τὰ στοιχεῖα· ἀρκεῖ δὲ μεμνησθαι, ὅτι τὰ πάντα νομιστί ἔχει· ᾗδ' ἴαν ὀλίγα.

λβ'. Περὶ θανάτου· εἰ σχεδασμός, ἢ ἄτομοι, ἢ κένωσις, ἥτοι σβέσις, ἢ μετὰστασις.

λγ'. Περὶ πόνου· τὸ μὲν ἀφόρητον ἐξάγει· τὸ δὲ χρονίζον, φορητόν· καὶ ἡ διάνοια τὴν ἐαυτῆς γαλήνην κατὰ ἀπολήψιν διατηρεῖ, καὶ οὐ χεῖρον τὸ ἡγεμονικὸν γέγονε. Τὰ δὲ κακούμενα μέρη ὑπὸ τοῦ πόνου, εἴ τι δύναται, περὶ αὐτοῦ ἀποφηνάσθω.

λδ'. Περὶ δόξης· ἴδε τὰς διανοίας αὐτῶν, οἷαι, καὶ οἷα μὲν φεύγουσαι, οἷα δὲ διώκουσαι. Καὶ ὅτι, ὡς αἱ θῖνες ἄλλαι ἐπ' ἄλλαις ἐπιφορούμεναι κρύπτουσι τὰς προτέρας, οὕτως ἐν τῷ βίῳ τὰ πρότερα ὑπὸ τῶν ἐπενεχθέντων τάξιστα ἐκαλύφθη.

λε'. [Πατωνικόν.] « Ὡς οὖν ὑπάρχει διάνοια με-
« γαλοπρεπῆς, καὶ θεωρία παντὸς μὲν χρόνου, πάσης δὲ
« οὐσίας, ἄρα (οἷόν τε) οἶει τούτῳ μέγα τι δοκεῖν εἶναι
« τὸν ἀνθρώπινον βίον; Ἀδύνατον, ἢ δ' ὅς. Οὐκοῦν
« καὶ θάνατον οὐ δεινόν τι ἡγήσεται ὁ τοιοῦτος.
« Ἡκιστά γε. »

λς'. [Ἀντισθενικόν.] « Βασιλικόν, εὖ μὲν πράττειν,
« κακῶς δὲ ἀκούειν. »

λζ'. Αἰσχροὺν ἐστὶ, τὸ μὲν πρόσωπον ὑπήκοον εἶναι καὶ σχηματίζεσθαι, καὶ κατακοσμεῖσθαι, ὡς κελεύει ἡ διάνοια, αὐτὴν δ' ὑπ' ἐαυτῆς μὴ σχηματίζεσθαι καὶ κατακοσμεῖσθαι.

λη'. Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι χρεῶν· μέλει γὰρ αὐτοῖς οὐδέν.

λθ'. Ἀθανάτοις τε θεοῖς καὶ ἡμῖν χάσματα δοῖς!
μ'. Βίον βερίζειν, ὥστε κάρπιμον στάχυν,
καὶ τὸν μὲν εἶναι, τὸν δὲ μὴ.

μα'. Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶ,

illi ignoscas : si non amplius ejusmodi res bona aut mala esse opinaris, facile benignus eris visui laboranti.

27. Noli absentia cogitare ut jam praesentia, sed ex praesentibus optima quaeque elige, eorumque gratia tunc reputa, quanto studio requirerentur, si non adessent. Simul tamen cave, ne idcirco, quod ea libenter accipis, adsuescas, tanti ea aestimare, ut, si quando defuerint, animo perturberis.

28. In temet ipsum te contrahe : ea est natura mentis ratione praeditae, ut sibi sufficiat ipsa, quando justa agit, atque eo ipso tranquillitate fruiat.

29. Dele visum : compesce affectuum motum : circumscribe praesens tempus : cognosce id, quod accidit sive tibi sive alii : divide rem menti subjectam in materiam et formam : cogita bonam novissimam : quod ab illo peccatum est, ibi relinque, ubi peccatum est.

30. Intendere animum in ea, quae dicuntur : mente penetrare in ea, quae fiunt, et ea, quae faciunt.

31. Exhilara te ipsum simplicitate, verecundia et indifferentia adversus ea, quae medio inter virtutem et vitiositatem loco sunt. Dilige genus humanum. Obsequere deo. « Omnia, » inquit ille, « legitime. » Praeterea* aut dii aut elementa — sed sufficit illud, omnia ex lege fieri. — * Utique pauca.

32. De morte : si dissipatio, aut atomi, aut exinanitio, aut extinctio, aut translatio.

33. De dolore : si intolerabilis est, e vita educit ; si durat, tolerabilis est : mens, dum in semet se recipit, suam tranquillitatem servat, nec deterior fit principalis animi pars : membra vero, quae dolore afficiuntur, si possunt, de eo statuunt.

34. De gloria : intueri mentes eorum, quales sint, qualia fugiant, qualia sectentur ; et, sicut arenarum cumuli alii super alios aggesti priores abscondant, ita etiam in vita priora a succedentibus celerrime abscondi.

35. [Platonium.] « Qui mente praeditus est sublimi et tempus omne omnemque rerum naturam contemplatus est, num is tibi videtur vitam humanam magni aestimare? Non potest fieri, inquit ille. Igitur nec mortem ille terribilem existimabit. Minime vero. »

36. [Antisthenicum.] « Regium est, quum recte facias, male audire. »

37. Turpe est, vultum obsequentem esse atque ita se conformare et componere, ut mens jubet, ipsum autem animum ad suum ipsius arbitrium non conformari et componi.

38. Nam nequitiam homines rebus irasci decet : nil quippe curant ipsae.

39. Immortalibus et nobis tu gaudia dones !

40. Vitam metere ut aristas frugiferam, atque hunc esse ; illum non.

41. Si me meosque liberos di negligant,

ἔχει λόγον καὶ τοῦτο.

μβ'. Τὸ γὰρ εὖ μετ' ἐμοῦ καὶ τὸ δίκαιον.

μγ'. Μὴ συνεπιθρηνεῖν, μὴ σφύζειν.

μδ'. [Πλατωνικά.] « Ἐγὼ δὲ τοῦτω ἂν δίκαιον λόγον ἀντείποιμι· ὅτι οὐ καλῶς λέγεις, ὦ ἄνθρωπε, εἰ οἶε, δεῖν κίνδυνον ὑπολογίζεσθαι τοῦ ζῆν ἢ τεθνάναι· ἀνδρα, οὗτοι τι καὶ σμικρὸν φερός (έστιν)· ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ μόνον σκοπεῖν, ὅταν πράττῃ, πότερον δίκαια ἢ ἀδίκαια πράττει, καὶ ἀνδρὸς ἀγαθοῦ ἔργα ἢ κακοῦ. » μέ. « Οὕτω γὰρ ἔχει, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῇ ἀληθείᾳ, οὗ ἂν τις αὐτὸν τάτῃ ἡγησάμενος βέλτιστον εἶναι, ἢ ὑπ' ἀρχόντος ταχῆ, ἐνταῦθα δεῖ, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, μένοντα κινδυνεύειν, μηδὲν ὑπολογιζόμενον, μήτε θάνατον, μήτε ἄλλο (τι) μηδὲν πρὸ τοῦ αἰσχροῦ. »

μς'. « Ἀλλ', ὦ μακάριε, δρα, μὴ ἄλλο τι τὸ γενναῖον, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἢ, ἢ τὸ σώζειν τε καὶ σώζεσθαι μὴ γὰρ τοῦτο μὲν, τὸ ζῆν ὅποσονδ' ἡρόν, τὸν γε ὡς ἀληθῶς ἀνδρα, ἐατέον ἐστὶ, καὶ οὐ φιλοφύχητέον, ἀλλ' ἐπιτρέψαντα περὶ τούτων τῷ Θεῷ, καὶ πιστεύσαντα ταῖς γυναιξίν, ὅτι τὴν εἰμαρμένην οὐδ' ἂν εἰς ἐκφυγῶν, τὸ ἐπὶ τοῦτω σκεπτόμεν, τίνα ἂν τρόπον, τοῦτον, ὃν μέλλει χρόνον βιώναι, ὥς ἀριστα βιώῃ. »

μς'. Περισκοπεῖν ἀστρον δρόμους, ὥσπερ συμπεριθέοντα· καὶ τὰς τῶν στοιχείων εἰς ἀλλήλα μεταβολὰς συνεῶς ἐννοεῖν. Ἀποκαθαίρουσι γὰρ αἱ τούτων φαντασίαι τὸν ῥύπον χαμαὶ βίου.

μη'. Καλὸν τὸ τοῦ Πλάτωνος. Καὶ δὴ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιοῦμενον, ἐπισκοπεῖν δεῖ καὶ τὰ ἐπίγεια, ὥσπερ ποδὲν ἀνωθεν, κατὰ ἀγέλας, στρατεύματα, γεώργια, γάμους, διαλύσεις, γενέσεις, θανάτους, δικαστηρίων θόρυβον, ἐρήμους χώρας, βαρβάρων ἔθνη πικίλα, ἐορτὰς, θρήνους, ἀγοράς, τὸ παμμιγές, καὶ τὸ ἐκ τῶν ἐναντίων συγκοσμούμενον.

μβ'. Τὰ προγεγονότα ἀναθεωρεῖν· τὰς τοσαύτας τῶν ἡγεμονιῶν μεταβολὰς. Ἐξεστὶ καὶ τὰ ἐσόμενα προεφορᾶν. Ὅμοιοδὴ γὰρ πάντως ἔσται, καὶ οὐχ οἷόν τε ἐκβῆναι τοῦ ρυθμοῦ τῶν νῦν γινόμενων· ὅθεν καὶ ἴσον, τὸ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἱστορῆσαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, τῷ ἐπὶ ἑτῇ μύρῃ. Τί γὰρ πλέον ὀφεί; ν'. Καὶ τὰ ἐκ γῆς μὲν

Φύνη· εἰς γαῖαν· τὰ δ' ἀπ' αἰθερίου
βλαστούμενα γόνις εἰς οὐρανὸν
κόλον ἤλθε πάλιν.

Ἡ τοῦτο διάλυσιν τῶν ἐν ταῖς ἀτόμοις ἀντεμπλοκῶν καὶ τοιούτους τις σκορπισμὸς τῶν ἀπαθῶν στοιχείων.
νς'. Καὶ

Σίτοισι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
παρεκτρέποντες ὀχετὸν, ὥστε μὴ θανεῖν.

.....
Θεόθεν δὲ πνέοντ' οὐρὸν ἀνάγκη
τλήναι καμᾶτοισι ἀνοδούτοις.

hujus quoque constat ratio.

42. Equum et justum a me est.

43. Noli cum aliis lamentari aut exsultare.

44. [Platonica.] « Ego vero huic haud injuria hoc responderim : Non bene statuis, homo, si putas, viro, qui vel minimi sit usus, consentaneum esse, vitæ discrimen aut mortem respicere, ac non id unum potius considerare, quando agit, utrum justa an injusta agat, ea, quæ probi, an ea, quæ improbi viri sunt. »

45. « Profecto res se ita habet, Athenienses : quo quisque loco se ipse constituerit, id ipsum sibi optimum ratus ; aut ah imperatore constitutus fuerit, in eo, ut mihi videtur, oportet eum manentem periclitari et nec mortem neque aliud quidquam magis formidare, quam turpitudinem. »

46. « Verum vide, o bone, ne aliud quid sit generosum et bonum, quam servare et servari, ne ei, qui vere sit vir, hoc, ut quam diutissime vivat, mittendum nec vitæ adhærescendum sit, sed his Deo permissis et fide habita mulierculis, fieri non posse, ut fatum quisquam effugiat, deinde hoc ei sit perpendendum, qua ratione hoc ipso tempore, quo vita fungetur, quam optime vivat. »

47. Contemplantur astrorum cursus quasi cum illis circum-actus ; et elementorum alius in aliud mutationes continenter considera : harum enim rerum considerationes sordes vitæ terrestres abstergunt.

48. Præclarum est illud Platonis : Atque utique eum, qui de hominibus loquitur, oportet etiam terrestria e superiore aliquo loco intueri, singulos greges, exercitus, agri-colationes, nuptias, reconciliationes ; ortus, interitus, judiciorum strepitus, loca deserta, varias barbarorum gentes, festa, lamentationes, nundinas, promiscuam colluviem et quod e contrariis adornatum est.

49. Præterita animo recolere oportet et tot imperiorum mutationes : licet etiam futura prospicere ; ejusdem enim omnino generis erunt neque fieri potest, ut extra numerum eorum, quæ nunc sunt, se moveant ; quamobrem perinde est, per quadraginta annos vitam humanam perlustrare atque per decem millia annorum. Quid enim plus videbis ?

50. [Retroque meant,] quæ terra dedit,
Iterum in terram : quod ab ætherio
venerat ortu, coeleste poli
repetit templum.

Aut hoc atomorum inter se adhærentium dissolutio et talis aliqua dispersio elementorum sensu carentium.

51. Et :

Cibo potuque et magicis artibus
Fati cursum avertentes, ne moriantur.

Divinitus at spirantem auram
pati necesse est cum labore et lacrimis.

νβ'. Καθβαλικώτερος, ἀλλ' οὐχὶ κοινωνικώτερος, οὐδὲ αἰδημονέστερος, οὐδὲ εὐμενέστερος πρὸς τὰ τῶν πλησίον παροράματα.

νγ'. Ὅπου ἔργον ἐπιτελεῖσθαι δύναται κατὰ τὸν κοινὸν θεοῖς καὶ ἀνθρώποις λόγον, ἐκεῖ οὐδὲν δεινόν· ὅπου γὰρ ὠφελείας τυχεῖν ἔξεστι διὰ τῆς εὐδοχίας καὶ κατὰ τὴν κατασκευὴν προΐουσης ἐνεργείας, ἐκεῖ οὐδεμίαν βλάβην ὑφορατέον.

νδ'. Πανταχοῦ καὶ διηνεκῶς ἐπὶ σοὶ ἐστι, καὶ τῇ παρουσίᾳ συμβάσει θεοσεβῶς εὐαρεστεῖν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἀνθρώποις κατὰ δικαιοσύνην προσφέρεσθαι, καὶ τῇ παρουσίᾳ φαντασίᾳ ἐμφιλοτεχνεῖν, ἵνα μὴ τι ἀκατάληπτον παρειαυγῇ.

νε'. Μὴ περιβλέπου ἀλλότρια ἡγεμονικά, ἀλλ' ἐκεῖ βλέπε κατ' εὐθὺ, ἐπὶ τί σε ἡ φύσις ὀδηγεῖ, ἥ τε τοῦ ὅλου διὰ τῶν συμβαινόντων σοι, καὶ ἡ σὴ τῶν πρακτέων ὑπὸ σοῦ. Πρακτέον δὲ ἐκάστω τὸ ἐξῆς τῇ κατασκευῇ· κατεσκευάσθαι δὲ τὰ μὲν λοιπὰ τῶν λογικῶν ἔνεκεν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου τὰ χεῖρω τῶν χρεϊττόνων ἔνεκεν, τὰ δὲ λογικὰ ἀλλήλων ἔνεκεν. Τὸ μὲν οὖν προηγούμενον ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ τὸ κοινωνικὸν ἐστὶ. Δεύτερον δὲ τὸ ἀνένδοτον πρὸς τὰς σωματικὰς πείσεις· λογικῆς γὰρ καὶ νοερᾶς κινήσεως ἴδιον, περιορίζειν ἑαυτὴν, καὶ μήποτε ἡττάσθαι μῆτε αἰσθητικῆς, μῆτε ὀρμητικῆς κινήσεως· ζωῶδεις γὰρ ἐκάτεροι· ἡ δὲ νοερά ἐθέλει πρωτιστεύειν, καὶ μὴ κατακρατεῖσθαι ὑπ' ἐκείνων. Δικαίως γε· πέφυκε γὰρ χρηστικὴ πᾶσιν ἐκείνοις. Τρίτον ἐν τῇ λογικῇ κατασκευῇ τὸ ἀπρόπτωτον καὶ ἀνεξαπάτητον. Τούτων οὖν ἐχόμενον τὸ ἡγεμονικὸν εὐθέα παραινέτω, καὶ ἔχει τὰ ἑαυτοῦ.

νς'. Ὡς ἀποτεθνηχότα δεῖ, καὶ μέχρι νῦν βεβιωχότα, τὸ λοιπὸν ἐκ τοῦ περιόντος ζῆσαι κατὰ τὴν φύσιν.

νζ'. Μόνον φιλεῖν τὸ ἑαυτοῦ συμβαῖνον καὶ συγκλωθόμενον. Τί γὰρ ἀρμοδιώτερον;

νη'. Ἐφ' ἐκάστου συμβάματος ἐκείνους πρὸ ὁμμάτων ἔχειν, οἷς τὰ αὐτὰ συνέβαινε, ἔπειτα ἤχθοντο, ἐξενίζοντο, ἐμέμνοντο· νῦν οὖν ἐκείνοι ποῦ; οὐδαμοῦ· τί οὖν καὶ σὺ θέλεις ὁμοίως; οὐχὶ δὲ τὰς μὲν ἀλλοτρίας τροπὰς καταλιπεῖν τοῖς τρέπουσι καὶ τρεπομένοις; αὐτὸς δὲ περὶ τὸ πῶς χρῆσθαι αὐτοῖς ὁλος γίνεσθαι; χρῆσις γὰρ καλῶς· καὶ ὅλη σου ἐστὶ· μόνον πρόσεχε, καὶ θέλε σεαυτῷ καλὸς εἶναι ἐπὶ παντὸς, οὐ πράσσει· καὶ μέμνησο ἀμφοτέρων, ὅτι καὶ διάφορον ἐφ' οὗ ἡ πράξις.

νθ'. Ἐνδον βλέπε. Ἐνδον ἡ πηγὴ τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ αἰεὶ ἀναβλύειν δυναμένη, ἐὰν αἰεὶ σκάπτῃς.

ξ'. Δεῖ καὶ τὸ σῶμα πεπηγέναι, καὶ μὴ διερρίφθαι, μῆτε ἐν κινήσει, μῆτε ἐν σέξει. Οἷον γὰρ τι ἐπὶ τοῦ προσώπου παρέχεται ἡ διάνοια, συνετὸν αὐτὸ καὶ εὐσχημον συντηροῦσα, τοιοῦτο καὶ ἐπὶ ὅλου τοῦ σώματος ἀπαιτητέον. Πάντα δὲ ταῦτα σὺν τῷ ἀνεπιτηδεύτῳ φυλακτέα.

ξα'. Ἡ βιωτικὴ τῇ παλαιστικῇ ὁμοιότερα, ἥπερ τῇ

52. Est aliquis luctu peritior; verum non societatis amantior, non verecundior, non constantior in iis, quæ accidunt nec lenior erga aliorum peccata.

53. Ubi effici potest ullum opus secundum rationem diis et hominibus communem, ibi nihil est, quod reformides; nam ubi utilitatem consequi potes per actionem prospere progredientem et secundum constitutionem tuam procedentem, ibi ne suspicio quidem damni esse debet.

54. Ubique ac semper penes te est, et in casu præsentie acquiescere, et cum hominibus, qui nunc sunt ex iustitiæ lege versari, et visum, quod nunc se offert, explorare, ne quid quod comprehendi nequit, subrepat.

55. Noli aliorum mentes circumspicere, sed eo recta intueri, quo natura ducit, universi natura per ea, quæ tibi accidunt, tua per ea, quæ agere debes. Id autem cuique agendum, quod constitutioni ejus consentaneum est; comparata autem cetera ratione præditorum causa, ut in omnibus aliis deteriora meliorum gratia. Præstantissimum vero in hominis natura est societatis studium; secundum, se non permittere corporeis affectionibus; motui enim, qui a ratione et intellectu oritur, proprium est, se ipsum circumscribere, neque unquam sensuum aut impetus affectionibus succumbere: animalium enim utrique motus sunt; sed qui ab intellectu oritur principatum sibi vindicat, neque ab illis se regi patitur: idque jure; natura enim ita est constitutus; ut omnibus illis utatur. Tertium in natura rationali est, a temeritate in assentiendo et errore alienum esse. Hæc igitur firmiter tenens principatus animi recta procedat et habet quæ sua sunt.

56. Ut mortuum et qui ad hoc *duntaxat* tempus vixerit, quod reliquum est ex abundanti vivere naturæ convenienter.

57. Id solum diligere, quod ipsi accidit et fato connexum est. Quid enim concinnius?

58. In singulis, quæ accidunt, eos ante oculos habere, quibus eadem obveniebant et qui deinde ea agere ferebant, ut nova admirabantur, querebantur; ubi jam sunt illi? nusquam. Cur igitur tu similiter *agere* vis ac non potius alienos illos motus iis relinquere, qui eos movent iisque moventur? ipse vero totus in eo esse, quomodo iis utaris? Uteris autem recte tibi que materia erunt: huc modo animum adverte et operam da, ut in omni actione bonum te praestes. Denique memento utriusque, *nihil tua interesse quæ eveniant*, interesse autem tua, quæ agas.

59. Intus* fode*: intus fons boni isque qui semper scaturiat, si quidem semper fodias.

60. Oportet vero etiam corpus fixum esse et neque in motu neque in gestu temere jactari; sicut enim in vultu mens se prodat, eumque et compositum et decorum servare studet, ita ut idem in toto corpore fiat, studendum est: hæc autem omnia sine affectatione observanda.

61. Ars vivendi luctatoriae similior, quam saltatoriae,

δρχηστικῇ, κατὰ τὸ πρὸς τὰ ἐμπιπτοντα, καὶ οὐ προεγνωσμένα, ἔτοιμος καὶ ἀπτῶς ἐστάναι.

ξβ'. Συνεχῶς ἐφίστανται, τίνες εἰσὶν οὗτοι, ὅφ' ὧν μαρτυρεῖσθαι θέλεις, καὶ τίνα ἡγεμονικὰ ἔχουσιν. Οὔτε γὰρ μέμψῃ τοῖς ἀκουσίως πταίουσιν, οὔτε ἐπιμαρτυρήσεως δεήσει, ἐμβλέπων εἰς τὰς πηγὰς τῆς ὑπολήψεως καὶ ὁρμῆς αὐτῶν.

ξγ'. « Πᾶσα ψυχὴ, φησὶν, ἀκουσα στέρεται ἀληθείας » οὕτως οὖν καὶ δικαιοσύνης, καὶ σωφροσύνης, καὶ εὐμενείας, καὶ παντὸς τοῦ τοιούτου. Ἀναγκαιότατον δὲ τὸ διηνεχῶς τούτου μεμνησθαι· ἐστὶ γὰρ πρὸς πάντας πραότερος.

ξδ'. Ἐπὶ μὲν παντὸς πόνου πρόχειρον ἔστω, ὅτι οὐκ αἰσχρὸν, οὐδὲ τὴν διάνοιαν τὴν κυβερνῶσαν χεῖρῳ ποιεῖ· οὔτε γὰρ, καθὼς ὁλικὴ ἐστίν, οὔτε καθὼς κοινωνικὴ, διαφθείρει αὐτήν· ἐπὶ μέντοι τῶν πλείστων πόνων καὶ τὸ τοῦ Ἐπικούρου σοὶ βοηθεῖτω, ὅτι οὔτε ἀφόρητον, οὔτε αἰώνιον, ἔαν τῶν ὄρων μνημονεύης, καὶ μὴ προσδοξῇς· κακείνου δὲ μέμνησο, ὅτι πολλὰ, πόνῳ τὰ αὐτὰ ὄντα, λανθάνει δυσχεραίνόμενα, οἷον τὸ νυστάζειν, καὶ τὸ καυματίζεσθαι, καὶ τὸ ἀνορεκτεῖν· ὅταν οὖν τιτι τούτων δυσαρεστῆς, λέγε ἑαυτῷ, ὅτι πόνῳ ἐνδίδως.

ξε'. Ὅρα, μήποτε (τι) τοιούτον πάθος πρὸς τοὺς ἀπανθρώπους, οἷον οἱ ἄνθρωποι πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

ξς'. Πόθεν ἴσμεν, εἰ μὴ Τηλαύγης Σωκράτους τὴν διάθεσιν κρείσσων ἦν· οὐ γὰρ ἀρκεῖ, εἰ Σωκράτης ἐνδοξότερον ἀπέθανε, καὶ ἐντρεχέστερον τοῖς σοφισταῖς διελέγετο, καὶ καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διενυκτέρευεν, καὶ τὸν Σαλαμίνιον κελευθεὶς ἄγειν, γεννικώτερον ἔδοξεν ἀντιβῆναι, καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐβρηνύετο· περὶ οὗ καὶ μάλιστα· ἂν τις ἐπιστήσειεν, εἴπερ ἀληθὲς ἦν· ἀλλ' ἐκεῖνο δεῖ σκοπεῖν, ποίαν τινὰ τὴν ψυχὴν εἶχε Σωκράτης, καὶ εἰ ἐδύνατο ἀρκεῖσθαι τῷ δίκαιος εἶναι τὰ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅσας τὰ πρὸς θεοὺς, μήτε εἰκῇ πρὸς τὴν κακίαν ἀναγκῶν, μηδὲ μὴν δουλεύων τινὸς ἀγνοία, μήτε τῶν ἀπονεμομένων ἐκ τοῦ βίου ὡς ζέοντι δεχόμενος, ἢ ὡς ἀφόρητον ὑπομένων, μήτε τοῖς τοῦ σαρκιδίου πάθεσιν ἐμπαρέχων συμπαθεῖ τὸν νοῦν.

ξζ'. Ἡ φύσις οὐχ οὕτω συνεκράσε (σε) τῷ συγκρίματι, ὡς μὴ ἐφείσθαι περιορίζειεν ἑαυτὸν, καὶ τὰ ἑαυτοῦ ὅφ' ἑαυτῷ ποιεῖσθαι· λίαν γὰρ ἐνδέχεται θεῖον ἄνδρα γενέσθαι, καὶ ὑπὸ μηδενὸς γνωρισθῆναι. Τούτου μέμνησο αἰεὶ, καὶ ἔτι ἐκεῖνου, ὅτι ἐν ὀλιγίστοις κεῖται τὸ εὐδαιμόνως βιώσαι. Καὶ μὴ, ὅτι ἀπῆλπισας διαλεκτικὸς καὶ φυσικὸς ἔσεσθαι, διὰ τοῦτο ἀπογνῶς, καὶ ἐλευθερός, καὶ αἰδήμων, καὶ κοινωνικὸς, καὶ εὐπειθὴς θεῷ.

ξη'. Ἀδιόστως διαζῆσαι ἐν πλείστῃ θυμηδίᾳ, καὶ πάντες καταδοῶσιν ἅτινα βούλονται, καὶ τὰ θηρία διασπᾷ τὰ μελύδρια τοῦ περιτεθραμμένου τούτου φράματος. Τί γὰρ κωλύει, ἐν πᾶσι τούτοις τὴν διάνοιαν σώζειν ἑαυτὴν ἐν γαλήνῃ, καὶ κρίσει περὶ τῶν

quatenus adversus ea, quæ incidunt et improvisa sunt, parata et immota consistit.

62. Assiduo perpendere, quales sint, a quibus testimonium tibi exhiberi cupis et qualibus præditi sint mentibus. Neque enim incusabis invite peccantes, neque testimonio indigebis, perspectis opinionum et consiliorum fontibus.

63. « Quævis anima, » inquit « invita privatur veritate. » Itaque etiam justitia et temperantia et benevolentia et aliis ejusmodi virtutibus. Necesse autem est, hujus continuo memineris; eris enim erga omnes mitior.

64. In omni dolore hoc in promptu sit, eum nec turpem esse, nec mentem gubernatricem reddere deteriore; neque enim eam, quatenus * ratione prædita est; neque, quatenus societatis amans, corrumpit. In plerisque tamen doloribus tibi adjumento sit illud Epicuri, neque intolerabilem esse *dolorem*, neque æternum, si modo finium; quibus continetur, memor sis neque opinione quidquam adjicias. Id quoque recordare, multa, quæ eandem cum labore naturam habent, clam molestiam creare, ut dormituri, æstu affici, nausea laborare: quando igitur horum aliquid moleste fers, dic tibi, te dolori succumbere.

65. Cave unquam erga inhumanos sic adficiaris, ut homines erga homines.

66. Unde nobis constat, an Telauges non præstantior Socrate fuerit? Neque enim satis est, quod Socrates gloriores morte occubuit et acutius cum sophistis disserebat et patientius in frigore pernoctabat, et Salaminium illum sistere jussus generosius resistere decrevit, et in viis fastum præ se ferebat, ad quod quis vel maxime animadverteret, si quidem verum esset; sed hoc considerari oportet, quali animo fuerit Socrates, an potuerit contentus esse eo, quod se erga homines justum et erga deos pium præberet, nec temere malitiam cujusquam indignaretur, neque ignorantiae serviliter assentaretur aut tanquam peregrinum quidquam exciperet ab universo ipsi assignatum aut tanquam intolerandum sustineret, neque caruncula affectionibus mentem affici pateretur.

67. Non ita te natura huic mixtioni commisit, ut tibi non liceat te ipsum circumscribere, et, quæ tui sunt muneri, tuæ potestati subicere; omnino enim fieri potest, ut divinus vir sis et a nemine agnoscaris. Hujus semper memento, simul etiam illius, in paucissimis vitam beatam esse positam, et quamvis desperes te logicorum aut physicorum peritum fore, noli tamen desperare, te liberum et verecundum et societatis amantem et deo obsequentem esse futurum.

68. Tutum ab omni vi in summa animi tranquillitate vivere, etiamsi omnes quæcunque velint adversus te vociferentur, etiamsi membra corporeæ illius massæ, quæ te circumdat, a feris lanientur. Quid enim obstat, quominus inter hæc omnia mens tranquillam se servet, de rebus,

περιστηκώτων ἀληθεῖ, καὶ χρήσει τῶν ὑποδεβλημένων ἐτοίμη; ὥστε τὴν μὲν κρίσιν λέγειν τῷ προσπίπτοντι, τοῦτο ὑπάρχεις κατ' οὐσίαν, καὶ κατὰ δόξαν ἀλλοῖον φαίνει· τὴν δὲ χρῆσιν λέγειν τῷ υποπίπτοντι, Σὲ ἐξήτουν· αἰ γάρ μοι τὸ παρὸν ὕλη ἀρετῆς λογικῆς καὶ πολιτικῆς, καὶ τὸ σύνολον τέχνης ἀνθρώπου, ἡ θεοῦ. Πᾶν γὰρ τὸ συμβαῖνον, θεῷ, ἢ ἀνθρώπῳ ἐξοικειοῦται, καὶ οὔτε καινόν, οὔτε δυσμεταχείριστον, ἀλλὰ γνωρίμον καὶ εὐεργές.

ξθ'. Τοῦτο ἔχει ἡ τελειότης τοῦ ἤθους, τὸ πᾶσαν ἡμέραν ὡς τελευταίαν διεξάγειν, καὶ μήτε σφύζειν, μήτε ναρκᾶν, μήτε ὑποκρίνεσθαι.

ο'. Οἱ θεοὶ, ἀθάνατοι ὄντες, οὐ δυσχεραίνουνσιν, ὅτι ἐν τοσοῦτῳ αἰῶνι δεήσει αὐτοὺς πάντως αἰετῶν τούτων ὄντων καὶ τοσοῦτων φαύλων ἀνέχεσθαι· προσέτι δὲ καὶ κήδονται αὐτῶν παντοίως. Σὺ δὲ, ὅσον οὐδέπω λήγειν μέλλων, ἀπαυδάς, καὶ ταῦτα, εἰς ὧν τῶν φαύλων;

σα'. Γελιόν ἐστι, τὴν μὲν ἰδίαν κακίαν μὴ φεύγειν, θ καὶ δυνατόν ἐστι· τὴν δὲ τῶν ἄλλων φεύγειν, ὅπερ ἀδύνατον.

σβ'. Ὁ ἂν ἡ λογικὴ καὶ πολιτικὴ δύναμις εὐρίσκη μήτε νοερὸν, μήτε κοινωνικόν, εὐλόγως καταδεέστερον ἑαυτῆς κρίνει.

σγ'. Ὅταν σὺ εὖ πεποιηκὼς ᾖς, καὶ ἄλλος εὖ πεποιηκὼς, τί ἐτι ζητεῖς τρίτον παρὰ ταῦτα, ὥσπερ οἱ μωροὶ, τὸ καὶ δόξαι εὖ πεποιηκέναι, ἢ τὸ ἀμυιῶδῃς τυχεῖν;

σδ'. Οὐδὲξ κάμνει ὠφελούμενος. Ὡφελεια δὲ πρᾶξις κατὰ φύσιν. Μὴ οὖν κάμνε ὠφελούμενος, ἐν ᾧ ὠφελείᾳ.

σε'. Ἡ τοῦ θιου φύσις ἐπὶ τὴν κοσμοποιίαν ὥρμησεν· οὐν δὲ ἤτοι πᾶν τὸ γινόμενον κατ' ἐπακολούθησιν γίνεται, ἢ ἀλόγιστα καὶ τὰ κυριώτατα ἐστίν, ἐφ' ᾧ ποιεῖται ἰδίαν ὁρμὴν τὸ τοῦ κόσμου ἡγεμονικόν. Εἰς πολλὰ σε γαληνότερον ποιήσει τοῦτο μνημονευόμενον.

BIBAION H.

α'. Καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἀκενόδοξον φέρει, ὅτι οὐκ ἐτι δύνασαι τὸν βίον θλον, ἢ τόν γε ἀπὸ νεότητος, φιλόσοφον βεβιωκέναι· ἀλλὰ πολλοῖς τε ἄλλοις, καὶ αὐτὸς σεαυτῷ δῆλος γέγονας, πόρρω φιλοσοφίας ὢν. Πέφυρσαι οὖν· ὥστε τὴν μὲν δόξαν τὴν τοῦ φιλοσόφου κτήσασθαι, οὐκέτι σοι βράδιον· ἀνταγωνίζεται δὲ καὶ ἡ ὑπόθεσις. Εἴπερ οὖν ἀληθῶς ἐώρακας, ποῦ κεῖται τὸ πρᾶγμα, τὸ μὲν, τί δόξεις, ἄφες· ἀρκέσθητι δὲ, εἰ καὶ τὸ λοιπὸν τοῦ βίου, ὅσον δήποτε ἡ σὴ φύσις θέλει βιώσιν. Κατανόησον οὖν, τί θέλει, καὶ μὴδὲν ἄλλο σε περισπάτω· πεπειρασαι γάρ, περὶ πόσα πλανηθεῖς, οὐδαμοῦ εὔρες τὸ εὖ ζῆν. Οὐκ ἐν συλλογισμοῖς, οὐκ ἐν πλούτῳ, οὐκ ἐν δόξῃ, οὐκ ἐν ἀπολαύσει, οὐδαμοῦ. Ποῦ οὖν ἐστίν; ἐν τῷ ποιεῖν, ᾧ ἐπιζητεῖ ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις· πῶς οὖν ταῦτα ποιήσει; ἐὰν δόγματα ἔχη, ἂν ὧν αἱ ὁρμαὶ καὶ αἱ πράξεις. Τίνα δόγματα;

quæ circumstant, vere judicantem, iisque, quæ præ manibus sunt, prout decet, utentem? ita ut iudicium rei, quæ incidit, dicat: « hoc es revera, quamquam ex opinione alius generis videris, » et usus rei, quæ accidit: « te quærebam. » Semper enim mihi quælibet res præsens materia est virtutis rationi et societati consentaneæ omninoque artis humanæ aut divinæ. Quidquid enim accidit, id vel deo vel homini familiare redditur, neque novum est, neque ad tractandum difficile, sed familiare et tractabile.

69. Hoc præstat perfectio morum, ut omnem diem tanquam supremum agas nec palpites nec torpeas nec simules.

70. Dii, quum immortales sint, non ægre ferunt, quod in ævo tam diuturno eos omnino semper oportet tam multos tamque improbos perferre, immo vero etiam omni modo eorum curam gerunt; tu vero, qui jamjam moriturus es, defatigaris, idque quum ipse ex eorum numero sis?

71. Ridiculum est, tuam ipsius vitiositatem non fugere, quod fieri potest; aliorum autem fugere, quod fieri nequit.

72. Quidquid vis rationalis et societatis amans neque rationi consentaneum neque societati utile reperit, id jure infra se positum judicat.

73. Ubi tu alteri bene fecisti et hic a te beneficio affectus est, quid præterea stultorum exemplo tortum quæris, ut bene fecisse aliis videaris et gratiam recipias?

74. Nemo defatigatur utilitatem accipiendo: utilitas autem est actio naturæ consentanea. Noli igitur defatigari tibi prodesse in eo, in quo alii prodes.

75. Universi natura mundi condendi consilium cepit: jam vero aut, quidquid fit, per necessariam consequentiam fit, aut nulla ratione gubernantur ea quoque, quæ principalia sunt, ad quæ gignenda singulari consilio utitur mundi principatus. In multis te tranquilliorem reddet hoc memoria servatum.

LIBER VIII.

1. Hoc quoque ad contemnendam vanam gloriam facit, quod non amplius totam vitam, eam saltem, quæ a prima ætate peracta est, ut philosophum decet, peregrisse potes, sed et multis aliis et tibi ipsi visus es longissime a philosophia abesse. Perturbatus igitur es, ut philosophi nomen tueri non amplius tibi facile sit: adversatur autem vitæ quoque institutum. Siquidem igitur recte intellexisti, quo in loco res sit posita, missa existimatione tua, eo contentus sis, si quod reliquum est vitæ, quantumcunque donum natura tibi dare velit bene transigis. Disce, igitur, quid velit, neque aliud quidquam te distrahat: expertus enim es, circa quot res vagatus beatam vitam nusquam invenires, non in ratiocinationibus, non in divitiis, non in gloria, non in oblectatione, nusquam. Ubi igitur sita est? In eo, ut facias, quæ hominis natura exigit: hæc vero quomodo facies? si decreta habes, ex quibus agendi conatus et actio.

τὰ περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν · ὡς οὐδενὸς μὲν ἀγαθοῦ ὄντος ἀνθρώπου, ὃ οὐχὶ ποιεῖ δίκαιον, σώφρονα, ἀνδρεῖον, ἐλευθέρων, οὐδενὸς δὲ κακοῦ, ὃ οὐχὶ ποιεῖ τάναντία τοῖς ἐξημένοις.

β'. Καθ' ἐκαστὴν πρᾶξιν ἐρώτα σεαυτὸν, Πῶς μοι αὕτη ἔχει; μὴ μετανόησω ἐπ' αὐτῇ; μικρὸν καὶ τέθνηκα, καὶ πάντ' ἐκ μέσου. Τί πλέον ἐπιζητῶ, εἰ τὸ παρὸν ἔργον ζωῶν νοεροῦ, καὶ κοινωνικοῦ καὶ ἰσονόμου θεῷ;

γ'. Ἀλέξανδρος [δὲ] καὶ Γάιος καὶ Πομπήιος, τί πρὸς Διογένη καὶ Ἡράκλειτον καὶ Σωκράτην; Οἱ μὲν γὰρ εἶδον τὰ πράγματα, καὶ τὰς αἰτίας, καὶ τὰς ὕλας, καὶ τὰ ἡγεμονικά ἦν αὐτῶν ταῦτά· ἐκεῖ δὲ ὄσων πρόνοια; καὶ δουλεία πόσων;

δ'. Ὅτι οὐδὲν ἤττον τὰ αὐτὰ ποιήσουςι, κἂν οὐ διαβῶντες.

ε'. Τὸ πρῶτον μὴ ταράσσου· πάντα γὰρ κατὰ τὴν τοῦ θλου φύσιν· καὶ ὀλίγου χρόνου οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσθ' ὥσπερ οὐδὲ Ἀδριανὸς, οὐδὲ Αὐγουστος. Ἐπειτα ἀτενίσας εἰς τὸ πρᾶγμα, ἴδε αὐτὸ, καὶ συμμημονεύσας, ὅτι ἀγαθὸς σε ἀνθρώπων εἶναι δεῖ, καὶ τί τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπαιτεῖ, πρᾶξον τοῦτο ἀμετατρεπτί, καὶ εἰπέ, ὡς δικαιοτάτον φαίνεται σοι· μόνον εὐμενῶς, καὶ αἰδημόνως, καὶ ἀνυποκρίτως.

ς'. Ἡ τῶν θλων φύσις τοῦτο ἔργον ἔχει, τὰ ὧδε ὄντα ἐκεῖ μετατιθέναι, μεταβάλλειν, αἶρειν ἔνθεν, καὶ ἐκεῖ φέρειν. Πάντα τροπαί· οὐχ ὥστε φοβηθῆναι, μὴ τι καὶ ἄλιον· πάντα συνήθη· ἀλλὰ καὶ ἴσαι αἱ ἀπονεμήσεις.

ζ'. Ἀρκεῖται πᾶσα φύσις ἑαυτῇ εὐδοδοσῇ· φύσις δὲ λογικὴ εὐδοεῖ, ἐν μὲν φαντασίαις, μήτε ψευδεῖ, μήτε ἀδόλῳ συγκατατιθεμένη· τὰς ὁρμὰς δὲ ἐπὶ τὰ κοινωνικά ἔργα μόνα ἀπειθύνουσα· τὰς ὁρέξεις δὲ καὶ ἐκκλίσεις τῶν ἐφ' ἡμῖν μόνον πεποιημένη· τὸ δὲ ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμόμενον πᾶν ἀσπαζομένη. Μέρους γὰρ αὐτῆς ἐστίν, ὡς ἡ τοῦ φύλλου φύσις τῆς τοῦ φυτοῦ φύσεως· πλὴν ὅτι ἐκεῖ μὲν ἡ τοῦ φύλλου φύσις μέρος ἐστὶ φύσεως καὶ ἀναισθητόν καὶ ἀλόγου, καὶ ἐμποδίζεσθαι δυναμένης, ἡ δὲ τοῦ ἀνθρώπου φύσις μέρος ἐστὶν ἀνεμποδίστου φύσεως καὶ νοερᾶς καὶ δικαίας· εἶγε ἴσους καὶ κατ' ἀξίαν τοὺς μερισμοὺς χρόνων, οὐσίας, αἰτίου, ἐνεργείας, συμβάσεως, ἐκάστος ποιεῖται. Σκόπει δὲ, μὴ εἰ τὸ πρὸς τὸ ἐν ἴσον εὐρήσεις ἐπὶ παντός, ἀλλὰ εἰ συλλήβδην τὰ πάντα τοῦδε πρὸς ἀθρόα τὰ τοῦ ἑτέρου.

η'. Ἀναγινώσκειν οὐκ ἔστιν. Ἀλλὰ ὕβριν ἀνείργειν ἔξεστιν· ἀλλὰ ἡδονῶν καὶ πόνων καθυπερτερεῖν ἔξεστιν· ἀλλὰ τοῦ δοξαρίου ὑπεράνω εἶναι ἔξεστιν· ἀλλὰ ἀναισθητοῖς καὶ ἀχαρίστοις μὴ θυμοῦσθαι, προσέτι κηδεσθαι αὐτῶν, ἔξεστιν.

θ'. Μηκέτι σου μηδεὶς ἀκούσῃ καταμεφομένου τὸν ἐν αὐλῇ βίον, μηδὲ τὸν σεαυτοῦ.

ι'. Ἡ μετάνοια ἐστὶν ἐπιληψίς τις ἑαυτοῦ, ὡς χρησιμὸν τι παρεκικότος· τὸ δὲ ἀγαθὸν χρησιμὸν τι δεῖ εἶναι, καὶ ἐπιμελητέον αὐτοῦ τῷ καλῷ καὶ ἀγαθῷ ἀνδρί·

nes existunt. Quenam decreta? de bonis et malis: nihil bonum esse homini, quod eum non justum, temperantem, fortem, liberum reddat, nihil malum, quod non efficiat contraria iis, quæ dixi.

2. In singulis actionibus te ipse interroga: Quomodo hæc mihi habet? num ejus me poenitebit? breve est tempus, et mortuus sum et omnia evanuerunt. Quid est, quod amplius requiram, si id quod nunc facio est animalis ratione præditi, societatis studiosi, ex eadem, qua deus, lege agentis?

3. Alexander et Gaius et Pompeius quid ad Diogenem et Heraclitum et Socratem? Hi enim et res et earum causas ac materias perspectas habebant et eorum mentes erant semper eadem. In illis vero quot rerum erat cautio, quantum rerum servitus!

4. Nihilominus eadem facient, etiamsi tu ruptus fueris.

5. Primum noli perturbari: omnia enim secundum universi naturam eveniunt, et intra breve tempus nullus usquam eris, ut neque Hadrianus neque Augustus: dein in rem intentus eam considera, memor simul, te oportere esse virum bonum, et, quod hominis natura exigit, id fac simpliciter, et loquere, ut justissimum tibi videtur; modo placide, verecunde et sine simulatione.

6. Rerum omnium natura hoc agit, ut quæ hic sunt, illuc transferat et mutet, hinc tollat et illic deponat: omnia mutantur; hinc non est ut metuas, ne quid novi: omnia usitata, sed etiam omnia æqualiter distribuuntur.

7. Omnis natura sese ipsa contenta est, quando prospere procedit: natura autem ratione prædita prospere procedit, ubi in oblatiis rerum visis neque falso neque dubie assentitur; animi porro impetus ad solas actiones societati convenientes dirigit; ea denique tantum appetit et aversatur, quæ in nostra potestate sita sunt et quidquid a communi natura assignatum est amplectitur; ejus enim pars est, quemadmodum natura folii pars est naturæ arboris, nisi quod folii natura pars est naturæ sensu ac ratione carentis ejusdemque, quæ impediri potest; hominis contra natura pars naturæ, quæ impediri non potest, rationalis et justæ, si quidem ex æquo pro cujusque dignitate tempus, materiam, formam, facultatem, eventum singulis tribuit: considera autem, non, an singula cum singulis comparando æqualia in omnibus reperias, sed, an universis alterius cum alterius confertim comparatis.

8. Legere non licet. At contumeliam arcere licet; at voluptates ac dolores contemnere licet; at gloriola superiorem esse licet; at stupidis et ingratissimis non irasci, adeoque eorum curam gerere licet.

9. Nemo te posthac aut vitam aulicam aut tuam reprehendentem audiat.

10. Poenitentia est reprehensio quædam sui ipsius, quasi utile quod neglexerit; bonum autem sit utile quid necesse est, et quod curæ esse debeat viro bono et honesto; nemi-

οὐδείς δ' ἂν καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἀνὴρ μετανοήσειεν, ἐπὶ τῷ ἡδονῇ τινα παρεικέναι· οὔτε ἄρα χρήσιμον, οὔτε ἀγαθὸν ἡδονή.

ια'. Τοῦτο τί ἐστὶν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ; τί μὲν τὸ οὐσιῶδες αὐτοῦ καὶ ὕλικόν; τί δὲ τὸ αἰτιῶδες; τί δὲ ποιεῖ ἐν τῷ κόσμῳ; πόσον δὲ χρόνον ὑφίσταται;

ιβ'. Ὅταν ἐξ ὑπνου δυσχερῶς ἐγείρῃ, ἀναμνήσκου, ὅτι κατὰ τὴν κατασκευὴν σου ἐστὶ, καὶ κατὰ τὴν ἀνθρωπικὴν φύσιν, τὸ πράξεις κοινωνικὰς ἀποδιδόναι, τὸ δὲ καθεύδειν, κοινὸν καὶ τῶν ἀλόγων ζώων· δὲ κατὰ φύσιν ἐκάστω, τοῦτο οἰκειότερον καὶ προσφύτερον, καὶ δὴ καὶ προσηνέστερον.

ιγ'. Διηνεχῶς καὶ ἐπὶ πάσης, εἰ οἶόν τε, φαντασίας φυσιολογεῖν, παθολογεῖν, διαλεκτικεύεσθαι.

ιδ'. Ὡς ἂν ἐντυγχάνῃς, εὐθὺς σαυτῷ πρόλεγε· οὗτος τίνα δόγματα ἔχει περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν; εἰ γὰρ περὶ ἡδονῆς καὶ πόνου, καὶ τῶν ποιητικῶν ἐκατέρου, καὶ περὶ δόξης, ἀδοξίας, θανάτου, ζωῆς, τοιάδε τίνα δόγματα ἔχει, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἢ ξενον μοι δοξεῖ, ἔαν τάδε τινὰ ποιῇ· καὶ μεμνήσομαι, ὅτι ἀναγκάζεται οὕτως ποιεῖν.

ιε'. Μέμνησο, ὅτι, ὥσπερ αἰσχρὸν ἐστὶ ξενίζεσθαι, εἰ ἢ συκῇ σῦκα φέρεי, οὕτως, εἰ δὲ κόσμος τάδε τινὰ φέρει, ὧν ἐστὶ φορὸς· καὶ ἱατρῷ δὲ καὶ κυβερνήτῃ αἰσχρὸν ξενίζεσθαι, εἰ πεπύρεχεν οὗτος, ἢ εἰ ἀντίπνοια γέγονεν.

ισ'. Μέμνησο, ὅτι καὶ τὸ μετατίθεσθαι καὶ ἔπεσθαι τῷ διαρθεῖντι ὁμοίως ἐλευθερόν ἐστι. Σὴ γὰρ ἐνέργεια κατὰ τὴν σὴν δρμὴν καὶ κρίσιν, καὶ δὴ καὶ κατὰ νοῦν τὸν σὸν περαινομένη.

ιζ'. Εἰ μὲν ἐπὶ σοι, τί αὐτὸ ποιεῖς; εἰ δὲ ἐπ' ἄλλῳ, τί νι μέμῃ; ταῖς ἀτόμοις, ἢ τοῖς θεοῖς; ἀμφοτέρω μανώδῃ. Οὐδενὶ μεμπτέον. Εἰ μὲν γὰρ δύνασαι, διόρθωσον· εἰ δὲ τοῦτο μὴ δύνασαι, τὸ γὲ πρᾶγμα αὐτό· εἰ δὲ μὴδὲ τοῦτο, πρὸς τί σοι φέρει τὸ μέμψασθαι; εἰκὴ γὰρ οὐδὲν ποιητέον.

ιη'. Ἐξω τοῦ κόσμου τὸ ἀποθανὸν οὐ πίπτει. Εἰ ὧδε μένει, καὶ μεταβάλλει ὧδε καὶ διαλύεται εἰς τὰ ἴδια, ἃ στοιχεῖά ἐστι τοῦ κόσμου καὶ σά. Καὶ αὐτὰ δὲ μεταβάλλει, καὶ οὐ γογγύζει.

ιθ'. Ἐκαστον πρὸς τὸ γέγονεν, ἵππος, ἄμπελος· τί θαυμάζεις; καὶ δὲ ἥλιος ἔρει, πρὸς τὴν ἔργον γέγονα, καὶ οἱ λοιποὶ θεοί. Σὺ οὖν πρὸς τί; τὸ ἡδέσθαι; ἴδε, εἰ ἀνέχεται ἡ ἔννοια.

κ'. Ἡ φύσις ἐστόχασται ἐκάστω, οὐδὲν τι ἔλασσον τῆς ἀπολήξεως, ἢ τῆς ἀρχῆς τε καὶ διεξαγωγῆς, ὥς δὲ ἀναβάλλων τὴν σφαῖραν· τί οὖν ἀγαθὸν τῷ σφαιρίῳ ἀναφερομένῳ, ἢ κακὸν καταφερομένῳ, ἢ καὶ πεπτωκότι; τί δὲ ἀγαθὸν τῇ πομφολυγὶ συνεστώσῃ, ἢ κακὸν διαλυθείσῃ; τὰ ὅμοια δὲ καὶ ἐπὶ λύγνου.

κα'. Ἐκστρεψον, καὶ θέασαι, οἶόν ἐστι, γηράσαν δὲ οἶον γίνεταί, νοσήσαν δὲ, πορνεύσαν.

Βραχύδιον καὶ δὲ ἐπαινῶν καὶ δὲ ἐπαινούμενος, καὶ

nem vero bonum et honestum pœniteret, si voluptatem aliquam neglexisset: neque igitur utile neque bonum est voluptas.

11. Hoc quidnam per se est et ex propria ejus constitutione? quænam ejus vera natura et materia et forma? Quid facit in mundo? quamdiu subsistit?

12. Cum gravatim e somno expergisceris, reminiscere, et constitutioni tuæ et naturæ humanæ esse consentaneum, ut actiones societati utiles edas, dormire autem tibi etiam cum brutis animantibus commune esse; quod vero cuique secundum naturam est, id ei est familiarius et aptius et vero jucundius.

13. In omni viso, quantum potes, physicas et pathologicas et dialecticas rationes in usum perpetuo adhibe.

14. Quemcumque conveneris, statim tu tecum loquere: quænam hic habet placita de bonis et malis? non si quæ ejusmodi de voluptate et dolore iisque, quæ utrumque efficiunt. de fama porro, ignominia, morte et vita habet placita, neque mirum neque novum mihi videbitur, si ejusmodi faciat; et memor ero, eum vi cogi, ut ita agat.

15. Memento, quemadmodum turpe sit, tanquam de re insueta mirari, quod ficus ficum ferat, ita quoque, si mundus ea, quorum ferax sit, ferat; et vero medico atque gubernatori turpe, obstupescere, si quis febri laboret aut ventus adversus existat.

16. Memento, sententiam mutare et recte monenti obsequi pariter liberi hominis esse: tua enim est actio quæ secundum tuum consilium atque judicium et vero ex animi tui sententia perfitur.

17. Si tui est arbitrii, cur facis? sin alius, quid accusas? atomos, an deos? utrumque est insani. Nihil reprehendendum. Si enim potes, corrige peccantem; si hoc ne quis, rem ipsam; si ne hoc quidem potes, quid tibi amplius confert reprehendisse? nihil enim temere faciendum.

18. Quod mortuum est, mundo non excidit. Si hic manet, etiam mutatur hic, et dissolvitur in elementa sua, quæ eadem et mundi sunt et tua: hæc quoque mutantur nec mussant.

19. Unumquodque alicujus rei causa natum est; quid miraris? Sol quoque dicit: alicujus rei causa factus sum, idem reliqui dii. Tu igitur cujus rei causa? dum ut delecteris? vide, num intelligentia hoc ferat.

20. Natura cujusque rei rationem habet, non minus, quod ad ejus finem attinet, quam ad ortum ejus et transitum, ad instar ejus, qui pilam emittit. Quid igitur boni pilæ sursum missæ aut mali eidem descendentī aut adeo delapsæ? quid boni bullæ consistenti, aut mali dissolutæ? Eadem de lucerna valent.

21. Inverte corpus et vide, quale sit, senio confectum quale fiat, morbo languidum, * proclinatorum.

Brevis est vita et ejus, qui laudat, et ejus, qui laudatur.

ὁ μνημονεύων, καὶ ὁ μνημονευόμενος. Προσέτι δὲ καὶ ἐν γωνίᾳ τούτου τοῦ κλίματος, καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα πάντες συμφωνοῦσι, καὶ οὐδὲ αὐτός τις ἑαυτῷ καὶ ὅλη ἐστὶ ἡ γῆ στιγμή.

κβ'. Προσέχει τῷ ὑποκειμένῳ, ἢ τῷ δόγματι, ἢ τῇ ἐνεργείᾳ, ἢ τῷ σημαινόμενῳ.

Δικαίως ταῦτα πάσχεις· μᾶλλον δὲ θέλεις ἀγαθὸς αὔριον γενέσθαι, ἢ σήμερον εἶναι.

κγ'. Πράσσω τι; πράσσω ἐπ' ἀνθρώπων εὐποιάν ἀναφέρων· συμβαίνει τί μοι; δέχομαι, ἐπὶ τοὺς θεοὺς ἀναφέρων, καὶ τὴν πάντων πηγὴν, ἀφ' ἧς πάντα τὰ γινόμενα συμμηρῦεται.

κδ'. Ὅποιόν σοι φαίνεται τὸ λούεσθαι, ἔλαιον, ἰδρῶς, βύσπος, ὕδωρ γλοιῶδες, πάντα σικχαντά· τοιοῦτον πᾶν μέρος τοῦ βίου, καὶ πᾶν ὑποκείμενον.

κε'. Λούκιλλα Οὐδῆρον, εἴτα Λούκιλλα Σέκουνδα Μαξιμον, εἴτα Σέκουνδα Ἐπιτύγχανος Διότιμον, εἴτα Ἐπιτύγχανος Φαυστίναν Ἀντωνίνος, εἴτα Ἀντωνίνος τοιαῦτα πάντα. Κέλερ Ἀδριανόν, εἴτα Κέλερ. Οἱ δὲ δριμεῖς ἐκεῖνοι, ἢ προγρονστικοί, ἢ τετυρωμένοι, πού; οἷον, δριμεῖς μὲν, Χάραξ καὶ Δημήτριος ὁ Πλατωνικός, καὶ Εὐδαίμων, καὶ εἴ τις τοιοῦτος. Πάντα ἐξήμερα, τεθνηκότα πάλαι· ἔνιοι μὲν οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον μνημονευθέντες· οἱ δὲ εἰς μύθους μεταβαλόντες· οἱ δὲ ἴδη καὶ ἐκ μύθων ἐξίτηλοι. Τούτων οὖν μεμνήσθαι, ὅτι δεήσει ἤτοι σκεδασθῆναι τὸ συγκριμάτιόν σου, ἢ σεσεθῆναι τὸ πνευμάτιον, ἢ μεταστῆναι, καὶ ἀλλαχοῦ καταταχθῆναι.

κς'. Εὐφροσύνη ἀνθρώπου, ποιεῖν τὰ ἴδια ἀνθρώπου. Ἰδίον δὲ ἀνθρώπου, εὖνοια πρὸς τὸ ὁμόφυλον, ὑπερόρασις τῶν αἰσθητικῶν κινήσεων, διάκρισις τῶν πιθανῶν φαντασιῶν, ἐπιθεώρησις τῆς τῶν ὄλων φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων.

κζ'. Τρεῖς σχέσεις· ἡ μὲν πρὸς τὸ αἷτιον τὸ περικείμενον· ἡ δὲ πρὸς τὴν θείαν αἰτίαν, ἀφ' ἧς συμβαίνει πᾶσι πάντα· ἡ δὲ πρὸς τοὺς συμβοῦντας.

κη'. Ὁ πόνος ἦτοι τῷ σώματι κακόν· οὐκοῦν ἀποφαινέσθω· ἢ τῇ ψυχῇ· ἀλλ' ἐξεστὶν αὐτῇ, τὴν ἰδίαν αἰθρίαν καὶ γαλήνην διαφυλάσσειν, καὶ μὴ ὑπολαμβάνειν, ὅτι κακόν. Πᾶσα γὰρ χρίσις, καὶ ὄρη, καὶ ὄρεξις, καὶ ἐκκλισις, ἐνδον, καὶ οὐδὲν κακόν ὧδε ἀναβαίνει.

κθ'. Ἐξάλειπε τὰς φαντασίας, συνεχῶς σεαυτῷ λέγων· νῦν ἐπ' ἐμοί ἐστιν, ἵνα ἐν ταύτῃ τῇ ψυχῇ μηδεμία πονηρία ᾖ, μηδὲ ἐπιθυμία, μηδὲ ὀλως ταραχὴ τις· ἀλλὰ βλέπων πάντα, ὅποιά ἐστι, χρῶμαι ἐκάστῳ κατ' αἴξαν. Μέμνησο ταύτης τῆς ἐξουσίας κατὰ φύσιν.

λ'. Λαλεῖν, καὶ ἐν συγκλήτῳ, καὶ πρὸς πάνθ' ὄντινών κοσμίως, μὴ περιτρανῶς· ὕγει λόγῳ χρῆσθαι.

λα'. Αὐλὴ Αὐγούστου, γυνή, θυγάτηρ, ἔγγονοι, πρόγονοι, ἀδελφῇ, Ἀγρίππαι, συγγενεῖς, οἰκεῖοι, φίλοι, Ἀρεῖος, Μακρήνας, ἱατροί, θύται· ὅλης αὐλῆς θάνατος. Εἴτα ἐπιθι τὰ ἄλλα, μὴ καθ' ἐνὸς ἀνθρώπου θάνατον, οἷον Πομπηίων· καχεῖνο δὲ τὸ ἐπιγραφόμενον τοῖς μνήμασιν, ΕΣΧΑΤΟΣ ΤΟΥ ΙΣΙΟΥ ΓΕΝΟΥΣ· ἐπίλο-

ejus, qui mentionem facit, et ejus, cujus mentio fit. Præterea hoc fit in angulo hujus plagæ, et ne ibi quidem omnes consentiunt, immo ne sibi ipse quisquam : tota denique terra puncti instar.

22. Animum adverte ad rem subjectam aut decretum aut vim aut id, quod significatur.

Merito hæc pateris : mavis enim cras bonus fieri, quam hodie bonus esse.

23. Facio aliquid? ita facio, ut ad hominum salutem id referam : accidit mihi aliquid? ita accipio, ut id ad deos referam et fontem omnium rerum, a quo omnia, quæ fiunt, inter se connexa proficiscuntur.

24. Quale tibi videtur lavari, oleum, sudor, sordes, aqua viscida, omnia putida; talis quævis vitæ pars est et quævis res subjecta.

25. Lucilla Verum, deinde Lucilla; Secunda Maximum, deinde Maximus; Epitynchanus Diotimum, deinde Epitynchanus; Faustina Antoninus, deinde Antoninus. Hujusmodi omnia : Celer Hadrianum, deinde Celer; quin etiam acres illi et futurorum præcii et fastu elati ubi nunc sunt? ut ex acribus Charax, Demetrius Platonius, Eudamon et si quis alius ejusmodi. Omnia caduca et jam dudum emortua : aliorum ne minimum quidem tempus mansit memoria; alii in fabulis abierunt; alii jam adeo e fabulis evanuerunt. Horum igitur memento, aut dissipatum iri compagem tuam aut extinctum iri spiritum aut migratum esse et alibi constitutum iri.

26. Lætatur homo, quum facit, quæ homini propria sunt : proprium autem est homini, benevolum esse erga contribules, motus sensuum contemnere, visa probabilia discernere, naturam universitatis et ea, quæ secundum hanc liri, contemplari.

27. Tres rationes : una ad vas circumdatum, altera ad causam divinam, a qua omnibus evenit quidquid evenit, tertia ad eos, quibuscum vivis.

28. Dolor aut corpori malum : ergo hoc pronunciet ! aut animo; verum huic licet, serenitatem suam et tranquillitatem servare et non opinari, esse malum; omne enim judicium et impetus et appetitus et aversatio intus est, eoque nihil mali adscendit.

29. Exstingue visa, sæpe tecum loquens : Nunc in potestate mea situm est, ut nulla in hoc animo improbitas insit, nulla cupiditas, nulla omnino perturbatio, sed ut, omnibus, qualia sint, perspectis, singulis pro dignitate utar. Memor esto hujus potestatis a natura tibi tributæ.

30. Loqui et in senatu et cum quolibet modeste nec voce nimis intenta : sano sermone uti.

31. Aula Augusti, uxor, filia, nepotes, privigni, soror. Agrippa, cognati, familiares, amici, Arenus, Mæcenas, mœdici, sacrificuli : totius aulæ mors. Tum perge ad alia, quæ non ad unius mortem pertinent, ut Pompeiorum, ad id, quod in monumentis inscribitur : ULTIMUS CENTIS SÆ, et re-

γίζεσθαι, πόσα ἐσπασθήσαν οἱ πρὸ αὐτῶν, ἵνα διάδο-
χόν τινα καταλιπώσιν· εἴτα, ἀνάγκη ἐσχατόν τινα γε-
νέσθαι· πάλιν ὧδε βίου γένους θάνατον.

λβ'. Συντιθέναι δεῖ τὸν βίον κατὰ μίαν πρᾶξιν· καὶ
εἰ ἐκάστη τὸ ἑαυτῆς παρέχει, ὥς οἷόν τε, ἀρκεῖσθαι·
ἵνα δὲ τὸ ἑαυτῆς παρέχη, οὐδὲ εἰς σε κωλύσαι δύνα-
ται. — Ἄλλ' ἐνστήσεται τι ἐξωθεν. — Οὐδὲν εἰς γε τὸ
δικαίως καὶ σωφρόνως καὶ εὐλογίως· ἄλλο δέ τι ἴσως
ἐνεργητικὸν κωλυθήσεται; ἀλλὰ τῇ πρὸς αὐτὸ τὸ κώ-
λυμα εὐαρεστήσει, καὶ τῇ ἐπὶ τὸ διδόμενον εὐγνώμονι
μεταβάσει, εὐθὺς ἄλλη πρᾶξις ἀντικαθίσταται, ἐναρ-
μόσουσα εἰς τὴν σύνθεσιν, περὶ ἧς δὲ λόγος.

λγ'. Ἀτύπως μὲν λαθεῖν, εὐλύτως δὲ ἀφεῖναι.

λδ'. Εἰ ποτε εἶδες χεῖρα ἀποκεκομμένην, ἢ πόδα,
ἢ κεφαλὴν [ἀποτετμημένην], χωρὶς πού ποτε ἀπὸ τοῦ
λοιποῦ σώματος κειμένην, τοιοῦτον ἑαυτὸν ποιεῖ, ὅσον
ἐφ' ἑαυτῷ, ὁ μὴ θέλων τὸ συμβαῖνον, καὶ ἀποσχίζων
ἑαυτὸν, ἢ ὁ ἀκοινώνητόν τι πράσσων. Ἀπέρριψαί πού
ποτε ἀπὸ τῆς κατὰ φύσιν ἐνώσεως· ἐπερὺνεις γὰρ μέ-
ρος· νῦν δὲ σεαυτὸν ἀπέκοψας. Ἄλλ' ὧδε κομψὸν ἐκεί-
νο, ὅτι ἐξεστὶ σοι πάλιν ἐνώσαι σεαυτόν. Τοῦτο ἄλλω
μέρει οὐδενὶ θεὸς ἐπέτρεψεν, χωρισθέντι καὶ διακοπέντι,
πάλιν συνελθεῖν. Ἀλλὰ σκέψαι τὴν χρηστότητα, ἣ
τετιμῃκε τὸν ἄνθρωπον· καὶ γὰρ ἵνα τὴν ἀρχὴν μὴ
ἀπορῃσθῇ ἀπὸ τοῦ βίου, ἐπ' αὐτῷ ἐποίησε· καὶ ἀπορ-
ραγέντι πάλιν ἐπανελεῖν, καὶ συμφῦναι, καὶ τὴν τοῦ
μέρους τάξιν ἀπολαβεῖν ἐποίησεν.

λε'. Ὅσπερ τὰς ἄλλας δυνάμεις ἕκαστος τῶν λογι-
κῶν σχεδὸν ὅσον ἢ τῶν λογικῶν φύσεις, οὕτως καὶ ταύτην
παρ' αὐτῆς εὐλόγησεν. Ὅν τρόπον γὰρ ἐκείνη πᾶν
τὸ ἐνιστάμενον καὶ ἀντιβαῖνον ἐπιπεριτρέπει καὶ κα-
τατάσσει εἰς τὴν εἰμαρμένην, καὶ μέρος ἑαυτῆς ποιεῖ,
οὕτως καὶ τὸ λογικὸν ζῶον δύναται πᾶν κώλυμα βλῆν
ἑαυτοῦ ποιεῖν, καὶ χρῆσθαι αὐτῷ, ἐφ' οἷον ἂν καὶ ὤρ-
μησε.

λς'. Μὴ σε συγχέτω ἡ τοῦ βίου βίου φαντασία.
Μὴ συμπερινοεῖ, ἐπίπονα οἶα καὶ δσα πιθανὸν ἐπιγε-
γενῆσθαι· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον τῶν παρόντων ἐπερώτα
σεαυτὸν, τί τοῦ ἔργου τὸ ἀφόρητον καὶ ἀνύποιστον; αἰ-
σχυνοθήσῃ γὰρ ὁμολογήσῃ. Ἐπειτα ἀναμνήσκει
σεαυτὸν, ὅτι οὔτε τὸ μέλλον, οὔτε τὸ παρερχόμενον βαρεῖ
σε, ἀλλὰ αἰεὶ τὸ παρόν. Τοῦτο δὲ κατασμικρύνεται,
ἐὰν αὐτὸ μόνον περιορίσῃς, καὶ ἀπελέγῃς τὴν διάνοιαν,
εἰ πρὸς τοῦτο ψυλὸν ἀντέχειν μὴ δύναται.

λζ'. Μῆτι νῦν παρακάθεται τῇ τοῦ κυρίου σοφῷ
Πάνθειαν, ἢ Πέργαμον; τί δὲ, τῇ Ἀδριανοῦ Χανρίας,
ἢ Διότιμον; γελοῖον. Τί δὲ, εἰ παρεκάθητο, ἐμελλον
αἰσθάνεσθαι; τί δὲ, εἰ ἡσθάνοντο, ἐμελλον ἡσθήσεσθαι;
τί δὲ, εἰ ἥδοντο, ἐμελλον ὁδοὶ ἀθάνατοι εἶναι; Οὐ καὶ
τούτους πρῶτον μὲν γραίας καὶ γέροντας γενέσθαι οὐ-
τως εἴμαρτο, εἴτα ἀποθανεῖν; τί οὖν ὕστερον ἐμελλον
ἐκείνοι ποιεῖν, τούτων ἀποθανόντων; Γράσας πᾶν τοῦτο
καὶ λύθρος ἐν θυλάκῳ.

puta tecum, quanto studio majores eorum in id incubuerint,
ut successorem relinquerent: tum, necesse esse, ut ali-
quis ultimus sit: hic iterum totius gentis mortem.

32. Componere te oportet vitam ex singulis actionibus,
atque si singulae, quantum fieri potest, praestant, quod
suum est, in eo acquiescere; nemo autem prohibere potest,
quin quavis praestet, quod suum est.— Verum extrinsecus
aliquid obstat. — Nihil certe, quo minus juste, moderate
et considerate agas. At alius fortasse effectus impediatur.
Verum hoc ipsum impedimentum placide ferendo et aequo
animo ad id, quod conceditur, te transferendo alia statim
succedit actio, quae cum illa, quam dixi, vitae compositione
conveniet.

33. Sine fastu accipere, aequo animo dimittre.

34. Si quando manum vidisti abscissam aut pedem aut
caput [amputatum], seorsim alicubi a reliquo corpore ja-
cens, scito talem se facere, quantum penes ipsum est,
eum, qui id, quod contingit, non vult, aut aliquid facit,
quod societatis saluti obest. Abiectus jaces alicubi revul-
sus ab ea, quae secundum naturam est, unione: pars enim
natura fuisti, nunc autem te avulsisti. Verum hic scitum
est illud, quod tibi licet, te rursus unire. Hoc nulli alii
parti deus concessit, ut revulsa et praecisa denuo coalesce-
ret. Verum considera benignitatem, quae homini tantum
honoris tribuit: nam in hominis potestate posuit, ut ab ini-
tio ne avelleretur a toto, et ut avulsus redire et coalescere
et partis locum recuperare possit.

35. Sicut reliquas facultates unicuique eorum, qui ra-
tione praediti sunt, * ac propemodum quantum habet ipsa,
attribuit rationalis universi natura*, sic hanc quoque ab ea
accepimus. Quemadmodum enim illa quidquid obstat et
resistit, circumvertit et in necessaria rerum serie collocat
et sui partem facit, ita etiam animal ratione praeditum omne
impedimentum suam ipsius materiam facere potest eoque
uti ad consilium suum consequendum, qualecunque hoc
fuerit.

36. Ne te confundat totius vitae cogitatio, neque animo
simul complectere, quot et quantas molestias tibi super-
venturas esse vero simile est, sed in singulis, quae adsunt,
te ipse interroga, quid hac in re sit, quod ferri et sustineri
nequeat; erubescas enim, id confiteri. Tum in memoriam
tibi revoca, neque futurum nec praeteritum tibi molestiam
allaturum esse, sed semper id tantum, quod praesens est.
Hoc autem minuitur, si suis id limitibus terminas et men-
tem tuam redarguis, quod ne huic quidem soli ferendo
par est.

37. Numquid nunc domini tumulto assidet Panthea et
Pergamus? num Hadriani Chabrias aut Diotimus? ridicu-
lum. Quid vero si assiderent, sentirentne illi? quid, si
sentirent, num voluptatem inde caperent? quid, si hanc
caperent, num hi immortales essent? Nonne etiam his fato
constitutum erat, ut senes ac vetulae fierent, deinde more-
rentur? quid igitur postea illi facerent, his mortuis? Factor
est hoc omne et sanies in sacco.

λη'. Εἰ δύναισαι ὀξὺ βλέπειν, βλέπε, κρίνων, φησί, σωματοτάτοις.

λη'. Δικαιοσύνης κατεξαναστατικὴν ἀρετὴν οὐχ ὁρῶ ἐν τῇ τοῦ λογικοῦ ζωῷ κατασκευῇ· ἡδονῆς δὲ ὁρῶ, τὴν ἐγκράτειαν.

μ'. Ἐὰν ἀφέλῃς τὴν σὴν ὑπόληψιν περὶ τοῦ λυπεῖν σε δοκοῦντος, αὐτὸς ἐν τῷ ἀσφαλεστάτῳ ἔστηκας. — Τίς αὐτός; — Ὁ λόγος. — Ἄλλ' οὐκ εἰμὶ λόγος. — Ἔστω. Οὐκοῦν ὁ μὲν λόγος αὐτὸς ἑαυτὸν μὴ λυπεῖται. Εἰ δέ τι ἄλλο σοι κακῶς ἔχει, ὑπολαβέτω αὐτὸ περὶ αὐτοῦ.

μα'. Ἐμποδισμὸς αἰσθήσεως, κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἐμποδισμὸς ὁρμῆς, ὁμοίως κακὸν ζωτικῆς φύσεως. Ἔστι δέ τι ἄλλο ὁμοίως ἐμποδιστικὸν καὶ κακὸν τῆς φυτικῆς κατασκευῆς. Οὕτως τοίνυν ἐμποδισμὸς νοῦ, κακὸν νοερᾶς φύσεως. Πάντα δὴ ταῦτα ἐπὶ σεαυτὸν μετὰφερε. Πόνος, (ῆ) ἡδονὴ ἀπτεταί σου; ὄψεται ἡ αἰσθησις. Ὁρμήσαντι ἐνσθημα ἐγένετο; εἰ μὲν ἀνυπεξαίρετως ὄρμας, ἡδὴ ὡς λογικοῦ κακόν. Εἰ δὲ τὸ κοινὸν λαμβάνεις, οὐπω βέβληται, οὐδὲ ἐμπεπόδισαι. Τὰ μέντοι τοῦ νοῦ ἴδια οὐδεὶς ἄλλος εἰσθεν ἐμποδίζει· τούτου γὰρ οὐ πῦρ, οὐ σίδηρος, οὐ τύραννος, οὐ βλασφημία, οὐχ ὅτιον ἀπτεταί· ὅταν γένηται σφαῖρος, κυκλοτερὴς μένει.

μβ'. Οὐκ εἰμὶ ἀξίος ἑμαυτὸν λυπεῖν· οὐδὲ γὰρ ἄλλον πώποτε ἐκὼν ἐλύπησα.

μγ'. Εὐφραίνει ἄλλον ἄλλο· ἐμὲ δὲ, ἐὰν ὑγιὲς ἔχω τὸ ἡγεμονικόν, μὴ ἀποστρεφόμενον μήτε ἀνθρωπὸν τινα, μήτε τι τῶν ἀνθρώποις συμβαινόντων· ἀλλὰ πᾶν εὐμένεσιν ὀφθαλμοῖς ὁρῶν τε καὶ δεχόμενον, καὶ χρώμενον ἐκάστῳ κατ' ἀξίαν.

μδ'. Τοῦτον ἰδοὺ τὸν χρόνον σεαυτῷ χάρισαι. Οἱ τὴν ὑστεροφημίαν μᾶλλον διώκοντες οὐ λογίζονται, ὅτι ἄλλοι τοιοῦτοι μέλλουσιν ἐκείνοι εἶναι, οἳ εἰσιν οὔτοι, ὡς βαρύνονται· κακείνοι δὲ θνητοί. Τί δὲ ὄλωσ πρὸς σέ, ἂν ἐκείνοι φωναῖς τοιαύταις ἀπηχῶσιν, ἢ ὑπόληψιν τοιαύτην περὶ σοῦ ἔχωσιν;

με'. Ἄρὸν με καὶ βάλε, ὅπου θέλεις. Ἐκεῖ γὰρ ἔχω τὸν ἐμὸν δαίμονα ἡλεῶν, τοῦτ' ἔστιν, ἀρκούμενον, εἰ ἔχοι καὶ ἐνεργοίη κατὰ τὸ ἐξῆς τῇ ἰδίᾳ κατασκευῇ. Ἄρα τοῦτο ἀξίον, ἵνα δι' αὐτὸ κακῶς μοι ἔχη ἡ ψυχὴ, καὶ χειρὸν ἑαυτῆς ἦ, ταπεινουμένη, ὀρεγομένη, συνδυομένη, πτυρομένη; καὶ τί εὐρήσεις τούτου ἀξίον;

μς'. Ἀνθρώπων οὐδενὶ συμβαίνειν τι δύναται, δ οὐκ ἔστιν ἀνθρωπικὸν σύμπτωμα· οὐδὲ βοί, δ οὐκ ἔστι βοϊκόν· οὐδὲ ἀμπέλῳ, δ οὐκ ἔστιν ἀμπελικόν· οὐδὲ λίθῳ, δ οὐκ ἔστι λίθῳ ἴδιον. Εἰ οὖν ἐκάστῳ συμβαίνει, δ καὶ εἰσθεν καὶ πέφυκε, τί ἂν δυσχεραίνεις; οὐ γὰρ ἀπόρητόν σοι ἔφερεν ἡ κοινὴ φύσις.

μζ'. Εἰ μὲν διὰ τῶν ἐκτὸς λυπῇ, οὐκ ἐκείνῳ σοι ἐνοχλεῖ, ἀλλὰ τὸ σὸν περὶ αὐτοῦ κρίμα. Τοῦτο δὲ ἡδὴ ἐξαλείψαι ἐπὶ σοὶ ἔστιν. Εἰ δὲ λυπεῖ σέ τι τῶν ἐν τῇ σῇ διαθέσει, τίς δ κωλύων διορθῶσαι τὸ δόγμα; Ὅμως δὲ καὶ εἰ λυπῇ, ὅτι οὐχὶ τότε τι ἐνεργεῖς, ὑγιὲς

38. Si potes acute videre, vide, inquit, ut quam * sapientissime iudices.

39. Quæ iustitiæ opponatur virtutem nullam video in natura animalis ratione præditi; at voluptati quæ opponatur, video temperantiam.

40. Si opinionem ab eo, quod tibi dolorem afferre videtur, sejungis, ipse in tutissimo es collocatus. — Quis ipse? — Ratio. — Verum non sum ratio. — Esto. Igitur ne ratio se tristitia afficiat; si quid aliud male habet, id ipsum de se ipso opinetur.

41. Impedimentum sensus est malum naturæ animantis; impedimentum motus pariter naturæ animantis malum: est vero etiam aliud, quod pariter vegetabilifem naturam impedit ejusque naturam sit: ita porro impedimentum mentis malum naturæ ratione præditæ. Jam vero hæc omnia ad te transfer. Dolor aut voluptas tangit te? Viderit sensus. Consilio obstitit aliquid? si quidem sine exceptione hoc moliebaris, jam malum est tuum ut animalis ratione præditi; sin commune et universum intelligis, nec læsus es, neque impeditus: mentis sane quæ propria sunt, nemo solet impedire; hanc enim neque ignis nec ferrum nec tyrannus neque criminatio neque aliud quidquam tangit. Quum sphaera facta est, teres ac rotunda manet.

42. Indignum est, me mihi dolorem afferre, qui neminem unquam alium meapte sponte læserim.

43. Alia alios oblectant: me, si animi principatum habeo sanum neque hominem neque quidquam quod homini accidit aversantem, sed quidquid evenit benignis oculis adspicientem et excipientem et singulis pro dignitate utentem.

44. Hoc, quod est, tempus fac tibi impertias. Qui studiosius famam posthumam sectantur, non cogitant, alios quosdam ejusmodi fore illos, cujusmodi hi sunt, quos graviter ferunt: etiam illi mortales. Quid vero omnino tua interest, si talibus vocibus illi strepant aut sic de te opinentur?

45. Tolle me et projice, quocunque vis. Nam ibi genio meo utar propitio, hoc est, contento, si se habet et agit naturæ meæ convenienter. Num hoc tanti est, ut animus meus ejus causa male se habeat et se ipso deterior sit, depressus, cupiditate extensus, in semet compressus, consternatus? Atque quid reperies, quod tanti sit?

46. Nulli homini aliquid evenire potest, quod non sit casus humanus, neque bovi, quod bovis non sit, neque viti, quod non sit vitis, neque lapidi, quod lapidis non sit. Si igitur singulis accidit, quod et consuetum et a natura adfectum est, quid est, quod ægre feras? nihil enim tibi ferebat natura communis, quod ferri non possit.

47. Si quam ob rem externam te dolore affectum sentis, non res ipsa, sed tuum de ea iudicium dolore te afficit: id autem delere in tua est potestate. Si in tua dispositione inest, quod te dolore afficit, quis te prohibet, quominus decretum corrigas? Ita quoque si doles idcirco,

σοι φαινόμενον, τί οὐχὶ μάλλον ἐνεργεῖς, ἢ λυπῇ; — Ἀλλὰ ἰσχυρότερόν τι ἐνίσταται. — Μὴ οὖν λυποῦ· οὐ γὰρ παρὰ σέ ἡ αἰτία τοῦ μὴ ἐνεργεῖσθαι. — Ἀλλὰ οὐκ ἄξιον ζῆν, μὴ ἐνεργουμένου τούτου. — Ἀπιθὶ οὖν ἐκ τοῦ ζῆν εὐμενῆς, ἢ καὶ ὁ ἐνεργῶν ἀποθνήσκει, ἅμα ὡς τοῖς ἐνισταμένοις.

μῆ'. Μέννησο, ὅτι ἀκαταμάχτην γίνεται τὸ ἡγεμονικόν, ὅταν εἰς ἑαυτὸ συστραφέν ἀρκεσθῇ ἑαυτῷ, μὴ ποιοῦντι, δ μὴ θέλει, καὶ ἀλόγως παρατάσσεται. Τί οὖν, ὅταν καὶ μετὰ λόγου, καὶ περιεσκεμμένως, κρίνῃ περὶ τίνος; Διὰ τοῦτο ἀκρόπολις ἐστὶν ἡ ἐλευθέρᾳ παύσων διάνοια· οὐδὲν γὰρ ὀχυρώτερον ἔχει ἄνθρωπος, ἐφ' ὃ καταφυγὼν ἀνάλοτος λοιπὸν ἂν εἴῃ. Ὁ μὲν οὖν μὴ ἑωρακῶς τοῦτο, ἀμαθῆς· ὁ δὲ ἑωρακῶς καὶ μὴ καταφρεύων, ἀτυχής.

μδ'. Μῆδὲν πλέον σαυτῷ λέγε, ὢν αἱ προηγούμεναι φαντασίαι ἀναγγέλλουσιν. Ἠγγέλται, ὅτι ὁ δεῖνά σε κακῶς λέγει. Ἠγγέλται τοῦτο· τὸ δὲ, ὅτι βέλλαψαι, οὐκ ἠγγέλται. Βλέπω, ὅτι νοσεῖ τὸ παιδίον. Βλέπω· ὅτι δὲ κινδυνεύει, οὐ βλέπω. Οὕτως οὖν μένε αἰεὶ ἐπὶ τῶν πρώτων φαντασιῶν, καὶ μῆδὲν αὐτὸς ἐνδοθεν ἐπιλέγε, καὶ οὐδὲν σοι γίνεται· μάλλον δὲ ἐπιλέγε, ὡς γνωρίζων ἕκαστα τῶν ἐν τῷ κόσμῳ συμβαινόντων.

ν'. Σίκυος πικρός· ἄρες. Βάτοι ἐν τῇ ὁδῷ· ἐκκλινον. Ἀρκεῖ. Μὴ προσεπέιπες· « Τί δὲ καὶ ἐγίνετο ταῦτα ἐν τῷ κόσμῳ; » ἐπεὶ καταγελαστήσῃ ὑπὸ ἀνθρώπου φυσιολόγου, ὡς ἂν καὶ ὑπὸ τέκτονος καὶ σκυτέως γελασθείης, καταγινώσκων, ὅτι ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ ξέσματα καὶ περιτμήματα τῶν κατασκευαζομένων ὄρας. Καίτοι ἐκεῖνοί γε ἔχουσι, ποῦ αὐτὰ ῥίψωσιν· ἡ δὲ τῶν ὄλων φύσις ἑξω οὐδὲν ἔχει· ἀλλὰ τὸ θαυμαστόν τῆς τέχνης ταύτης ἐστίν, ὅτι, περιορίσασα ἑαυτήν, πᾶν τὸ ἐνδόν, διαφθεῖρεσθαι καὶ γηράσκειν καὶ ἄχρηστον εἶναι δοκοῦν, εἰς ἑαυτὴν μεταβάλλει, καὶ ὅτι πάλιν ἄλλα νεαρὰ ἐκ τούτων αὐτῶν ποιεῖ· ἵνα μῆτε οὐσίας ἔξωθεν χρήζῃ, μῆτε, ὅπου ἐκβάλλῃ τὰ σαπρότερα, προσδέχεται. Ἀρκεῖται οὖν καὶ χώρα τῇ ἑαυτῆς, καὶ ὕλη τῇ ἑαυτῆς, καὶ τέχνῃ τῇ ἰδίᾳ.

να'. Μῆτε ἐν ταῖς πράξεσιν ἐπισύρειν· μῆτε ἐν ταῖς ὁμιλίαις φύρειν· μῆτε ἐν ταῖς φαντασίαις ἀλᾶσθαι· μῆτε τῇ ψυχῇ καθάπαξ συνελκεσθαι, ἢ ἐκθόρνυσθαι· μῆτε ἐν τῷ βίῳ ἀσχολεῖσθαι. Κτείνουσι, χρεανομοῦσι, κατάραις ἐλαύνουσι. Τί οὖν ταῦτα πρὸς τὸ τὴν διάνοιαν μένειν καθαρὰν, φρενήρη, σώφρονα, δικαίαν; οἷον εἴ τις, παραστάς πηγῇ διαχυεῖ καὶ γλυκεῖα, βλασφημοῖα αὐτὴν, ἢ δὲ οὐ παύεται πότιμον ἀναβλύουσα· καὶ πηλὸν ἐμβάλλῃ, καὶ κοπρίαν, τάχιστα διασκεδάσει αὐτὰ, καὶ ἐκκλύσει, καὶ οὐδαμῶς βαφθήσεται. Πῶς οὖν πηγὴν ἀένανον ἔξει, [καὶ μὴ φρέαρ]; Φύου σαυτὸν πάσης ὕρας εἰς ἐλευθερίαν, μετὰ τοῦ εὐμενῶς, καὶ ἀπλῶς, καὶ αἰδημόως.

νδ'. Ὁ μὲν μὴ εἰδὼς, ὃ τί ἐστὶ κόσμος, οὐκ οἶδεν, ὅπου ἐστίν. Ὁ δὲ μὴ εἰδὼς, πρὸς ὃ τί πέφυκεν, οὐκ οἶδεν, ὅστις ἐστίν, οὐδὲ τί ἐστὶ κόσμος. Ὁ δὲ ἐν τῇ

quod non id facis quod sanum videtur, cur non potius hoc facis, quam doles? Verum obstat aliquid potentius. — Noli igitur dolere: non enim penes te est causa, quod nihil agitur. — Verum nullius pretii est vita, si hoc non agitur. — Decede igitur a vita aequo animo,* ut is quoque qui agit moritur, atque propitius obstantibus.

48. Memento, partem tui principalem fieri inexpugnabilem, quum, in se collecta, contenta sit se ipsa nihil, quod nolit, faciente, etiamsi sine ratione obstat. Quid igitur, ubi ratione in consilium adhibita de re aliqua judicat? Hinc arx quadam est mens perturbationibus libera: nihil enim munitius habet homo, quo quum confugerit, in posterum expugnari non possit. Hoc igitur qui non videt, imperitus est; qui videt nec tamen eo se recipit, infelix.

49. Noli quidquam ultra tecum addere iis, quæ visa praeuntia renunciant. Nunciatum est, illum tibi male dicere? nunciatum est hoc, neque vero etiam illud, te læsum esse. Video, puerulum aegrotare: video; eum autem in vitæ discrimen adduci, non video. Sic semper in primis visis consiste neu quidquam intrinsecus iis adijce, et nihil tibi accidit; aut potius adijce, sed ut qui omnia, quæ in mundo eveniunt, perspecta habeas.

50. Cucumis amarus: mitte! Vepres in via: declina! sufficit. Noli hæc verba addere: « Quare quæso hæc quoque in mundo sunt? » ludibrio enim fores homini rerum naturalium perito, perinde atque fabro et sutori ludibrio esses, si ei exprobares, quod eorum, quæ conficiuntur, ramenta et segmenta in officina ejus vides. Quamquam ii quidem, quo talia projiciant, habent; rerum natura autem nihil extra se habet: sed quod potissimum in hac arte admireris, hoc est, quod, quum se certis finibus circumscriperit, quidquid intra se corrumpi, senescere et inutile fieri videtur, id in se ipsam mutat rursusque ex his alia nova efficit, ita ut neque materia extrinsecus opus habeat, neque, quo putrefacta projiciat, desideret: itaque manet contenta suo loco, et sua materia, et arte sibi propria.

51. Neque in actionibus negligentem esse, neque in sermonibus turbidum, neque in visis vagari, neque animo omnino contrahi aut exsilire, neque in vita negotiis districtum esse. Occidunt, mactant, diris devovent. Quid igitur hæc obstant, quominus mens pura maneat, prudens, moderata, justa? Perinde ac si quis fonti limpidi ac dulci adsistens eum vituperaret, at ille nihilominus non cessaret aqua potui apta scatere; quin etiam si quis lutum injecerit aut stercus, cito hæc disperget et eluet, neque ullo modo inquinabitur. Quomodo igitur fontem habebis perennem, [non puteum]?* Vindica te quavis hora in libertatem cum benevolentia, simplicitate et verecundia.

52. Qui, quid mundus sit, ignorat, is etiam, ubi sit, ignorat. Qui vero, ad quid natus sit, ignorat, non, quis ipse sit, novit, neque, quid mundus sit: qui in horum al-

τούτων ἀπολιπών, οὐδ' ἂν, πρὸς δὲ τὸ αὐτὸς πέφυκεν, εἴποι. Τίς οὖν φαίνεται σοι δὲ τὸν τῶν χροτοῦντων ἔπαινον [φεύγων ἢ] διώκων, οἱ οὐθ' ὅπου εἰσίν, οὔτε οἰτινές εἰσι, γινώσκουσι;

γγ'. Ἐπαινέσθαι θέλεις ὑπὸ ἀνθρώπου, τρίς τῆς ὄρας ἑαυτῷ καταρρομένου; ἀρέσκειν θέλεις ἀνθρώπῳ, ἃς οὐκ ἀρέσκει ἑαυτῷ; Ἀρέσκει ἑαυτῷ, δὲ μετανοῶν ἐφ' ἅπασι σχεδὸν, οἷς πράσσει;

νδ'. Μηκέτι μόνον συμπεῖν τῷ περιέχοντι ἀέρι, ἀλλ' ἤδη καὶ συμφρονεῖν τῷ περιέχοντι πάντα νοεῶν. Οὐ γὰρ ἦττον ἡ νοερά δύναμις πάντῃ κέχυται καὶ διαπεροίτηκε τῷ σπᾶσαι βουλομένῳ, ἥπερ ἡ ἀερώδης τῷ ἀναπνεῦσαι δυναμένῳ.

νε'. Γενικῶς μὲν ἡ κακία οὐδὲν βλέπτει τὸν κόσμον, ἢ δὲ κατὰ μέρος, οὐδὲν βλέπτει τὸν ἕτερον. Μόνῳ δὲ βλαβερά ἐστὶ τούτῳ, ᾧ ἐπιτέτραπται καὶ ἀπηλλάχθαι αὐτῆς, ὁπόταν πρῶτον οὗτος θελήσῃ.

νς'. Τῷ ἐμῷ προαιρετικῷ τὸ τοῦ πλησίον προαιρετικὸν ἐπίσης ἀδιάφορόν ἐστιν, ὡς καὶ τὸ πνευματικόν αὐτοῦ καὶ τὸ σαρκίδιον. Καὶ γὰρ εἰ οἱ μάλιστα ἀλλήλων ἐνεκεν γεγόναμεν, ὅμως τὰ ἡγεμονικά ἡμῶν ἕκαστον τὴν ἰδίαν κυρίαν ἔχει· ἐπεὶ τοι ἐμελλεν ἡ τοῦ πλησίον κακία ἐμοῦ κακὸν εἶναι· σπερ οὐκ ἔδοξε τῷ θεῷ, ἵνα μὴ ἐπ' ἄλλῳ ἢ τὸ ἐμὲ ἀτυχεῖν.

νζ'. Ὁ ἥλιος κατασχεύσθαι δοκεῖ, καὶ πάντῃ γε κέχυται, οὐ μὴν ἐκκέχυται. Ἡ γὰρ χύσις αὕτη τάσις ἐστίν. « Ἀκτῖνες γοῦν αἱ αὐγαὶ αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Ἑκτείνεσθαι » λέγονται. Ὅποιον δὲ τὸ ἐστὶν ἀκτῖς, ἴδοις ἂν, εἰ διὰ τίνος στενοῦ εἰς ἔσκασιμένον οἶκον τὸ ἀφ' ἡλίου φῶς εἰσδιδόμενον θεάσαιτο· τείνεται γὰρ κατ' εὐθὺ, καὶ ὡςπερ διαίρεται δὴ πρὸς τὸ στερέμνιον, δὲ τὶ ἂν ἀπαντήσῃ, διείρῃ τὸν ἐπέκεινα αἶρα· ἐνταῦθα δὲ ἐστὶν, καὶ οὐ κατωλισθὲν, οὐδὲ ἐπῆσε. Τοιαύτην οὖν τὴν χύσιν καὶ διάχυσιν τῆς διανοίας εἶναι χρὴ, μηδ' αὖτε ἐκχυσιν, ἀλλὰ τάσιν, καὶ πρὸς τὰ ἀπαντῶντα κωλύματα μὴ βίαιον μηδὲ βραδαῖαν τὴν ἐπέρεισιν ποιέσθαι· μηδὲ μὲν καταπίπτειν, ἀλλὰ ἴστασθαι, καὶ ἐπιλάμπειν τὸ δεχόμενον. Αὐτὸ γὰρ ἑαυτὸ στερήσει τῆς αὐγῆς, τὸ μὴ παραπέμπον αὐτήν.

νη'. Ὁ τὸν θάνατον φοβούμενος, ἥτοι ἀναίσθησιαν φοβεῖται, ἢ αἰσθῆσιν ἑτεροῖαν. Ἄλλ' εἰτε οὐκέτι αἰσθησιν, οὐδὲ κακῷ τίνος αἰσθήσῃ· εἰτε ἀλλοιοτέραν αἰσθησιν κτήσῃ, ἀλλοῖον ζῶον ἔσῃ, καὶ τοῦ ζῆν οὐ παύσῃ.

νθ'. Οἱ ἄνθρωποι γεγόνασιν ἀλλήλων ἐνεκεν. Δίδασκε οὖν, ἢ φέρε.

ξ'. Ἄλλως βέλος, ἄλλως νοῦς φέρεται· δὲ μέντοι νοῦς, καὶ ὅταν εὐλαβεῖται, καὶ ὅταν περὶ τὴν σκέψιν στρέφῃται, φέρεται κατ' εὐθὺ οὐδὲν ἤττον, καὶ ἐπὶ τὸ προκειμένον.

ξα'. Εἰσιέναι εἰς τὸ ἡγεμονικὸν ἐκάστου· παρέχων δὲ καὶ ἑτέρῳ παντὶ εἰσιέναι εἰς τὸ ἑαυτοῦ ἡγεμονικόν.

teratro deficit, neque, ad quid natus sit, dixerit. Quis igitur tibi videtur is, qui eorum hominum plausum [fugit aut] caplat, qui neque ubi sint, neque quinam sint ipsi, norunt?

53. Laudari cupis ab homine, qui intra unius horæ spatium se ipse ter exsecrat? placere cupis ei, qui sibi ipse non placet? Num vero sibi placet, quem omnium fere, quam ipse facit, premit?

54. In posterum non tantum cum aere ambiente conspire te oportet, verum etiam cum mente, quæ omnia continet, consentire. Non minus enim vis intelligendi ubique funditur et permeat per ea, quæ eam attrahere possunt, quam aerea per ea, quæ respirare possunt.

55. Omnino vitiositas non nocet mundo, singulatim non nocet alteri. Ei tantum damnum affert, cui concessum est, ea liberari, quam primum ipse voluerit.

56. Arbitrio meo pariter indifferens est alterius arbitrium, atque animula ejus et caruncula. Etenim si vel maxime alter alterius causa nati sumus, tamen mentium nostrarum cuius propria sua constat potestas: alioquin profecto alterius vitiositas meum malum foret: quod deo non visum est, ne in alterius esset potestate, me miserum reddere.

57. Sol diffundi videtur et ubique funditur, non effunditur tamen. Fusio enim hæc tensio est. Quapropter radii ejus ἀκτῖνες dicuntur ab ἐκτείνεσθαι, extendi. Qualis autem res sit radius, intellexeris, si per angustum foramen in domum tenebrosam lumen a sole profectum videris immisum: recta enim tenditur et quasi illiditur sane ad solidum, quodcumque ei obstiterit, aerem arcens; ibi autem consistit et nec delabitur nec decidit. Ejusmodi igitur fusionem et diffusionem mentis habere te oportet, minime effusionem, sed tensionem, atque adversus impedimenta ei objecta nec violento nec rapido illis ferri, neque vero decidere, sed consistere et illustrare id quod eam recipit. Ipsum enim se splendore privabit, quod eam prætermittit.

58. Qui mortem timet, aut sensuum extinctionem timet, aut diversam sensuum affectionem. Verum sive nulum amplius habebis sensum, neque mali quid senties, sive diversum aliquem sensum habebis, aliud animal eris nec vivere desines.

59. Homines, alter alterius causa nati sunt. Eos igitur doce aut fer.

60. Aliter sagitta, aliter mens fertur; mens utique etiam, quum cavet et quum in considerando versatur, non minus recta fertur et ad propositum.

61. Intrare in mentem cujusvis, sed etiam alteri concedere, ut in suam ipsius mentem intret.

BIBAION Θ.

LIBER IX.

α'. Ὁ ἀδικῶν, ἀσεβεῖ. Τῆς γὰρ τῶν ὄλων φύσεως κατεσκευασμένης τὰ λογικὰ ζῶα ἐνεκεν ἀλλήλων, ὥστε ὠφελεῖν μὲν ἀλλήλα κατ' ἀξίαν, βλάπτειν δὲ μηδαμῶς, ὁ τὸ βούλημα ταύτης παραβαίνων, ἀσεβεῖ δὴλονότι εἰς τὴν πρεσβυτάτην τῶν θεῶν. Καὶ δ' ψευδόμενος δὲ ἀσεβεῖ περὶ τὴν αὐτὴν θεόν. Ἡ γὰρ τῶν ὄλων φύσις ὄντων ἐστὶ φύσις. Τὰ δὲ γε ὄντα πρὸς τὰ ὑπάρχοντα πάντα οἰκείως ἔχει. Ἔτι δὲ καὶ ἀλήθεια αὕτη ὀνομάζεται, καὶ τῶν ἀληθῶν ἀπάντων πρώτη αἰτία ἐστίν. Ὁ μὲν οὖν ἐκὼν ψευδόμενος ἀσεβεῖ, καθόσον ἐξαπατῶν ἀδικεῖ· ὁ δὲ ἄκων, καθόσον διαφρονεῖ τῇ τῶν ὄλων φύσει, καὶ καθόσον ἀκοσμεῖ, μαχόμενος τῇ τοῦ κόσμου φύσει· μάχεται γὰρ ὁ ἐπὶ τὰ πάντα τοῖς ἀληθεῖσι φερόμενος παρ' ἑαυτόν· ἀφορμὰς γὰρ προειλήφει παρὰ τῆς φύσεως, ὣν ἀμελήσας οὐχ οἷός τέ ἐστι νῦν διακρίνειν τὰ ψευδῆ ἀπὸ τῶν ἀληθῶν. Καὶ μὴν ὁ τὰς ἡδονὰς ὡς ἀγαθὰ διώκων, τοὺς δὲ πόνους ὡς κακὰ φεύγων, ἀσεβεῖ. Ἀνάγκη γὰρ, τὸν τοιοῦτον μέμφεσθαι πολλάκις τῇ κοινῇ φύσει, ὡς παρ' ἀξίαν τι ἀπονεμούση τοῖς φαύλοις καὶ τοῖς σπουδαίοις, διὰ τὸ πολλάκις τοὺς μὲν φαύλους ἐν ἡδοναῖς εἶναι, καὶ τὰ ποιητικὰ τούτων κτᾶσθαι· τοὺς δὲ σπουδαίους πόνῳ, καὶ τοῖς ποιητικοῖς τούτου περιπίπτειν. Ἔτι δὲ ὁ φοβούμενος τοὺς πόνους, φοβηθήσεται ποτε καὶ τῶν ἐσομένων τι ἐν τῷ κόσμῳ· τοῦτο δὲ ἤδη ἀσεβές. Ὁ τε διώκων τὰς ἡδονὰς, οὐκ ἀφέζεται τοῦ ἀδικεῖν τοῦτο δὲ ἐναργῶς ἀσεβές. Χρὴ δὲ, πρὸς ἃ ἡ κοινὴ φύσις ἐπίσης ἔχει (οὐ γὰρ ἂν ἀμφοτέρω ἐποίει, εἰ μὴ πρὸς ἀμφοτέρω ἐπίσης εἶχε), πρὸς ταῦτα καὶ τοὺς τῇ φύσει βουλομένους ἐπεσθαι, ὁμογνώμονας ὄντας, ἐπίσης διακρίσθαι. Ὅστις οὖν πρὸς πόνον καὶ ἡδονὴν, ἢ θάνατον καὶ ζωὴν, ἢ δόξαν καὶ ἀδοξίαν, οἷς ἐπίσης ἡ τῶν ὄλων φύσις χρῆται, αὐτὸς οὐκ ἐπίσης ἔχει, ὅλην, ὡς ἀσεβεῖ. Λέγει δὲ τὸ χρῆσθαι τούτοις ἐπίσης τὴν κοινὴν φύσιν, ἀντὶ τοῦ συμβαίνειν ἐπίσης κατὰ τὸ ἐξῆς γινόμενοις, καὶ ἐπιγινόμενοις ὁρμῇ τινι ἀρχαίᾳ τῆς προνοίας, καθ' ἣν ἀπὸ τίνος ἀρχῆς ὥρμησεν ἐπὶ τήνδε τὴν διακρίσθησιν, συλλαβοῦσά τινας λόγους τῶν ἐσομένων, καὶ δυνάμεις γονίμους ἀφορίσασα ὑποστάσεων τε, καὶ μεταβολῶν, καὶ διαδοχῶν τοιούτων.

β'. Χαρμεστέρου μὲν ἂν ᾖ ἄνθρωπος, ἀγευστον ψευδολογίας καὶ πάσης ὑποκρίσεως καὶ τρυφῆς καὶ τύφου γενομένον, ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθεῖν. Ἐὶ δ' οὖν κορεσθέντα γε τούτων ἀποπνεῦσαι, δεύτερος πλοῦς. Ἡ προήρησαι προσκαθῆσθαι τῇ κακίᾳ, καὶ οὕτω σε οὐδὲν ἡ πεῖρα πείθει φεύγειν ἐκ τοῦ λοιμοῦ· λοιμὸς γὰρ διαφθορὰ διανοίας πολλῶν γε μᾶλλον, ἢ περὶ ἡ τοῦ περιεχυμένου τούτου πνεύματος τοιαύτε τις δυσκρασία καὶ τροπή. Αὕτη μὲν γὰρ ζῶων λοιμὸς, καθὼς ζῶα ἐστὶν· ἐκείνη δὲ ἀνθρώπων, καθὼς ἄνθρωποι εἰσιν.

γ'. Μὴ καταφρόνει θανάτου, ἀλλὰ εὐαρέσκει αὐτῷ, ὡς καὶ τούτου ἐνὸς ὄντος, ὣν ἡ φύσις ἐθέλει. Οἷον γὰρ ἐστὶ τὸ νεάσαι, καὶ τὸ γηράσαι, καὶ τὸ αὐξῆσαι, καὶ

1. Qui injuste agit, impie agit. Quum enim natura universitatis animalia ratione prædita, alterum alterius causa, condiderit, ut sibi pro cuiusque dignitate mutuo prosint, minime vero noceant, is, qui huius voluntatem transgreditur, manifesto impius est in antiquissimam deorum. Porro qui mentitur, impie agit adversus eandem deam: nam universi natura est natura eorum, quæ sunt; ea autem, quæ sunt, ad ea, quæ existunt, familiari ratione se habent; præterea et veritas ipsa appellatur et omnium, quæ vera sunt, prima est causa. Qui igitur volens mentitur, impie agit, quatenus eo, quod decipit, impie agit: qui nolens, quatenus cum universi natura dissentit et quatenus mundi ordinem turbat, contra naturam ejus pugnant; contra hanc enim pugnat, qui suapte sponte ad ea fertur, quæ veris contraria sunt: præsidia enim veritatis a natura acceperat, quibus neglectis jam falsa a veris discernere nequit. At vero etiam is, qui voluptates ut bona sectatur et dolores ut mala fugit, impie agit. Nam necesse est, ut ita adfectus sæpe de communi natura conqueratur, quasi nulla dignitatis ratione habita improbis ac probis aliquid tribuat, quoniam improbi sæpe voluptatibus fruuntur, eaque possident, quibus voluptates parari possunt, probi contra in dolorem incidunt et in ea, quibus dolores creantur. Præterea qui dolorem timet, is etiam interdum aliquid eorum timebit, quæ in mundo futura sunt; atque hoc jam impium est. Et vero qui voluptates sectatur, ab injuste agendo non absteinebit; id autem aperte impium. Oportet vero ad quæ communis natura ex æquo se habet (non enim utrumque fecisset, si ad utrumque se non ex æquo habuisset), ad ea quoque ex æquo affectos esse eos, qui naturam, quippe cum ea consentientes, tanquam ducem sequi velint. Qui igitur ad dolorem et voluptatem, ad mortem et vitam, ad gloriam et infamiam, quibus ex æquo utitur universi natura, non ipse ex æquo affectus est, eum manifestum est impium esse. Dico autem, his ex æquo uti communem naturam, pro, hæc pariter accidere iis, quæ per necessariam rerum seriem fiunt et deinceps nascuntur antiquo quodam consilio Providentiæ, ex quo a principio quodam accessit ad hunc mundi ordinem condendum, conceptis quibusdam rerum futurarum rationibus et electis viribus genitalibus eorum, quæ sic subsistunt, mutantur, succedunt.

2. Elegantioris quidem foret hominis, expertem mendacii et omnis simulationis et luxur et fastus hac vita defungi; horum autem satietate affectum et vita migrare, secunda navigatio. An vero malis assidere improbitati, et necdum experientia te movet, ut pestem fugias? pestis enim est corruptio mentis multo magis, quam huius spiritus circumfusi intemperies quædam et mutatio. Hæc enim animalibus pestis, quatenus animalia sunt, illa hominum, quatenus homines sunt.

3. Mortem noli contemnere, sed læto animo eam excipe, ut quæ unum sit eorum, quæ natura vult. Cujusmodi enim generis est, puerum esse, senescere, adolescere, vigere,

τὸ ἀκμάσαι, καὶ ὀδόντας, καὶ γένειον, καὶ πολιὰς ἐνεγ-
γεῖν, καὶ σπεῖραι, καὶ κυρορῆσαι, καὶ ἀποκυῆσαι,
καὶ τὰ ἄλλα τὰ φυσικά ἐνεργήματα, ὅσα αἱ τοῦ σοῦ
βίου ὥραι φέρουσι, τοιοῦτο καὶ τὸ διαλυθῆναι. Τοῦτο
μὲν οὖν κατὰ ἀνθρώπον ἐστὶ λελογισμένον, μὴ δλοσγε-
ρῶς, μηδὲ ὥστικῶς, μηδὲ ὑπερφηφάνως πρὸς τὸν θάνα-
τον ἔχειν· ἀλλὰ περιμένειν ὡς μίαν τῶν φυσικῶν ἐνερ-
γειῶν· ὡς νῦν περιμένεις, πότε ἐμβρυον ἐκ τῆς γαστρὸς
τῆς γυναικὸς σου ἐξέλθῃ, οὕτως ἐκδέχεσθαι τὴν ὥραν,
ἐν ᾗ τὸ ψυχάρδιόν σου τοῦ ἐλύτρου τούτου ἐκπεσεῖται.
Εἰ δὲ καὶ ἰδιωτικὸν παράπληγμα ἀψυχάρδιον ἐθέλεις,
μαλιστα σε εὐκόλον πρὸς τὸν θάνατον ποιήσει ἡ ἐπίστα-
σις ἡ ἐπὶ τὰ ὑποκείμενα, ὃν μέλλεις ἀρίστασθαι, καὶ
μεθ' ὧν ἡθῶν οὐκέτι ἔσται ἡ ψυχὴ συμπεφυρμένη.
Προσκόπτεσθαι μὲν γὰρ αὐτοῖς ἥκιστα δεῖ, ἀλλὰ καὶ
κῆδεσθαι καὶ πρῶτος φέρειν· μεμνησθαι μέντοι, ὅτι οὐκ
ἐπ' ἀνθρώπων ἡμοδογματούντων σοι ἡ ἀπαλλαγὴ ἔσται.
Τοῦτο γὰρ μόνον, εἴπερ ἄρα, ἀνθεῖλκεν ἂν καὶ κατεῖ-
χεν ἐν τῇ ζῇν, εἰ συζῇν ἐφείτο τοῖς τὰ αὐτὰ δόγματα
περιπεποιτημένοις. Νῦν δὲ ὁρᾷς, ὅσος ὁ κόπος ἐν τῇ
ἡλικίᾳ τῆς συμβιώσεως, ὥστε εἰπεῖν, Θάττον ἐλθοῖς!
ὦ θάνατε, μὴ που καὶ αὐτὸς ἐπιλάθωμαι ἐμαυτοῦ.

δ'. Ὁ ἁμαρτάνων, ἐαυτῷ ἁμαρτάνει· ὁ ἀδικῶν, ἐαυ-
τὸν ἀδικεῖ, κακὸν ἐαυτὸν ποιεῖν.

ε'. Ἀδικεῖ πολλάκις ὁ μὴ ποιῶν τι, οὐ μόνον ὁ ποιῶν
τι.

ς'. Ἀρχεῖ ἡ παροῦσα ὑπόληψις καταληπτική, καὶ
ἡ παροῦσα πρᾶξις κοινωνική, καὶ ἡ παροῦσα διάθεσις
εὐαρεστική πρὸς πᾶν τὸ παρὰ τὸ ἐκ τῆς αἰτίας συμβαί-
νον.

ζ'. Ἐξαλεῖψαι φαντασίαν· στήσαι δρμήν· σβέσαι
δρεῖν· ἐφ' ἐαυτῷ ἔχειν τὸ ἡγεμονικόν.

η'. Εἰς μὲν τὰ ἄλογα ζῶα μία ψυχὴ διηρήσεται· εἰς
δὲ τὰ λογικά· μία νοερά ψυχὴ μεμερίσται. Ὡς περ καὶ
μία γῆ ἐστὶν ἀπάντων τῶν γεωδῶν, καὶ ἐνὶ φωτὶ ὁρῶ-
μεν καὶ ἕνα ἀέρα ἀναπνέομεν, ὅσα ὁρατικά καὶ ἐμφυχα
πάντα.

θ'. Ὅσα κοινοῦ τινος μετέχει, πρὸς τὸ ὁμογενὲς
σπεύδει. Τὸ γεῶδες πᾶν βέπει ἐπὶ γῇν, τὸ ὑγρὸν πᾶν
σύρρουν, τὸ ἀερῶδες ὁμοίως ὥστε χρῆζειν τῶν διαιργόν-
των καὶ βίας. Τὸ πῦρ ἀνωφερὲς μὲν, διὰ τὸ στοιχειῶ-
δες πῦρ· παντὶ δὲ πυρὶ ἐνταῦθα πρὸς τὸ συνεζάπτεσθαι
ἐτοιμον οὕτως, ὥστε καὶ πᾶν τὸ ὑλικόν, τὸ ὀλίγῳ ξηρό-
ρετον, εὐεξαπτον εἶναι, διὰ τὸ ἐλαττον ἐγκεκράσθαι
αὐτῷ τὸ καλυτικὸν πρὸς ἔξωψιν. Καὶ τοίνυν πᾶν τὸ
κοινῆς νοερᾶς φύσεως μέτοχον πρὸς τὸ συγγενὲς ὁμοίως
σπεύδει, ἢ καὶ μᾶλλον. Ὅσον γάρ ἐστι κρεῖττον παρὰ
τὰ ἄλλα, τοσούτῳ καὶ πρὸς τὸ συγκρινᾶσθαι τῷ οἰκείῳ
καὶ συγγεῖσθαι ἐτοιμότερον. Εὐθύς γοῦν ἐπὶ μὲν τῶν
ἀλόγων εὐρήθη σμῆνη, καὶ ἀγέλαι, καὶ νεοσσοτροφίαι,
καὶ οἷον ἔρωτες· ψυχαὶ γὰρ ἤδη ἦσαν ἐνταῦθα, καὶ
τὸ συναγωγὸν ἐν τῷ κρεῖττον ἐπιτεινόμενον εὐρί-
σκετο, ὅλον οὐτε ἐπὶ φυτῶν ἦν, οὐτε ἐπὶ λίθων, ἢ ξύλων.
Ἐπὶ δὲ τῶν λογικῶν ζώων, πολιτεῖται, καὶ φιλαί, καὶ

dentire, pubescere, canescere, liberos procreare, uteri
ferre, parere et ceteri naturæ effectus, quos vitæ actus
adferunt, ejusmodi quoque etiam dissolvi. Est igitur homi-
nis, qui rem reputavit, neque negligenter, neque violenter,
neque fastuose adversus mortem se gerere, sed eam tan-
quam unam actionum naturalium exspectare; quemadmo-
dum nunc exspectas, quando fœtus ex utero uxoris tuæ
prodeat, sic tibi exspectanda hora, qua animula tua ex hoc
involucro excidet. Si populare vis præceptum, quod cor
tangat, facilem erga mortem te potissimum reddet, si con-
sideraveris et, quales sint res subjectæ, a quibus te divelli
oportebit, et quales mores, quibuscum animus tuus non
amplius commistus erit. Iis tamen offendi neutiquam te
oportet, sed eorum curam gerere, eosque placide ferre; ni-
hilominus meminisse, tibi ab hominibus non idem tecum
sentientibus esse discedendum: hoc enim solum, si quidem
forte, nos retraheret et in vita retineret, si cum hominibus
eadem decreta probantibus vivere liceret. Nunc autem vi-
des, quanta molestia ex dissensu eorum, quicum vivitur,
oriatur, ut dicere libeat: « Citius veni, Mors, ne quando
etiam mei ipsius obliviscar! »

4. Qui peccat, sibi peccat; qui injuriam facit, sibi ipsi
injuriam facit, quippe se ipsum malum reddens.

5. Saepe injuste agit, qui nihil facit, non is modo, qui
aliquid facit.

6. Sufficit, quæ præsens est, comprehensibilis notio, et,
quæ præsens est, actio societati conveniens, et quæ præ-
sens est, animi affectio boni consulens, quicquid ex causa
externa proficiscitur.

7. Visum tollere: extinguere animi impetum: principa-
lem animi partem in sua potestate habere.

8. In brutas animantes una divisa est anima; animalibus
ratione præditis unus animus rationalis distributus est,
quemadmodum omnium terrenorum una est terra, et una
luce cernimus unumque aerem spiramus, quotquot visus
et animæ participes sumus.

9. Quæcunque aliquid commune habent, ad id, quod
ejusdem generis est, tendunt. Terrenum omne vergit ad
terram, in idem confluit humidum omne et pariter aerium,
ut opus sit rebus dirimentibus ac vi. Ignis quidem sursum
fertur; omni tamen cum igne, qui hic est, tam promptus
accendi, ut etiam materia quævis, quæ paulo siccior est,
facile accendatur, quoniam minus habet admistum, quo
incendium prohibeatur. Itaque quicquid communis natu-
ræ rationalis particeps est, pariter ad cognatum tendit, vel
magis etiam. Quanto enim ceteris præstantius est, tanto
paratius est, cum affinis misceri et confundi. Hinc,
ne longius abeam, in iis, quæ ratione carent, reperiuntur
examina, greges, pullorum nutritiones et quasi amores:
animæ enim jam in his insunt, et in præstantiore reperitur
intensius congregandi studium, quale neque in plantis inest
neque in lapidibus lignisve. In animalibus vero ratione
præditis civitates, amicitiae, familiae, conventus atque in

οἰκοί, καὶ σύλλογοι, καὶ ἐν πολέμοις συνθῆκαι καὶ ἀνοχαί. Ἐπὶ δὲ τῶν ἐστὶ κρείττονων, καὶ ἐκ διεστηχότων τρόπων τινὰ ἐνωσις ὑπέστη, οἷα ἐπὶ τῶν ἀστρων. Οὕτως ἢ ἐπὶ τὸ κρείττον ἐπανάβασις συμπάθειαν καὶ ἐν διεστώσιν ἐργάσασθαι δύναται. Ὅρα οὖν τὸ νῦν γινόμενον. Μόνα γὰρ τὰ νοερά νῦν ἐπιλέλησται τῆς πρὸς ἄλλα σπουδῆς καὶ συννεύσεως, καὶ τὸ σύβρουν ὧδε μόνον οὐ βλέπεται. Ἀλλ' ὁμοίως καίτοι φεύγοντες περικαταλαμβάνονται· κρατεῖ γὰρ ἡ φύσις· ὅψει δὲ, ὃ λέγω, παραφυλάσσω. Ἐσσω γοῦν εὐροί τις ἂν γεῶδες τι μηδενὸς γεώδους προσπαττόμενον, ἤπερ ἀνθρώπου ἀνθρώπου ἀπεσχισμένον.

ι'. Φέρει καρπὸν καὶ ἄνθρωπος, καὶ θεὸς, καὶ ὁ κόσμος· ἐν ταῖς οἰκείαις ὥραις ἕκαστα φέρει. Εἰ δὲ ἡ συνθήκη κυρίως τέτριφεν ἐπὶ ἀμπέλου καὶ τῶν ὁμοίων, οὐδὲν τοῦτο. Ὁ λόγος δὲ καὶ κοινὸν καὶ ἴδιον καρπὸν ἔχει· καὶ γίνεται ἐξ αὐτοῦ τοιαῦθ' ἕτερα, ὁποῖόν τι αὐτὸς ἐστὶν ὁ λόγος.

ια'. Εἰ μὲν δύνασαι, μεταδίδασκε· εἰ δὲ μὴ, μὲνησο, θεὶ πρὸς τοῦτο ἡ εὐμένειά σοι δέδοται. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ εὐμενεῖς τοῖς τοιούτοις εἰσὶν· εἰς ἕνια δὲ καὶ συνεργοῦσιν, εἰς ὑγίειαν, εἰς πλοῦτον, εἰς δόξαν· οὕτως εἰσὶ χρηστοί. Ἐξεστὶ δὲ καὶ σοί· ἢ εἰπέ, τίς ὁ κωλύων;

ιβ'. Πόνει, μὴ ὡς ἄθλιος, μηδὲ ὡς ἐλεισθαι, ἢ θαυμάζεσθαι θέλων· ἀλλὰ μόνον ἐν θέλει, κινεῖσθαι καὶ ἰσχεσθαι, ὡς ὁ πολιτικὸς λόγος ἀξιοῖ.

ιγ'. Σήμερον ἐξῆλθον πάσης περιστάσεως· μᾶλλον δὲ ἐξέβαλον πᾶσαν περιστάσιν· ἔξω γὰρ οὐκ ἦν, ἀλλὰ ἔνδον ἐν ταῖς ὑπολήψεσι.

ιδ'. Πάντα ταῦτα, συνήθη μὲν τῇ πείρᾳ· ἐφήμερα δὲ τῷ χρόνῳ· ῥυπαρά δὲ τῇ ὕλῃ. Πάντα νῦν, οἷα ἐπ' ἐκείνων, οὓς κατεθάψαμεν.

ιε'. Τὰ πράγματα ἔξω θυρῶν ἔστηκεν, αὐτὰ ἐφ' ἑαυτῶν, μηδὲν μῆτε εἰδότα περὶ αὐτῶν, μῆτε ἀποφαινόμενα. Τί οὖν ἀποφαίνεται περὶ αὐτῶν; τὸ ἡγεμονικόν.

ις'. Οὐκ ἐν πείσει, ἀλλ' ἐνεργείᾳ, τὸ τοῦ λογικοῦ πολιτικοῦ ζώου κακὸν καὶ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ ἡ ἀρετὴ καὶ κακία αὐτοῦ ἐν πείσει, ἀλλὰ ἐνεργείᾳ.

ιζ'. Τῷ ἀναρρίφεντι λίθῳ οὐδὲν κακὸν τὸ κατενεχθῆναι, οὐδὲ ἀγαθόν τὸ ἀνενεχθῆναι.

ιη'. Διέλθε ἔσω εἰς τὰ ἡγεμονικὰ αὐτῶν, καὶ ὄψει, τίνας κριτάς φοβῆ, οὓς καὶ περὶ αὐτῶν ὄντας κριτάς.

ιθ'. Πάντα ἐν μεταβολῇ. Καὶ αὐτὸς σὺ ἐν διηγεῖ ἀλλοιώσεις, καὶ κατὰ τι φοροῖ· καὶ ὁ κόσμος δὲ δλος.

κ'. Τὸ ἄλλου ἀμάρτημα ἐκεῖ δεῖ καταλιπεῖν.

κα'. Ἐνεργείας ἀπολήξις, ὁρμῆς (καὶ) ὑπολήψεως παῦλα, καὶ ὅσον θάνατος, οὐδὲν κακόν. Μέτιθι νῦν ἐπὶ ἡλικίαν, ὅσον τὴν παιδικήν, τὴν τοῦ μεираκίου, τὴν νεότητα, τὸ γῆρας· καὶ γὰρ τούτων πᾶσα μεταβολή, θάνατος. Μῆτι δεινόν; μέτιθι νῦν ἐπὶ βίον τὸν ὑπὸ τῷ πάππῳ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῇ μητρὶ, εἴτα τὸν ὑπὸ τῷ πατρὶ·

bellis fœdera pacis atque induciæ. In iis, quæ etiam præstantiora sunt, vel ex longe distantibus quodammodo unitas subsistit, ut in astris. Sic adacensus ad id, quod præstantius est, etiam inter distantia mutuam affectionem efficere potest. Jam vide id, quod nunc fit. Sola enim animalia ratione prædita nunc mutui illius inter se studii et inclinationis oblita sunt, atque confluxus ille hic tantum non cernitur. Veruntamen, fugiant licet homines, undique occupantur; prævalet enim natura, atque diligenti contemplatione id, quod dico, comperies. Etenim facilius reperies terrenum aliquid nulli rei terrenæ adjunctum, quam hominem ab homine prorsus avulsum.

10. Fert fructus et homo et deus et mundus, et suo quodvis tempore fert, nam quod usu loquendi hoc de vite aliisque hujus generis tritum est, id nihil ad rem. Ratio autem fructum habet et communem et proprium ejusmodi, cujusmodi est ipsa ratio.

11. Si potes, meliora edoce: sin minus, memento, ad hoc tibi datam esse mansuetudinem. Etiam dii talibus propitii sunt iisque adeo ad quædam consequenda, ut sanitatem, divitias, gloriam, opem ferunt. Idem tibi licet: aut dic, quis sit, qui te prohibeat.

12. Laborem sustine neque ut miser, neque ut qui miserationem aut admirationem consequi velis, sed unum modo tibi sit propositum, moveri et motum sistere, prout ratio civilis exigit.

13. Hodie ex omni, in qua versabar, molestia evasi, vel potius omnem molestiam foras ejeci; extra enim non erat, sed intra in opinionibus.

14. Omnia hæc, familiaria usu, caduca tempore, sortida materia. Omnia nunc talia, qualia sub iis, quos sepe livimus.

15. Res foris consistunt, ipsæ apud se, nec quidquam sui norunt nec pronunciant. Quid igitur de iis pronunciat? Principatus animi.

16. Non in affectione, sed in actione bonum et malum animalis ratione præditi et ad civitatem nati situm est, quemadmodum virtus ejus ac vitiositas non in affectione, sed in actione cernitur.

17. Lapidem projecto nec malum deorsum ferri, nec bonum, sursum ferri.

18. Demitte te penitus in eorum mentes, et videbis, quales judices metuas et quales in sua ipsorum causa sint judices.

19. Omnia in mutatione. Atque tu ipse in perpetua variatione et quodammodo corruptione, atque totus mundus.

20. Alterius peccatum ibi relinquendum.

21. Cessatio actionis, quies et, ut ita dicam, mors conatus et opinionis, nil mali. Transi jam ad ætates, pueritiam puta, adolescentiam, juventutem, senectutem, etiam harum omnis mutatio mors, sed numquid mali? Transi porro ad vitam sub avo, deinde sub matre, post sub patre transactam, et quum multas alias vicissitudines ac mutationes

καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς διαφορὰς καὶ μεταβολὰς καὶ ἀπολῆξεις εὐρίσκων, ἐπερώτα σεαυτὸν, Μῆτι δεινόν; Οὕτως τοῦνυν ὠδὲ ἡ τοῦ θλου βίου λῆξις, καὶ παῦλα, καὶ μεταβολή.

κβ'. Τρέχε ἐπὶ τὸ σεαυτοῦ ἡγεμονικὸν καὶ τὸ τοῦ θλου, καὶ τὸ τούτου. Τὸ μὲν σεαυτοῦ, ἵνα νοῦν δικαί-κων αὐτὸ ποιήσης· τὸ δὲ τοῦ θλου, ἵνα συμμνημονεύσης τίνος μέρους εἶ· τὸ δὲ τούτου, ἵνα ἐπιστήσης, πότερον ἄγνοια ἢ γνώμη, καὶ ἅμα λογισή, ὅτι συγγενές.

κγ'. Ὡς περ αὐτὸς σὺ πολιτικοῦ συστήματος συμπληρωτικὸς εἶ, οὕτως καὶ πᾶσα πρᾶξις σου συμπληρωτική ἐστὼ ζωῆς πολιτικῆς. Ἦτις ἐὰν οὖν πρᾶξις σου μὴ ἔχη τὴν ἀναφορὰν, εἴτε προσεχῶς, εἴτε πόρρωθεν, ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος, αὕτη διασπῇ τὸν βίον, καὶ οὐκ εἴς ἕνα εἶναι, καὶ στασιώδης ἐστίν, ὥς περ ἐν ὀήμῳ ὁ τὸ καθ' αὐτὸν μέρος διίστάμενος ἀπὸ τῆς τοιαύτης συμφωνίας.

κδ'. Παιδίῳ ὄργαι, καὶ παίγνια, καὶ πνευμάτια νεκροὺς βαστάζοντα, ὥστε ἐναργέστερον προσπείσειν τὸ τῆς Νεκυίας.

κε'. Ἴθι ἐπὶ τὴν ποιότητα τοῦ αἰτίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ὕλικου αὐτὸ περιγράφας θέασαι· εἴτα καὶ τὸν χρόνον περιόρισον, ὅσον πλείστον ὑφίστασθαι πέφυκε τοῦτο τὸ ἰδιῶς ποῖόν.

κς'. Ἀνέτης μύρια, διὰ τὸ μὴ ἀρκεῖσθαι τῷ σῶ ἡγεμονικῷ, ποιοῦντι ταῦτα ὅλα κατεσκευάσθαι· ἀλλὰ ἑλς.

κζ'. Ὅταν ἄλλος ψέγῃ σε, ἢ μισῇ, ἢ τοιαῦτά τινα ἐκφωνῶσιν, ἔρχου ἐπὶ τὰ ψυχάρια αὐτῶν, διέλθε ἔσω, καὶ ἴδε, ποιοὶ τίνες εἰσιν. Ὁφεῖ, ὅτι οὐ δεῖ σε σπᾶσθαι, ἵνα τούτοις τίποτε περὶ σοῦ δοκῇ. Εὐνοεῖν μέντοι αὐτοῖς δεῖ· φύσει γὰρ φίλοι. Καὶ οἱ θεοὶ δὲ πανταίως αὐτοῖς βοηθοῦσι, δι' ὁνείρων, διὰ μαντείων, πρὸς ταῦτα μέντοι, πρὸς ἃ ἐκεῖνοι διαφέρονται.

κη'. Ταῦτά ἐστι τὰ τοῦ κόσμου ἐγκύκλια, ἄνω κάτω, ἐξ αἰῶνος εἰς αἰῶνα. Καὶ ἦτοι ἐφ' ἑκάστον ὁρμᾷ ἡ τοῦ θλου διάνοια· ὅπερ εἴ ἐστιν, ἀποδέχου τὸ ἐκεῖνης ὁρμητὸν· ἢ ἀπαξ ὥρμησε, τὰ δὲ λοιπὰ κατ' ἐπακολούθησιν καὶ τί ἐν τίνι· τρόπον γὰρ τινα ἄτομοι, ἢ ἡμερῇ· τὸ δὲ θλον, εἴτε θεὸς, εὐ ἔχει πάντα· εἴτε τὸ εἰκῇ, μὴ καὶ σὺ εἰκῇ. Ἦδη πάντας ἡμᾶς γῇ καλύψει· ἔπειτα καὶ αὕτη μεταβαλεῖ· κακείνα εἰς ἀπειρον μεταβαλεῖ· καὶ πάλιν ἐκείνα εἰς ἀπειρον. Ἦς γὰρ ἐπικυματώσεις τῶν μεταβολῶν καὶ ἀλλοιώσεων ἐνθυμούμενός τις, καὶ τὸ τάχος, παντὸς θνητοῦ καταφρονήσει.

κθ'. Χειμάρρους ἡ τῶν θλων αἰτία· πάντα φέρει. Ὡς εὐτελῇ δὲ καὶ τὰ πολιτικὰ ταῦτα, καὶ, ὡς οἰεταί, φιλοσόφως πρακτικὰ ἀνθρώπινα! μυζῶν μεστά. Ἀνθρώπε, τίποτε; ποιήσον, ὃ νῦν ἡ φύσις ἀπαιτεῖ. Ὁρμήσον, ἐὰν διδῶται, καὶ μὴ περιδλέπου, εἴ τις εἴσεται· μὴ δὲ τὴν Πλάτωνος πολιτείαν ἐλπίζει· ἀλλὰ ἀρχοῦ, εἴ τὸ βραχύτατον πρόεισι· καὶ τούτου αὐτοῦ τὴν ἐχθασιν, ὡς οὐ μικρόν τί ἐστι, θιναοῦ. Δόγμα γὰρ αὐτῶν τίς

et cessationes deprehendis, te ipse interroga, « Numquid mali? » Sic igitur neque totius vitæ cessatio et quies et mutatio.

22. Recurrito ad mentem et tuam ipse et universi et hujus hominis; ad tuam, ut justitiæ studiosam eam reddas; ad universi, ut recorderis, cujus sis pars; ad alterius, ut intelligas, num ignorantia sit an consilium, et simul cogites, esse tibi cognatam.

23. Ut tu ipse ad corpus quoddam civile complendum natus es, sic singulæ actiones tuæ ad vitam civilem complendam faciant. Quæcunque igitur actio tua nec propiorem nec remotiorem rationem ad communem illum finem habet, ea vitam tuam divellit, neque eam unam esse patitur, sed seditiosa est instar ejus, qui in populo suæ factionis homines a tali consensu dirimit.

24. Puerorum rixæ et ludicra, et animulæ cadavera gestantes, ita ut vehementius nos afficiat illud Νεκυίας.

25. Accede ad qualitatem formæ eamque a materia secretam contemplare: deinde longissimum tempus definito, quod res hujus singularis qualitatis per naturam suam durare possit.

26. Perpressus es innumerabilia idcirco, quod non eras contenta mente tua faciente ea, ad quæ comparata est. Verum satis!

27. Ubi alii te reprehendunt aut oderunt aut tales contra te clamores tollunt, adi animulas eorum, penitus te intus in eas demitte, et vide, quales quidam sint. Videbis, non oportere te angere, ut illis nescio quæ opinio de te sit. Bene tamen iis velle debes: natura enim amici estis. Quia etiam dii iis omni ratione consulunt per somnia, per vaticinia, in iis tamen rebus, quæ iis curæ sunt.

28. Eadem sunt mundi vicissitudines in orbem redeuntés sursum, deorsum, a sæculo in sæculum. Atque aut ad singula quæque consilium capit universi mens; quod si est, excipe id, quod ex ejus consilio proficiscitur; aut semel consilium cepit, reliqua autem per consequentiam fiunt et unum* quodammodo conficiunt; aut atomi et corpora individua. Summa autem rei: si deus est, omnia bene habent; si omnia consilio carent, noli tu sine consilio agere. Jamjam terra nos omnes occultabit; mox et ipsa mutabitur. et illa mutabuntur in infinitum, et rursus hæc in infinitum. Nam si quis hos mutationum et vicissitudinum fluctus eorumque celeritatem consideraverit, omnia mortalia contemnet.

29. Torrens est rerum omnium natura: omnia rapit. Quam viles quoque civilis peritiæ studiosi et, ut opinantur, ex philosophiæ præscriptis negotia gerentes homunciones! quam plena mucro! Mi homo, quid tandem? fac quod nunc natura abs te postulat. Aggredere rem, si tibi datur, neque circumspice, an quis cogniturus sit; et noli sperare Platonis rempublicam, sed sufficiat tibi, si vel minimum res procedit, et cogita, hunc ipsum eventum non parvi quid esse. Decreta enim eorum quis mutare potest? sine horum autem

μεταβάλλει; χωρὶς δὲ δογμάτων μεταβολῆς τί ἄλλο, ἢ δουλεία στενόντων, καὶ πείθεσθαι προσποιουμένων; Ὑπαγε νῦν, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ Φίλιππον, καὶ Δημήτριον τὸν Φαληρέα μοι λέγε. Ὁψονται, εἰ εἶδον, τί ἡ κοινὴ φύσις ἤθελε, καὶ ἑαυτοὺς ἐπαιδαγωγῆσαν· εἰ δὲ ἐτραγώδησαν, οὐδεὶς με κατακέριξε μιμείσθαι. Ἀπλοῦν ἐστὶ καὶ αἰδῶμον τὸ φιλοσοφίας ἔργον· μή με ἀπαγε ἐπὶ σεμνοτυρίαν.

λ'. Ἀνωθεν ἐπιθεωρεῖν ἀγέλας μυρίας, καὶ τελετάς μυρίας, καὶ πλοῦν παντοῖον ἐν χειμῶσι καὶ γαλήναις, καὶ διαφορὰς γινομένων, συγγινομένων, ἀπογινομένων. Ἐπινοεῖ δὲ καὶ τὸν ὑπ' ἄλλων πάλαι βεβιωμένον βίον, καὶ τὸν μετὰ σε βιωθησόμενον, καὶ τὸν νῦν ἐν τοῖς βαρβάροις ἐθνέσι βιούμενον· καὶ ὅσοι μὲν οὐδὲ ὄνομά σου γινώσκουσιν, ὅσοι δὲ τάχιστα ἐπιλήσονται, ὅσοι δὲ, ἐπαινοῦντες ἴσως νῦν σε, τάχιστα ψέξουσι· καὶ ὡς οὔτε ἡ μνήμη ἀξιολογὸν γε, οὔτε ἡ δόξα, οὔτε ἄλλο τι τὸ σῶμπαν.

λα'. Ἀταραξία μὲν, περὶ τὰ ἀπὸ τῆς ἐκτὸς αἰτίας συμβαίνοντα. Δικαιοσύνη δὲ, ἐν τοῖς παρὰ τὴν ἐκ σοῦ αἰτίαν ἐνεργουμένοις· τούτῃστιν, ὁρμὴ καὶ πρᾶξις, καταλήγουσα ἐπ' αὐτὸ τὸ κοινωνικῶς πράξαι, ὡς τοῦτο σοὶ κατὰ φύσιν ὄν.

λβ'. Πολλὰ περισσὰ περιελεῖν τῶν ἐνοχλοῦντων σοὶ δύνασαι, ὅλα ἐπὶ τῇ ὑπολήψει σου κείμενα· καὶ πολλὴν εὐρυχωρίαν περιποιήσεις ἥδη σεαυτῷ, τῷ τὸν ὅλον κόσμον περιελιγμένῳ τῇ γνώμῃ, καὶ τὸν αἰδίων αἰῶνα περινοεῖν, καὶ τὴν τοῦ κατὰ μέρος ἐκάστου πράγματος ταχέϊαν μεταβολὴν ἐπινοεῖν, ὡς βραχὺ μὲν τὸ ἀπὸ γενέσεως μέχρι διαλύσεως, ἄχανός δὲ τὸ πρὸ τῆς γενέσεως, ὡς καὶ τὸ μετὰ τὴν διάλυσιν ὁμοίως ἀπειρον.

λγ'. Πάντα, ὅσα ὁρᾷς, τάχιστα φθαρῆσεται καὶ οἱ φθειρόμενα αὐτὰ ἐπιδόντες, τάχιστα καὶ αὐτοὶ φθαρῆσονται. Καὶ ὁ ἐσχατόγηρος ἀποθανὼν εἰς ἴσον καταστήσεται τῷ προώρῳ.

λδ'. Τίνα τὰ ἡγεμονικὰ τούτων, καὶ περὶ οἷα ἐσπουδάκασι, καὶ δι' οἷα φιλοῦσι καὶ τιμῶσι! Γυμνὰ νόμιζε βλέπειν τὰ ψυχάρια αὐτῶν. Ὅτε δοκοῦσι βλέπτειν ψέγοντες, ἢ ὠφελεῖν ἐξυμνοῦντες, δὴν οἴησις!

λε'. Ἡ ἀποβολὴ οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ μεταβολή. Τούτῳ δὲ χαίρει ἡ τῶν ὄλων φύσις, καθ' ἣν πάντα καλῶς γίνεται, (καὶ) ἐξ αἰῶνος ὁμοειδῶς ἐγίνετο, καὶ εἰς ἀπειρον τοιαῦθ' ἕτερα ἔσται. Τί οὖν λέγεις; ὅτι ἐγίνετό τε πάντα, καὶ πάντα αἰεὶ κακῶς ἔσται, καὶ οὐδεμία ἄρα δύναμις ἐν τοσοῦτοις θεοῖς ἐξευρέθῃ ποτὲ ἢ διορθώσουσα ταῦτα, ἀλλὰ κατακέριπται ὁ κόσμος ἐν ἀδιαλείπτοις κακοῖς συνεχέσθαι;

λζ'. Τὸ σαπρὸν τῆς ἐκάστης ὑποκειμένης ὕλης, ὕδωρ, κόνις, δαστάρια, γράσος· ἢ πάλιν, πῦρ καὶ γῆς τὰ μάρμαρα· καὶ ὑποστάθμει δ' χρυσὸς, δ' ἄργυρος· καὶ τριγλία ἢ ἐσθῆς· καὶ αἶμα ἢ πορφύρα· καὶ τὰ ἄλλα πάντα τοιαῦτα. Καὶ τὸ πνευματικὸν δὲ ἄλλο τοιοῦτον, ἐκ τούτων εἰς ταῦτα μεταβάλλων.

λζ'. Ἄλλος τοῦ ἀθλοῦ βίος, καὶ γογγυσμοῦ, καὶ πι-

mutatione, quid aliud, quam servitus ingemiscientium et persuasum habere simulantium? I nunc, et Alexandrum, Philippum, Demetrium Phalereum mihi narra! Viderint, an, quid natura communis vellet, intellexerint et se ipsi sub disciplina tenuerint. Si vero tragicorum more egerunt, nemo me, ut eos imitarer, damnavit. Simplex est et verecundum philosophia: opus: noli me ad fastum gravitate tectum abducere.

30. E superiore loco intueri greges innumerabiles, caerimonias innumerabiles et navigationis genus omne in tempestatibus et maris tranquillitate, et rerum praeteritarum, praesentium et decedentium differitates. Contemplantur vero etiam vitam dudum sub aliis transactam, et post te transigendam eamque, quae nunc in barbaris gentibus degitur, et quam multi sint, qui ne nomen quidem tuum norint, quam multi, qui ejus mox obliviscuntur, quam multi, qui quum nunc fortasse te laudent, mox vituperaturi sint, atque nec memoriam, nec gloriam neque aliud quidvis ullius pretii esse.

31. Tranquillitas mentis in iis, quae ab externa causa proficiuntur. Justitia in iis actionibus, quarum tu ipse es in causa, hoc est, agendi impetus et actio, quibus hic tantum finis propositus est, ut id, quod societati prosit, facias, ut quod naturae tuae consentaneum sit.

32. Ex iis, quae tibi molestiam creant, multa supervacanea tollere potes, quippe quae tota in opinione tua sita sint: atque amplum liberumque spatium tibi comparabis, si totum mundum mente complexus fueris et aeternum aevum consideraveris et singulatim celerrimam omnium rerum mutationem contemplatus fueris, quam breve sit inter ortum et dissolutionem temporis spatium, quam immensum contra, quod ortum praecessit, quam infinitum pariter id, quod dissolutionem sequetur.

33. Omnia, quae vides, brevi corruptentur, et haec qui corrumpi vident, et ipsi brevi corruptentur, et qui extrema confectus senectute moritur, in idem redigetur cum eo, qui immaturus obiit.

34. Quales sunt horum mentes! quibus rebus studuerunt, quas ob causas diligunt et colunt! Nudas eorum animulas intueri adsuesce. Quando vel vituperando nocere vel laudando prodesse sibi videntur, quanta opinatio!

35. Amissio nihil aliud est, nisi mutatio. Hac autem gaudet universi natura, secundum quam omnia bene fiunt, ab aeterno eadem ratione facta sunt et in infinitum alia ejusdem generis erunt. Quid igitur dicis? Omnia facta esse, omniaque semper futura esse male, et nullam in tot diis unquam facultatem esse repertam, quae ea corrigeret, sed mundum ejus infelicitatis damnatum esse, ut perpetuis malis affligatur?

36. Putredo materiae cuique rei substratae: aqua, pulvis, ossicula, foetor: rursus calli terrae, marmora; aurum et argentum, faeces; pili, vestis; sanguis, purpura et reliqua omnia ejusdem generis. Etiam animula aliud ejusmodi, ex aliis in alia transiens.

37. Jam satis miserae vitae est et murmurationis et scurri-

θηκισμοῦ. Τί ταρασσοῖς; τί τούτων κακόν; τί σε ἐξίστησι; τὸ αἰτίον; ἴδε αὐτό. Ἀλλ' ἡ ὕλη; ἴδε αὐτήν. Ἐξω δὲ τούτων οὐδὲν ἔστιν· ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς θεοὺς ἤδη ποτὲ ἀπλούστερος καὶ χρηστότερος γένου. Ἴσον τὸ ἑκατὸν ἔτεσι, καὶ τὸ τρισὶ ταῦτα ἱστορήσαι.

λή'. Εἰ μὲν ἤμαρτεν, ἐκεῖ τὸ κακόν. Τάχα δ' οὐχ ἤμαρτεν.

λή'. Ἦτοι ἀπὸ μιᾶς πηγῆς νοεῖς πάντα, ὡς ἐνὶ σώματι, ἐπισυμβάλλει, καὶ οὐ δεῖ τὸ μέρος τοῖς ὑπὲρ τοῦ ὅλου γινόμενοις μέμπεσθαι· ἢ άτομοι, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ κυκεῶν καὶ σκεδάσμος. Τί οὖν ταρασσοῖς; Τῷ ἡγεμονικῷ λέγεις. Τέθνηκας, ἐφθαρσας, ὑποκρίνη, τετηρίωσαι, συναγελάζῃ, βόσκη;

μή'. Ἦτοι οὐδὲν δύνανται οἱ θεοί, ἢ δύνανται. Εἰ μὲν οὖν μὴ δύνανται, τί εὐχῇ; εἰ δὲ δύνανται, διὰ τί οὐχὶ μᾶλλον εὐχῇ διδόναι αὐτοὺς τὸ μήτε φοβεῖσθαι τι τούτων, μήτε ἐπιθυμεῖν τινος τούτων, μήτε λυπεῖσθαι ἐπὶ τινι τούτων μᾶλλον, ἢ περ τὸ μὴ παρεῖναι τι τούτων, ἢ τὸ παρεῖναι; πάντως γάρ, εἰ δύνανται συνεργεῖν ἀνθρώποις, καὶ εἰς ταῦτα δύνανται συνεργεῖν. Ἀλλὰ ἴσως ἔρεις, ὅτι «Ἐπ' ἐμοὶ αὐτὰοι θεοὶ ἐποίησαν.» Ἔϊτα, οὐ χρεῖσσον χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ σοὶ μετ' ἐλευθερίας, ἢ διατρέπεσθαι πρὸς τὰ μὴ ἐπὶ σοὶ μετὰ δουλείας καὶ ταπεινότητος; τίς δὲ σοι εἶπεν, ὅτι οὐχὶ καὶ εἰς τὰ ἐφ' ἡμῖν οἱ θεοὶ συλλαμβάνουσιν; Ἀρξαι γοῦν περὶ τούτων εὐχεσθαι, καὶ ὀφεί. Οὗτος εὐχεταί· Πῶς κοιμηθῶ μετ' ἐκεῖντος! σύ· Πῶς μὴ ἐπιθυμήσω τοῦ κοιμηθῆναι μετ' ἐκεῖντος! Ἄλλος· Πῶς στερηθῶ ἐκείνου! σύ· Πῶς μὴ χρήζω τοῦ στερηθῆναι; Ἄλλος· Πῶς μὴ ἀποβάλω τὸ τεχνίον! σύ· Πῶς μὴ φοβηθῶ ἀποβαλεῖν! Ὅλως (δὲ) ὥδε ἐπίτρεψον τὰς εὐχάς, καὶ θεώρει, τί γίνεται.

μή'. Ὁ Ἐπίκουρος λέγει, ὅτι ἐν τῇ νόσῳ οὐκ ἤσάν μοι αἱ δμῳαί περὶ τῶν τοῦ σωματίου παθῶν, οὐδὲ πρὸς τοὺς εἰσιόντας τοιαῦτά τινα, φησὶν, ἐλάλουν· ἀλλὰ τὰ προηγούμενα φυσιολογῶν διετέλουν, καὶ πρὸς αὐτῷ τούτῳ ὦν, πῶς ἢ διάνοια συλλαμβάνουσα τῶν ἐν τῷ σαρικιδίῳ τοιούτων κινήσεων ἀταραχτῇ, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν τηροῦσα. Οὐδὲ τοῖς ἱατροῖς ἐμπαρεῖχον, φησὶ, καταφρυάττεσθαι, ὥς τι ποιοῦσιν, ἀλλ' ὁ βίος ἤγετο εὖ καὶ καλῶς. Ταῦτά οὖν ἐκείνῳ, ἐν νόσῳ, ἐν νοσῆς, καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ περιστάσει· τὸ γὰρ μὴ ἀφίστασθαι φιλοσοφίας ἐν οἷς δὴποτε τοῖς προσπίπτουσι, μηδὲ τῷ ἰδιώτῃ καὶ ἀφυσιολόγῳ συμβλαρεῖν, πάσης αἰρέσεως κοινόν, πρὸς μόνῳ (δὲ) νῦν τῷ πρᾶσσομένῳ εἶναι, καὶ τῷ ὀργάνῳ, δι' οὗ πράσσει.

μή'. Ὅταν τινὸς ἀναισχυντία προσκόπτης, εὐθὺς πυθάνου σεαυτοῦ, δύνανται οὖν ἐν τῷ κόσμῳ ἀναισχυνοί μὴ εἶναι; οὐ δύνανται. Μὴ οὖν ἀπαίτει τὸ αἰσχύνατον. Εἰς γὰρ καὶ οὗτος ἔστιν ἐκείνων τῶν ἀναισχύτων, οὗς ἀνάγκη ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι. Τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ πανούργου, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀπίστου, καὶ παντὸς τοῦ ὀτιοῦν ἁμαρτάνοντος, ἔστω σοι πρόχειρον. Ἄμα γὰρ τῷ ὑπομνησθῆναι, ὅτι τὸ γένος τῶν τοιούτων ἀδύνατον ἔστι μὴ ὑπάρχειν, εὐμενέστερος ἔσῃ πρὸς

litalis! Quid perurbaris? quia in nis novi? Quid te percellit? num forma? vide eam! num materia? vide eam! Præter has autem nihil est. Quin etiam erga deos fac tandem aliquando simplicior fias ac melior. Perinde est centum ac tribus annis hæc contemplari.

38. Si quis peccavit, ibi malum est; fortasse tamen non peccavit.

39. Vel ab una mente, quasi fonte communi, tanquam uni corpori eveniunt omnia, nec par est, partem queri de iis, quæ in commodum totius eveniunt, vel atomi et nihil aliud nisi confusio et dissipatio fortuita. Quid igitur perturbaris? Menti * dic: Mortua es, corrupta es, simulas, efferata es, pecudis more congregderis et pascaris.

40. Aut nihil possunt dii aut possunt. Si igitur nihil possunt, cur precaris? si possunt, cur non potius eos precibus rogas, ut tibi dent, ne quid horum extimescas aut cupias neque tali re doleas, quam ut horum aliquid vel absit vel adsit? Omnino enim, si hominibus auxilium præstare possunt, in talibus quoque id possunt. Verum fortasse dices: «Hæc dii in mea potestate posuere.» Itane vero præstat, iis, quæ tui sunt arbitrii, cum libertate uti, quam ea, quæ tui arbitrii non sunt, animo servili et aljecto curare? Quis tamen tibi dixit, deos nobis non ad ea quoque, quæ in nostra potestate sunt, opem ferre? Hæc igitur ab iis precari incipe, et videbis. Alius precatur: utinam mihi contingat concubitus cum illa! Tu: utinam non appetam illius concubitum! Alius: utinam eo priver! Tu: utinam non opus habeam eo privari! Alius: utinam filiolum non amittam! Tu: utinam non metuum amittere! Huc omnino verte vota tua, et vide, quid futurum sit.

41. Epicurus, Quum ægrolarem, inquit, non sermones mihi erant cum iis, qui me invisebant, de corporis affectionibus neque de rebus istiusmodi cum iis, ait, colloquebar; sed perpetuo ea, quæ cepta erant, de natura rerum disserebam, et in eo ipso occupatus eram, quomodo mens, quamquam istiusmodi in corpusculo motuum particeps, tamen, suum bonum servans, imperturbata staret; neque medicis, inquit, occasionem præbebam sese jactandi, quasi magni quid facerent, sed vita et bene et beate agebatur. Eadem, quæ ille, *tu quoque fac* in morbo, cum ægrotas, et in quacunque alia molestia: nam a philosophia non deficere neque cum indocto et naturæ rerum ignaro garrire, id omnibus philosophorum sectis commune est, sed in ea tantum re, quæ nunc in manibus est, occupari atque instrumento, quo hæc res perficitur.

42. Quum alicujus impudentia offenderis, statim te interroga, «fierine igitur potest, ut in mundo non sint impudentes?» non potest. Noli ergo postulare, quod fieri nequit: nam hic quoque unus est illorum impudentium, quos in mundo esse necesse est. Idem vero et de versuto et infido et quolibet vitioso in promptu tibi sit; simulatque enim recordatus fueris, fieri non posse, quin talium hominum genus sit, singulis eorum te æquiores præbebis. Utile

τοὺς καθ' ἑνα. Εὐχρηστον δὲ κάκεινο εὐθὺς ἔννοειν, τίνα ἔδωκεν ἢ φύσις τῷ ἀνθρώπῳ ἀρετὴν πρὸς τοῦτο τὸ ἁμαρτήμα. Ἐδωκε γάρ, ὡς ἀντιφάρμακον, πρὸς μὲν τὸν ἀγνώμονα τὴν πραότητα, πρὸς δὲ ἄλλον ἄλλην τινὰ δύναμιν. Ὅπως δὲ ἐξεστὶ σοι μεταδιδάσκειν τὸν πεπλανημένον· πᾶς γὰρ δὲ ἁμαρτάνων ἀραμαρτάνει τοῦ προκειμένου, καὶ πεπλάνηται. Τί δὲ καὶ βέβλησαι; εὐρήσεις γὰρ μὴδὲνα τούτων, πρὸς οὓς καὶ παροξύνῃ, πεποιηκότα τι τοιοῦτον, ἐξ οὗ ἡ διάνοιά σου χείρων ἐμελλε γενήσεσθαι· τὸ δὲ κακὸν σου καὶ τὸ βλαβερὸν ἐνταῦθα πᾶσαν τὴν ὑπόστασιν ἔχει. Τί δὲ κακὸν ἢ ξένον γέγονεν, εἰ δὲ ἀπαιδέυτος τὰ τοῦ ἀπαιδέυτου πράσσει; ὅρα, μὴ σεαυτῷ μᾶλλον ἐγκαλεῖν ὀφείλῃς, ὅτι οὐ προσεδόκησας τούτων τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι. Σὺ γὰρ καὶ ἀφορμὰς ἐκ τοῦ λόγου εἶχες πρὸς τὸ ἐνθυμηθῆναι, ὅτι εἰκόσ ἐστὶ τοῦτον τοῦτο ἁμαρτήσεσθαι, καὶ ὅμως ἐπιλαθόμενος θαυμάζεις, εἰ ἡμάρτηκε. Μάλιστα δὲ, ὅταν ὡς ἀπίστω, ἢ ἀχαρίστῳ μέμῃ, εἰς ἑαυτὸν ἐπιστρέφου. Προδῆλως γὰρ σὸν τὸ ἁμαρτήμα, εἴτε περὶ τοῦ τοιαύτην [τὴν] διάθεσιν ἔχοντος ἐπίστευσας, ὅτι τὴν πίστιν φυλάξεις, εἴτε τὴν χάριν διδοῦς, μὴ καταληκτικῶς ἔδωκας, μὴ δὲ ὥστε ἐξ αὐτῆς τῆς σῆς πράξεως εὐθὺς ἀπειληγῆναι πάντα τὸν καρπὸν. Τί γὰρ πλέον θέλεις εὖ ποιήσας ἀνθρώπων; οὐκ ἀρκῇ τούτῳ, ὅτι κατὰ φύσιν τὴν σὴν τι ἔπραξας, ἀλλὰ τούτου μισθὸν ζητεῖς; ὡς εἰ δὲ ὀφθαλμὸς ἀμοιβὴν ἀπῆται, ὅτι βλέπει, ἢ οἱ πόδες, ὅτι βαοῖζουσιν. Ὡς περὶ γὰρ ταῦτα πρὸς τὸδε τι γέγονεν, ἅπερ κατὰ τὴν ἰδίαν κατασκευὴν ἐνεργοῦντα ἀπέχει τὸ ἴδιον· οὕτως καὶ δὲ ἀνθρώπος εὐεργετικὸς πεφυκὼς, ὁπόταν τι εὐεργετικὸν, ἢ ἄλλως εἰς τὰ μέσα συνεργητικὸν πράξῃ, πεποίηκε, πρὸς δὲ κατεσκευάσται, καὶ ἔχει τὸ ἑαυτοῦ.

BIBAION I.

α'. Ἐσθι ποτὲ ἄρ', ὧ ψυχῇ, ἀγαθῇ, καὶ ἀπλῇ, καὶ μία, καὶ γυμνῇ, φανερωτέρα τοῦ περικειμένου σοι σώματος; γεύσθι ποτὲ ἄρα τῆς φιλητικῆς καὶ στεργτικῆς διαθέσεως; Ἐσθι ποτὲ ἄρα πλήρης, καὶ ἀνεπιδέχης, καὶ οὐδὲν ἐπιποθοῦσα, οὐδὲ ἐπιθυμοῦσα οὐδενός, οὔτε ἐμψύχου, οὔτε ἀψύχου, πρὸς ἡδονῶν ἀπολαύσεις; οὐδὲ χρόνου, ἐν ᾧ ἐπὶ μακρότερον ἀπολαύσεις; οὐδὲ τόπου ἢ χώρας, ἢ αἰέτων εὐκαιρίας, οὐδὲ ἀνθρώπων εὐαρμοστίας; Ἀλλὰ ἀρκεσθῆσθαι τῇ παρούσῃ καταστάσει, καὶ ἡσθῆσθαι τοῖς παροῦσι πᾶσι, καὶ συμπείσεις σεαυτὴν, ὅτι πάντα σοι πάρεστι, πάντα σοι εὖ ἔχει, καὶ παρὰ τῶν θεῶν πάρεστι, καὶ εὖ ἔχει, ὅσα φίλον αὐτοῖς, καὶ ὅσα μέλουσι δώσειν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ τελείου ζώου, τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ δικαίου, καὶ καλοῦ, καὶ γεννῶντος πάντα καὶ συνέχοντος, καὶ περιέχοντος, καὶ περιλαμβάνοντος διαλυόμενα εἰς γένεσιν ἑτέρων ὁμοίων; Ἐσθι ποτὲ ἄρα τοιαύτη, ὅσα θεοῖς τε καὶ ἀνθρώποις οὕτω συμπολιτεύεσθαι, ὥς μήτε μέμψεσθαι τι αὐτοῖς, μήτε καταγινώσκεισθαι ὑπ' αὐτῶν;

β'. Παρατήρει, τί σου ἡ φύσις ἐπιζητεῖ, ὡς ὑπὸ

vero etiam illud est, statim cogitare, quam natura homini virtutem dederit contra hoc peccatum; nam dedit, tanquam remedium, contra ingratum mansuetudinem, contra alium aliam quandam facultatem. Omnino autem tibi licet, meliora edocere eum, qui deceptus est; quisquis enim peccat, a fine sibi proposito aberrat et deceptus est. Quidnam vero jammi tibi illatum est? neminem enim eorum, quibus irascersis, quidquam fecisse reperies, quo mens tua pejor redatur; atque in eo tamen omne malum ac damnum tuum consistit. Quid vero novi aut insoliti fit, ubi inductus id, quod inducti est, facit. Vide, ne potius te ipsum reprehendere debeas, qui non exspectaveris, fore, ut is hoc peccatum committeret. Nam tu, quamquam ratione nactus eras occasiones cogitandi, credibile esse, hunc ita esse peccaturum, tamen ejus oblitus eum deliquisse miraris. Potissimum autem ubi aliquem ut infidum aut ingratum accusas, in te ipsum descende. Manifesto enim peccatum tuum est, sive, quoniam hominem ita affectum fidem tibi servaturum esse credidisti, sive, quoniam, beneficium quum dares, non simpliciter dedisti, nec tanquam qui ex ipsa actione omnem ejus fructum perciperes. Quid vero, beneficio in alterum collato, plus requiris? nonne sufficit tibi, quod naturæ tuæ convenienter aliquid egisti, sed hujus mercedem postulas? perinde atque si oculus idcirco, quod videt, mercedem postulet, aut pedes, quod ambulant. Quemadmodum enim hæc facta sunt ad munus aliquod, quo quum pro naturæ suæ conditione funguntur, habent, quod ipsorum est: sic etiam homo, utpote ad bene faciendum natus, si in alios beneficium contulit, aut iisdem auxiliium præstitit in rebus mediis, fecit id, ad quod natus est, et, quod suum est, obtinuit.

LIBER X.

1. Erisne tandem aliquando, mi anime, bonus, et simplex, et unus, et nudus, et corpore, quod te circumdat, perlucidior? gustabisne tandem affectionem ad amorem et pietatem proclivem? Erisne tandem plenus et nullius rei indigens et nihil ulterius desiderans, nihil amplius appetens neque animati neque inanimati, quo voluptatibus fruaris? nec temporis, in quo diutius fruaris, nec loci aut regionis aut blandæ aeris * temperiei, aut hominum consensus? sed ea, quæ nunc est, conditione contentus delectaberis præsentibus ac persuasum habebis, omnia (quæ) tibi adsunt, bene tibi habere et a diis profecta esse et bene habitura esse, quæcunque illis visa erunt et quæcunque daturi sunt ad salutem illius viæ naturæ perfectæ et bonæ et justæ et honestæ et omnia gignentis et continentis et ambientis et complectentis, quæ, ut alia similia inde oriantur, dissolvuntur? Erisne tandem talis, qui cum diis hominibusque in tali societatis communione vivas, ut neque quidquam in iis reprehendas neque ab iis coudemneris?

2. Observa, quid natura tua requirat, quatenus natura

φύσεως μόνον διοικουμένου· εἴτα ποίει αὐτὸ καὶ προσ-
ίσο, εἰ μὴ χεῖρον μέλλει διατίθεσθαι σου ἢ ὡς ζώου
φύσις. Ἐξῆς δὲ παρατηρητέον, τί ἐπιζητεῖ σου ἢ ὡς
ζώου φύσις. Καὶ πᾶν τοῦτο παραληπτέον, εἰ μὴ χεῖ-
ρον μέλλει διατίθεσθαι ἢ ὡς ζώου λογικοῦ φύσις. Ἔστι
οὖν τὸ λογικοῦ εὐθὺς καὶ πολιτικόν. Τούτοις δὴ κανόνσι
χρῶμενος, μηδὲν περιεργάζου.

γ'. Πᾶν τὸ συμβαῖνον ἤτοι οὕτως συμβαίνει, ὡς
πέφυκας αὐτὸ φέρειν, ἢ ὡς οὐ πέφυκας αὐτὸ φέρειν.
Εἰ μὲν οὖν συμβαίνει σοι, ὡς πέφυκας φέρειν, μὴ δυσ-
χέραινε· ἀλλ' ὡς πέφυκας, φέρε. Εἰ δὲ, ὡς μὴ πέ-
φυκας φέρειν, μὴ δυσχέραινε· φθαρῆσεται γάρ σε ἀπα-
ναλώσαν. Μέμνησο μέντοι, ὅτι πέφυκας φέρειν πᾶν,
περὶ οὐ ἐπὶ τῇ ὑπολήψει ἐστὶ τῇ σῇ, φορητὸν καὶ ἀνε-
κτὸν αὐτὸ ποιῆσαι, κατὰ φαντασίαν τοῦ συμφέρειν, ἢ
καθ' ἑκείνην σεαυτῷ τοῦτο ποιεῖν.

δ'. Εἰ μὲν σφάλλεται, διδάσκειν εὐμενῶς, καὶ τὸ
παρρωμένον δεῖκνυμένον. Εἰ δὲ ἀδυνατεῖς, σεαυτὸν
αἰτιᾶσθαι, ἢ μηδὲ σεαυτὸν.

ε'. Ὅτι ἂν σοι συμβαῖνῃ, τοῦτο σοι ἐξ αἰῶνος
προκατεσκευάζετο· καὶ ἡ ἐπιπλοκὴ τῶν αἰτίων συνέ-
κλωθε τὴν τε σὴν ὑπόστασιν ἐξ αἰδίου, καὶ τὴν τούτου
σύμβασιν.

ς'. Εἴτε ἄτομοι, εἴτε φύσις, πρῶτον κελθῶ, ὅτι
μέρος εἰμὶ τοῦ ὅλου, ὑπὸ φύσεως διοικουμένου· ἔπειτα,
εἰτι ἔχω πως οἰκείως πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη. Τούτων
γὰρ μεμνημένος, καθότι μὲν μέρος εἰμὶ, οὐδενὶ δυσ-
ρεστήσω τῶν ἐκ τοῦ ὅλου ἀπονεμομένων· οὐδὲν γὰρ
βλαβερὸν τῷ μέρει, ὅ τῳ ὅλῳ συμφέρει. Οὐ γὰρ ἔχει
τι τὸ ὅλον, ὃ μὴ συμφέρει ἑαυτῷ· πασῶν μὲν φύσεων
κοινὸν ἔχουσιν τοῦτο, τῆς δὲ τοῦ κόσμου προσειλη-
φύας τὸ μηδὲ ὑπὸ τίνος ἐξωθεν αἰτίας ἀναγκάζεσθαι
βλαβερὸν τι ἑαυτῇ γενεῇ. Κατὰ μὲν δὴ τὸ μεμνη-
σθαι, ὅτι μέρος εἰμὶ ὅλου τοῦ τοιούτου, εὐαρεστήσω
παντὶ τῷ ἀποβαίνοντι. Καθόσον δὲ ἔχω πως οἰκείως
πρὸς τὰ ὁμογενῆ μέρη, οὐδὲν πράξω ἀκοινωνήτον· μᾶλ-
λον δὲ στοχάσομαι τῶν ὁμογενῶν, καὶ πρὸς τὸ κοινῇ
συμφέρον πᾶσαν δρῆν ἑμαυτοῦ ἄξω, καὶ ἀπὸ τούναν-
τίου ἀπάξω. Τούτων δὲ οὕτω περαινομένων, ἀνάγκη
τὸν βίον εὐροεῖν· ὡς ἂν καὶ πολίτου βίον εὖρουν ἐπιστή-
σεας, προϊόντος διὰ πράξεων τοῖς πολιταῖς λυσitelῶν,
καὶ ὅπερ ἂν ἡ πόλις ἀπονέμῃ, τοῦτο ἀσπαζομένου.

ζ'. Τοῖς μέρεσι τοῦ ὅλου, ὅσα φύσει περιέχεται ὑπὸ
τοῦ κόσμου, ἀνάγκη θβεῖρεσθαι· λεγέσθω δὲ τοῦτο ση-
μαντικῶς τοῦ ἀλλοιοῦσθαι· εἰ δὲ φύσει κακόν τε καὶ
ἀναγκαῖόν ἐστι τοῦτο αὐτοῖς, οὐκ ἂν τὸ ὅλον καλῶς
διεξάγοιτο, τῶν μερῶν εἰς ἀλλοτριώσιν ὄντων, καὶ
πρὸς τὸ θβεῖρεσθαι διαφόρως κατεσκευασμένων. Πό-
τερον γὰρ ἐπεχείρησεν ἡ φύσις αὕτη τὰ ἑαυτῆς μέρη
κακοῦν, καὶ περιπτωτικά τῷ κακῷ, καὶ ἐξ ἀνάγκης
ἐμπέτωτα εἰς τὸ κακὸν ποιεῖν, ἢ ἔλαθεν αὐτὴν τοιάδε
τινὰ γενόμενα; ἀμώστερα γὰρ ἀπίθανα. Εἰ δέ τις,
καὶ ἀρέμενος τῆς φύσεως, κατὰ τὸ πεφυκέναι ταῦτα
ἐξηγοῖτο, καὶ ὡς γελοῖον, ἅμα μὲν φάναι πεφυκέναι τὰ

tantum regitur: id deinde fac et admitte, nisi natura tua,
qua animal es, eo deterius se habitura sit. Deinceps ob-
servandum, quid natura tua, qua animal es, requirat.
Atque id omne admittendum, nisi natura tua, qua animal
es ratione præditum, eo deterius se habitura sit. Quod
autem naturæ, idem quoque civitati convenit. His jam
regulis utens ne ulla in re curiosius agas.

3. Quidquid contingit, ita contingit, ut tu id ferre natus
es, aut ut non natus es id ferre. Quod si tibi contingit, ut
natus es ferre, noli indignari, sed, ut natus es, perfer; sin,
ut non natus es ferre, noli gravari; peribit enim quum te
consumpserit. Memento tamen, te natum esse ad quidvis
ferendum, quod ut tolerabile facias, in tua opinione situm
est, si cogitaveris, id tibi conducere aut tui esse officii, ut
id facias.

4. Si quis fallitur, benevole eum doce et errorem indica.
Si non potes, te culpa ipsum, aut ne te ipsum quidem.

5. Quidquid tibi contingit, id tibi ab æterno destinatum
erat, et complexa causarum series ab infinito hoc conjun-
xerat, ut et tu esses et hoc tibi contingeret.

6. Sive atomi, sive natura, primum positum sit, me par-
tem esse universi a natura administrati; deinde, me fami-
liari quadam ratione cum partibus ejusdem generis conjun-
ctum esse. Horum enim memor, quatenus pars sum, nihil
ægre feram eorum, quæ mihi ab universo tributa sunt;
nihil enim parti nocet, quod universo prodest. Non enim
habet quidquam universum, quod ei non prosit, quum et
omnes naturæ id commune habeant, et præterea universi
natura id acceperit, ut non ab ulla causa externa cogatur ad
id gignendum, quod ipsi noceat. Itaque quatenus recor-
dabor, me hujusmodi universi partem esse, quidquid obti-
gerit, id gratum acceptumque habebō. Quatenus autem
familiari quadam ratione cum partibus ejusdem generis
conjunctus sum, nihil faciam communioni contrarium, sed
consulam cognatis et omnem conatum ad id; quod societati
communi prosit, dirigam et a contrario avertam. His ita
peractis, vita prospere mihi fluat necesse est, quemadmo-
dum vitam illius civis prospere fluere existimaris, qui per
actiones civibus utiles procedit, et quodcunque civitas ei
tribuat, libenter amplectitur.

7. Partibus universi iis omnibus, quæ natura tantum in
mundo continentur, necesse est corrumpi. Dixeris sic ad
graviter significandum « aliud atque aliud fieri. » Si autem
natura et malum et necessarium iis hoc esset, universum
non bene regeretur, partibus ejus in aliud atque aliud trans-
euntibus et ad corrumpendum varia ratione comparatis
Utrum vero natura ipsa consilium cepit, partibus suis da-
mnum inferendi easque tales efficiendi, ut et fortuito et ex
necessitate in malum incidant, an eam latuit, tales eas fa-
ctas esse? utrumque enim incredibile. Quod si quis, etiam
nulla naturæ ratione nabita, id inde explicaret, quod hæ
semel ita comparatæ essent, vel sic ridiculum foret dicere,

μέρη τοῦ θλου μεταβάλλειν, ἅμα δὲ ὡς ἐπὶ τινι τῶν παρὰ φύσιν συμβαινόντων θαυμάζειν, ἢ δυσχεραίνειν, ἄλλως τε καὶ τῆς διαλύσεως εἰς ταῦτα γινομένης, ἐξ ὧν ἕκαστον συνίσταται. Ἦτοι γὰρ σκεδασμὸς στοιχείων, ἐξ ὧν συνεκρίθη, ἢ τροπή, τοῦ μὲν στερεμνίου εἰς τὸ γεώδες, τοῦ δὲ πνευματικοῦ εἰς τὸ αἰρώδες· ὥστε καὶ ταῦτα ἀναληφθῆναι εἰς τὸν τοῦ θλου λόγον, εἴτε κατὰ περίοδον ἐκπυρρυνόμενου, εἴτε αἰδίοις ἀμοιβαῖς ἀνανεουμένου. Καὶ τὸ στερεμνιον δὲ, καὶ τὸ πνευματικὸν μὴ φαντάζου τὸ ἀπὸ τῆς γενέσεως. Πᾶν γὰρ τοῦτο ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν ἐκ τῶν σιτίων καὶ τοῦ ἑλκομένου ἀέρος τὴν ἐπιρροὴν ἔλαθεν. Τοῦτο οὖν, ὃ ἔλαθε, μεταβάλλει, οὐχ ὃ ἡ μήτηρ ἔτεκεν. Ὑπόθου δ', ὅτι ἐκείνῳ σε λίαν προσπλέκει τῷ ἰδίῳ ποιῶ, οὐδὲν ὄντι οἶμαι πρὸς τὸ νῦν λεγόμενον.

η'. Ὀνόματα θέμενος σαυτῷ ταῦτα, ἀγαθὸς, αἰδήμων. ἀλκίθης, ἐμφρων, σύμφρων, ὑπέρφρων, πρόσεχε, μήποτε μετονομάζῃ· κὰν ἀπολλύης ταῦτα τὰ ὀνόματα, ταχέως ἐπάνει ἐπ' αὐτά. Μέμνησο δὲ, ὅτι τὸ μὲν ἔμφρων ἐβούλετό σοι σημαίνειν τὴν ἐφ' ἕκαστα διαληπτικὴν ἐπίστασιν, καὶ τὸ ἀπαρενθύμητον· τὸ δὲ σύμφρων, τὴν ἐκούσιον ἀπόδεξιν τῶν ὑπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἀπονεμομένων· τὸ δὲ ὑπέρφρων, τὴν ὑπέρτασιν τοῦ φρονούντος μορίου ὑπὲρ λίαν ἢ τραχεῖαν κίνησιν τῆς σαρκοῦς, καὶ τὸ δοξάριον, καὶ τὸν θάνατον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. Ἐὰν οὖν διατηρῇς σεαυτὸν ἐν τούτοις τοῖς ὀνόμασι, μὴ γλιχόμενος τοῦ ὑπ' ἄλλων κατὰ τὰῦτα ὀνομάζεσθαι, ἔσθι ἕτερος, καὶ εἰς βίον εἰσελεύσθι ἕτερον. Τὸ γὰρ ἔτι τοιοῦτον εἶναι, οἷος μέχρι νῦν γέγονας, καὶ ἐν βίῳ τοιοῦτῳ σπαράσσεσθαι καὶ μολύνεσθαι, λίαν ἐστὶν ἀναισθήτου καὶ φιλοψύχου, καὶ ὁμοίου τοῖς ἡμιθρότοις θηριομάχοις, οἵτινες, μεστοὶ τραυμάτων καὶ λύθρου, παρακαλοῦσιν ὁμῶς εἰς τὴν αὔριον φυλαχθῆναι, παραβληθισμένοι τοιοῦτοι τοῖς αὐτοῖς ὄνυξι καὶ δῆγμασιν. Ἐμβίβασον οὖν σαυτὸν εἰς τὰ ὀλίγα ταῦτα ὀνόματα. Κὰν μὲν ἐπ' αὐτῶν μέλεις δύνῃ, ὥσπερ εἰς Μακάρων τινὰς νήσους μετψικισμένος· ἐὰν δὲ αἰσθῇ, ὅτι ἐκπίπτεις, καὶ οὐ περικρατεῖς, ἀπιθὶ θαρρῶν εἰ γωνίαν τινὰ, ὅπου κρατήσεις, ἢ καὶ παντάπασιν ἔξιθι τοῦ βίου, μὴ ὀργιζόμενος, ἀλλὰ ἀπλῶς, καὶ ἐλευθέρως, καὶ αἰδημόνως, ἐν γε τοῦτο μόνον πράξας ἐν τῷ βίῳ, τὸ οὕτως ἐξελθεῖν. Πρὸς μέντοι τὸ μεμνησθαι τῶν ὀνομάτων μεγάλως συλλήβεται οὗτο, τὸ μεμνησθαι θεῶν, καὶ ὅτιπερ οὐ χολακεύεσθαι οἱ τοὶ θελοῦσιν, ἀλλὰ ἐξομιοῦσθαι ἑαυτοῖς τὰ λογικὰ πάντα· καὶ εἶναι τὴν μὲν συκῇν τὰ συκῆς ποιούσαν, τὸν δὲ κύνα τὰ κυνὸς, τὴν δὲ μέλισσαν τὰ μελίσσης, τὸν δὲ ἄνθρωπον τὰ ἀνθρώπου.

θ'. Μῖμος, πόλεμος, πτοία, νάρκα, δουλεία, καθ' ἡμέραν ἀπαλείφεται σου τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα δόγματα, ἐπόσα δ' οὐσιολογητὸς φαντάζῃ καὶ παραπέμπεις. Δεῖ δὲ πᾶν οὕτω βλέπειν καὶ πράσσειν, ὥστε καὶ τὸ περιστατικὸν ἅμα συντελεῖσθαι, καὶ ἅμα τὸ θεωρητικὸν ἐνεργεῖσθαι, καὶ τὸ ἐκ τῆς περὶ ἐκάστων ἐπιστήμης

partes universi ita comparatas esse, ut mutarentur, simulque id, quasi aliquid, quod contra naturam eveniret, mirari aut id aegre ferre, quum praesertim in eadem dissolvantur singula, e quibus sunt composita; aut enim dissipatio atomorum est, aut mutatio et solidi quidem in terram, et spiritus in aerem, ita ut haec quoque recipiantur in rationem universi, sive hoc intra certum temporis circuitum conflagrat sive perpetuis vicissitudinibus renovatur. Quin ipsum illud solidum et spirabile noli putare idem, quod ab ortu fuit. Hoc enim quidquid est, heri et nudius tertius ex alimentis et aere, quem spiritus hausit, influxit. Id igitur, quod recepit, mutatur, non id, quod mater genuit. Fac autem, id te nimis annectere illi singulari modo affecto, nihil id revera ob stare arbitror ei, quod nunc dixi.

8. Nomina adeptus viri boni, verecundi, veritatis studiosi, prudentis, concordis, magnanimi, cave ne aliis nominibus appelleris, et si haec nomina amiseris, celeriter ad ea redi. Memento autem prudentiae nomine tibi significari sedulam singularum rerum considerationem et diligenter institutam; concordiae nomine spontaneam eorum receptionem, quae a natura communi assignantur; magnanimitatis nomine intentionem partis intelligentis ejusque elationem supra levem asperumve carnis motum et gloriolam et mortem et alia ejusmodi. Haec igitur nomina si tibi servaveris, neque tamen admodum appetuis, ut alii te illis appellent, alius eris et aliam inibis vitam. Talem enim esse, qualis adhuc fuisti, et in ejusmodi vita raptari et inquinari, hominis est prorsus sensu carentis et vitae avidi et istorum bestiariorum similis, qui, quamquam vulneribus ac sanie repleti, ut in crastinum diem serrentur, orant, utpote eodem in statu iisdem unguibus et morsibus objiciendi. In haec igitur pauca nomina te recipe, et, si fieri potest, ut in iis maneat, mane, quasi in aliquas beatorum insulas trajectus; si iis te excidere easque non tueri te sentis, audacter abi in angulum aliquem, ubi ea tuearis, aut omnino e vita abi, neque tamen iratus, sed simplici, libero ac modesto animo, ut qui hoc unum saltem in vita egeris, quod ita decessisti. Ut autem illorum nominum memineris, utique magnum tibi erit auxilium, si deorum memor fueris, atque eos nolle, animalia ratione praxita ipsos adulari, sed velle, ut ea omnia sibi quam similissima fiant, ac ficum esse, quae faciat, quae ficus sint, et canem, quae canis, et apem, quae apis, et hominem, quae hominis.

9. Mimus, bellum, terror, torpor, servitus quotidie debebunt illa sancta tua decreta.* Atque quam multa ratione a naturae studio aliena imaginaris aut praetermittis! Omnia autem sic considerare et facere te oportet, ut et, quod praesens necessitas postulat, perficiatur, et facultas contemplandi exerceatur, et fiducia ex certa rei cujusque scientia orta

αὐθαδὲς σῶζεσθαι, λανθάνον, οὐχὶ κρυπτόμενον. Πότε γὰρ ἀπλόητος ἀπολαύσεις; πότε δὲ σεμνότητος; πότε δὲ τῆς ἐφ' ἐκάστου γνωρίστως, τί τε ἐστὶ κατ' οὐσίαν, καὶ τίνα χώραν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ ἐπὶ πόσον πεφυκεν ὑφίστασθαι, καὶ ἐκ τίνων συγχέχριται, καὶ τίσι δύναται ὑπάρχειν, καὶ τίνες δύνανται αὐτὸ διδόναι τε καὶ ἀφαιρεσθαι.

ι'. Ἀράχινον μυῖαν θηράσαν μέγα φρονεῖ, ἄλλος δὲ λαγίδιον, ἄλλος δὲ ὑποχῆ ἀφύην, ἄλλος δὲ σείδια, ἄλλος δὲ ἀρκτους, ἄλλος Σαρμάτας. Οὗτοι γὰρ οὐ λησται, ἐὰν τὰ δόγματα ἐξετάζης;

ια'. Πῶς εἰς ἄλληλα πάντα μεταβάλλει, θεωρητικὴν μέθοδον κτῆσαι, καὶ διηλεκτικὴν πρόσεχε, καὶ συγγυμνάσθητι περὶ τοῦτο τὸ μέρος. Οὐδὲν γὰρ οὕτω μεγαλοφροσύνης ποιητικόν. Ἐξεδύσατο τὸ σῶμα, καὶ ἐννοήσας, ὅτι ὅσον οὐδέπω πάντα ταῦτα καταλιπεῖν ἀπίοντα ἐξ ἀνθρώπων δεήσει, ἀνῆκεν θλον ἑαυτὸν, δικαιοσύνη μὲν εἰς τὰ ὑφ' ἑαυτοῦ ἐνεργούμενα, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συμβαίνουσι, τῇ τῶν θλων φύσει. Τί δ' ἔρει τις, ἢ ὑπολήπεται περὶ αὐτοῦ, ἢ πράξει κατ' αὐτοῦ, οὐδ' εἰς νοῦν βάλλεται, ὅσοις τούτοις ἀρκούμενος αὐτὸς, δικαιοπραγεῖν τὸ νῦν πρᾶσσόμενον, καὶ φιλεῖν τὸ νῦν ἀπονεμόμενον ἑαυτῷ; ἀσχολίας δὲ πάσας καὶ σπουδὰς ἀφῆκε, καὶ οὐδὲν ἄλλο βούλεται, ἢ εὐθείαν περαίνειν διὰ τοῦ νόμου, καὶ εὐθείαν περαίνοντι ἐπεσθαι τῷ θεῷ.

ιβ'. Τίς ὑπονοίας χρεῖα, παρὸν σκοπεῖν, τί δεῖ πράχθῃναι; κἂν μὲν συνορᾷς, εὐμενῶς, ἀμεταστρεπτὶ ταύτη χωρεῖν· ἐὰν δὲ μὴ συνορᾷς, ἐπέχειν, καὶ συμβούλοις τοῖς ἀρίστοις χρῆσθαι· ἐὰν δὲ ἑτέρα τινα πρὸς ταῦτα ἀντιβαῖναι, προΐεναι κατὰ τὰς παρούσας ἀφορμὰς λελογισμένως, ἐχόμενον τοῦ φαινομένου δικαίου. Ἀριστον γὰρ κατατυγχάνειν τούτου· ἐπεὶ τοι ἦ γε ἀπόπτωσις ἀπὸ τούτου ἔστω. Σχολαῖόν τι καὶ ἄμα εὐκίνητόν ἐστι, καὶ φαιδρὸν ἄμα καὶ συνεστηκὸς, ὃ τῷ λόγῳ κατὰ πᾶν ἐπόμενος.

ιγ'. Πυνθάνεσθαι ἑαυτοῦ, εὐθὺς ἐξ ὑπνοῦ γινόμενον, μήτι διοίσει σοι, ἐὰν ὑπὸ ἄλλου γένηται τὰ δίκαια καὶ καλῶς ἔχοντα; οὐ διοίσει. Μήτι ἐπιλέλῃσαι, ὅτι οὗτοι οἱ ἐν τοῖς περὶ ἄλλων ἐπαίνοις καὶ ψόγοις φρυαττόμενοι, τοιοῦτοι μὲν ἐπὶ τῆς κλίνης εἰσὶ, τοιοῦτοι δὲ ἐπὶ τῆς τραπέζης, οἷα δὲ ποιοῦσιν, οἷα δὲ φεύγουσιν, οἷα δὲ διώκουσιν, οἷα δὲ κλέπτουσιν, οἷα δὲ ἀρπάζουσιν, οὐ χερσὶ καὶ ποσὶν, ἀλλὰ τῷ τιμωτάτῳ ἑαυτῶν μέρει, ᾧ γίνεται, ὅταν θελῇ (τις), πίστις, αἰδώς, ἀλήθεια, νόμος, ἀγαθὸς δαίμων;

ιδ'. Τῇ πάντα διδούσῃ καὶ ἀπολαμβάνουσῃ φύσει ὃ πεπαιδευμένος καὶ αἰδόμενος λέγει· « Δός, ὃ θέλεις, ἀπόλαβε, ὃ θέλεις. » Λέγει δὲ τοῦτο οὐ καταυραυνόμενος, ἀλλὰ πειθαρχῶν καὶ εὐνοῶν αὐτῇ.

ιε'. Ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπολειπόμενον τοῦτο. Ζῆσον ὅς ἐν ὄρει. Οὐδὲν γὰρ διαφέρει, ἐκεῖ, ἢ ὧδε, ἐὰν τις πανταχοῦ, ὅς ἐν πόλει, τῷ κόσμῳ. Ἰδέτωσαν, ἱστορησάτωσαν οἱ ἄνθρωποι ἄνθρωπον ἀληθινὸν κατὰ φύσιν

conservetur, latens quidem, nec vero abscondita. Quando enim simplicitate frueris? quando gravitate? quando cuiusque rei cognitione, qualis per naturam suam sit, et quem locum in mundo occupet, et quamdiu pro natura sua perdurare possit, et e quibus conflata sit, et quibus subesse possit, et quinam eam et dare et auferre possint.

10. Aranea, musca capta, se effert; alius, ubi lepusculum, alius, quum reticulo apuam, alius, quum apros, alius, quum ursos, alius, quum Sarmatas cepit. Nonne enim etiam hi latrones, si decreta spectaveris?

11. Viam ac rationem contemplandi, quo modo cuncta inter se mutantur, comparatam habe, et semper iis adhibe atque in hac parte te exerce; nihil enim est, quod perinde magnum animum efficiat. Exiit corpus et quum reputaverit, janijam ab hominibus discessurum se hæc omnia relinquere debere, totum se permisit justitiæ in iis rebus, quas ipse agit, et in iis, quæ accidunt, naturæ universi. Quid autem alii de ipso dicant aut opinentur aut contra ipsum faciant, id ne cogitat quidem, quippe his duobus contentus, ut id, quod nunc agat, juste agat, et id, quod nunc obtingat, libenter amplectatur: reliqua omnia negotia ac studia omisit nihilque aliud cupit quam ut recta via legi convenienter progrediat et deum sequatur recta progredientem.

12. Quid suspicione opus est, quum considerare tibi liceat, quid sit agendum, et, quum id perspexeris, placide et constanter hac progredi; si non perspexeris, assensum sustinere et optimos quosque in consilium adhibere; si alia aliqua his obstiterint, pro iis, quæ nunc sunt, rerum opportunitatibus considerare progredi, ei, quod justum videatur, firmiter adherentem. Optimum enim est, hoc consequi, quum certo ab hoc aberrare sit turpissimum. Quietus autem simul et agilis, alacris simul et compositus est, quisquis rationi in omnibus obsequitur.

13. Quamprimum e somno expergefactus es, te percontare numquid tua intersit, ut ab alio justa et honesta fiant. Nil interest. Numquid oblitus es, istos, qui aliis vel laudandis vel vituperandis tantopere se jactant, tales in lecto esse, tales ad mensam, qualia faciant, qualia fugiant, qualia sectentur, qualia forentur, qualia raptant, non manibus pedibusque, sed pretiosissima sui ipsorum parte, qua, si quis velit, fides acquiratur, verecundia veritas, lex, genius bonus?

14. Naturæ pariter omnia danti ac recipienti probe institutus et verecundus homo: « da, inquit, quidquid vis; aufer quidquid vis! » Neque hoc dicit ferocia elatus, sed illi obtemperans et bene volens.

15. Parvum est, quod reliquum est. Vive ut in monte. Nihil enim refert, hic an illic, modo ubique, tanquam in urbe, sic in mundo. Videant, contemplentur homines ho-

ζῶντα. Εἰ μὴ φέρουσιν, ἀποκτεινάτωσαν. Κρεῖττον γάρ, ἢ οὕτω ζῆν.

ις'. Μηκέθ' ὅλων περὶ τοῦ, οἷόν τινα εἶναι τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα (δεῖ), διαλέγεσθαι, ἀλλὰ εἶναι τοιοῦτον.

ιζ'. Τοῦ θείου αἰῶνος, καὶ τῆς ὅλης οὐσίας συνεχῶς φαντασία, καὶ ὅτι πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μὲν πρὸς οὐσίαν, κεγγραμῖς· ὡς δὲ πρὸς χρόνον, τρυπάνου περιστροφῇ.

ιη'. Εἰς ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων ἐφιστάντα, ἐπιννοεῖν αὐτὸ ἥδη διαλυόμενον, καὶ ἐν μεταβολῇ, καὶ οἷον σήμει, ἢ σκεδάσει γινόμενον, ἢ καθότι ἕκαστον πέφυκεν ὥσπερ θήσκειν.

ιβ'. Οἷοί εἰσιν ἐσθίοντες, καθεύδοντες, ὀχεύοντες, ἀποπατοῦντες, τὰ ἄλλα. Ἔϊτα οἷοι ἀνδρονομούμενοι· καὶ γαυρούμενοι, ἢ χαλεπαίνοντες, καὶ ἐξ ὑπεροχῆς ἐπιπλήττοντες. Πρὸ ὀλίγου δὲ καὶ ἐδούλευον πόσις, καὶ δι' οἷα· καὶ μετ' ὀλίγον ἐν τοιοῦτοις ἔσονται.

κ'. Συμφέρει ἕκαστῳ, δ φέρεῖ ἕκαστῳ ἢ τῶν ὄλων ρύσις. Καὶ τότε συμφέρεῖ, ὅτε ἐκείνῳ φέρεῖ.

κα'. « Ἐρᾷ μὲν ὁμῶρου γαῖα· ἔρᾳ δὲ ὁ σεμνὸς αἰθήρ » ἔρᾳ δὲ ὁ κόσμος ποιήσαι, δ ἂν μέλλῃ γίνεσθαι. Λέγω οὖν τῷ κόσμῳ, ὅτι σοι συνερῶ. Μῆτι δ' οὕτω κἀκεῖνο λέγεται, ὅτι « φιλεῖ τοῦτο γίνεσθαι; »

κβ'. Ἦτοι ἐνταῦθα ζῆς, καὶ ἥδη εἰδικας· ἢ ἔξω ὑπάγεις, καὶ τοῦτο ἤθελες· ἢ ἀποθνήσκεις, καὶ ἀπελειτούργησας. Παρὰ δὲ ταῦτα οὐδέν. Οὐκοῦν εὐθύμει.

κγ'. Ἐναργὲς ἔστω αἰὶ τὸ, ὅτι τοιοῦτο ἐκείνο ὁ ἀγρός ἐστι· καὶ πῶς πάντα ἐστί ταῦτα ἐνθάδε τοῖς ἐν ἄκρῳ τῷ ὄρει, ἢ ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἢ θπου θέλεις. Ἀντικρὺς γὰρ εὐρήσεις τὰ τοῦ Πλάτωνος· « σηκὸν ἐν ὄρει, φησί, (τὸ τεῖχος) περιβαλλόμενος, » καὶ « βδάλλον βοσκήματα. »

κδ'. Τί ἐστὶ μοι τὸ ἡγεμονικόν μου; καὶ ποῖόν τι ἐγὼ αὐτὸ ποίω νῦν; καὶ πρὸς τί ποτε αὐτῷ νῦν χρῶμαι; μῆτι κενὸν νοῦ ἐστι; μῆτι ἀπόλυτον καὶ ἀπεσπασμένον κοινωνίας; μῆτι προστετηκὸς καὶ ἀνακεκραμένον τῷ σαρκιδίῳ, ὥστε τούτῳ συντρέπεσθαι;

κε'. Ὁ τὸν κύριον φεύγων, δραπέτης· κύριος δὲ ὁ νόμος· καὶ ὁ παρανομῶν, δραπέτης. Ἄμα καὶ ὁ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, ἢ φοβούμενος, δ βούλεται τι γεγενῆσθαι, ἢ γίνεσθαι, ἢ γενέσθαι τῶν ὑπὸ τοῦ τὰ πάντα διοικούντος τεταγμένων, ὅς ἐστι νόμος, νέμων, ὅσα ἕκαστῳ ἐπιβάλλει. Ὁ ἄρα φοβούμενος, ἢ λυπούμενος, ἢ ὀργιζόμενος, δραπέτης.

κς'. Σπέρμα εἰς μήτραν ἀφείλ ἀπεχώρησε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα ἐργάζεται, καὶ ἀποτελεῖ βρέφος· ἐξ οἷου οἶον; πάλιν τροφὴν διὰ φάρυγγος ἀφῆκε, καὶ λοιπὸν ἄλλη αἰτία παραλαβοῦσα, αἰσθησιν, καὶ δρμῆν, καὶ τὸ δλον, ζῶην, καὶ ρύμην, καὶ ἄλλα (ὅσα καὶ οἷα;) ποιεῖ. Ταῦτα οὖν τὰ ἐν τοιαύτῃ ἐγκαλύψει γινόμενα ὠσερεῖν, καὶ τὴν δύναμιν οὕτως ὀρᾶν, ὡς καὶ τὴν βρῖθουσιν, καὶ τὴν ἀνωφερῇ, ὀρῶμεν, οὐχὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἀλλ' οὐχ ἥττον ἐναργῶς.

κζ'. Συνεχῶς ἐπιννοεῖν, πῶς πάντα τοιαῦτα, ὅποια νῦν γίνεται, καὶ πρόσθεν ἐγένετο· καὶ ἐπιννοεῖν γενησό-

minem verum, naturæ convenienter viventem. Si eum non ferunt, occidunt : nam id satius, quam sic vivere.

16. Omnino non amplius, de eo, qualem oporteat esse bonum virum, disserere, sed talem esse.

17. Totius ævi ac totius naturæ cogitatio crebro tibi occurrat, et omnia singulatim spectata, quod ad materiam attinet, granum, quod ad tempus, terebræ circum actionem.

18. Ad unamquamque rem animum advertens, eam considera ut jam dissolutam, et in mutatione et quasi putredine et dissipatione versantem, aut quatenus quasi ad moriendum nata sit.

19. Quales sint vescentes, dormientes; coeuntes, excernentes, reliqua. Deinde quales, ubi insunt, efferantur, irascantur et quasi ex sublimiore loco increpent; paulo ante autem quam multis servirent et ob quas res. Et paulo post inter tales erunt.

20. Confert cuique, quod cuique fert natura universi, et tum confert, quam illa fert.

21. « Amat imbrem terra, amat sanctus æther. » Amat mundus facere, quicquid futurum est ut fiat. Dico igitur mundo : « idem, quod tu, ego amo. » Numquid etiam sic dicitur illud, « amat hoc fieri? »

22. Aut hic vivis et adsuevisi : aut foras abisti et hoc volebas : aut moreris et munere defunctus es. Præter hæc nihil est. Esto igitur bono animo.

23. Semper tibi evidens sit, hujuscemodi aliquid esse agrum : et ut omnia hic eadem sint, quæ in vertice montis aut in littore aut ubicumque demum vis. Omnino enim vera reperies hæc Platonis : « ut septo, inquit, in monte mœnibus circumdatus » et « mulgens pecudem ».

24. Quidnam mihi est pars mea principalis? qualem ego eam nunc præsto? quam ad rem ea nunc utor? numquid intelligentia caret? num a communi societate soluta est et divulsa? num carunculae ita adfixæ et admixtæ, ut simul cum ea convertatur?

25. Qui dominum fugit, fugitivus est : dominus autem est lex, et, hanc qui transgreditur, fugitivus. Neque vero minus qui dolet aut irascitur aut metuit, * quippe qui aversetur, factum esse aut fieri aut futurum esse aliquid eorum, quæ ab universitatis administratore constituta sunt, qui ipse lex est, cuique, quod suum est, tribuens. Ergo : qui aut metuit aut dolet aut irascitur, fugitivus est.

26. Hic discedit misso in uterum semine : id deinde alia natura excipiens excolit et absolvit fructum — ex quali qualem! Alimentum rursus per gulam demisit, quod alia deinceps causa excipiens sensum inde et motum et omnino vitam ac vires — quot et quales res! efficit. Hæc igitur, quæ tanta caligine involuta sunt, contemplari oportet, et vim illam sic cernere, ut eam, qua res vel deorsum vel sursum feruntur, cernimus, non oculis quidem, nec tamen minus clare.

27. Semper considerare, quomodo, qualia nunc sunt, talia etiam antea facta esse omnia, et considerare, talia

μεν. Καὶ ὅλα δράματα, καὶ σκηνὰς ὁμοειδεῖς, ὅσα ἐκ πείρας τῆς σῆς, ἢ τῆς πρεσβυτέρας ἱστορίας ἔγνωσ, πρὸ ὁμμάτων τίθεσθαι· ὅλον αὐτὴν ὅλην Ἀδριανοῦ, καὶ αὐτὴν ὅλην Ἀντωνίνου, καὶ αὐτὴν ὅλην Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου, Κροίσου· πάντα γὰρ ἐκεῖνα τοιαῦτα ἦν, μόνον δι' ἐτέρον.

κη'. Φαντάζου πάντα τὸν ἐφ' ὀντινιῶν λυπούμενον, ἢ ὑπαρεστοῦντα, ὅμοιον τῷ θυομένῳ χοιριδίῳ καὶ ἀπολατίζοντι καὶ κεκραγόντι· ὅμοιος καὶ ὁ οἰμύζων ἐπὶ τοῦ κλινιδίου μόνος σιωπῇ τὴν ἔνδρασιν ἡμῶν· καὶ ὅτι μόνῳ τῷ λογικῷ ζῶνι δέδοται, τὸ ἐκουσίως ἔπασθαι τοῖς γινόμενοις· τὸ δὲ ἔπασθαι ψιλόν, πᾶσιν ἀναγκαῖον.

κθ'. Κατὰ μέρος ἐφ' ἑκάστου, ὧν ποιεῖς, ἐφιστάνων, ἐπερώτα σεαυτὸν, εἰ ὁ θάνατος δεινὸν διὰ τὸ τούτου στέρεσθαι.

λ'. Ὅταν προσκόπῃς ἐπὶ τινος ἁμαρτίᾳ, εὐθὺς μεταβάς, ἐπιλογίζου, τί παρόμοιον ἁμαρτάνεις· ὅλον, ἀρῦριον ἀγαθὸν εἶναι κρίνων, (ἢ) τὴν ἡδονήν, ἢ τὸ ἀξίον, καὶ κατ' εἶδος. Τούτῳ γὰρ ἐπιβάλλων, ταχέως ἐπιλήσῃ τῆς ὀργῆς· συμπίπτοντος τοῦ, ὅτι βιάζεται· τί γὰρ ποιήσει; ἢ, εἰ δύνασαι, ἀφελε αὐτοῦ τὸ βιαζόμενον.

λβ'. Σατύρωνα ἰδὼν, Σωκρατικὸν φαντάζου, ἢ Εὐτύχην, ἢ Ὑμένα· καὶ Εὐφράτην ἰδὼν, Εὐτυχίωνα, ἢ Σίωνα· φαντάζου· καὶ Ἀλκίφρονα, Τροπαιοφόρον φαντάζου· καὶ Ξενοφῶντα ἰδὼν, Κρίτωνα ἢ Σευῆρον φαντάζου· καὶ εἰς ἑαυτὸν ἀπιδὼν, τῶν Καισάρων τινὰ φαντάζου, καὶ ἐφ' ἑκάστου τὸ ἀνάλογον. Ἐἵτα συμ-προσπιπτέτω σοι· ποῦ οὐν ἐκείνοι; οὐδαμοῦ, ἢ ὁπουδῇ. Οὕτως γὰρ συνεχῶς θεᾷ τὰ ἀνθρώπινα, καπνὸν, καὶ τὸ μηδὲν· μάλιστα ἐὰν συμνημονεύσης, ὅτι τὸ ἀπαξ μεταβαλὼν οὐκέτι ἔσται ἐν τῷ ἀπείρῳ χρόνῳ. Σὺ οὖν ἐν τίνι; τί δ' οὐκ ἀρκεῖ σοι τὸ βραχὺ τοῦτο κοσμίως διαπερᾶσαι; Ὅταν ὕλην καὶ ὑπόθεσιν φεύγεις; τί γὰρ ἔστι πάντα ταῦτα ἄλλο, πλὴν γυμνάσματα λόγου, ἐωρακίως ἀκριβῶς καὶ φυσιολόγως τὰ ἐν τῷ βίῳ; Μένε οὖν, μέχρι ἐξοικειώσης σαυτῷ καὶ ταῦτα, ὡς ὁ ἐρῶμενος στόμαχος πάντα ἐξοικειοῖ, ὡς τὸ λαμπρὸν πῦρ, ὅτι ἂν βάλῃς, φλόγα ἐξ αὐτοῦ καὶ αὐτὴν ποιεῖ.

λδ'. Μηδὲν ἐξέστω εἰπεῖν ἀληθεύοντι περὶ σοῦ, ὅτι οὐκ ἀπλοῦς, ἢ ὅτι οὐκ ἀγαθός· ἀλλὰ ψευδέσθω, ὅστις τούτων τι περὶ σοῦ ὑπολήφεται· πᾶν δὲ τοῦτο ἐπὶ σοί. Τίς γὰρ ὁ κωλύων ἀγαθὸν εἶναι σε καὶ ἀπλοῦν; σὺ μόνον κρίνον μηκέτι ἕην, εἰ μὴ τοιοῦτος ἔση. Οὐδὲ γὰρ αἰρεῖ λόγος μὴ τοιοῦτον ὄντα.

λε'. Τί ἐστι τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ὕλης δυνάμενον κατὰ τὸ ὑγιέστατον πραχθῆναι, ἢ ῥηθῆναι; ὅτι γὰρ ἂν τοῦτο ἦ, ἔξεστιν αὐτὸ πράξειν, ἢ εἰπεῖν· καὶ μὴ προφασίζου, ὡς κωλύμενος. Οὐ πρότερον παύση στένων, πρὶν ἢ τοῦτο πάθος, ὅτι, οἷόν ἐστι τοῖς ἡδυπαθοῦσιν ἡ τρυφή, τοιοῦτό σοι τὸ ἐπὶ τῆς ὑποβαλλομένης καὶ ὑποπιπτούσης ὕλης ποιεῖν τὰ οἰκεία τῇ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῇ· ἀπολαύσιν γὰρ δεῖ ὑπολαμβάνειν πᾶν, ὃ ἔξεστι κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν ἐνεργεῖν. Πανταχῶς δὲ ἔξεστι. Τῷ

esse futura. Atque totas fabulas et scenas ejusdem generis, quas vel per experientiam tuam vel ex antiqua historia cognovisti, ob oculos ponere, veluti totam Hadriani aulam, totam Antonini aulam, totam aulam Alexandri, Philippi, Cræsi; omnia enim illa ejusdem generis fuerunt, modo per alios.

28. Hominem quemcunque ulla de re dolentem aut eam indigne ferentem similem animo tibi finge porcello, qui, dum mactatur, calcitrat et grunit — hujus etiam similis est is, qui solus in lectulo decumbens tacite alligationem nostram deplorat — et animali duntaxat rationi prædito datum esse, ut iis, quæ fiunt, sponte obsequatur; simpliciter autem sequi omnibus necessarium.

29. Singulatim ad res, quas agis, singulas animum advertens te ipse interroga, num mors horrenda sit idcirco, quod te hac re privat.

30. Quum peccato alicujus offenderis, statim transiens tecum perpende, quid simile ipse pecces, ut, quod argentum pro bono habes aut voluptatem aut gloriosam et quæ hujus sunt generis. Huic enim rei intentus mox iræ oblivisceris, si etiam illud tibi succurrerit, eum vi coactum agere — quid enim faciet? — aut, si potes, libera eum vi illa cogente.

31. Satyronem ubi vides, Socraticum tibi finge Eutychem aut Hymena; et Euphratem quum vides, Eutychonem cogita aut Silvanum; Alciphronem viso, animo tuo obversetur Tropæophorus, et, viso Xenophonte, Crito aut Severus; et te quum adspicis, Cæsarum aliquem cogita, et sic in quolibet geminum ei aliquem. Tum tibi succurrat: ubi nunc sunt illi? nusquam aut ubicunque. Sic enim semper spectabis res humanas ut fumi ac nihili instar, præsertim quum simul recordatus fueris, id, quod semel mutatum sit, non per infinitum tempus esse duraturum. Tu autem, quamdiu? cur vero tibi non sufficit, spatium hoc tam breve, prout decet, transigere? Qualem materiam, qualem rem, in qua elaborares, fugis? Quid enim hæc omnia sunt, nisi exercitia rationis, quæ accurate, et, ut natura scrutatorem decet, ea, quæ in vita sunt, perspecta habet? Persiste igitur, donec etiam hæc tibi familiaria reddideris, quemadmodum bonus stomachus cuncta sibi reddit familiaria et ignis validus, quidquid injeceris, inde flammam et splendorem edit.

32. Nemini liceat, id, quod verum est, loquenti, te dicere non esse simplicem aut bonum, sed mentiatum, quis horum aliquid de te opinatur. Quidquid autem hujus generis est, id in tua situm est potestate. Quis enim est, qui te prohibeat, quominus bonus et simplex sis? tu tantum certo statue, non diutius vivere, nisi talis sis futurus. Neque enim ratio te jubet, si non talis sis, diutius vivere.

33. Quid est, quod hac in re optime vel agi vel dici possit? nam quodcunque fuerit, id ipsum facere vel dicere licet, neque causari, te impediri. Non gemere desines, priusquam ita affectus fueris, ut quod voluptariis deliciæ, idem tibi sit, in quavis materia subjecta tibi que oblata ea facere, quæ propriæ hominis constitutioni consentanea sunt: fructus enim loco habendum est, quidquid secundum tuam naturam agere tibi licet. Ubique autem id licet. Cylindru

μὲν οὖν κυλινδρῷ οὐ πανταχοῦ δίδοται φέρεσθαι τὴν ἰδίαν κίνησιν, οὐδὲ τῷ ὕδατι, οὐδὲ πυρὶ, οὐδὲ τοῖς ἀλλοῖς, ὅσα ὑπὸ φύσεως, ἢ ψυχῆς ἀλόγου, διοικεῖται· τὰ γὰρ διείργοντα καὶ ἐνστάμενα πολλά. Νοῦς δὲ καὶ λόγος διὰ παντὸς τοῦ ἀντιπίπτοντος οὕτως πορεύεσθαι δύναται, ὡς πέφυκε, καὶ ὡς θέλει. Ταύτην τὴν ῥασιώνην πρὸ ὁμμάτων τιθέμενος, καθ' ἣν ἐνεργήσεται ὁ λόγος διὰ πάντων, ὡς πῦρ ἄνω, ὡς λίθος κάτω, ὡς κυλινδρος κατὰ πρानοῦς, μηκέτι μηδὲν ἐπιζητεῖ. Τὰ γὰρ λοιπὰ ἐγκόμματα ἵτοι τοῦ σωματικοῦ ἐστὶ τοῦ νεκροῦ, ἢ χωρὶς ὑπολήψεως, καὶ τῆς αὐτοῦ τοῦ λόγου ἐνδόσεως, οὐ θραύει, οὐδὲ ποιεῖ κακὸν οὐδοτιοῦν· ἐπεὶ τοι καὶ ὁ πάσχων αὐτό, κακὸς ἂν εὐθὺς ἐγίνετο. Ἐπὶ γοῦν τῶν ἄλλων κατασκευασμάτων πάντων, ὅ τι ἂν κακὸν τινι αὐτῶν συμβῇ, παρὰ τοῦτο χεῖρον γίνεται αὐτὸ τὸ πάσχον· ἐνταῦθα δὲ, εἰ δεῖ εἰπεῖν, καὶ κρείττων γίνεται ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἐπαινετώτερος, ὁρθῶς χρώμενος τοῖς προσπίπτουσιν. Ὅλους δὲ μέμνησο, ὅτι τὸν φύσει πολίτην οὐδὲν βλάπτει, ὁ πόλιν οὐ βλάπτει, οὐδὲ γε πόλιν βλάπτει, ὁ νόμον οὐ βλάπτει· τούτων δὲ τῶν καλουμένων ἀκληρημάτων οὐδὲν βλάπτει νόμον. Ὁ τοίνυν νόμον οὐ βλάπτει, οὔτε πόλιν, οὔτε πολίτην.

λδ'. Τῷ δεδηγμένῳ ὑπὸ τῶν ἀληθῶν δογμάτων ἀρκεῖ καὶ τὸ βραχύτατον, καὶ ἐν μέσῳ κείμενον εἰς ὑπόμνησιν ἀλυσίας καὶ ἀφοβίας· οἷον·

Φύλλα τὰ μὲν τ' ἀνεμος χαμάδις χρεῖ . . .

ὡς ἀνδρῶν γενεή.

Φυλλάρια δὲ καὶ τὰ τεχνία σου· φυλλάρια δὲ καὶ ταῦτα τὰ ἐπιδοῶντα ἀξιοπιστως, καὶ ἐπευφημοῦντα, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων καταρῶμενα, ἢ ἡσυχῇ ψέγοντα καὶ χλευάζοντα· φυλλάρια δὲ ὁμοίως καὶ τὰ διαδεζόμενα τὴν ὑστεροφημίαν. Πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα « ἔαρος ἐπιγίγνεται ὥρη »· εἴτα ἀνεμος καταβέβληκεν· ἐπειθ' ὕλη ἕτερα ἀντὶ τούτων φύει. Τὸ δὲ ὀλιγοχρόνιον κοινὸν ἀπάντων· ἀλλὰ σὺ πάντα, ὡς αἰώνια ἐσόμενα, φεύγεις καὶ διώκεις. Μικρὸν καὶ καταμύσεις· τὸν δὲ ἐξενεγκόντα σε ἤδη ἄλλος θρηνήσει.

λε'. Τὸν υγιαίνοντα ὀφθαλμὸν πάντα ὁρᾶν δεῖ τὰ δραστὰ, καὶ μὴ λέγειν, « Τὰ χλωρὰ θέλω »· τοῦτο γὰρ ὀφθαλμίωντός ἐστι. Καὶ τὴν υγιαίνουσαν ἀκοήν, καὶ ὁσφρησιν, εἰς πάντα δεῖ τὰ ἀκουστὰ καὶ ὁσφραντὰ ἐτοιμὴν εἶναι. Καὶ τὸν υγιαίνοντα στόμαχον πρὸς πάντα τὰ τρόφιμα ὁμοίως ἔχειν, ὡς μύλην πρὸς πάντα, ὅσα ἀλίσσουσα κατεσκευασται. Καὶ τοίνυν τὴν υγιαίνουσαν διάνοιαν πρὸς πάντα δεῖ τὰ συμβαίνοντα ἐτοιμὴν εἶναι· ἢ δὲ λέγουσα, « Τὰ τεχνία σωζέσθω, » καὶ « Πάντες, ὅ τι ἂν πράξω, ἐπαινεῖτωσαν, » ὀφθαλμός ἐστι, τὰ χλωρὰ ζητῶν, ἢ ὀδόντες τὰ ἀπαλά.

λς'. Οὐδέεις ἐστὶν οὕτως εὐποτος, ᾧ ἀποθνήσκοντι οὐ παρεστίζονται τινες, ἀσπαζόμενοι τὸ συμβαῖνον κακόν. Σπουδαῖος καὶ σοφὸς ἦν· μὴ τὸ πανύστατον ἔσται

quidem non datur, ut proprio suo ex motu ubique feratur neque aquae, neque igni, nec reliquis, quae a natura aut anima ratione carente reguntur; multa enim sunt, quae haec coercent iisque resistunt. Mens autem et ratio per omnia, quae obsistunt, secundum naturam et voluntatem suam procedere potest. Hanc facilitatem, qua ratio per omnia ferri potest, ut ignis sursum, lapis deorsum, cylindrus per declive, ob oculos tibi ponens, nihil amplius require. Reliqua enim omnia impedimenta aut corporei sunt cadaveris, aut sine opinione et ipsius rationis remissione nec vulnerant nec minimum quidem mali efficiunt; alioquin qui hoc pateretur, statim deterior fieret. In aliis quidem operibus, quidcunque alicui contingat mali, eo ipso redditur deterius id, quod patitur; hic autem, si ita dicere licet, etiam melior fit homo et laude dignior, si iis, quae ipsi obijciuntur, recte utitur. Omnino autem memento, civem indigenam nihil laedere, quod civitatem non laedat, nihil autem civitatem laedere, quod legem non violet; eorum autem, quae infortunia dicuntur, nihil violat legem. Quod igitur legem non violat, id neque civitatem neque civem laedit.

34. Ei, qui veris decretis* acutus est, brevissimum et in medio positum sufficit, quo admoneatur de merore et metu abijciendis, ut

« Sternit humi frondes alias vis aspera venti »

.....

« sic hominum genus est. »

Foliola et liberi tui; foliola et ii, qui maximo sublato clamore, ut fidem dictis faciant, alios celebrant, aut e contrario diris devovent, aut clam vituperant et rident; foliola pariter, qui famam posthumam excipient. Omnia enim haec « veris nascuntur in hora. » Post ventus ea humum sternit; deinde silva alia in ipsorum locum profert. Brevitas autem temporis communis est omnibus; tu vero omnia perinde atque aeterna forent, fugis et sectaris. Mox etiam tui clauduntur oculi, et eum, qui te extulit, mox alius lugebit.

35. Sani oculi est videre omnia, quae sub visum cadunt, nec dicere: « viridia volo. » Hoc enim ejus est, qui oculis laborat. Sanum porro auditum et olfactum oportet ad omnia, quae auditu aut olfactu percipi possunt, esse paratum. Bene valentis porro stomachi est, ad omnia alimenta pariter se habere, ac mola se habet ad omnia, ad quae molenda fabricata est. Atque sic etiam mentis sanæ est, ad omnia, quae eveniant, esse paratam. Illa vero, quae « Liberos, » inquit, « mihi salvos esse volo », aut, « omnes quidquid faciam laudare volo », oculi instar est, qui viridia poscit, et dentium, qui mollia.

36. Nemo adeo felix est, cui morienti non adstituri sint quidam, qui malo, quod accidit, latantur. Bonus et sapiens fuerit: nonne tamen ad extremum erit, qui secum di-

τις, ὁ καθ' αὐτὸν λέγων, « Ἀναπνεύσωμέν ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ παιδαγωγοῦ. Χαλεπὸς μὲν οὐδενὶ ἡμῶν ἦν, ἀλλὰ ῥοθιανὸν, ὅτι ἥσυχῃ καταγινώσκει ἡμῶν. » Ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ σπουδαίου. Ἐφ' ἡμῶν δὲ πόσα ἄλλα ἐστὶ, δι' ἃ πολλὸς ὁ ἀπαλλακτικῶν ἡμῶν; τοῦτο οὖν ἐννοήσεις ἀποθνήσκων, καὶ εὐκολώτερον ἐξελεύσει, λογιζόμενος· ἐκ τοιούτου βίου ἀπερχομαι, ἐν ᾧ αὐτοὶ οἱ κοινῶν, ὑπὲρ ὧν τὰ τοσαῦτα ἡγωνισάμην, ἠξιάμην, ἐργόντισα, αὐτοὶ ἐκείνοι ἐθέλουσι με ὑπάγειν, ἀλλὰ πινὰ τυχὸν ἐκ τούτου βραστώνην ἐλπίζοντες. Τί ἂν οὖν τις ἀντέχοιτο τῆς ἐνταῦθα μακροτέρας διατριβῆς; Μὴ μὲντοι διὰ τοῦτο ἔλαττον εὐμενῆς αὐτοῖς ἀπιθί, ἀλλὰ τὸ ἴδιον ἔθος διασώζων, φίλος, καὶ εὖνους, καὶ ἴλεως, καὶ μὴ πάλιν ὡς ἀποσπώμενος· ἀλλ', ὥσπερ ἐπὶ τοῦ εὐθαντοῦντος εὐκόλως τὸ ψυχάριον ἀπὸ τοῦ σώματος ἐξελεῖται, τοιαύτην καὶ τὴν ἀπὸ τούτων ἀποχώρησιν δεῖ γενέσθαι· καὶ γὰρ τούτοις ἡ φύσις (σε) συνῆψε, καὶ συνέκρινεν. Ἀλλὰ νῦν διαλύει; διαλύομαι, ὡς ἀπὸ οὐκείων μὲν, οὐ μὴν ἀνθελκόμενος, ἀλλ' ἀδιάστως· ἐν γὰρ καὶ τοῦτο τῶν κατὰ φύσιν.

λζ'. Ἐθισον ἐπὶ παντός, ὡς οἶόν τε, τοῦ πρᾶσσομένου ὑπὸ τινος, ἐπιζητεῖν κατὰ σαυτόν. « Οὗτος τοῦτο ἐπὶ τίνα φέρει; » Ἀρχου δὲ ἀπὸ σαυτοῦ, καὶ σαυτόν πρότερον ἐξέταζε.

λη'. Μένειν σο, ὅτι τὸ νευροσπαστοῦν ἐστὶν ἐκεῖνο, τὸ ἐνδόν ἐγκεχυρμένον· ἐκεῖνο ῥητορεία, ἐκεῖνο ζωῇ, ἐκεῖνο, εἰ δεῖ εἰπεῖν, ἀνδρωπός. Μηδέποτε συμπεριραττάζου τὸ περιεκείμενον ἀγγεωδῶς, καὶ τὰ ὄργανα ταῦτα τὰ περιπεπλασμένα. Ὅμοια γὰρ ἐστὶ σκεπάρνω, μόνον διαφέροντα, καθότι προσφυῇ ἐστίν. Ἐπεὶ τοι οὐ μᾶλλον τι τούτων ὀφελός ἐστι τῶν μορίων, χωρὶς τῆς κινούσης καὶ ἰσχύσης αὐτὰ αἰτίας, ἢ τῆς κερκίδος τῇ ὑφαντρίᾳ, καὶ τοῦ καλάμου τῷ γράφοντι, καὶ τοῦ μαστιγίου τῷ ἡνιόχῳ.

BIBAION IA.

α'. Τὰ ἴδια τῆς λογικῆς ψυχῆς· ἑαυτὴν ὁρᾷ, ἑαυτὴν διαρῥοῖ, ἑαυτὴν, ὅποιαν ἂν βούληται, ποιεῖ, τὸν καρπὸν, ὃν φέρει, αὐτὴ καρποῦται (τοὺς γὰρ τῶν φυτῶν καρπούς, καὶ τὸ ἀνάλογον ἐπὶ τῶν ζώων, ἄλλοι καρποῦνται), τοῦ ἰδίου τέλους τυγχάνει, ὅπου ἂν τὸ τοῦ βίου πέρας ἐπιστῇ. Οὐχ, ὥσπερ ἐπὶ ὀρχήσεως καὶ ὑποκρίσεως, καὶ τῶν τοιούτων, ἀτελὴς γίνεται ἡ ὅλη πρᾶξις, ἐάν τι ἐγκόψῃ· ἀλλ' ἐπὶ παντὸς μέρους, καὶ ὅπου ἂν καταληφθῇ, πλήρης καὶ ἀπροσδεὲς ἑαυτῇ τὸ προτεθὲν ποιεῖ· ὥστε εἰπεῖν, Ἐγὼ ἀπέχω τὰ ἐμά. Ἔτι δὲ περιέρχεται τὸν διον κόσμον, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν κενόν, καὶ τὸ σχῆμα αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἀπειρίαν τοῦ αἰῶνος ἐκτείνεται, καὶ τὴν περιδοχὴν παλιγγενεσίαν τῶν ὧων ἐμπεριλαμβάνει, καὶ περινοεῖ, καὶ θεωρεῖ, ὅτι οὐδὲν νεώτερον ὄφονται οἱ μετ' ἡμᾶς, οὐδὲ περιττότερον εἶδον οἱ πρὸ ἡμῶν· ἀλλὰ τρόπον τινὰ ὁ τεσσαρακοντούτης ἔαν νοῦν ὁποσονοῦν ἔχῃ, πάντα τὰ

cat : « Respirabimus tandem aliquando ab hoc pædagogō : nemini quidem nostrū gravis ac molestus fuit, sed sensi, eum nos tacite damnare. » Hæc igitur de viro probo. In nobis autem quam multa alia sunt, propter quæ a nobis liberari cupiant haud pauci? Hæc igitur moribundus contempleris et libentius discedes, hæc tecum reputans : « discedo e tali vita, in qua ipsi vitæ socii, quorum gratia tantos suscepi labores, tot fudi preces, tantas sustinui curas, me migrare volunt, quod inde aliud quid levaminis sibi fore sperant. Quid igitur est, cur quis diutius hic morari cupiat? Nec tamen propterea illis minus benevolus hinc discede, sed mores tuos servans, amicus, benevolus, mitis; neque tamen contra quasi vi avellaris, verum, quemadmodum in eo, cui facilis mors contingit, animula facile corpore exsolvitur, talem etiam tuam ab his secessionem esse oportet; cum his enim natura te copulavit et conjunxit. Verum nunc dissolvit? Dissolvor igitur tanquam familiaribus, nec tamen reluctans, sed nulla vi coactus discedens : nam hoc quoque unum est eorum, quæ naturæ conveniunt. »

37. Solemne tibi sit, in singulis cujusvis actionibus, quoad fieri potest, tecum reputare : « Quorsum hæc ejus actio spectat? » A te ipso autem fac initium teque primum explora.

38. Memento, illud, quod te quasi fidiculis huc illuc impellat, id esse, quod intus absconditum est; hoc est suadela, hoc vita, hoc, si verum volumus, homo. Noli igitur unquam cum eo mente complecti circumjectum tibi vas et instrumenta illa undique tibi afficta : nam dolabræ sunt similia, abs qua eo tantum differunt, quod adnata sunt. Nam profecto non magis cujusquam harum partium tibi usus est sine illa causa, quæ ea movet eorumque motum retinet, quam radii textrici, aut calami scribenti, aut flagelli currus rectori.

LIBER XI.

1. Hæc sunt propria animo ratione prædito : se ipse videt, se effingit, se, qualem vult esse, reddit, et fructus, quos fert, ipse percipit — plantarum enim fructus et quæ his in animalibus respondent, alii percipiunt — finem suum consequitur, ubicunque vitæ terminus imminet. Non; quemadmodum in saltatione et actione fabularum, manca et mutila red, dunt tota actio, si quid inciderit, sed in quacunque parte, et ubicunque deprehensus fuerit, id, quod sibi proposuit, perfectum et omnibus numeris absolutum reddit, ut dicere possit, « ego quæ mea sunt, habeo. » Totum præterea mundum contemplando pervagatur, et, quod hunc ambit, vacuum, et figuram ejus, atque in ævi immensitatem se extendit et omnium rerum regenerationem certis temporum periodis circumscriptam complectitur et considerat, atque intelligit, nihil novi visuros esse posteros nostros, nihilque majus vidisse majores nostros, sed eum, qui quadraginta vixerit annos, si vel minimum mentis habuerit, quodam-

γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα εἰώρακε κατὰ τὸ ὁμοειδές. Ἴδιον δὲ λογικῆς ψυχῆς, καὶ τὸ φιλεῖν τοὺς πλησίον, καὶ ἀλήθεια, καὶ αἰδώς, καὶ τὸ μηδὲν ἑαυτῆς προτιμᾶν, ὅπερ ἴδιον καὶ νόμου. Οὕτως ἄρ' οὐδὲν διήνεγκε λόγος ὀρθός, καὶ λόγος δικαιοσύνης.

β'. Ῥόδης ἐπιτεροῦς, καὶ ὀρχήσεως καὶ παγκρατίου καταφρονήσεις, ἐὰν τὴν μὲν ἐμμελῆ φωνὴν καταμερίσῃς εἰς ἕκαστον τῶν φθόγγων, καὶ καθ' ἓνα πύθη σεαυτοῦ, εἰ τούτου ἤττων εἶ· διατραπήσῃ γάρ· ἐπὶ δὲ ὀρχήσεως τὸ ἀνάλογον ποιήσας καθ' ἑκάστην κίνησιν, ἢ σχῆσιν· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ παγκρατίου. Ὅλως οὖν, χωρὶς ἀρετῆς καὶ τῶν ἀπ' ἀρετῆς, μέμνησο ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος τρέχειν, καὶ τῇ διαιρέσει αὐτῶν εἰς καταφρόνησιν ἵέναι· τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τὸν βίον ὅλον μεταφέρει.

γ'. Οἷα ἐστὶν ἡ ψυχὴ ἡ ἑτοιμος, ἐὰν ᾗδῃ ἀπολυθῆναι δέη τοῦ σώματος, καὶ ᾗτοι σβεσθῆναι, ἢ σκεδασθῆναι, ἢ συμμεῖναι. Τὸ δὲ ἑτοιμον τοῦτο, ἵνα ἀπὸ ἰδικῆς κρίσεως ἐρχεται, μὴ κατὰ ψιλὴν παράταξιν, ὡς οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ λελογισμένως, καὶ σεμνῶς, καὶ ὥστε καὶ ἄλλον πείσαι, ἀτραγῶδως.

δ'. Πεποικηκά τι κοινωνικῶς; οὐκοῦν ὠφέλημαι· τοῦτο ἵνα αἰεὶ πρόχειρον ἀπαντᾷ· καὶ μηδαμοῦ παύου.

ε'. Τίς σου ἡ τέχνη; ἀγαθὸν εἶναι. Τοῦτο δὲ πῶς καλῶς γίνεται ἢ ἐκ θεωρημάτων, τῶν μὲν περὶ τῆς τοῦ θλου φύσεως, τῶν δὲ περὶ τῆς ἰδίας τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς;

ς'. Πρῶτον αἱ τραγωδίαὶ παρήχθησαν ὑπομνηστικαὶ τῶν συμβαινόντων, καὶ ὅτι ταῦτα οὕτω πέφυκε γίνεσθαι, καὶ ὅτι, οἷς ἐπὶ τῆς σκηνῆς ψυχαγωγείσθαι, τούτοις μὴ ἄχθεσθαι ἐπὶ τῆς μελλόντος σκηνῆς. Ὅρᾳτε γάρ, ὅτι οὕτω δεῖ ταῦτα περαινέσθαι, καὶ ὅτι φέρουσιν αὐτὰ καὶ οἱ κεκραγότες· « Ἴδὲ Κιθαιρών. » Καὶ λέγεται δὲ τίνα ὑπὸ τῶν τὰ δράματα ποιούντων χρησίμως· οἷόν ἐστιν ἐκεῖνο μάλιστα,

Εἰ δ' ἡμελήθην ἐκ θεῶν καὶ παῖδ' ἐμῶν,
ἔχει λόγον καὶ τοῦτο·

καὶ πάλιν,

Τοῖς πράγμασιν γὰρ οὐχὶ θυμοῦσθαι (χρεῶν)·

καί,

Βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν·

καὶ ὅσα τοιαῦτα. Μετὰ δὲ τὴν τραγωδίαν ἡ ἀρχαία κωμωδία παρήχθη, παιδαγωγικὴν παρῆρσιαν ἔχουσα, καὶ τῆς ἀτυφίας οὐκ ἀχρήστως δι' αὐτῆς τῆς εὐθυβρίημοσύνης ὑπομιμνήσκουσα· πρὸς οἷόν τι καὶ Διογένης ταυτὶ παραλαμβάνει. Μετὰ ταῦτα τίς ἡ μέση κωμωδία, καὶ λοιπὸν ἡ νέα πρὸς τί ποτε παρελίσπηται, ἢ κατ' ὀλίγον ἐπὶ τὴν ἐκ μιμήσεως φιλοτεχνίαν ὑπερβρύη, ἐπίστησεν. Ὅτι μὲν γάρ λέγεται καὶ ὑπὸ τούτων τινὰ χρήσιμα, οὐκ ἀγνοεῖται· ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐπιβολὴ τῆς τοιαύτης ποιήσεως καὶ δραματοποιίας πρὸς τίνα ποτὲ σκοπὸν ἀπέβλεψε;

modo et praeiterita et futura vidisse omnia, quum ejusdem speciei sint omnia. Proprium quoque est animo ratione praedito, amare proximos, et veritas, et verecundia, et summa sui ipsius aestimatio, quae etiam legi propria est. Sic igitur non differt recta ratio a ratione legis.

2. Cantilenam jucundam, et saltationem et pancratium contemnes, si voce concinna in singulos sonos divisa, de his singulatim te interrogaveris, num hoc inferior sis; nam te *id confiteri* puderet; et vero, si simile quid feceris in saltatione, quod ad singulos motus et gestus attinet, idemque in pancratio. In omnibus igitur omnino rebus, excepta virtute et iis, quae e virtute proficiscuntur, ad singulas earum partes recurrere memento et per earum divisionem ad ipsas contemnendas abire. Idem ad totam vitam, fac, transferas.

3. Qualis est animus paratus, si jam debeat a corpore solvi et vel exstingui vel dissolvi vel permanere. Hac tamen promptitudo ut a singulari judicio proficiscatur, nequaquam e mera obstinatione, ut in Christianis, sed re bene deliberata, et cum gravitate et, ut etiam alii id persuadere possis, sine fastu tragico.

4. Feci aliquid, quod societati prodest? Igitur utilitatem consecutus sum: hoc ut semper tibi in promptu sit et occurrat! Nunquam desine.

5. Quenam est ars tua? Bonum esse. Hoc autem quae alia ratione fit, nisi per praecepta tum ad naturam universi, tum ad propriam hominis conditionem spectantia?

6. Primum tragodiae sunt institutae, quae monerent de iis, quae accidunt, eamque esse rerum naturam, ut haec sic eveniant, atque ne, quibus in scena delectamini, iisdem in majore scena offendantini. Nam videtis, non posse fieri, quin haec non accident, eaque etiam illos sustinere, qui, « Eheu, Cithaeron! » exclamant. Atque dicuntur quaedam ab iis, qui fabulas composuerunt, utiliter, velut potissimum hoc:

« Si me meosque liberos di negligunt,
hulus etiam constat ratio. »

Et rursus:

« Nam nequitiam hominem rebus trasci decet. »

Et:

« Spicas ut frugiferas, sic vitam metere; »

et quae id genus sunt alia. Post tragediam velus comedia in medium prolata est, quae paedagogicam usurpabat libertatem et ipsa sermonis licentia ad homines de fastu vitando admonendos non inutilis erat; quo consilio etiam Diogenes quaedam hinc suscepit. Deinde quenam fuerit media comedia et quo consilio nova sit instituta quae paulatim in artificiosum imitationis studium abiit, considera. Nam etiam ab his dici quaedam utilia, nemo ignorat; verum totum hujus poesis et fabularum institutum quorsum spectat?

ζ'. Πῶς ἐναργὲς προσπίπτει τὸ μὴ εἶναι ἄλλην βίον ὑπόθεσιν εἰς τὸ φιλοσοφεῖν οὕτως ἐπιτήδειον, ὥς ταύτην, ἐν ᾗ νῦν ὦν τυγχάνεις;

η'. Κλάδος, τοῦ προσεχοῦς κλάδου ἀποκοπεῖς, οὐ δύναται μὴ καὶ τοῦ ὅλου φυτοῦ ἀποκεκόρθαι. Οὕτω δὲ καὶ ἄνθρωπος, ἐνὸς ἀνθρώπου ἀποσχισθεὶς, ὅλης τῆς κοινωνίας ἀποπέπτωκε. Κλάδον μὲν οὖν ἄλλος ἀποκόπτει· ἄνθρωπος δὲ αὐτὸς ἑαυτὸν τοῦ πλησίον χωρίζει, μισήσας καὶ ἀποστραφείς, ἄγνοεῖ δὲ, ὅτι καὶ τοῦ ὅλου πολιτεύματος ἅμα ἀποτέμνηκεν ἑαυτόν. Πλὴν ἐκεῖνό γε ὧρον τοῦ συστησαμένου τὴν κοινωνίαν Διὸς· ἔξεστι γὰρ πάλιν ἡμῖν συμφῶναι τῷ προσεχῇ, καὶ πάλιν τοῦ ὅλου συμπληρωτικοὺς γενέσθαι. Πλεονάκεις μέντοι γινώμενον τὸ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν, δυσένωτον καὶ δυσἀποκατάστατον τὸ ἀποχωροῦν ποιεῖ. Ὅλος τε οὐχ ὁμοῖος ὁ κλάδος, δ' ἀπ' ἀρχῆς συμβλαστήσας καὶ σύμπλους συμμείνας, τῷ μετὰ τὴν ἀποκοπὴν αὐθις ἐγκεντρισθέντι, ὃ τί ποτε λέγουσιν οἱ φυτουργοί· Ὁμοθαμνεῖν μὲν, μὴ ἁμοδογματεῖν δέ.

θ'. Οἱ ἐνιστάμενοι προΐοντι σοι κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ὥσπερ ἀπὸ τῆς ὑγιούς πράξεως ἀποτρέψαι σε οὐ δυνήσονται, οὕτως μηδὲ τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας ἐκκρουέτωσαν· ἀλλὰ φύλασσε σεαυτὸν ἐπ' ἀμφοτέρων ὁμοίως, μὴ μόνον ἐπὶ τῆς εὐσταθοῦς κρίσεως καὶ πράξεως, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς πρὸς τοὺς καλῶν ἐπιχειροῦντας, ἢ ἄλλως δυσχεραίνοντας, πράττης. Καὶ γὰρ τοῦτο ἀσθενές, τὸ χαλεπαίνειν αὐτοῖς, ὥσπερ τὸ ἀποστήναι τῆς πράξεως, καὶ ἐνδοῦναι καταπλαγέντα· ἀμφοτέροι γὰρ ἐπίσης λειποτάκται, ὃ μὲν ὑποτρέσας, ὃ δὲ ἀλλοτριωθείς πρὸς τὸν φύσει συγγενῇ καὶ φίλον.

ι'. Οὐκ ἔστι χείρων οὐδεμία φύσις τέχνης· καὶ γὰρ αἱ τέχναι τὰς φύσεις μιμοῦνται. Εἰ δὲ τοῦτο, ἢ πασῶν τῶν ἄλλων τελεωτάτη καὶ περιληπτικωτάτη φύσις οὐκ ἂν ἀπολείποτο τῆς τεχνικῆς εὐμηχανίας. Πᾶσαι δέ γε τέχναι τῶν κριτῶν ἐνεκεν τὰ χεῖρ ποιῶσιν, οὐκοῦν καὶ ἡ κοινὴ φύσις. Καὶ δὴ ἐνθεν μὲν γένεσις δικαιοσύνης, ἀπὸ δὲ ταύτης αἱ λοιπαὶ ἀρεταὶ ὑρίστανται· οὐ γὰρ τηρηθήσεται τὸ δίκαιον, ἐὰν ἦτοι διαφερώμεθα πρὸς τὰ μέσα, ἢ εὐεξαπάτητοι καὶ προπτωτικοὶ καὶ μεταπτωτικοὶ ὦμεν.

ια'. Εἰ οὐκ ἔρχεται ἐπὶ σὲ τὰ πράγματα, ὧν αἱ διωξεις καὶ φυγαὶ θορυβοῦσί σε, ἀλλὰ τρόπον τινὰ αὐτὸς ἐπ' ἐκεῖνα ἐργῇ· τὸ γοῦν κρίμα τὸ περὶ αὐτῶν ἡσυχάζετω, κακεῖνα μενεῖ ἀτρεμοῦντα, καὶ οὔτε διώκων οὔτε φεύγων ὀφθήσῃ.

ιβ'. Σφαῖρα ψυχῆς αὐτοεὐδής, ὅταν μήτε ἐκτείνηται ἐπὶ τι, μήτε ἔσω συντρέχῃ, μήτε σπεῖρηται, μήτε συνίζανῃ, ἀλλὰ φωτὶ λάμπηται, ὧ τὴν ἀληθειαν ὁρᾷ τὴν πάντων, καὶ τὴν ἐν αὐτῇ.

ιγ'. Καταφρονήσαι μου τίς; ὀφεται. Ἐγὼ δὲ ὀφμαι, ἵνα μὴ τι καταφρονήσεως ἄξιον πράσων ἢ λέγων εὐρίσκωμαι. Μισήσεις; ὀφεται. Ἀλλὰ ἐγὼ εὐμενὴς καὶ εὖνους παντὶ, καὶ τούτῳ αὐτῷ ἔτοιμος τὸ παρορώμενον δεῖξαι, οὐκ ὀνειδιστικῶς, οὐδὲ ὡς κατεπιδεικνύ-

7. Quam liquido compertum habes, nullum aliud vitæ genus ad philosophandum tam idoneum, quam hoc, in quo forte versaris?

8. Ramus a ramo cohærente amputatus non potest non a tota arbore abscissus esse. Sic igitur etiam homo ab uno homine avulsus, tota societate excidit. Ac ramum quidem alius amputat; homo autem se ipse a proximo separat, dum eum odit et aversatur, ignorat autem, se simul a tota civitate sese abscidisse. Veruntamen illud munus est ejus, qui hanc societatem condidit, Jovis, quod nobis licet rursus cum eo, cui antea adhesimus, coalescere ac rursus partem necessariam ad totius integritatem fieri. Quod tamen sæpe in illa separatione versatur, facit, ut id quod abscessit, haud facile uniri et in pristinum locum restitui possit. Omnino ramus, qui ab initio cum arbore germinavit et cum ea constanter quasi conspiravit, non similis est ei, qui, postquam abscissus erat, iterum insertus est, quidquid dicant hortulani: Una quidem fruticari, verum non una probare eadem decreta.

9. Qui tibi secundum rectam rationem procedenti impedimento sunt, sicut a sana agendi ratione te depellere non possunt, ita neque benevolentiam erga ipsos tibi excutiant; sed utrumque pariter tuere, constantiam in iudicando et agendo, et mansuetudinem erga eos, qui te impedire aut alia ratione molesti esse conantur. Etenim non minus imbecilli animi est, iis succedere, quam ab actione desistere et consternatum succumbere; uterque enim pariter desertæ stationis reus est et qui metu percussus est et qui cognatum sibi natura et amicum aversatus est.

10. Nulla natura inferior est arte; nam etiam artes naturam imitantur. Quod si est, natura omnium præstantissima et ceteras omnes complectens artium solertia neutiquam cesserit. Omnes autem artes præstantiorum gratia deteriora efficiunt: igitur etiam communis natura. Atque hinc sane iustitiæ origo, ex hac autem reliquæ virtutes oriuntur: non enim servari poterit id, quod justum est, si aut medias res ad nos pertinere putamus, aut nos facile decipi patimur, aut in assentiendo temerarii et inconstantes sumus.

11. Non veniunt ad te res, quarum cupido et aversio te conturbant, verum quodammodo ipse ad eas accedis. Proinde tuum de iis iudicium quiescat; quo facto etiam illæ manebunt immotæ et ut eas neque sectans neque fugiens videberis.

12. Sphæra animi sui similis, quando se neque extendit ad aliquid, neque intro se contrahit, neque dilatatur, neque subsidit, sed lumine collustratur, quo veram et omnium rerum et suam ipsius naturam perspicat.

13. Contemnit me aliquis? ipse viderit. Ego vero cavebo, ne quid contemptu dignum agere aut dicere deprehendar. Odit me? ipse viderit. Ego vero omnibus sum mitis et benevolus et paratus, qui huic errorem ostendam suum, neque tamen exprobrandi causa, neque ut ostentem, me

μενος, ὅτι ἀνέχομαι, ἀλλὰ γνησίως καὶ χρηστῶς, οἷος ὁ Φωκίων ἐκείνος, εἰ γε μὴ προσεποιεῖτο. Τὰ ἔσω γὰρ δεῖ τοιαῦτα εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν θεῶν βλέπεσθαι ἀνθρώπον πρὸς μηδὲν ἀγανακτικῶς διατιθέμενον, μηδὲ δεινοπαθοῦντα. Τί γάρ σοι κακόν, εἰ αὐτὸς νῦν ποιεῖς τὸ τῇ φύσει σου οἰκεῖον, καὶ δέχῃ τὸ νῦν τῇ τῶν ὅλων φύσει εὐκαιρον, ἀνθρώπου τεταγμένους πρὸς τὸ γίνεσθαι δι' ὅτου δὴ κοινῇ συμφέρον;

ιδ'. Ἀλλήλων καταφρονοῦντες, ἀλλήλοις ἀρεσκεύονται, καὶ ἀλλήλων ὑπερέχειν θέλοντες, ἀλλήλοις ὑποκατακλίνονται.

ιε'. Ὡς σαπρὸς καὶ κίβδηλος ὁ λέγων· « Ἐγὼ προήρημαι ἀπλῶς σοι προσφέρεισθαι; » Τί ποιεῖς, ἄνθρωπε; τοῦτο οὐ δεῖ προλέγειν. Αὐτοῦ φανήσεται· ἐπὶ τοῦ μετώπου γεγράφθαι ὀφείλει εὐθὺς ἡ φωνή· Τοιοῦτον ἔχει, εὐθὺς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἐξέχει, ὡς τῶν ἐραστῶν ἐν τῷ βλέμματι πάντα εὐθὺς γνωρίζει ὁ ἐρώμενος. Τοιοῦτον ὅπως δεῖ τὸν ἀπλοῦν καὶ ἀγαθὸν εἶναι, οἷον γράσωνα, ἵνα ὁ παραστάς, ἅμα τῷ προσελθεῖν, θέλει οὐ θέλει, αἰσθηται. Ἐπιτήδευσις δὲ ἀπλότητος σκάλμη ἐστίν. Οὐδὲν ἐστὶν αἰσχρὸν λυκοφιλάς. Πάντων μάλιστα τοῦτο φεύγε. Ὁ ἀγαθός, καὶ ἀπλοῦς, καὶ εὐμενής, ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔχουσι ταῦτα, καὶ οὐ λανθάνει.

ις'. Κάλιστα διαζῆν, δύναμεις αὐτῇ ἐν τῇ ψυχῇ, ἢ πρὸς τὰ ἀδιάφορα ἀδιαφορῇ. Ἀδιαφορήσει δὲ, ἢν ἕκαστον αὐτῶν θεωρῇ διηρημένως, καὶ ὀλικῶς, καὶ μεμνημένος, ὅτι οὐδὲν αὐτῶν ὑποληψὶν περὶ αὐτοῦ ἡμῖν ἐμποιεῖ, οὐδὲ ἔρχεται ἐφ' ἡμᾶς· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀτρεμεῖ, ἡμεῖς δὲ ἐσμέν, οἱ τὰς περὶ αὐτῶν κρίσεις γεννῶντες, καὶ οἷον γράφοντες ἐν ἑαυτοῖς, ἐξὸν μὲν μὴ γράφειν, ἐξὸν δὲ, κἂν που λάθῃ, εὐθὺς ἐξαλειψαί· ὅτι ὀλίγου χρόνου ἔσται ἡ τοιαύτη προσοχή, καὶ λοιπὸν πεπαύσεται ὁ βίος. Τί μέντοι δύσκολον ἄλλως ἔχει ταῦτα; Εἰ μὲν γὰρ κατὰ φύσιν ἐστὶ, χαῖρε αὐτοῖς, καὶ ῥάδια ἔστω σοι· εἰ δὲ παρὰ φύσιν, ζήτηι, τί ἐστὶ σοι κατὰ τὴν σὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοῦτο σπεύδε, κἂν ἄδοξον ᾗ· παντὶ γὰρ συγγνώμη, τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ζητοῦντι.

ιζ'. Πόθεν ἐλήλυθεν ἕκαστον, καὶ ἐκ τίνων ἕκαστον ὑποκειμένων, καὶ εἰς τί μεταβάλλει, καὶ οἷον ἔσται μεταβαλὼν, καὶ ὡς οὐδὲν κακὸν κείσεται.

ιη'. Καὶ πρῶτον, τίς ἡ πρὸς αὐτοῦς μοι σχέσις; καὶ ὅτι ἀλλήλων ἐνεκεν γεγονάμεν· καὶ αὐτ' ἕτερον λόγον, προστησόμενος αὐτῶν γέγονα, ὡς κρὶς ποίμνης, ἢ ταῦρος ἀγέλης. Ἄνωθεν δὲ ἐπιθι, ἀπὸ τοῦ, Εἰ μὴ ἄτομοι, φύσις ἡ τὰ ὅλα διοικοῦσα· εἰ τοῦτο, τὰ χείρονα τῶν κρείττονων ἐνεκεν, ταῦτα δὲ ἀλλήλων.

Δεύτερον δὲ, ὅποιοι τινές εἰσιν ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐν τῷ κλινάρῳ, τᾶλλα· μάλιστα δὲ, ὅσας ἀνάγκας δογμάτων κειμένων ἔχουσιν· καὶ αὐτὰ δὲ ταῦτα μεθ' οἴου τύφου ποιοῦσι.

Τρίτον, ὅτι, εἰ μὲν ὀρθῶς ταῦτα ποιοῦσιν, οὐ δεῖ δυσχεραίνειν· εἰ δ' οὐκ ὀρθῶς, δηλονότι ἀκοντες καὶ ἀγνοοῦντες. Πᾶσα γὰρ ψυχὴ ἀκούσα στέρεται, ὥσπερ

tolerare, sed ingenue et benigne, ut ille Phocion fuit, nisi quidem id simulavit. Intus enim ea ejusmodi esse oportet, et a diis conspici hominem nullam rem ægre ferentem aut quiritanlem. Quid enim mali tibi est, si ipse nunc id agis, quod naturæ tuæ proprium est? et excipis id, quod nunc universi naturæ tempestivum est, quippe constitutus homo, qui per omnia, qualiacunque demum sunt, societas salutis consulas?

14. Qui mutuo se contemnunt, iidem alter alteri assentantur, et qui id agunt, ut alios superent, iidem aliis se submittunt.

15. Quam putidus et fucatus est, qui, « Ego, » inquit, « aperte tecum agere constitui »? Quid agis, homo? hoc præfari te non oportet. Illico apparebit; in fronte inscripta esse debet hæc vox, « Ita se res habet, » statimque ex oculis apparere, quemadmodum in amantis oculis statim omnia intelligit is, qui amatur. Talem omnino oportet esse virum simplicem ac probum, qualis est, qui hircum olet, ut qui ei adstat, simulatque accedit, velit nolit, sentiat. Affectatio autem simplicitatis instar pugionis est. Nil turpius amicitia lupina. Maxime omnium hoc fuge. Vir bonus, simplex et benevolus hæc omnia in oculis habet, nec latent.

16. Optime vitam transigendi facultas ipsa in animo sita est, si res indifferentes in nullo discrimine ponit; id autem faciet, si earum unamquamque sejunctim et ex omni parte spectaverit et meminerit, illarum nullam nos cogere, ut hoc vel illud de iis opinemur, neque ad nos accedere, sed illas quietas consistere, nos autem esse, qui iudicia de iis proferamus easque in nobis ipsis depingamus, quum liceat non depingere, adeoque liceat, si forte clam irrepserint, statim delere: brevi tantum tempore hæc cautione opus fore, tum vitæ finem instare. Quid tamen in his * omnino difficile est? Si enim naturæ conveniunt, iis lætare et facilia tibi sunt; si contra naturam, quære, quid tibi secundum tuam naturam sit et ad hoc contende, etiamsi non gloriosum sit. Venia enim cuique est, qui bonum suum sectatur.

17. Unde prodierint singula, quibus ex materiis substratis singula constant, in quid mutentur, mutata qualia sint futura, et ut nihil mali patiantur.

18. Ac primum: quænam mihi ad eos sit ratio, et nos, alterum alterius causa, natos esse, me alio quodam respectu iis esse præfectum, ut gregi aries, ut armento taurus. Altius vero rem repete, ex hoc: si non atomi, natura est, quæ res administrat; quod si est, deteriora sunt præstantiorum causa, hæc autem, alterum alterius causa.

Deinde, quales sint ad mensam, in lectulo, reliqua; potissimum vero, quibus decretorum necessitatibus cogantur, et hæc ipsa quanto cum fastu agant.

Tum, si recte hæc faciant, non esse ægre ferenda; sin minus, eos manifesto nolentes et ignorantes agere. Omnis enim animus, ut veritate, sic etiam ea virtute, quæ suum

τοῦ ἀληθοῦς, οὕτως καὶ τοῦ κατ' ἐξέλιαν ἐκάστω προσ-
φέρεσθαι. Ἀχθονται γοῦν ἀκούοντες ἄδικοι, καὶ
ἀγνώμονες, καὶ πλεονέκται, καὶ καθάπαξ ἁμαρτητικοὶ
περὶ τοὺς πλεόντας.

Τέταρτον, ὅτι καὶ αὐτὸς πολλὰ ἁμαρτάνει, καὶ ἄλλος
τοιοῦτος εἶ· καὶ εἰ τινων δὲ ἁμαρτημάτων ἀπέχῃ, ἀλλὰ
τὴν γε ἔξιν ποιητικὴν ἔχεις, εἰ καὶ διὰ δειλίαν, ἢ δοξο-
κοπίαν, ἢ τοιοῦτό τι κακὸν, ἀπέχῃ τῶν ὁμοίων ἁμαρτη-
μάτων.

Πέμπτον, ὅτι οὐδὲ, εἰ ἁμαρτάνουσι, κατελιθρας·
πολλὰ γὰρ καὶ κατ' οἰκονομίαν γίνεται. Καὶ ὅλως
πολλὰ δεῖ πρότερον μαθεῖν, ἵνα τις περὶ ἀλλοτρίας πρά-
ξεως καταληπτικῶς τι ἀποφῇνηται.

Ἑκτον, ὅτι, ὅταν λίαν ἀγανακτῇς, ἢ καὶ δυσπα-
θῇς, ἀκαριαῖος δ' ἀνθρώπου βίος, καὶ μετ' ὀλίγον
πάντες ἐξετάθην.

Ἑβδομον, ὅτι οὐχ αἱ πράξεις αὐτῶν ἐνσχοῦσιν
ἡμῖν· ἐκεῖναι γάρ εἰσιν ἐν τοῖς ἐκείνων ἡγεμονικοῖς·
ἀλλὰ αἱ ἡμέτεραι ὑπολήψεις. Ἄρον γοῦν, καὶ θέλῃσιν
ἀφείναι τὴν ὡς περὶ δεινοῦ κρίσιν, καὶ ἀπῆλθεν ἡ ὀργή.
Πῶς οὖν ἄρης; Λογισάμενος, ὅτι οὐκ αἰσχρόν· ἐάν γάρ
μὴ μόνον ἢ τὸ αἰσχρόν κακὸν, ἀνάγκη καὶ σὲ πολλὰ
ἁμαρτάνειν, καὶ ληστὴν καὶ παντοῖον γενέσθαι.

Ὀγδοον, ὅσῳ χαλεπώτερα ἐπιφέρουσιν αἱ ὀργαὶ
καὶ λύπαι, αἱ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ἥπερ αὐτὰ ἐστίν, ἐφ'
ὅς ὀργιζόμεθα καὶ λυπούμεθα.

Ἐννατον, ὅτι τὸ εὐμενὲς ἀνίκητον, ἐάν γνήσιον ᾖ,
καὶ μὴ σestoρὸς, μηδὲ ὑπόκρισις. Τί γάρ σοι ποιήσει
δ' ὑβριστικώτατος, ἐάν διατελῇς εὐμενὲς αὐτῷ, καί, εἰ
οὕτως ἔτυχε, πρῶτος παραινῇς καὶ μεταδιδάσχεις εὐ-
σχολῶν παρ' αὐτὸν ἐκείνον τὸν καιρὸν, ὅτε κακὰ ποιεῖν
σε ἐπιχειρεῖ, «Μὴ, τέκνον· πρὸς ἄλλο περὶκαμεν. Ἐγὼ
μὲν οὐ μὴ βλαβῶ, σὺ δὲ βλάπτῃ, τέκνον.» Καὶ δει-
κνύται εὐαφῶς καὶ ὀλικῶς, ὅτι τοῦτο οὕτως ἔχει, ὅτι οὐδὲ
μελισσαι αὐτὸ ποιοῦσιν, οὐδ' ὅσα συναγελαστικὰ πέφυκε.
Δεῖ δὲ μῆτε εἰρωνικῶς αὐτὸ ποιεῖν, μῆτε ὀνειδιστικῶς,
ἀλλὰ φιλοστόργως καὶ ἀδελφικῶς τῇ ψυχῇ· καὶ μὴ ὡς ἐν
σχολῇ, μηδὲ ἵνα ἄλλος παραστάς θαυμάσῃ· ἀλλ' ἥτοι
πρὸς μόνον, καὶ ἐάν ἄλλοι τινὲς περιεστέχωσι. . . .

Τούτων τῶν ἐννέα κεφαλαίων μέμνησο, ὡς παρὰ
τῶν Μουσῶν δῶρα εἰληφώς· καὶ ἄρξαι ποτὲ ἀνθρώπος
εἶναι, ἕως ζῆς. Φυλακτέον δὲ ἐπίσης τὸ ὀργίζεσθαι
αὐτοῖς, τὸ κολακεύειν αὐτούς· ἀμφοτέρω γὰρ ἀκοινώ-
νητα, καὶ πρὸς βλάβην φέρει. Πρόχειρον δὲ ἐν ταῖς
ὀργαῖς, ὅτι οὐχὶ τὸ θυμοῦσθαι ἀνδρικόν, ἀλλὰ τὸ πρᾶον
καὶ ἡμερον, ὥσπερ ἀνθρωπικώτερον, οὕτως καὶ ἄρρε-
νικώτερον· καὶ ἰσχύος καὶ νεύρων καὶ ἀνδρείας τούτῳ
μέτεστιν, οὐχὶ τῷ ἀγανακτοῦντι καὶ δυσαρεστοῦντι.
Ὅσῳ γὰρ ἀπαθεία τοῦτο οἰκειότερον, τοσοῦτον καὶ δυ-
νάμει. Ὡσπερ τε ἡ λύπη ἀσθενούς, οὕτως καὶ ἡ ὀργή.
Ἀμφοτέροι γὰρ τέτρωνται, καὶ ἐνδεδύκασιν.

Εἰ δὲ βούλει, καὶ δέκατον παρὰ τοῦ Μουσηγέτου
δῶρον λάβε, ὅτι τὸ μὴ ἀξιοῦν ἁμαρτάνειν τοὺς φαύλους
μανικόν· ἀδυνάτου γὰρ ἐφίεται. Τὸ δὲ συγχερεῖν ἀλ-

cuique pro dignitate tribuit, invitatus privatur; hinc quoque
dolore afficiuntur, quum injusti, ingrati, avari, omninoque
in alios peccantes audiunt.

Porro, te quoque ipsum multa peccare et alium ejusdem
generis esse; atque, si quibusdam abstineas peccatis, ta-
men tibi esse habitum, ex quo profisciscantur, etsi ignavia
aut gloriæ cupiditate aut alia mala de causa similibus absti-
neas.

Porro, te, an peccaverint, ne satis quidem intelligere :
multa enim etiam ex prudenti dispensatione fiunt; atque
omnino multa explorata haberi oportere, priusquam de
aliorum actionibus certi aliquid statuas.

Porro, quando maxime stomacharis et inique fers, puncti
instar esse vitam humanam et brevi nos omnes vita esse
excessuros.

Porro, non eorum actiones nobis molestiam creare, quippe
quæ in illorum mentibus insint, sed nostras opiniones.
Tolle igitur et missum fac judicium illud, quasi malum es-
set, et abiit ira. Quomodo vero tollas? Reputans tecum,
non esse inhonestum: nisi enim sola turpitudine esset malum,
necesse esset, te quoque multa peccare et latronem et quid
non? fieri.

Porro, quanto molestiora nobis adferant, ira et dolor
qui ex iis oriuntur, quam res ipsæ, propter quas irascimur
et dolemus.

Denique, benevolentiam, si genuina, non simulata aut
fucata sit, invictam esse. Quid enim tibi faciet, qui vel
maxime contumeliosus est, si benevolus ei esse perrexeris,
et, si occasio ita tulerit, eum placide adhortatus fueris, et
eo tempore, quo te lacerare conatur, quietus sic admonue-
ris; « Absit, mi fili! ad aliam rem nati sumus: ego quidem
neutiquam læsus ero, sed tu laderis, mi fili! » Atque quam
lenissime et universim ei ostendere, rem sic se habere, neque
apes id facere, neque alias animantes, quæ natura gregatim
vivant. Oportet vero hoc neque irridendi neque expro-
brandi causa te facere, sed cum sincero amoris affectu atque
animo non irritato, neque vero tanquam in schola, neque
ut alius, qui adstat, te admiretur, sed aut ei soli id dici
oportet, aut, * si forte alii adsint....

Horum novem capitum memento, quasi dona ea a Musis
accepisses; et incipe tandem homo esse, dum visis. Pariter
vero cavendum, ne aduleris eos, quam ne irascaris: utrum-
que enim a societatis communione alienum est et damnum
adfert. Accedente autem ira, in promptu sit, non irasci
esse viri, sed lenitatem ac mansuetudinem, ut humaniorem,
ita viro digniorem esse; huic robur et nervos et fortitudinem
inesse, non ei, qui indignatur et offenditur. Quanto enim
propius hoc est affectuum vacuitati, tanto etiam po-
tentiar propius est. Atque ut tristitia, ita etiam ira infirmi
hominis est; nam uterque vulneratus est et sese dedit.

Si lubet, etiam decimum a Musarum præside donum ac-
cipe: nolle peccare pravos homines, esse insanum; quo-
niam appetit id, quod fieri non potest. Concedere, ut erga

λοις μὲν εἶναι τοιούτους, ἀξιοῦν δὲ, μὴ εἰς σὲ ἀμαρτάνειν, ἄγνωμον καὶ τυραννικόν.

ιβ'. Τέσσαρας μάλιστα τροπὰς τοῦ ἡγεμονικοῦ παραφυλακτέον διηγεκῶς, καὶ ἐπειδὴν φωράσης, ἀπαλειπτέον, ἐπιλέγοντα ἐφ' ἑκάστου οὕτως· Τοῦτο τὸ φάντασμα οὐκ ἀναγκαῖον τοῦτο λυτικὸν κοινωνίας· τοῦτο οὐκ ἀπὸ σαυτοῦ μέλλεις λέγειν· τὸ γὰρ μὴ ἀφ' ἑαυτοῦ λέγειν ἐν τοῖς ἀτοπωτάτοις νόμιζε. Τέταρτον δὲ ἐστὶ, καὶ ὁ σεαυτῷ ὀνειδιεῖς, ὅτι τοῦτο ἡττωμένου ἐστὶ καὶ ὑποκατακλινομένου τοῦ ἐν σοὶ θειοτέρου μέρους τῇ ἀτιμωτέρᾳ καὶ θνητῇ μοίρᾳ τῇ τοῦ σώματος, καὶ ταῖς τούτου παχεῖαις ἡδοναῖς.

κ'. Τὸ μὲν πνευμάτιόν σου, καὶ τὸ πυρῶδες πᾶν, ὅσον ἐγκέκραται, καίτοι φύσει ἀνωφερῇ ὄντα, ὅμως πειθόμενα τῇ τῶν ὁλῶν διατάξει, παρακρατεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ συγκρίματος. Καὶ τὸ γεώδες δὲ τὸ ἐν σοὶ πᾶν, καὶ τὸ ὑγρὸν, καίτοι κατωφερῇ ὄντα, ὅμως ἐγγήγερται καὶ ἔστηκε τὴν οὐχ ἑαυτῶν φυσικὴν στάσιν. Οὕτως ἄρα καὶ τὰ στοιχεῖα ὑπακούει τοῖς ὁλοῖς, ἐπειδὴν πῶς καταταχθῇ, σὺν βίᾳ μένοντα, μέχρις ἂν ἐκείθεν πάλιν τὸ ἐνδόσιμον τῆς διαλύσεως σημῆνῃ. Οὐ δεινὸν οὖν, μόνον τὸ νοερὸν σου μέρος ἀπειθὲς εἶναι καὶ ἀγανακτεῖν τῇ ἑαυτοῦ χώρᾳ; καίτοι οὐδὲν γε βίαιον τούτῳ ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὁ μόνον κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτῷ· οὐ μέντοι ἀνέγεται, ἀλλὰ τὴν ἐναντίαν φέρεται. Ἡ γὰρ ἐπὶ τὰ ἀδίκηματα, καὶ τὰ ἀκολαστήματα, καὶ τὰς ὀργὰς, καὶ τὰς λύπας, καὶ τοὺς φόβους κίνησις, οὐδὲν ἄλλο ἐστίν, ἢ ἀφίσταμένου τῆς φύσεως. Καὶ ὅταν δέ τι τῶν συμβαινόντων δυσχεραίνῃ τὸ ἡγεμονικόν, καταλείπει καὶ τότε τὴν ἑαυτοῦ χώραν. Πρὸς δσιότητα γὰρ καὶ θεοσέβειαν κατεσκευάσται, οὐχ ἥττον, ἢ πρὸς δικαιοσύνην. Καὶ γὰρ ταῦτα ἐν εἰδῇ ἐστὶ τῆς εὐκοινωνίας, μᾶλλον δὲ πρεσβύτερα τῶν δικαιοπραγιμάτων.

κα'. Ὡς μὴ εἰς καὶ ὁ αὐτὸς ἐστὶν αἰὶ τοῦ βίου σκοπὸς, οὗτος εἰς καὶ ὁ αὐτὸς δι' ὅλου τοῦ βίου εἶναι οὐ δύναται. Οὐκ ἄρχει δὲ τὸ εἰρημένον, ἐὰν μὴ κακείνο προσθῇς, ὅποιον εἶναι δεῖ τοῦτον τὸν σκοπόν. Ὡς περ γὰρ οὐχ ἡ πάντων τῶν ὀπωσῶν τοῖς πλείοσι δοκούντων ἀγαθῶν ὑποληψὶς ὁμοία ἐστίν, ἀλλ' ἡ τῶν τοιῶνδ' ἐτινων, τουτέστι τῶν κοιῶν· οὕτω καὶ τὸν σκοπὸν δεῖ τὸν κοινωνικὸν καὶ πολιτικὸν ὑποστήσασθαι. Ὁ γὰρ εἰς τοῦτον πάσας τὰς ἰδίας ὁρμὰς ἀπευθύνων, πάσας τὰς πράξεις ὁμοίας ἀποδώσει, καὶ κατὰ τοῦτο αἰὶ ὁ αὐτὸς ἐστί.

κε'. Τὸν μῦν τὸν ὀρεινόν, καὶ τὸν κατοικίδιον, καὶ τὴν ποῖαν τούτου καὶ διασώβῃσιν.

κγ'. Σωκράτης καὶ τὰ τῶν πολλῶν δόγματα Λαμίας ἐκάλει, παιδίῳν δειμάτα.

κδ'. Λακεδαιμόνιοι τοῖς μὲν ξένοις ἐν ταῖς θεωρίαις ὑπὸ τῇ σχιᾷ τὰ βάθρα ἐτίθεσαν· αὐτοὶ δὲ, οὐ ἔτρεχον, ἐκαθέζοντο.

κε'. Τῷ Περδίκκᾳ ὁ Σωκράτης περὶ τοῦ μὴ ἔρχεσθαι παρ' αὐτῶν, « Ἴνα, ἔφη, μὴ τῷ κακίστῳ ὀλέθρῳ

alios tales sint, modo non in te peccent, iniquum esse et tyrannicum.

19. Quattuor potissimum mentis aberrationes perpetuo cavendæ, et si quando eas in te deprehenderis, tollendæ eo, quod de singulis sic tecum loqueris : Hæc opinio non est necessaria : hoc societatis vinculum solvit : hoc non a te dicturus es ; non autem a te dicere ineptissimum habeto. Quartum est, in quo tibi ipse exprobras, proficisci id a parte tui diviniore devicta et succumbente parti corporis viliori ac mortali ejusque crassis voluptatibus.

20. Animula tua omneque igneum, quantum commistum est, quamquam natura sursum feruntur, tamen universi dispositioni obtemperantia, hic in hac massa commixta detinentur. Quidquid porro in te terrenum et humidum est, quamquam deorsum fertur, tamen sursum attollitur et statum occupat suæ ipsius naturæ non proprium. Sic igitur ipsa elementa universo obtemperant et postquam alicubi per vim collocata sunt, ibi permanent, donec iterum dissolutionis signum datur. Nonne igitur turpissimum est, solam tui partem ratione præditam esse immorigeram et locum suum indigne ferre? quamquam ei nihil quidem per vim imponitur, sed ea tantum, quæ naturæ ejus conveniunt — et tamen non sustinet, sed in adversam fertur partem : motus enim, quo ad injurias, voluptatum blanditias, iram, dolorem, metum fertur, nihil aliud est, nisi defectio a natura. Quin etiam mens, quum aliquid eorum, quæ accidunt, agre fert, stationem suam deserit : ad pietatem enim et deorum venerationem non minus nata est, quam ad justitiam. Nam hæc quoque in eorum numero sunt, quæ ad societatem servandam faciunt, immo vero justis actionibus antiquiora.

21. Cui non unum idemque vitæ consilium est, is unus idemque per totam vitam esse non potest. Neque vero sufficit, quod dictum est, nisi etiam id addideris, quale hoc consilium esse debeat. Quemadmodum enim non eadem est opinio de bonis, quæ quoquo modo bona esse videntur multitudini, sed de certis quibusdam, hoc est, de communibus; ita etiam id consilium nobis proponendum, quod societati communi et civitati accommodatum est. Ad hoc enim qui omnes suos conatus dirigit, is actiones sibi similes præstabit, et hac ratione semper unus idemque erit.

22. Murem montanum et domesticum, et hujus pavorem et trepidationem.

23. Socrates etiam vulgi placita Lamias appellabat, puerulorum ferriculamenta.

24. Lacedæmonii peregrinis sub umbra sedem assignabant in spectaculis : ipsi, ubi fors ferebat, considerabant.

25. Socrates Perdiccæ, quod ad cœnam non veniebat

ἀπολωμαι, » τούτέστι, μὴ εὖ παθὼν οὐ δυνηθῶ ἀντε-
ποιῆσαι.

κς'. Ἐν τοῖς τῶν Ἐφεσίων γράμμασι παράγγελμα
ἔκειτο, συνεχῶς ὑπομιμνήσκεισθαι τῶν παλαιῶν τινος
τῶν ἀρετῇ χρησαμένων.

κζ'. Οἱ Πυθαγόρειοι, ἔωθεν εἰς τὸν οὐρανὸν ἀφορᾶν,
ἐν ὑπομιμνήσκωμεθα τῶν αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύ-
τως τὸ ἑαυτῶν ἔργον διανυόντων, καὶ τῆς τάξεως, καὶ
τῆς καθαρότητος, καὶ τῆς γυμνότητος. Οὐδὲν γὰρ
προκάλυμμα ἄστρου.

κη'. Οἷος ὁ Σωκράτης, τὸ κώδιον ὑπεψωσμένος, ὅτε
ἡ Ξανθίππη λαβοῦσα τὸ ἱμάτιον ἔξω προῆλθε· καὶ ἂ
εἶπεν ὁ Σωκράτης τοῖς ἑταίροις αἰδεσθεῖσι καὶ ἀναχω-
ρήσασιν, ὅτε αὐτὸν εἶδον οὕτως ἑσταλμένον.

κθ'. Ἐν τῷ γράφειν καὶ ἀναγινώσκειν οὐ πρότερον
ἄρξεις, πρὶν ἀρχοῦς. Τοῦτο πολλῷ μᾶλλον ἐν τῷ
βίῳ.

λ'. Δούλος πέφυκας, οὐ μέτεστί σοι λόγου.

λα'. Ἐμὸν δ' ἐγέλασε φίλον κῆρ.

λβ'. Μέμφομαι δ' ἀρετὴν χυλεποῖς βάζοντες ἔπασσιν.

λγ'. Σὺκὸν χειμῶνος ζητεῖν, μαινομένου τοιοῦτος ὁ
παῖδιον ζητῶν, ὅτε οὐκ ἔτι δίδοται.

λδ'. Καταφιλοῦντα τὸ παιδίον δεῖν, ἔλεγεν ὁ Ἐπι-
κτήτης, ἐνδὸν ἐπιφθέγγεσθαι, « Αὔριον ἰσως ἀποθανῇ. »
— Δύσφημα ταῦτα. — Οὐδὲν δύσφημον, ἔφη, φυσικοῦ
τινος ἔργου σημαντικόν· ἡ καὶ τὸ τοὺς στάχους θερι-
σθῆναι δύσφημον.

λε'. Ὅμοφαξ, σταφυλὴ, σταφίς, πάντα μεταβολαί,
οὐκ εἰς τὸ μὴ ὂν, ἀλλ' εἰς τὸ νῦν μὴ ὂν.

λς'. Ἀηστὴς προαιρέσεως οὐ γίνεται· τὸ τοῦ Ἐπι-
κτήτου.

λζ'. Τέχνην δὲ ἔφη περὶ τὸ συγκατατίθεσθαι εὐρεῖν,
καὶ ἐν τῷ περὶ τὰς θρῆκας τόπῳ τὸ προσεκτικὸν φυλάσ-
σιν, ἵνα μεθ' ὑπεξαίρέσεως, ἵνα κοινωνικαί, ἵνα κατ'
ἀξίαν· καὶ ὀρέξεως μὲν παντάπασιν ἀπέχεσθαι, ἐκκλί-
σει δὲ πρὸς μηδὲν τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν χρῆσθαι.

λη'. Οὐ περὶ τοῦ τυχόντος οὖν, ἔφη, ἐστὶν ὁ ἀγὼν,
ἀλλὰ περὶ τοῦ μαίνεσθαι, ἡ μὴ.

λθ'. Ὁ Σωκράτης ἔλεγε· Τί θέλετε; λογικῶν ψυχὰς
ἔχειν, ἢ ἀλόγων; — Λογικῶν. — Τίνων λογικῶν;
θγιῶν, ἢ φαύλων; — Ὑγιῶν. — Τί οὖν οὐ ζητεῖτε;
— Ὅτι ἔχομεν. — Τί οὖν μάχεσθε καὶ διαφέρεσθε;

BIBAION IB.

α'. Πάντα ἐκεῖνα, ἐφ' ἃ διὰ περιόδου εὐχῇ ἔλθεῖν, ἤδη
ἔχειν δύνασαι, ἐὰν μὴ σαυτῷ φθονῇς. Τοῦτο δὲ ἐστίν,
ἐὰν πᾶν τὸ παρελθὸν καταλίπῃς, καὶ τὸ μέλλον ἐπι-
τρέψῃς τῇ προνοίᾳ, καὶ τὸ παρὸν μόνον ἀπευθύνῃς πρὸς
δοσιότητα καὶ δικαιοσύνην. Ὅσιότητα μὲν, ἵνα φίλης
τὸ ἀπονειμόμενον· σοὶ γὰρ αὐτὸ ἡ φύσις ἔφερε, καὶ σὲ
ταύτῳ. Δικαιοσύνην δὲ, ἵνα ἐλευθέρως καὶ χωρὶς πε-
ριπλοκῆς λέγῃς τε τὰ ληθῆ, καὶ πράσσης τὰ κατὰ νό-
μον, καὶ κατ' ἀξίαν· μὴ ἐμποδίζῃ δὲ σε μήτε κακία

« Ne pessimo » inquit, « interitu peream » hoc est; ne gra-
tiam in me collatam referre nequeam.

26. In literis Ephesiorum præceptum erat, ut semper
alicujus ex antiquis, qui virtuti operam dederant, remi-
niscerentur.

27. Pythagorei mane oculos ad cælum tollere nos jubent,
ut eorum recordemur, quæ in iisdem et eadem ratione suum
opus perficiunt, et ordinis ac puritatis nudæque simplicita-
tis: nullum enim velamentum astri.

28. Qualis fuerit Socrates, quum Xanthippe pallio ejus
empto foras exisset; et quid familiaribus suis dixerit pu-
dore suffusus ac recedentibus, quum eum sic indutum vi-
derent.

29. Nunquam scribendi et legendi præcepta dabis, nisi
prius ipse didiceris. Id multo magis in vita.

30. « Quum liber haud sis, jus loquendi non habes. »

31. « Cor meum mihi risit. »

32. « Virtuti gravibus facient convicia verba. »

33. Ficum hieme quærere, insani est: talis est, qui li-
beros optat, quando non amplius datur.

34. Filiolum exosculanti præcepit Epictetus, ut intus
diceret: « Cras fortasse morieris. » — At hoc mali ominis.
— Nihil, inquit, mali ominis est, quod opus aliquod na-
turæ significat, aut etiam « spicas demeti » mali ominis.

35. Uva acerba, matura, passa, omnes mutationes non
in nihilum, sed in id, quod nunc non est.

36. Liberi arbitrii latro nullus est. Hoc Epicteti.

37. Artem vero assensum præbendi monebat esse repe-
riendam et in loco de appetitionibus cautionem servandam,
ut sint cum exceptione, ut sint societati utiles, ut cujusque
rei dignitatem sequantur, atque appetentia prorsus abstinen-
dum, aversione autem ad nihil eorum utendum, quæ non
sint in nostra potestate.

38. Non igitur, inquit, certamen est de re vulgari, sed
de eo, utrum insaniamus, necne.

39. Socrates: « Quid, inquit, vultis, utrum animas ha-
bere eorum, qui ratione præditi sunt, an eorum, qui ra-
tione carent? » — Eorum, qui ratione sunt præditi. —
« Quorumnam ratione prædilorum? sanorum an pravo-
rum? » — Sanorum. — « Quare igitur eas non quæritis? » —
Quoniam habemus. — « Quamobrem igitur pugnatis et
contenditis? »

LIBER XII.

1. Omnia illa, quæ per ambages assequi cupis, jam
nunc habere potes, nisi tibi ipse invides, hoc est, si,
omisso eo, quod præterit, et eo, quod futurum est, com-
misso providentiæ, id duntaxat, quod præsens est, ad san-
ctitatem et justitiam dirigis: ad sanctitatem, ut diligas ea,
quæ tibi destinantur; tibi enim hoc tulit natura et te huic:
ad justitiam, ut libere et sine ambagibus veritatem loqua-
ris atque secundum legem et pro cuiusque dignitate agas.
Ne vero te impediat neque alterius malitia, neque opinio,

ἀλλοτρία, μήτε ὑπόληψις, μήτε φωνή, μηδὲ μὴν αἰσθήσις τοῦ περιτετραμένου σοι σαρκίδιου· δέχεται γὰρ τὸ πάσχον. Ἐάν οὖν, δεδῆποτε πρὸς ἐξόδῳ γένῃ, πάντα τὰ ἄλλα καταλιπὼν, μόνον τὸ ἡγεμονικόν σου καὶ τὸ ἐν σοὶ θεῖον τιμῆς, καὶ μὴ τὸ παύσεσθαι ποτε (τοῦ) ζῆν φοβηθῆς, ἀλλὰ τό γε μηδέποτε ἀρξασθαι κατὰ φύσιν ζῆν· ἐστὶ ἄνθρωπος ἄξιος τοῦ γεννησάντος κόσμου, καὶ παύση ξένος ὢν τῆς πατρίδος, καὶ θαυμάζων ὡς ἀπροσδόκητα τὰ καθ' ἡμέραν γινόμενα, καὶ κρεμάμενος ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε.

β'. Ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἡγεμονικά γυμνὰ τῶν ὑλικῶν ἀγγείων καὶ φλοιῶν καὶ καταρμάτων ὁρᾷ. Μόνω γάρ τῳ ἑαυτοῦ νοερῷ μόνον ἄπεται τὸν ἐξ ἑαυτοῦ εἰς ταῦτα ἐρρηχότων καὶ ἀπαγετευμένων. Ἐάν δὲ καὶ σὺ τοῦτο ἐπίσης ποιεῖν, τὸν πολλὸν περισπασμὸν σεαυτοῦ περιαιρήσεις. Ὁ γὰρ μὴ τὰ περικείμενα κρεᾶδια ὁρῶν, ἡπού γε ἐσθῆτα, καὶ οἰκίαν, καὶ δόξαν, καὶ τὴν τοιαύτην περιβολὴν καὶ σκηνὴν θεώμενος, ἀσχολήσεται.

γ'. Τρία ἐστὶν, ἐξ ὧν συνέστηκας, σωματίον, πνευματίον, νοῦς. Τούτων τᾶλλα, μέχρι τοῦ ἐπιμελεῖσθαι δεῖν, σά ἐστι· τὸ δὲ τρίτον μόνον κυρίως σόν. Ὁ ἐάν χωρήσῃ ἀπὸ σεαυτοῦ, τούτεστιν, ἀπὸ τῆς σῆς διανοίας, ὅσα ἄλλοι ποιοῦσιν, ἢ λέγουσιν, ἢ ὅσα αὐτὸς ἐποίησας, ἢ εἶπας, καὶ ὅσα ὡς μέλλοντα ταρασσει, καὶ ὅσα τοῦ περικειμένου σοι σωματίου, ἢ τοῦ συμφύτου πνευματίου, ἀπροαίρετα πρόσσεστιν, καὶ ὅσα ἡ ἐξωθεν περιβρέουσα δίνη ἐλίσσει, ὥστε, τῶν συνειμαρμένων ἐξηρμένην (καὶ) καθαρὰν τὴν νοερὰν δύναμιν, ἀπολυτὸν ἐφ' ἑαυτῆς ζῆν, ποιοῦσαν τὰ δίκαια, καὶ θέλουσαν τὰ συμβαίνοντα, καὶ λέγουσαν ἀληθῆ· ἐάν χωρήσῃ, φημί, τοῦ ἡγεμονικοῦ τούτου τὰ προσηρητμένα ἐκ προσπαθείας, καὶ τοῦ χρόνου τὰ ἐπέκεινα, ἢ τὰ παρωχηκότα, ποιήσῃς τε σεαυτὸν, ὅς ὁ Ἐμπεδόκλειος

Σφαῖρος κυκλοτερής, μονῇ περιθῆθαι γαίων,

μόνον τε ζῆν ἐκμελετήσης, δ' ἤης, τούτεστι, τὸ παρόν· δυνήσῃ τό γε μέχρι τοῦ ἀποθανεῖν ὑπολειπόμενον ἀταράκτως καὶ εὐγενῶς καὶ ἱεως τῷ σεαυτοῦ δαίμονι διαδιδῶνα.

δ'. Πολλάκις ἐθαύμασα, πῶς ἑαυτὸν μὲν ἕκαστος μᾶλλον πάντων φιλεῖ, τὴν δὲ ἑαυτοῦ περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν ἐν ἐλάττονι λόγῳ τίθεται, ἢ τὴν τῶν ἄλλων. Ἐάν γοῦν τινα θεὸς ἐπιστάς, ἢ διδάσκαλος ἔμψρων, κελεύσῃ, μηδὲν καθ' ἑαυτὸν ἐνθυμείσθαι καὶ διανοεῖσθαι, δ' μὴ ἅμα [γε] γινώσκων ἐξοίσει, οὐδὲ πρὸς μίαν ἡμέραν τοῦτο ὑπομενεῖ. Οὕτω τοὺς πέλας μᾶλλον αἰδούμεθα, τί ποτε περὶ ἡμῶν φρονήσουσιν, ἢ ἑαυτούς.

ε'. Πῶς ποτε πάντα καλῶς καὶ φιλανθρώπως διατάξαντες οἱ θεοί, τοῦτο μόνον παρίδον, τὸ ἐνίους τῶν ἀνθρώπων, καὶ πάνυ χρηστοὺς, καὶ πλεῖστα πρὸς τὸ θεῖον ὥσπερ συμβόλαια θεμένους, καὶ ἐπὶ πλεῖστον δι' ἔργων ὁσίων καὶ ἱεραργιῶν συνήθεις τῷ οἴῳ γενομένους, ἐπειδὴν ἅπασ' ἀποθάνωσι, μηκέτι αἴθις γίνεσθαι, ἀλλ' εἰς τὸ παντελὲς ἀπεσχηκέναι; Τοῦτο δὲ εἴπερ καὶ οὕτως

neque vox, nec vero sensus carunculae tibi circumdatae; nam viderit id, quod patitur. Si igitur, quocumque tandem tempore in exitu futurus sis, ceteris omnibus missis, principalem tui partem et divinam particulam magni aestima-veris neque hoc metu-eris, ne vivere aliquando desinas, sed ne nunquam naturae convenienter vivere incipias, homo eris mundo, qui te protulit, dignus et desines in patria tua peregrinus esse eaque, quae quotidie fiunt, tanquam inopina admirari et ab hoc vel illo pendere.

2. Deus mentes omnes hisce corporeis vasis, corticibus, sordibus denudatas videt. Sola enim sua ipsius intelligentia ea tantum attingit, quae ab ipso in illas derivata ac delibata sunt. Quod ipsum si tu quoque facere aduerveris, multa temet molestia liberabis. Qui enim carnem sibi circumdatam non respicit, is multo minus in veste, domo, gloria et alio hujusmodi cultu et apparatu contemplandis occupabitur.

3. Tria sunt, ex quibus constas: corpusculum, animula, mens. Horum reliqua, quatenus eorum cura tibi demandata est, tua sunt, tertium autem solum proprie tuum. Quamobrem si a te ipso, hoc est, a mente tua separaveris quaecumque alii dicunt et faciunt, et quaecumque ipse dixisti et fecisti et quaecumque ut futura conturbant et quaecumque vel circumdati corpusculi vel huic congenitae animulae non tui sunt arbitrii, et quaecumque extrinsecus circumfluens vertigo volvit, ita ut vis intelligendi rebus a fato obvenientibus exempta, pura ac libera apud se ipsam vivat, justa agens; ea, quae accidunt, libenter accipiens et, quae vera sunt, loquens; si, inquam, a mente haec separaveris, quae e communi cum corpore affectione ei adhaerent et temporis id, quod futurum est, et id, quod praeteriit, teque ipse feceris talem, qualis est globus Empedocleus:

« Orbis teres mansione laetifica gaudens. »

atque id tantum temporis, quod vivis, hoc est praesens, bene ut vivas studueris, poteris id, quod usque ad mortem relinquatur vitae, tranquillus, generosus et genio tuo propitius transigere.

4. Saepenumero mirari soles, quomodo fiat, ut, quam sese magis quam alios quisque diligat, suam tamen ipsius de se opinionem minoris faciat, quam aliorum. Igitur si cui deus aut prudens praceptor adstans ei praeciperet; ne quidquam cogitaret aut animo conciperet, quod non, simul-atque conceperit, proferre posset; ne unum quidem diem id sustineret. Adeo magis alios, quid de nobis sentiant, veremur, quam nos ipsos.

5. Quomodo fit, ut dii, qui pulcre et cum singulari erga genus humanum amore omnia disposuerunt, hoc neglexerint, quod inter homines etiam ii, qui admodum probi sunt, qui quasi plurima cum diis commercia habent iisque per opera pia et sacra ministeria maxime familiares exsistunt, postquam semel defuncti sunt, non amplius reducuntur, sed prorsus exstinguuntur? Hoc si quidem sic se

ἔχει, εὖ ἴσθι, ὅτι, εἰ ὡς ἐτέρως ἔχειν ἔδει, ἐποίησαν ἂν. Εἰ γὰρ δίκαιον ἦν, ἦν ἂν καὶ δυνατόν, καὶ εἰ κατὰ φύσιν, ἤνεγκαν ἂν αὐτὸ ἡ φύσις. Ἐκ δὲ τοῦ μὴ οὕτως ἔχειν, εἴπερ οὐχ οὕτως ἔχει, πιστούσθω σοι, τὸ μὴ δεῆσαι οὕτω γίνεσθαι. Ὅρᾳς γὰρ καὶ αὐτὸς, ὅτι τοῦτο παραζητῶν δικαιολογῇ πρὸς τὸν θεόν· οὐκ ἂν δ' οὕτω διελεγόμεθα τοῖς θεοῖς, εἰ μὴ ἄριστοι καὶ δικαιοτάτοι εἰσιν. Εἰ δὲ τοῦτο, οὐκ ἂν τι περιεῖδον ἀδίκως καὶ ἀλόγως ἡμελημένον τῶν ἐν τῇ διακοσμῇσει.

ζ'. Ἐβίβει καὶ ὅσα ἀπογινώσκεις. Καὶ γὰρ ἡ χεὶρ ἡ ἀριστερὰ, πρὸς τὰ ἄλλα διὰ τὸ ἀνέθιστον ἀργὸς οὖσα, τοῦ χαλινοῦ ἐβρῶμενέστερον, ἢ ἡ δεξιὰ, κρατεῖ. Τοῦτο γὰρ εἰδίσταται.

ζ'. Ὅποιον δεῖ καταληθῆναι ὑπὸ τοῦ θανάτου καὶ σώματι καὶ ψυχῇ· τὴν βραχύτητα τοῦ βίου, τὴν ἀθάνατον τοῦ ὅπισω καὶ πρόσω αἰῶνος, τὴν ἀσθένειαν πάσης ὕλης.

η'. Γυμνὰ τῶν φλοιῶν θεάσασθαι τὰ αἰτιώδη· τὰς ἀναφορὰς τῶν πράξεων· τί πόνος· τί ἡδονή· τί θάνατος· τί δόξα· τίς δ' ἑαυτῷ ἀσχολίας αἰτίας· πῶς οὐδεὶς ἕ· ἄλλου ἐμποδίζεται· ὅτι πάντα ὑπόληψις.

θ'. Ὅμοιον δ' εἶναι δεῖ, ἐν τῇ τῶν δογμάτων χρήσει, παγκρατιαστῇ, οὐχ ἡ μονομάχῳ· ὁ μὲν γὰρ τὸ ξίφος, ὃ χρῆται, ἀποτίθεται καὶ ἀναίρεται· ὁ δὲ τὴν χεῖρα αἰεῖ ἔχει, καὶ οὐδὲν ἄλλο, ἢ συστρέφει αὐτήν, δεῖ.

ι'. Ὅποια αὐτὰ τὰ πράγματα, δρᾶν, διαιροῦντα εἰς ὕλην, αἰτίον, ἀναφορὰν.

ια'. Ἠλικὴν ἐξουσίαν ἔχει ἄνθρωπος μὴ ποιεῖν ἄλλο, ἢ ὅπερ μέλλει ὁ θεὸς ἐπαινεῖν, καὶ δέχεσθαι πᾶν, ὃ ἂν νέμῃ αὐτῷ ὁ θεός.

ιβ'. Τὸ ἐξῆς τῇ φύσει μήτε θεοῖς μεμπτέον· οὐδὲν γὰρ ἔκόντες, ἢ ἄκοντες, ἁμαρτάνουσι, μήτε ἀνθρώποις· οὐδὲν γὰρ οὐχ ἄκοντες. Ὡστε οὐδενὶ μεμπτέον.

ιγ'. Πῶς γελοῖος καὶ ξένος, ὁ θαυμάζων ὅτι οὖν τῶν ἐν τῷ βίῳ γινόμενων;

ιδ'. Ἦτοι ἀνάγκη εἰμαρμένη, καὶ ἀπαράβατος τάξις, ἢ πρόνοια ἰάσιμος, ἢ φυρμὸς εἰκαιότητος ἀπροστάτητος. Εἰ μὲν οὖν ἀπαράβατος ἀνάγκη, τί ἀντιτείνεις; Εἰ δὲ πρόνοια, ἐπιδεχομένη τὸ ἰάσκεσθαι, ἄξιον σαυτὸν ποίησον τῆς ἐκ τοῦ θεοῦ βοηθείας. Εἰ δὲ φυρμὸς ἀνηγεμόνευτος, ἀσμένιζε, ὅτι ἐν τοιούτῳ τῷ κλύδωνι αὐτὸς ἔχεις ἐν σαυτῷ τινα νοῦν ἡγεμονικόν. Ἐὰν παραφέρῃ σε ὁ κλύδων, παραφερέτω τὸ σαρκίδιον, τὸ πνευμάτιον, τὰλλα· τὸν γὰρ νοῦν οὐ παροίσει.

ιε'. Ἦ τὸ μὲν τοῦ λύχνου φῶς, μέχρι σβεσθῆ, φαίνει, καὶ τὴν αὐγὴν οὐκ ἀποβάλλει· ἢ δὲ ἐν σοὶ ἀλήθεια, καὶ δικαιοσύνη, καὶ σωφροσύνη προαποσβήσεται;

ις'. Ἐπὶ τοῦ φαντασίαν παρασχόντος, ὅτι ἡμαρτε, τί δαὶ οἶδα, εἰ τοῦτο ἁμαρτήμα; εἰ δὲ καὶ ἡμαρτεν, ὅτι (οὐ) κατέκρινεν αὐτὸς ἑαυτόν; καὶ οὕτως ὅμοιον τοῦτο τῷ καταδρῦντι τὴν ἑαυτοῦ ὄψιν. Ὅτι ὁ μὴ θέλων τὸν φαῦλον ἁμαρτάνειν, ὅμοιος τῷ μὴ θέλοντι τὴν συκῇν ὁπὸν ἐν τοῖς σύκοις φέρειν, καὶ τὰ βρέφη κλαυμυρίζεσθαι, καὶ τὸν ἵππον χρεμετίζειν, καὶ ὅσα

habet, certo scito, si aliter se habere deberet, deos sic res institutos fuisse. Nam si justum esset, fieri quoque posset, et si naturæ consentaneum esset, natura id ferret. Ex eo igitur, quod non ita se habet, si quidem non ita habet, persuasum habe, non oportuisse id fieri. Ipse quoque intelligis, te in hac rei indagatione cum deo de jure disceptare, cum diis vero non ita ageremus, nisi optimi et justissimi essent. Quod si ita est, nihil contra justitiæ ac rationis legem in mundi dispositione neglectum prætermiserint.

6. Adsuesce etiam ille, quæ fieri posse desperas: nam etiam sinistra manus, quum ad alia opera ob desuetudinem iners sit, frenum tamen validius, quam dextra, tenet; ei enim rei adsueta est.

7. Qualem oporteat deprehendi a morte tum corpore tum animo; brevitatem vitæ, immensitatem ævi præteriti ac futuri et omnis materiæ imbecillitatem considera.

8. Nudatas corticibus contemplari formas; et quo referantur actiones; quid dolor; quid voluptas; quid mors; quid gloria; quis sibi ipse molestiarum auctor; quomodo nemo ab alio quoquam impediatur; omnia in opinione sita.

9. Similem esse oportet in decretorum usu pancratiastæ, non gladiatori; hic enim gladium, quo utitur, deponit et interficitur; ille vero manum semper præsto habet, neque alia re opus habet, quam ut manum contorqueat.

10. Quales sint res ipsæ intueri, divisione facta in materiam, formam et rationem, *in qua sunt ad alias res*.

11. Quanta homini est potentia, ut nihil aliud faciat, nisi quod Deus probaturus sit, et libenter accipiat, quidquid Deus illi assignarit.

12. Quidquid naturæ consequens est, de eo nec dii sunt accusandi, quippe qui nihil nec sponte neque inviti peccant, neque homines; hi enim nihil non inviti peccant. Ergo nihil accusandum.

13. Quam ridiculus ac peregrinus, qui quidquid est eorum, quæ in mundo sunt, admiratur!

14. Aut necessitas fatalis et ordo inviolabilis, aut providentia placabilis, aut confusio temeraria sine summo aliquo rectore. Si igitur necessitas inviolabilis, cur reluctaris? si vero providentia, quæ placari possit, auxilio divino dignum te præsta; si mera confusio, quæ rectore caret, eo contentus esto, quod in tanto rerum fluctu in te ipso mentem aliquam rectricem habes. Quodsi æstus ille te corripuerit, tarunculam, animulam et reliqua abripiat! mentem enim non abripiet.

15. An vero erit, ut lucernæ lumen, donec exstinguatur, luceat, et splendorem non amittat; in te autem veritas et justitia et temperantia prius exstinguantur?

16. Si quæ opinionem tibi excitet, quasi peccavit, *tu tecum*: Num certo mihi constat, an hoc sit peccatum? aut si peccaverit, an se ipse peccati reum non damnaverit? Hoc enim perinde est ac si suum ipsius vultum dilaceret. Eum, qui nolit, improbum peccare, similem esse ei, qui nolit ficum in fructibus succum ferre, et infantes vagire et equum hinnire et quæ alia sunt necessaria. Quid enim

ἀλλὰ ἀναγκαῖα. Τί γάρ πάθῃ, τὴν ἔξιν ἔχων τοιαύτην; εἰ οὖν γοργὸς εἶ, ταύτην θεράπευσον.

ιζ'. Εἰ μὴ καθήκει, μὴ πράξης· εἰ μὴ ἀληθὲς ἐστὶ, μὴ εἰπῃς. Ἦ γὰρ ὁρμή σου ἔστω.

ιη'. Εἰς τὸ πᾶν αἰεὶ ὁρᾶν, τί ἐστὶν αὐτὸ ἐκείνο τὸ τὴν φαντασίαν σοι ποιοῦν, καὶ ἀναπαύσσειν, διαιρούντα εἰς τὸ αἶτιον, εἰς τὸ ὑλικόν, εἰς τὴν ἀναφορὰν, εἰς τὸν χρόνον, ἐντὸς οὗ πεπαῦσθαι αὐτὸ δεήσει.

ιθ'. Αἰσθου ποτὲ, ὅτι χρειττόν τι καὶ δαιμονιώτερον ἔχεις ἐν σαυτῷ τῶν τὰ πάθη ποιοῦντων, καὶ καθάπαξ τῶν νευροσπαστούτων σε. Τί μου νῦν ἐστὶν ἡ διάνοια; μὴ φόβος; μὴ ὑποψία; μὴ ἐπιθυμία; μὴ ἄλλο τι τοιοῦτον;

κ'. Πρῶτον, τὸ μὴ εἰκῇ, μηδὲ ἄνευ ἀναφορᾶς. Δεύτερον, τὸ μὴ ἐπ' ἄλλο τι, ἢ ἐπὶ τὸ κοινωνικὸν τέλος τὴν ἀναγωγὴν ποιεῖσθαι.

κα'. Ὅτι μετ' οὐ πολὺ οὐδεὶς οὐδαμοῦ ἔσῃ, οὐδὲ τούτων τί, ἀ νῦν βλέπεις, οὐδὲ τούτων τίς τῶν νῦν βιούντων. Πάντα γὰρ μεταβάλλειν καὶ τρέπεσθαι καὶ φθεῖρεσθαι πέφυκεν, ἵνα ἕτερα ἐφεξῆς γίνηται.

κβ'. Ὅτι πάντα ὑπόληψις· καὶ αὕτη ἐπὶ σοί. Ἄρον οὖν, ὅτε θέλεις, τὴν ὑπόληψιν, καὶ ὥσπερ κάμψαντι τὴν ἄκραν, γαλήνη, σταθερὰ πάντα, καὶ κόλπος ἀκύμων.

κγ'. Μία καὶ ἡτισοῦν ἐνέργεια, κατὰ καιρὸν παυσάμενη, οὐδὲν κακὸν πάσχει, καθ' ὃ πέπνυται· οὐδὲ ὃ πράξας τὴν πράξιν ταύτην, κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπνυται, κακὸν τι πέπονθεν. Ὁμοίως οὖν τὸ ἐκ πασῶν τῶν πράξεων σύστημα, ὅπερ ἐστὶν ὁ βίος, ἐὰν ἐν καιρῷ παύσῃται, οὐδὲν κακὸν πάσχει κατ' αὐτὸ τοῦτο, καθ' ὃ πέπνυται· οὐδὲ ὃ καταπαύσας ἐν καιρῷ τὸν εἰρμὸν τοῦτον, κακῶς διετέθη. Τὸν δὲ καιρὸν, καὶ τὸν ὅρον δίδωσιν ἡ φύσις, ποτὲ μὲν καὶ ἡ ἰδίᾳ, ὅταν ἐν γήρᾳ, πάντως δὲ ἡ τῶν ὀντων· ἥς τῶν μερῶν μεταβολόντων, νεαρὸς αἰεὶ καὶ ἀκμαῖος ὁ σύμπας κόσμος διαμένει. Καλὸν δὲ αἰεὶ πᾶν καὶ ὠραῖον τὸ συμφέρον τῷ ὄλῳ. Ἦ οὖν καταπάυσις τοῦ βίου ἐκάστῳ οὐ κακὸν μὲν, ὅτι οὐδὲ αἰσχρόν· εἴπερ καὶ ἀπροαίρετον, καὶ οὐκ ἀκοινωνήτον· ἀγαθὸν δὲ, εἴπερ τῷ ὄλῳ καίριον καὶ συμφέρον, καὶ συμφερόμενον. Οὕτω γὰρ καὶ θεοφόρητος, ὃ φερόμενος κατὰ ταῦτά θεῷ, καὶ ἐπὶ ταῦτά τῇ γνώμῃ φερόμενος.

κδ'. Τρία ταῦτα δεῖ πρόχειρα ἔχειν. Ἐπὶ μὲν ὧν ποιεῖς, εἰ μήτε εἰκῇ, μήτε ἄλλως, ἢ ὡς ἂν ἡ δίκῃ αὕτη ἐνήργησεν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐξωθεν συμβαινόντων, ὅτι ἤτοι κατ' ἐπιτυχίαν, ἢ κατὰ πρόνοιαν· οὔτε δὲ τῇ ἐπιτυχίᾳ μεμπτέον, οὔτε τῇ προνοίᾳ ἐγκλητέον. Δεύτερον, τὸ ὁποῖον ἔκαστον ἀπὸ σπέρματος μέχρι ψυχρώσεως, καὶ ἀπὸ ψυχρώσεως μέχρι τοῦ τὴν ψυχὴν ἀποδῶναι, καὶ ἐξ ὧν ἡ σύγκρισις, καὶ εἰς ὅσα ἡ λύσις. Τρίτον, εἰ ἄφρων μετέωρος ἑξαρθρεὶς κατασκέπαιο τὰ ἀνθρώπεια, καὶ τὴν πολυτροπίαν, ὅση, κατανόησαι, συνιδῶν ἅμα καὶ ὅσον τὸ περιουκοῦν ἐναερίων καὶ ἐναίθεριων· ὅτι, δαΰκεις ἂν

aliud facere potuit, quum talem habitum habeat? Si igitur strenuus es, hunc habitum sana.

17. Si non convenit, noli id facere; si non est verum, noli id dicere. Tuus enim esto impetus.

18. Universum semper intueri, quid sit ipsum illud, quod opinionem in te excitat, idque diligenter explicare dividendo in causam et materiam et consilium, quo exstiterit, et tempus, intra quod finem sit habiturum.

19. Sentias fac tandem aliquando, esse aliquid in te praestantius et divinius, quam ea, quae affectus movent atque omnino tanquam fiduculis te trahunt. Quid mihi nunc est mens? num metus? num auspicio? num libido? num aliud quid ejusmodi?

20. Primum, ne quid temere aut sine certo consilio. Deinde, ut non alio, nisi ad societatis salutem referatur.

21. Brevi neque ipse ullus usquam eris, nec quidquam eorum, quae vides, neque eorum, qui nunc vivunt, quisquam. Omnia enim ita nata sunt, ut mutantur, vertantur, intereant, ut inde alia sua quaque serie oriantur.

22. Omnia, opinio; et hac in te sita est. Tolle igitur, quando libet, opinionem, atque, ut promontorium praerecto maris tranquillitas, sic tibi omnia serena et portus astu vacans.

23. Una aliqua quaecumque demum est actio, quae suo tempore desiit, nihil mali patitur eo, quod desiit; neque is, qui illius actionis auctor est, eo, quod illa desiit, mali quid patitur. Eodem igitur modo omnium actionum complexus, qui vita dicitur, si tempore suo desinet, nihil inde mali patitur, quod desiit, nec qui suo tempore huic seriei finem fecit, male affectus est. Tempus autem ac terminum natura constituit, interdum propria, ut in senectute, omnino autem universi natura, cujus partibus sese mutantibus, novus semper ac vegetus totus mundus permanet. Pulcrum autem semper et tempestivum, quod universo prodest. Cessatio igitur vitae singulis quidem non est malum, quia neque inhonesta est, siquidem neque a potestate nostra pendet nec societati repugnat; bonum autem, si quidem universo tempestiva et commoda est et cum eo fertur. Ita enim etiam numine divino fertur, qui eadem, qua deus, via fertur et mente sua ad eadem fertur.

24. Haec tria in promptu haberi oportet: in iis, quae agis ne quid temere agas aut secus, quam ipsa justitia egisset; in iis vero, quae extrinsecus accidunt, ea vel casu fortuito vel providentia evenire, et neque fortunam culpandam, neque de providentia querendum. Secundum, quale unumquodque sit a semente usque ad animationem, ab animatione usque dum animam reddit, ex qualibus conflatum sit, et in qualia dissolvatur. Tertium, si repente in sublime elatus res humanas cerneret, earumque, quanta esset, varietatem consideraret, eodem conspectu comprehensens quantum undique aeriorum et aetheriorum sedes suas habet, te, quotiescunque evectus esses, eadem semper vi-

ἐκέρχης, ταῦτά ὄψει, τὸ ὁμοιοεὶδὲς καὶ τὸ ὀλιγοχρόνιον. Ἐπὶ τούτοις ὁ τύπος;

κβ'. Βάλε ἔξω τὴν ὑπόληψιν σέσωσαι. Τίς οὖν ὁ κωλύων ἐκβάλλειν;

κγ'. Ὅταν δυσφορῆς ἐπὶ τινι, ἐπελάθου τοῦ, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τῶν ὄλων φύσιν γίνεται, καὶ τοῦ, ὅτι τὸ ἀμαρτανόμενον ἀλλότριον, καὶ ἐπὶ τούτοις τοῦ, ὅτι πᾶν τὸ γινόμενον οὕτως αἰεὶ ἐγίνετο, καὶ γενήσεται, καὶ νῦν πανταχοῦ γίνεται, καὶ τοῦ, ὅση ἡ συγγένεια ἀνθρώπου πρὸς πᾶν τὸ ἀνθρώπειον γένος οὐ γὰρ αἱματίου, ἢ σπερματίου, ἀλλὰ νοῦ κοινωνία. Ἐπελάθου δὲ καὶ τοῦ, ὅτι ὁ ἐκάστου νοῦς θεὸς, καὶ ἐκείθεν ἐβρύηκε· τοῦ, ὅτι οὐδὲν ἴδιον οὐδενός, ἀλλὰ καὶ τὸ τεχνίον, καὶ τὸ σωματίον, καὶ αὐτὸ τὸ ψυχάριον ἐκείθεν ἐλήλυθεν τοῦ, ὅτι πᾶν ὑπόληψις τοῦ, ὅτι τὸ παρὸν μόνον ἕκαστος ζῇ, καὶ τοῦτο ἀποβάλλει.

κδ'. Συνεχῶς ἀναπολεῖν τοὺς ἐπὶ τινι λίαν ἀγανακτήσαντας, τοὺς ἐν μεγίσταις δόξαις, ἢ συμφοραῖς, ἢ ἔθρῃς, ἢ ὁποιασοῦν τύχαις ἀμάσαντας· ἔτα ἐπιστάνειν, ποῦ νῦν πάντα ἐκείνα; καπνός, καὶ σποδός, καὶ μῦθος, ἢ οὐδὲ μῦθος. Συμπροσπιπτεῖτω δὲ καὶ τὸ τοιοῦτο πᾶν, ὅσον Φάβιος Κατουλλῖνος ἐπ' ἀγροῦ, καὶ Λούσιος Λαῦπος ἐν τοῖς κήποις, καὶ Στερτίνιος ἐν Βαίαις, καὶ Τιβερίος ἐν Καπρίαῖς, καὶ Οὐήλιος Ροῦφος, καὶ ὅλως ἡ πρὸς τοιούτων μετ' οἰήσεως διαφορά· καὶ ὡς εὐτελεῖς πᾶν τὸ κατεντεινόμενον· καὶ ὅσω φιλοσοφώτερον τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοείσης ὕλης ἑαυτὸν δίκαιον, σώφρονα, θεοῖς ἐπόμενον ἀρελῶς παρέχειν. Ὁ γὰρ ὑπὸ ἀτυφία τύφος τυφόμενος, πάντων χαλεπώτατος.

κε'. Πρὸς τοὺς ἐπιζητοῦντας, « Ποῦ γὰρ ἰδὼν τοὺς θεοὺς, ἢ πόθεν κατελιθῶς, ὅτι εἰσὶν, οὕτω σέβεις; » πρῶτον μὲν καὶ ὄψει δρατοὶ εἰσὶν· ἔπειτα μέντοι οὐδὲ τὴν ψυχὴν τὴν ἑμαυτοῦ ἑώρακε, καὶ ὅμως τιμῶ. Οὕτως οὖν καὶ τοὺς θεοὺς, ἐξ ὧν τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἕκαστος τε περῶμαι, ἐκ τούτων, ὅτι τε εἰσὶ, καταλαμβάνω, καὶ αἰδοῦμαι.

κς'. Σωτηρία βίου, ἕκαστον δι' ὅλου αὐτοῦ τί ἐστιν ἔρῃν, τί μὲν αὐτοῦ τὸ ὕλικόν, τί δαὶ τὸ αἰτιώδες· ἐξ ὧν τῆς ψυχῆς τὰ δίκαια ποιεῖν, καὶ τάληθ' ἰλέγειν. Τί λοιπόν; ἢ ἀπολαύειν τοῦ ζῆν, συνάπτοντα ἄλλο ἐπ' ἄλλω ἀγαθόν, ὥστε μὴδὲ τὸ βραχύτατον διάστημα ἀπολείπειν.

λ'. Ἐν φῶς ἡλίου, κἂν διείρηται τοίχοις, ὄρεσιν, ὄλοις μυρίοις. Μία οὐσία κοινή, κἂν διείρηται ἰδίως ποταῖς σῶμασι μυρίοις. Μία ψυχὴ, κἂν φύσει διείρηται μυρίαῖς καὶ ἰδίαις περιγραφαῖς. Μία νοερά ψυχὴ, κἂν διακεκρίσθαι δοκῇ. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα μέρη τῶν εἰρημένων, ὅσον πνεύματα καὶ ὑποκείμενα, ἀνάσθητα καὶ ἀνοικείμενα ἀλλήλοις· καίτοι κακείνα τὸ νοεῖν συνέχει καὶ τὸ ἐπὶ τὰ αὐτὰ βρῖθον. Διάνοια δὲ ἰδίως ἐπὶ τὸ ὁμόφυλον τέννεται, καὶ συνίσταται, καὶ οὐ διείρηται τὸ κοινωνικὸν πάθος.

λα'. Τί ἐπιζητεῖς; τὸ διαγίνεσθαι; ἀλλὰ τὸ αἰσθάνεσθαι; τὸ δρᾶν; τὸ αὔξεσθαι; τὸ λήγειν αὐθις· τὸ φωνῇ

surum esse ejusdemque generis res, easque ad breve tempus duraturas. De his fastus!

25. Ejice foras opinionem, salvus eris. Quis igitur prohibet, quominus eam ejicias?

26. Quando aliquid moleste fers, oblitus es, omnia secundum naturam universalitatis fieri; tum vero, alterius peccatum a te alienum esse; præterea, omnia, quæ nunc fiant, semper ita facta esse et futura esse et nunc ubique fieri; porro, quam sancta sit hominis cum universo hominum genere cognatio, non enim sanguinis et seminis, sed mentis communio est. Oblitus vero etiam es hujus, quod animus uniuscujusque ratione præditus deus est et inde fluxit; tum porro, nihil cuiquam esse proprium, sed et filiolus et corpusculum et ipsam animulam inde fluxisse; porro, omnia in opinione sita esse, denique, unumquemque id tantum temporis, quod præsens est, et vivere et amittere.

27. Continuo recolere memoriam eorum, qui aliqua de re vehementer indignati sunt, qui summis honoribus aut calamitatibus aut inimicitiis aliæ quæcunque fortuna nobilitati sunt, deinde reputare, ubi nunc illa omnia? Fumus et cinis et fabula aut ne fabula quidem. Succurrant tibi porro quæ hujus generis sunt omnia, ut Fabius Catullinus rure, Lucius Lupus in hortis, Stertinius Baiis, Tiberius Capreis, Velius (?) Rufus, et quidquid est hujusmodi vehementis studii, quod opinione nititur; et quam vile omne, quod intenditur, quanto magis philosophum deceat, in quavis data materia justum, temperantem et diis simpliciter obedientem se præstare. Fastus enim sub modestia gliscens omnium maxime intolerabilis.

28. Interrogantibus, « Ubi deos conspicatus aut, unde compertum habens, eos esse, eos ita veneraris? » primum etiam visu percipi possunt; deinde vero, neque animum meum vidi et tamen eum in honore habeo. Sic igitur etiam deos ex iis, quibus quoquo tempore eorum vim experior, et esse intelligo et eos veneror.

29. Vitæ salus, res singulas ex omni parte, quid sint, intueri, quæ earum sit materia, quæ forma: toto ex animo, quæ justa sunt, facere; quæ vera sunt, dicere. Quid reliquum est? quam ut vita fruaris, bonum alii bono ita adnectens, ut ne minimum quidem spatium relinquatur.

30. Unum lumen solis, etiamsi muris, montibus, aliisque innumerabilibus dividatur. Una communis materia, etiamsi innumeris corporibus certo modo constitutis dividatur. Una anima, etiamsi naturis innumerabilibus et propriis limitibus dividatur. Unus animus ratione præditus, etiamsi diremptus esse videatur. Cetera vero rerum, quas dixi, partes, ut spiritus et materiæ substratæ, sensus expertes et a communionis studio alienæ: quamquam etiam has mens continet, et gravitas, quæ eas in eundem locum cogit. Mens autem singulari quodam modo ad naturas ejusdem generis fertur, neque divellitur ab ea societatís studium.

31. Quid præterea expetis? diutius in vita esse? an vero sentire? animo moveri? crescere? rursus denasci? voce

χρῆσθαι; τὸ διανοεῖσθαι; τί τούτων πόθου σοι ἄξιον δοκεῖ; Εἰ δὲ ἕκαστα εὐκαταφρόνητα, πρόσθι ἐπὶ τελευταῖον, τὸ ἔπεσθαι τῷ λόγῳ καὶ τῷ θεῷ. Ἀλλὰ μάχεται τῷ τιμᾶν ταῦτα τὸ ἄχθεσθαι, εἰ διὰ τοῦ τεθνηκέναι στερήσεται τις αὐτῶν.

λδ'. Πόστον μέρος τοῦ ἀπείρου καὶ ἀχανοῦς αἰῶνος ἀπομεμέρισται ἕκαστῳ; τάχιστα γὰρ ἐναφανίζεται τῷ αἰδίῳ. Πόστον δὲ τῆς ὅλης οὐσίας; πόστον δὲ τῆς ὅλης ψυχῆς; ἐν πόσῳ δὲ βωλαρίῳ τῆς ὅλης γῆς ἔρπει; πάντα ταῦτα ἐνθυμούμενος, μηδὲν μέγα φαντάζου, ἢ τὸ, ὡς μὲν ἡ σὴ φύσις ἄγει, ποιεῖν, πᾶσχειν δὲ, ὡς ἡ κοινὴ φύσις φέρεται.

λε'. Πῶς ἑαυτῷ χρῆται τὸ ἡγεμονικόν; Ἐν γὰρ τούτῳ τὸ πᾶν ἐστι. Τὰ δὲ λοιπὰ, εἰ προαίρετά ἐστιν, ἢ ἀπροαίρετα, νεκρὰ καὶ καπνός.

λδ'. Πρὸς θανάτου καταφρόνησιν διεγερτικώτατον, ὅτι καὶ οἱ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν καὶ τὸν πόνον κακὸν κρίνοντες, ὁμῶς τούτου κατεφρόνησαν.

λε'. Ὅ τὸ εὐκαιρὸν μόνον ἀγαθὸν, καὶ ὅ τὸ πλείους κατὰ λόγον ὀρθὸν πράξεις ἀποδοῦναι τῷ ὀλιγωτέρας ἐν ἴσῳ ἐστὶ, καὶ ὅ τὸν κόσμον θεωρῆσαι πλείονι, ἢ ἐλάσσονι χρόνῳ οὐ διαφέρει, τούτῳ οὐδὲ ὁ θάνατος φοβερὸν.

λς'. Ἀνθρώπε, ἐπολιτεύσω ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ πόλει· τί σοι διαφέρει, εἰ πέντε ἔτεσιν, (ἢ τρισί;) τὸ γὰρ κατὰ τοὺς νόμους, ἴσον ἕκαστῳ. Τί οὖν δεινόν, εἰ τῆς πόλεως ἀποπέμψει σε οὐ τύραννος, οὐδὲ δικαστὴς ἀδίκος, ἀλλ' ἡ φύσις ἡ εἰσαγαγοῦσα; οἷον εἰ κωμῳδὸν ἀπολύει τῆς σκηνῆς ὁ παραλαβὼν στρατηγός. — Ἀλλ' οὐκ εἶπον τὰ πέντε μέρη, ἀλλὰ τὰ τρία. — Καλῶς εἶπας ἐν μέντοι τῷ βίῳ τὰ τρία ὅλον τὸ δρᾶμά ἐστι. Τὸ γὰρ τέλειον ἐκεῖνος ὀρίζει ὁ τότε μὲν τῆς συγκρίσεως, νῦν δὲ τῆς διαλύσεως αἴτιος· σὺ δὲ ἀναίτιος ἀμφοτέρων. Ἀπιθε οὖν ὤλεως καὶ γὰρ ὁ ἀπολύων ὤλεως.

uti? cogitare? Ecquid horum tibi videtur desiderio dignum? Quodsi haec singula satis vilia sunt, progredere ad ultimum, Deum et rationem sequi. Horum autem cultui repugnat, inique ferre, si quis per mortem his cariturus sit.

32. Quantula pars infiniti et immensi aevi unicuique assignata est? celerrime enim in aeternitate evanescit. Quantula totius materiae? quantula totius animae? in quantula totius terrae glebula repis? Haec omnia tecum reputans nihil magni facias, nisi hoc, ut agas, quemadmodum natura tua jubet, et feras, ut communis natura fert.

33. Quomodo mens se ipsa utitur? In hoc enim sita sunt omnia. Reliqua * non tui sunt arbitrii; si non tui arbitrii, cadavera et fumus.

34. Maximam vim ad mortis contemptum excitandum habet hoc, quod etiam ii, qui dolorem pro malo et voluptatem pro bono habebant, eam contempserunt.

35. Cui id tantum, quod tempestivum, bonum est, et cui perinde est, plures an pauciores secundum rectam rationem actiones exegerit, et cuius nihil refert utrum longiore an breviori temporis spatio mundum contemplatus sit, huic mors quoque non est formidini.

36. Homo, civis fuisti in magna hac civitate. Quid tua interest, utrum quinque annis, an tribus? Quod enim fit secundum legem, id aequum est unicuique. Quid igitur adeo grave est, si hac civitate te emittit, non tyrannus, non injustus iudex, sed natura, quae te in eam induxit? perinde ac si histriionem idem praetor, qui eum conduxit, e scena dimittit. — Verum quinque actus fabulae non peregi, sed tres tantum. — Recte dicis; in vita tamen etiam tres actus totam fabulam constituunt. Finem enim determinat is, qui olim concretionis auctor fuit, et nunc dissolutionis auctor est; tu vero neutrius auctor es. Abi igitur propitius; nam is quoque, qui te exsolvit, propitius est.

INDEX NOMINUM.

A

Adrianus, IV, 33; VIII, 5, 25, 37; X, 27.
 Esculapius, V, 8; VI, 43.
 Agrippa, VIII, 31.
 Alciphro, X, 31.
 Alexander, grammaticus, I, 10. — Platonius, I, 12 — Macedo, III, 3; VI, 24; VIII, 3; IX, 29; X, 27.
 Antisthenes. Antisthenicum, VII, 36.
 Antoninus, IV, 33; VI, 26, 30, 44; VIII, 25; X, 27.
 Apollonius, I, 8, 17.
 Archimedes, VI, 47.
 Areus, VIII, 31.
 Athenodotus, I, 13.
 Athos, VI, 36.
 Augustus, IV, 33; VIII, 5, 31.

B

Bacchius, I, 6.
 Baie, XII, 27.
 Beatorum insulæ, X, 8.
 Benedicta, I, 17.
 Brutus, I, 14.

C

Cæcilianus, IX, 50.
 Cæsar (Gaius), III, 3; VIII, 3.
 Cæso, IV, 33.
 Caieta, I, 17.
 Camillus, IV, 33.
 Capræ, insula, XII, 27.
 Carnuntum, II, 17.
 Cato, I, 14; IV, 33.
 Catullinus. *Vid.* Fabius.
 Catulus, I, 13.
 Cecrops, IV, 23.
 Celer, VIII, 25.
 Chabrias, VIII, 37.
 Chaldaei, III, 3.
 Charax, VIII, 25.
 Chrysippus, VI, 42; VII, 19.
 Clotho, IV, 34.
 Crates, VI, 13.
 Crito, X, 31.
 Croesus, X, 27.

D

Demetrius, Platonius, VIII, 25 — Phalereus, IX, 29.
 Democritus, III, 3.
 Dio, I, 14.
 Diogenes, VIII, 3.
 Diognetus, I, 6.

Diotimus, VIII, 25, 37.
 Domitius, I, 13

E

Empedocles, XII, 3.
 Epictetus, VII, 19; XI, 34, 36; ejus libri commentarii, I, 7.
 Epicurus, IX, 41.
 Epitynchanus, VIII, 25.
 Eudæmon, VIII, 25.
 Eudoxus, VI, 47.
 Euphrates, X, 31.
 Eutyches, X, 31.
 Eutychio, X, 31.
 Eutychius, I, 6.

F

Fabius Catullinus, XII, 27.
 Falernus (liquor), VI, 13.
 Faustina, VIII, 25.
 Fronto, I, 11.

G

Gaius. *Vid.* Cæsar.
 Granuas, fluvius, I, 17.

H

Helice, IV, 48.
 Helvidius, I, 14.
 Heraclitus, III, 3; VI, 42, 47; VIII, 3.
 Herculaneum, IV, 48.
 Hipparchus, VI, 47.
 Hippocrates, III, 3.
 Hymen, X, 31.

I, J

Julianus, IV, 50.

L

Lacedæmonii, XI, 24.
 Lamia, XI, 23.
 Lanuvium, I, 16.
 Leonatus, IV, 33.
 Lepidus, IV, 50.
 Lorium, I, 16.
 Lucilla, VIII, 25.
 Lucius Lupus, XII, 27.
 Lupus. *Vid.* Lucius.

M

Marcenas, VIII, 31.
 Marcianus, I, 6.
 Maximus, I, 16, 17; VIII, 25.
 Menippus, VI, 47.
 Monimus, II, 15.

N

Nero, III, 16.

O

Origanio, VI, 47.

P

Panthea, VIII, 37.
 Perdiccas, XI, 25.
 Pergamus, VIII, 37.
 Phalaris, III, 16.
 Philippus, IX, 29; X, 27.
 Philistio, VI, 47.
 Phocio, XI, 13.
 Phæbus, VI, 47.
 Plato, VII, 48; IX, 29; X, 48.
 Pompeii, IV, 48.
 Pompeius, III, 3; VIII, 3.
 Pythagoras, VI, 47.
 Pythagorei, XI, 27.

Q

Quadi. *Vid.* Granuas.

R

Rusticus, I, 7, 17.

S

Sarmatæ, I, 10.
 Satyro, X, 31.
 Scipio, IV, 33.
 Secunda, VIII, 25.
 Severus, I, 14; X, 31.
 Sextus, I, 9.
 Silvanus, X, 31.
 Sinuessa, I, 7.
 Socrates, I, 16; III, 3, 6; VI, 4; VII, 19, 66; VIII, 3; XI, 23, 25, 28, 39.
 Socraticus, X, 31.
 Stertilius, XII, 27.

T

Tandasias, I, 6.
 Telauges, VII, 66.
 Tiberius, XII, 27.
 Trajanus, IV, 32.
 Tropæophorus, X, 31.
 Tuscula, I, 16.

U, V

Velius Rufus, XII, 27.
 Verus, Marci avus, I, 1; VIII, 37. — Marci frater adoptivus, VIII, 25.
 Vespasianus, IV, 32.
 Volesus, IV, 33.

X

Xanthippe, XI, 28.
 Xenocrates, VI, 13.
 Xenophon, X, 31.